

IZKUŠNJE IN IZZIVI VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA V ČASU EPIDEMIJE

**EXPERIENCES AND CHALLENGES OF
EDUCATION DURING THE EPIDEMIC**

ZBORNİK/Book of papers

III. on-line mednarodna (Hrvaška, ZDA, Nizozemska, Črna Gora, Slovenija) strokovna konferenca/ III. online international (Croatia, USA, Netherlands, Montenegro, Slovenia) conference

Izkušnje in izzivi vzgoje in izobraževanja v času epidemije
Experiences and challenges of education during the epidemic

ZBORNIK/Book of papers

III. on-line mednarodna (Hrvaška, ZDA, Nizozemska, Črna Gora, Slovenija) strokovna konferenca/ III. online international (Croatia, USA, Netherlands, Montenegro, Slovenia) professional conference

Zbornik/book of papers

Urednica/Editor: mag. Maruška Željeznov Seničar

Oblikovanje in postavitve/Design: MIB d.o.o.

Založba/Publishing house: MIB d.o.o., Podreber 12a, 1355 Polhov Gradec, Slovenija

Za založbo/For publishing house: Borut Seničar

E-pošta/E-mail: info@mib.si

Spletni portal/Website: www.mib.si

Izid/Date: 29. 8. 2022, Ljubljana

Naklada: on-line, pdf

Izdaja/Format: zbornik

Organizacijski odbor konference:

Maruška Željeznov Seničar (vodja, MIB EDU, MIB d.o.o., Slovenija), Milica Jelić (Črna Gora), Valentina Batagelj, Anita Furlan, Robi Šantl, Petra Havaj Kuharič, Meta Kumer, Maja Šantl, Marko Horvat, Martina Curk, Dragica Volek, Maruša Jarc Stergar, Maja Kovše, Igor Sitar, Borut Seničar.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 134425347
ISBN 978-961-7040-28-9 (PDF)

- 6 Pandemic learning: 3 teaching approaches that engage and inspire students - *Melissa Malen*
 6 How to motivate children to become engaged readers, listeners and watchers?
 - *Frum van Edmond*
- 6 Infusing sel strategies during instruction to meet the needs of our kids - *Kali Fedor*
- 6 Teaching in a post-pandemic world- asynchrony within the gifted population - *Ciminy St. Clair*
- 7 Primeri uporabe interaktivnih in multimedijskih učnih gradiv/*Interactive and multimedia learning samples* - *Anamarija Kobal*
- 10 Zvočni podkast kot didaktični pripomoček v času epidemije/*Zvočni podkast kot didaktični pripomoček v času epidemije* - *Lavoslava Benčič*
- 14 Od besedila do zvočnega posnetka pri pouku angleščine/*From text to audio recording in english lessons* - *Valentina Batagelj*
- 17 Nekoč čipkarska preja, še včeraj čipkarska šola, danes še spletna učilnica/*Once bobbin-lace thread, yesterday bobbin-lace making school, today an online classroom* - *Irena Benedičič*
- 21 Branje in ustvarjanje stripov v času šolanja na daljavo/*Reading and creating comic books during distance learning* - *Natalija Šraml*
- 26 Fleksibilen model svetovanja za zaposlene iz ranljivih skupin na daljavo/*Flexible distance advising model for the employed from the vulnerable target groups* - *Jana Mlačnik*
- 30 Integracija in inkluzija otroka z mas v osnovno šolo/*Integration and inclusion of children with asd in primary school* - *Jasna Klančičar*
- 34 Vloga in izkušnje ravnatelja med epidemijo covid-19/*The role and experience of the principal during the covid-19 pandemic* - *Kristina Renko*
- 38 Izzivi šolanja na daljavo, delo izven svojega okvirja/*Challenges of distance learning, work out of the box* - *Anita Furlan*
- 41 Korona čas – sodobni izzivi in soočanje s težavami/*Corona-covid time - modern challenges and dealing with problems* - *Lidija Vereš*
- 44 Čas je za miganje/*It's time for exercise* - *Robi Šantl*
- 47 Atletika na daljavo v spletnem orodju genially/*Distance athletics in genially online tool*
 - *Marko Curk*
- 50 Poučevanje strokovnih predmetov na daljavo/*Teaching multimedia courses online*
 - *Iztok Pungaršek*
- 54 Vodenje razreda na daljavo/*Leading my classroom online* - *Ema Zajc*
- 57 Poučevanje neobveznega izbirnega predmeta nemščina v času pouka na daljavo/*Teaching german as an elective subject during distance learning* - *Breda Božič*
- 60 Uporaba različnih programov in spletnih kvizov pri pouku zgodovine v času izobraževanja na daljavo/*The use of various programs and online quizzes in history class during the period of remote learning* - *Sabina Hriberšek*
- 63 Miselni izzivi in oblike dela učencev v času pouka na daljavo/*Mental challenges and forms of students' work during distance learning* - *Petra Havaj Kubarič*
- 68 Aktivno v svet števil in črk/*Active in the world of numbers and letters* - *Nika Buček Čavič*
- 72 Učiteljica angleščine, razredničarka, mama/*English teacher, form teacher, mother* - *Marina Rabželj*
- 76 Romi na daleč, a vendar blizu/*Roma from afar, yet close* - *Vesna Vujinič*
- 78 Izzivi poučevanja učencev romov v času izobraževanja na daljavo/*Educational challenges within romany communities whilst learning online* - *Tina Gačnik*
- 81 Pouk na daljavo z učenci romi/*Remote schooling with the roma students* -
- 85 V naravo na zabavo/*Having fun in the nature* - *Maja Šantl*
- 88 Računalničar v mehurčku alkoholnega vrenja/*Computer specialist in an alcoholic fermentation bubble*
 - *Dragana Prepelič*
- 92 Matematika na daljavo/*Distance mathematics* - *Vanja Delost*
- 94 Pouk glasbene umetnosti v času epidemije/*Teaching music art during the epidemic* - *Marko Horvat*
- 98 Pouk glasbe in pevskih zborov v času epidemije/*Music and choir classes during the pandemic*
 - *Maja Hrovat*
- 102 Pravljični ponedeljek – izvedba interesne dejavnosti na daljavo/*Fairy tale monday – execution of extramural extracurricular activity* - *Urša Lesar*

- 106 Šolanje na daljavo – začetki in nadaljevanje/*Distance school(ing) – beginnings and continuation*
- *Dragica Volek*
- 109 Tudi delo na daljavo je lahko zabavno/*Distance learning can be fun as well* - *Alenka Mežua*
- 113 Ko se pouk postavi na glavo/*When the lesson is turned on its head* - *Mateja Klemenčič*
- 115 Delo na daljavo/*Telecommuting* - *Snježana Rajaković*
- 120 Soočanje z nemotiviranostjo učencev pri pouku/*Dealing with lack of students' motivation*
- *Tanja Čutura*
- 124 Viri opor svetovalnih delavcev v času epidemije/*Resources of support for counsellors in times of epidemic* - *Maruša Jarc Stergar*
- 127 Učenje z gibanjem predšolskih otrok v domačem okolju/*Learning with physical activity of preschool children in home environment* - *Maja Kovč*
- 132 Pouk, ki je spremenil poučevanje v 1. razredu/*Lessons that have changed teaching in the 1st grade*
- *Nadja Ivanuša*
- 136 Poučevanje četrtega razreda med pandemijo/*Teaching the fourth-grade pupils during the pandemic*
- *Suzana Pertovt*
- 142 Objektivno vrednotenje znanja v času epidemije/*Objective evaluation of knowledge during the epidemic*
- *Igor Sitar*
- 146 Il topolino di biblioteca – spletno bralno tekmovanje iz italijanščine v osnovni šol/*Il topolino di biblioteca – online reading competition in the italian language at primary school level* - *Jasna Černic*
- 149 Načini dela pri matematiki v času epidemije/*Ways of working in mathematics during an epidemic*
- *Renata Pelc*
- 152 Kako se učiti, da se čim več naučiš?/*How to study to learn as much as possible?* - *Tadeja Gliba*
- 157 Dnevnik Zajkle Mimi/*Diary of Mimi rabbit* - *Ivana Arb Zagoričnik*
- 160 Nudjenje dodatne strokovne in učne pomoči v času epidemije/*Providing additional professional and learning support during an epidemic* - *Mojca Žalig*
- 163 Migam in se gibam/*I wiggle and move* - *Špela Sivka*
- 166 Ponovno nazaj v vrtec – v skupini 1–2 let/*Returning back to the nursery school with 1–to 2 year-olds*
- *Urška Salajko*
- 170 Primeri uvodne motivacije pri pouku slovenščine v 1. letniku SPI/*Examples of introductory motivation for first year Slovenian lessons of secondary vocational education program* - *Natalija Konše*
- 174 Razred skozi oči razredničarke: »Ko smo se končno vrnili v šolske klopi«/*Our class from my point of view: »When we finally came back to school«* - *Lenna Korenjak*
- 177 Komunikacija s starši/*Communication with parents* - *Martina Curk*
- 180 Srečanje z izgorelostjo/*Encountering burnout* - *Tjaša Matičko*
- 184 Pisma kot način povezovanja in ohranjanja odnosov s starši in otroki v času epidemije/*Letters as a way of connecting and maintaining relationships with parents and children during the epidemic*
- *Lidija Stenovec Makarič*
- 187 Pouk s tabličnimi računalniki/*Lessons with using tablets* - *Maja Miklavčič*
- 189 Izazovi ostvarivanja nastave na daljino s učenicima s teškočama u razvoju/*Challenges of achieving distance teaching with students with developmental disabilities* - *Tanja Šupe, Javorka Milković*
- 193 Iskustva i izazovi odgoja i obrazovanja tijekom epidemije u odgojno – obrazovnoj skupini/*Experiences and challenges of upbringing and education during the epidemic in educational group*
- *Martina Štjefanić, Martina Rončević*
- 197 Izazovi u održavanju komunikacije vrtić-dijete-roditelj tijekom pandemije i karantene/*Challenges in maintaining kindergarten-child-parent communication during pandemics and quarantine*
- *Maja Domazet, Nataša Perjan*
- 201 Iskustva i izazovi odgoja i obrazovanja tijekom pandemije – uživo ili online?/*Experiences and challenges of upbringing and education during a pandemic – live or online?* - *Sandra Lacić, Višnja Šuperba*
- 208 Što smo naučili o nastavi na daljinu u vrijeme pandemije/*What we learned about distance teaching during the pandemic* - *Koraljka Bakota*
- 212 Zadovoljstvo učitelja produženoga boravka radom tijekom pandemije covid-19/*Extended stay teachers' work satisfaction during covid-19 pandemics* - *Marko Pleslić, Ivana Vlaić*
- 216 Realizacija online nastave u predmetnoj nastavi/*Realization of online teaching in subject teaching*
- *Anita Mustać, Zrinka Klarin*

- 218 Sigurnije škole i vrtići – zaštita zdravlja/ *Safer schools and kindergartens - health protection*
- Ana Marija Pavlić, Dražena Demeter, Petra Lacković, Miljana Rošin Jelaković, Biljana Roviščanec,
Marina Marković
- 222 Iskustva i izazovi odgoja i obrazovanja tijekom epidemije/ *Experiences and challenges of*
upbringing and education during the epidemic - Jasenka Tisucki
- 225 Dobar plan – izađi van/ *Good plan – go outside* - Jelena Brkić
- 228 Iskustva i izazovi vaspitanja i obrazovanja tokom epidemije/ *Experiences and challenges of education*
during epidemics - Anka Mićović, Milica Jelić
- 232 Iskustva i izazovi vaspitanja i obrazovanja tokom pandemije/ *Practice and challenges in education*
during pandemics - Bojana Šćepanović
- 233 Stručna praksa studenata ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja tijekom epidemije/ *Profes-*
sional practice of early and preschool education students during the epidemic - Mirela Svirac
- 234 Iskustvo provođenja nastave na daljinu u posebnoj odgojno-obrazovnoj ustanovi/ *Experience*
of conducting distance learning in a special educational institution - Ana Kraljić
- 235 Pričaonica u digitalnom svijetu/ *Storytelling in the digital world* - Eleonora Glavina, Berta Bacinger
Klobučarić

*Melissa Malen, AxyLu Academics, USA
E-mail: melissamalen@yahoo.com*

PANDEMIC LEARNING: 3 TEACHING APPROACHES THAT ENGAGE AND INSPIRE STUDENTS

Although the pandemic has produced many disruptions for students and teachers, many challenges still exist. Returning to learning in the beginning of the school year is not as simple as starting the school year in the same manner as occurred in the pre-pandemic fall semester of 2019. Students and teachers are still faced with both positive and negative impacts of pandemic learning that occurred between 2020 and 2022. Common challenges during the beginning of the 2022-2023 school year are student attendance, engagement with people and the learning process, and fears that they are not as competent in learning as they were during the pre-pandemic. Three teaching approaches will be discussed to address these challenge areas that can improve student participation and learning success.

*Frum van Edmond, De Noordwijkse Methode, Nizozemska
E-mail: frum@noordwijksemethode.nl*

HOW TO MOTIVATE CHILDREN TO BECOME ENGAGED READERS, LISTENERS AND WATCHERS?

During this interactive lecture, Frum van Egmond, founder of The Noordwijk Method, will show you how you can motivate your students to become engaged readers of texts, listeners of stories and watchers of informative videos. Frum will explain enquiry reading and she will inspire you with cooperative and active problem solving skills that you can combine with your reading lessons or other sources of information. The activities that Frum will show during this lecture are suitable for students aged 7-18 years old.

*Dr. Kali Fedor President of PAGE, USA
E-mail: kfedor@giftedpage.org*

INFUSING SEL STRATEGIES DURING INSTRUCTION TO MEET THE NEEDS OF OUR KIDS

Social Emotional Learning (SEL) strategies existed prior to the pandemic. However, like so many other things in education, the pandemic brought several key topics to the forefront which were often pushed to the side in the past. Parents and educators are continuing to deal with increased SEL needs of our kids first, before addressing academics. In order to flip that script educators need to know how to infuse SEL strategies into their learning environments so all students benefit, especially our gifted learners with asynchrony. During this session, participants will learn about SEL, how supporting SEL needs can increase academic performance, and several key strategies that can help you get started with implementation today.

*Ms. Ciminy St.Clair, Pennsylvania Association for Gifted Education, USA
E-mail: cstclair@giftedpage.org*

TEACHING IN A POST-PANDEMIC WORLD- ASYNCHRONY WITHIN THE GIFTED POPULATION

Before the pandemic, students were learning with continuity. However, the pandemic interrupted many methods in which gifted students were accustomed. They had to learn a different way of learning. After returning to school full-time and in person, students started to struggle. During this session, we will learn about asynchronous development and ways in which we, as educators, can adjust our strategies to address these worldwide concerns as we help gifted students get back on track academically, socially, and emotionally.

PRIMERI UPORABE INTERAKTIVNIH IN MULTIMEDIJSKIH UČNIH GRADIV

Povzetek: Multimedijska učna gradiva združujejo uporabo več medijev. Največkrat to pomeni video, ki vključuje zvočno razlago podprto s prikazom ustrezne slike. Multimedijska učna gradiva, ki vključujejo tudi interaktivnost, pa omogočajo, da uporabnik s svojo aktivnostjo sam izbere naslednji korak usvajanja, utrjevanja ali preverjanja znanja. Prispevek prikazuje uporabo treh interaktivnih multimedijskih H5p gradnikov, in sicer interaktivnega videa, scenarija poteka in interaktivne knjige. Z namenom, da lahko opazujemo njihovo praktično uporabnost, se v prispevku srečamo še s tremi okolji: prvo spletišče izdelano v okolju WordPress, ki s spletno učilnico Moodle podpira uporabo H5p gradnikov, specifično matematična aplikacija GeoGebra pa je uporabljena za prikaz poglobljene interaktivne razlage snovi. Cilj tega prispevka je prikazati privlačnost in uporabnost interaktivnih in multimedijskih učnih gradiv ter s tem spodbuditi učitelje k uporabi in razvoju učnih gradiv, s katerimi jih je lažje motivirati za samostojno delo in raziskovanje.

Ključne besede: interaktivnost, interaktivni video, scenarij poteka, interaktivna knjiga, razlaga

INTERACTIVE AND MULTIMEDIA LEARNING SAMPLES

Abstract: Multimedia learning materials combine the use of multiple media. Most often, this means a video that includes an audio explanation substantiated by associated images. On the other hand, interactive multimedia learning materials enable the user to control the pace of learning activities. This paper presents the use of three interactive multimedia H5p building blocks, namely an interactive video, a course scenario and an interactive book. To observe their practical applicability, we also present three different software environments: the website, created in the WordPress environment and the Moodle online classroom support the use of H5p widgets, while specifically mathematical application GeoGebra is used to display an in-depth interactive explanation of the material. The aim of this paper is to show the attractiveness and usefulness of interactive and multimedia learning lessons and thus encourage teachers to use and develop modern learning materials. Such active engagements improve learning and motivate students independent work and research.

Keywords: interactivity, interactive video, branching scenario, interactive book, explanation

1 Uvod

Ideja razvoja elektronskih učnih gradiv sega v leto 1992, ki predstavlja začetek uporabe svetovnega spleta. Priprava smernic za vrednotenje e-gradiv se je v Sloveniji začela leta 1995, sprememba zakonodaje leta 2010 pa je predvidela le elektronski zapis učbenikov. V letih, ki so sledila, je nastalo precej zelo različnih e-gradiv. Veliko izdanih e-učbenikov je le elektronski zapis klasičnih učbenikov, poimenovanih d-učbeniki, entuziasti pa so se že takrat ukvarjali s kompleksnejšimi gradivi, ki so omogočala interaktivnost, in sicer s t. i. i-učbeniki. (Čuk idr., 2014). Pouk na daljavo, v katerega nas je prisilila epidemija leta 2020, nas je našel povsem nepripravljene in nam prinesel kup težav. Uporaba tehnoloških pripomočkov je čez noč postala nepogrešljiva tudi v šoli (Rupnik idr., 2020).

Učitelji se vedno znova znajdemo pred izzivom, kako dijakom oz. učencem pomagati usvojiti snov, kako se približati njihovem načinu razmišljanja, spodbuditi njihove potenciale, jim ponuditi čimbolj nazorno in zanimivo razlago, jim zastaviti naloge, ki jih bodo spodbudile k učenju? Interaktivna in multimedijska gradiva nam tu ponujajo neizmerne možnosti. (Kobal D, 2018, Kobal D, 2019)

2 Spletišče, spletna učilnica Moodle in GeoGebra

Za ta prispevek prilagojeno spletišče Interaktivna in multimedijska učna gradiva (Kobal A, 2022) nam omogoča osnovni dostop do predstavljenih komponent. Prednost spletišča je v tem, da za ogled vsebin ni potrebna posebna prijava, pač pa je dovolj, če poznamo URL naslov. Hiperpovezave nam nudijo možnost izbire ogleda ponujenih vsebin iz drugih spletišč. Prej pripravljene H5p gradnike pa lahko v izbrano spletišče uvozi skrbnik spletišča (Kobal A, 2022). Za šolsko delo je veliko bolj primerna spletna učilnica Moodle, do katere lahko dostopajo le njeni člani. Zato je za dostop v spletno učilnico nujna predhodna prijava. Kako nekdo postane član, je odvisno od nastavitve posamezne spletne učilnice. Možnosti je več. Skrbnik spletne učilnice lahko člane vpiše sam ali pa v nastavitvah dopusti možnost samovpisa, s katerim se lahko vsak posameznik včlani sam, če seveda pozna geslo ali če je dostop prost. Učitelju je v spletni učilnici na razpolago ređovalnica. S pripravo in razvrstitvijo kategorij lahko v ređovalnici v oceno zberemo točke rešenih kvizov, nalog in H5p

gradnikov. GeoGebra (<https://www.geogebra.org/>) je aplikacija, ki je specifično matematična in idealno orodje za razlago matematike v srednji šoli. Čeprav spletna različica omogoča izdelavo zbirke, v katero lahko vključimo različne elemente, si bomo izbrana i-gradiva ogledali z dostopom preko zgoraj omenjenega spletišča. Največ pozornosti pa bomo namenili ogledu uporabe treh sestavljenih H5p gradnikov (Video vodič za vsak tip H5P aktivnosti, b. d.).

3 Primeri uporabe sestavljenih H5p gradnikov

H5p je krajše ime za HTML5 paket odprtokodnih gradnikov, ki omogočajo ustvarjanje interaktivnih vsebin brez poznavanja programskih jezikov, kot sta npr. HTML oz. JavaScript.

3.1 H5p gradnik – Interaktivni video

Izdelava posnetka zahteva precej časa. Je pa posneta razlaga lahko zelo dobro sprejeta pri dijakih in posledično zelo uporabna tako pri utrjevanju snovi kot pri usvajanju novih znanj. Pomembno je, da je razlaga čimbolj razumljiva in hkrati čimbolj na kratko razloži bistvene korake. Če je posnetek dolg le nekaj minut in če so v njem na kratko ter čimbolj razumljivo razloženi bistveni miselni koraki, ki jih je potrebno pri neki snovi usvojiti, je veliko več možnosti, da si dijak posnetek celo večkrat ogleda, kot če je posnetek sestavljen in daljši. Interaktivni video nudi še dodatne zanimive in zelo uporabne možnosti. Tudi če je video dolg le nekaj minut, je večkrat zelo zaželeno, da ga lahko razdelimo na manjše zaključene enote. Interaktivni video nam to omogoča, saj lahko kjerkoli vstavimo oznako, ki ostane vidna pri predvajanju videa. Interaktivni video nam omogoča, da vstavljene komponente npr. hiperpovezave in podvprašanja predvajanju videa za hip ustavijo in ponudijo možnost izbire naslednjega koraka. V prispevku je predstavljen video s posneto razlago. Vsebuje tri oznake, ki video razdeli na tri dele. Vsebuje hiperpovezavo na interaktivni GeoGeberski aplet, s pomočjo katerega je posneta razlaga in s katerim lahko dijaki prikazane korake naredijo tudi sami. Vsebuje dva H5p kviza za sprotno preverjanje usvojenega znanja ter hiperpovezavo na kviz v spletni učilnici, ki omogoča sistematično točkovanje reševanja (Kobal A, 2022).

3.2 H5p gradnik – Scenarij poteka (Branching scenario)

Večkrat je možno do rešitve določene naloge prispeti na več načinov. Včasih lahko izbiramo med različnimi postopki, včasih med zaporedjem le-teh. S pomočjo H5p gradnika poimenovanega Scenarij poteka lahko na več različnih načinov pridemo do iste rešitve. V vsaki fazi sta možni le dve izbiri. Večkrat kot sta pravilni obe izbiri, bolj je ta gradnik zanimiv, a hkrati tudi bolj kompleksen. Primer prikazuje korake, s pomočjo katerih se naučimo postopkov reševanja sistema dveh linearnih enačb. Od sedmih izbir, s katerimi se srečamo v našem primeru, sta možni le dve napačni izbiri, ki pa nas spet usmerita na pravo pot (Kobal A, 2022).

3.3 H5p gradnik – Interaktivna knjiga

Za konec se ustavimo še pri H5p gradniku, ki se imenuje Interaktivna knjiga. Naš primer vsebuje knjigo s sedmimi stranmi. Vsaka stran vsebuje kratko zapisano razlago bistva vsebine ter nekaj minutni video z razlago. Vsaka od prvih štirih strani vsebuje kratek H5p kviz, ki preverja razumevanje v videu razložene snovi. Rezultat reševanja teh kvizov se prikazuje na sedmi strani naše knjige. Peta stran pa pričakuje vstop v spletno učilnico, saj se snov nanaša na kvize, ki se nahajajo v spletni učilnici (Kobal A, 2022).

Zaključek

Epidemija nam je s šolo na daljavo prinesla veliko težav, ki so od učiteljev zahtevale spremembo običajnega poučevanja. Prvi val epidemije nas je našel nepripravljene in vsak po svoje je iskal svoj nov način dela. V drugem valu pa smo si med seboj že lahko delili primere dobrih praks.

Čeprav množica domiselnih rešitev ni mogla zapolniti praznine, ki jo je prinesla odsotnost fizičnega kontakta v šoli, pa uporabnost novih znanj daje dodatno motivacijo, tako za iskanje novih možnosti poučevanja v kriznih razmerah kot za kvalitetne spremembe v poučevanju v normalnih razmerah.

Literatura

- Čuk, A., Drakulič, D., Flogie, A., Jelen, S., Kaučič, B., Lipovec, A., idr. (2014) Slovenski i učbeniki. Elektronski vir. Pridobljeno s <https://www.zrs.si/pdf/slovenski-i-ucbeniki.pdf>
- Kobal, A. (2022). Primeri interaktivnih in multimedijskih gradiv. Spletišče. Pridobljeno s <https://solanisala.splet.arnes.si>
- Kobal, A. (2020). Sistemi linearnih enačb. Spletna GeoGebra knjiga. Pridobljeno s <https://www.geogebra.org/m/vm9tdrph>
- Kobal, D. (2018). Matematika v OŠ. Spletna GeoGebra knjiga. Pridobljeno s <https://www.geogebra.org/m/byntjny5>
- Kobal, D. (2019). Matematika. Spletna GeoGebra knjiga. Pridobljeno s <https://www.geogebra.org/m/acrjsvvs>
- Rupnik, V. T., Preskar, S., Slivar, B., Zupanc, G. R., Kregar, S., Holcar, B. A. idr. (2020). Analiza izobraževanja na daljavo v času epidemije covid-19 v Sloveniji. Zavod RS za šolstvo. Julij 2020. Pridobljeno s <https://www.zrss.si/digitalnknjiznica/IzobrazevanjeNaDaljavo/>
- Video vodič za vsak tip H5P aktivnosti. (b.d.). Pridobljeno s <https://uporabih5p.splet.arnes.si/vidoi/>

ZVOČNI PODKAST KOT DIDAKTIČNI PRIPOMOČEK V ČASU EPIDEMIJE

Povzetek: Predavanje se osredotoča na medij zvočnega podkasta s poudarkom na enostavnosti produkcije izobraževalnih podkastov in učinkovitosti v izobraževalnem procesu. Privlačnost medija raste predvsem zato ker je za uporabnike nevsiljiv, za avtorje pa enostaven in hiter za produkcijo. Kot primer dobre prakse bo predstavljena umestitev zvočnega podkasta v učne enote pri predmetu Fotografija v prvem letniku visokošolskega študija Multimedijaska produkcija na Inštitutu in akademiji za multimedije v Ljubljani. Predstavljen bo način umestitve podkasta v učne enote, ki se nahajajo v okolju LMS Moodle, razdelana bosta tipičen format (trajanje, zaporedje, ponavljanje) in vsebinska struktura podkasta, ki sta usklajena s pravili platforme Spotify. Podana bodo osnovna izhodišča in opisane minimalne tehnične zahteve za produkcijo podkasta s poudarkom na postopku produkcije s brezplačno programsko opremo Anchor, ki omogoča snemanje, urejanje in objavljanje podkastov. Predlagana bo minimalna strojna oprema za snemanje, urejanje in objavo ter prostorski pogoji za snemanje vsebin, analizirane bodo najbolj učinkovite in smiselne možnosti distribucije izobraževalnega podkasta, poudarjen bo pomen upoštevanja značilnosti in pomembnosti avtorskih pravic tako za učitelja kot za uporabnika. Predavanje odkriva tudi primer dobre praksi izobraževalnih podkastov v tujini kot izhodišča učiteljem za oblikovanje lastnih podkastov. Uspešnost in smiselnost, a tudi pomankljivosti uporabe podkasta kot učnega pripomočka bo podprla anketa študentov. Najnovejše raziskave na globalni ravni podkastu napovedujejo dosledno in stalno rast v naslednjih letih tako v pedagoških procesih kot tudi sicer.

Ključne besede: Zvočni podkast, produkcija podkasta, podkast v izobraževanju, snemanje učnih enot, distribucija podkasta

AUDIO PODCAST AS A DIDACTIC RESOURCE DURING THE EPIDEMIC

Abstract: The lecture focuses on the audio podcast medium with an emphasis on ease production of educational podcasts and efficiency in the educational process. The appeal of the medium is growing mainly because it is unobtrusive to users, and easy and quick for production for authors. As an example of good practice, the placement of an audio podcast in the teaching units of the Photography subject in the first year of higher education Multimedia Production at the Institute and Academy for Multimedia in Ljubljana will be presented. The method of placing the podcast in learning units located in the LMS Moodle environment will be presented, the typical format (duration, sequence, repetition) and content structure of the podcast, which align with the rules of the Spotify platform, will be elaborated. Basic starting points will be given and the minimum technical requirements for podcast production will be described, with an emphasis on the production process with the free software Anchor, which allows you to record, edit and publish podcasts. The minimum hardware for recording, editing and publishing as well as the spatial conditions for content recording will be proposed, the most effective and meaningful possibilities of educational podcast distribution will be analyzed, the importance of considering the characteristics and importance of copyright for both the teacher and the user will be emphasized. The lecture also reveals an example of good practices of educational podcasts abroad as a starting point for teachers to create their own podcasts. The students' statements will support the effectiveness and sense, but also the shortcomings, of using the podcast as a teaching aid. The latest research on a global level predicts a consistent and continuous growth of the podcast in the following years, both in pedagogical processes and otherwise.

Keywords: Audio podcast, podcast production, podcast in education, recording of learning units, podcast distribution

Uvod

Za epidemijo Covid-19 je bila značilna nepredvidljivost obsega in posledic ter neznan čas trajanja omejitev v javnem življenju in zlasti v šolstvu. Ne glede na to je šola morala izpolniti obveznosti do študentov: jim zagotoviti gradivo, stik z predavateljem in preverjanje znanja. Zato smo na Inštitutu in akademiji za multimedije iskali takšno rešitev, ki jo je bilo možno producirati hitro, dodajati vsebine postopoma, uporabiti obstoječe vsebine predavanj in vaj in jih predelati v digitalni medij, ki se ga da hitro in brez večjih stroškov prilagoditi novemu mediju. Nova oblika pouka na daljavo je morala biti enako kakovostna kot pouk v živo, dosegljiva vsem študentom, prilagojena njihovi ravni digitalne pismenosti in tehničnimi pripomočki, ki jih imajo na dosegu.

Primer dobre prakse

Zvočni podkast se je izkazal kot primerna rešitev, ki izpolnjuje vse zgoraj naštetе zahteve in potrebe v situaciji zaprtja visokošolskih ustanov v marcu 2020 in nadomešča pouk v živo. Zvočni podkast je medij kjer poslušalec periodično posluša glas govorca, je veliko močnejše povezan z njim, kot če bi samo bral njegove tekste. Pomaga vzpostaviti povezavo med govorcem in poslušalcem, ki je bolj osebna in omogoča, da izbrane vsebine izstopajo v primerjavi z drugimi vsebinami v pisani obliki. Z ustvarjanjem te osebne povezave zagotavlja podkast oz. urejena zvočna datoteka prednost, saj se samodejno naloži na računalnik poslušatelja takoj, ko je objavljena na spletu. In kar je še pomembnejše, poslušanje podkastov v svetu narašča. Pametne mobilne naprave omogočajo izjemno enostavno in priročno uporabo zvočnih vsebin. V raziskavi Edison Research [2] so ugotovili, da uporabniki v povprečju porabijo več kot pet ur na teden za poslušanje podkastov z letno stopnjo rasti med 10 in 20 odstotkov. Preprost dostop in osebna povezava bosta tudi v prihodnosti zagotavljali podkastom dosledno in stalno rast poslušalnosti in števila uporabnikov (The Podcast Consumer Tracking Report – Edison Research. 2017). Pri predmetu Fotografija v prvem letniku visokošolskega študija Multimedijska produkcija na Inštitutu in akademiji za multimedije v Ljubljani smo producirali zvočni podkast »Temna soba«, primer dobre prakse, ki je vsebinsko pokrila vse učne enote teoretičnega dela predmeta. Vaje so potekale individualno na lastni ali izposojeni šolski opremi. Preverjanje znanja smo izvedli v živo v šoli ko je to epidemiološka situacija dopuščala. Pouk predmeta Fotografija je tudi sicer podprta v sistemu LMS Moodle, ki zagotavlja gradiva, vire, naloge in rešovalnico. Za komunikacijo in manj formalno vzdrževanje stikov med študenti in predavateljem smo uporabljali spletno kolaborativno orodje Slack.

Vsaka učna enota pri predmetu Fotografija traja en teden. Obsega šest enot (tednov). Vsak teden se obdelata in zaključita eno temo. Študent posluša gradivo v obliki podkasta, izdela naloge povezane z vsebino gradiv, ki so objavljene v LMS Moodle. Spodbujamo samostojno raziskovanje področja in komunikacijo v okolju Slack.

Študenti so v obeh študijskih letih (2020/2021 in 2021/2022) dosegli povprečno oceno 9,2 kar sovpada s povprečjem predkoronarnih študijskih let. Kot vzporedne uspehe lahko štejemo, da študenti tudi sami producirajo podkaste, da smo pridobili nekaj zunanjih poslušalcev podkasta »Temna soba« in da sem na osnovi pridobljenih izkušenj pripravila in izvedla Tečaj zvočnega podkasta za učitelje kranjskih osnovnih šol v sklopu projekta Kra-Kra.

Študentje so po opravljenem preverjanju znanja iz predmeta Fotografija ocenili predmet glede na šest kriterijev z ocenami od 1 do 5: ustreznost tem za naloge, uporabnost gradiva, kakovost vsebin gradiva, dostopnost gradiva, optimizacija časa in zahtevnost predvajanja. Ne glede na epidemiološke situacije v prihodnosti bo podkast »Temna soba« ostal glavni vir teoretičnih vsebin pri predmetu Fotografija. Popostrila bi ga s intervjuji s vabljenimi gosti, eksperti na področju fotografije in uporabila boljše tehnično opremo za snemanje zvoka. Smiselno bi bilo uporabiti podkast kot medij tudi za posredovanje teoretičnih vsebin tudi pri drugih predmetih ter izvajati tečaje produkcije izobraževalnih podkastov za učitelje na IAM in izven.

Produkcija izobraževalnega zvočnega podkasta

Podkasti so razdeljeni na časovno zaporedje epizod, ki so zbrane v serije ali sezone. Običajno je trajanje osrednjega dela epizode od 20 do 60 minut – glede na ciljno publiko in glede na to, kje poslušalci poslušajo podkast. Ne glede na različne zunanje dejavnike je pri izobraževalnih podkastih izredno pomembna konsistentnost pri vsaki epizodi. Običajna struktura epizode si sledi v naslednjem zaporedju: tipičen zvok (jingle 1), najava (intro ali pre-rol), tipičen zvok (jingle 2), uvodni del, tipičen zvok (jingle 2), jedro, tipičen zvok (jingle 2), zaključek in tipičen zvok (jingle 1)

Poleg osrednjega vsebinskega dela izobraževalni podkast vsebuje, besedilo na začetku epizode, ki vključuje: kratek opis podkasta za tiste, ki tega podkasta še ne poznajo, napoved prihajajoče epizode, ki spodbuja študente, naj podkast še naprej poslušajo, in glasbo, ki pomaga vzpostaviti in obdržati povezavo med študentom in predavateljem. Najava, ki običajno traja 15–30 sekund, je lahko dopolnjena s pozivom na oddajo nalog, ter s prebiranjem zanimivih mnenj in odzivov študentov. Odjava (outro) je na samem koncu epizode. Lahko vsebuje zahvalo, predavateljev kontakt, vabila na dogodke in posebne priložnosti in oddajo mnenj ter napovednik (teaser) za novo epizodo in ponovitev tipičnega zvoka. Producirati podkast s sodobno strojno in programsko opremo je enostavno. Strojna oprema za zagon podkasta je cenovno precej dostopna, programska oprema (za snemanje,

urejanje, gostovanje, objavo, vzdrževanje in monetizacijo) pa je v nekaterih primerih celo prosto dostopna. Vstopni prag znanja in spretnosti za produkcijo podkastov je že zelo nizek, na voljo so enostavne celostne rešitve, kot je npr. platforma Anchor, ki vodi uporabnika od začetka do konca produkcijskega postopka.

Anchor je celostna rešitev, prilagojena za produkcijo zvočnega podkasta, v osnovni obliki je bila postavljena leta 2018, od leta 2019 pa je v lasti Spotifyja. Kot izbrana produkcijska platforma nam omogoča, da lahko produciramo podkaste na pametnem telefonu, tabličnem ali osebni računalniku popolnoma brezplačno, brez mesečnih naročnin in brez preizkusnega obdobja. Gostimo lahko neomejeno število epizod. Podjetje zagovarja pravico svobodnega govora za vse, kar ponazarja tudi moto podjetja »Kreativnost ne sme biti omejena« (Spotify for Podcasters, 2021).

Na platformi Anchor lahko snemamo, urejamo in objavljamo podkaste. Tako ustvarjene podkaste gostimo na spletu, jih distribuiramo med svoje najljubše platforme za poslušanje, razširimo doseg občinstva in monetiziramo svoje epizode. Snemanje, urejanje in razporeditev zvočnih segmentov poteka v intuitivnem okolju. Dodajamo skladbe v ozadju, prehode in zvočne učinke iz vgrajenih ali iz lastnih zvočnih knjižnic. Podprto je tudi snemanje intervjujev na daljavo s pametnim telefonom in pogovori z največ štirimi gosti ali sogostitelji, ki se nahajajo kjer koli na svetu. Zbrana glasovna sporočila poslušalcev je enostavno dodati in predvajati v epizodi. Statistika poslušnosti, uspešnosti epizod in demografski podatki poslušalcev so vedno na voljo v Anchorjevi analitiki. Distribucija podkastov iz Anchorja poteka avtomatično na Spotify in po odobritvi se distribuira tudi med najbolj popularne platforme za poslušanje. Za popoln in individualen zvok lahko v Anchor uvozimo tudi zvočne datoteke, ki smo jih ustvarili sami s profesionalno opremo za snemanje in jih obdelali v programu za urejanje zvoka (Pod Sound School, 2022). Za produkcijo podkasta s programsko opremo Anchor zadošča že mikrofoni, vgrajeni v pametni telefon, a za boljše rezultate bo treba priklopiti kakovosten zunanji mikrofoni tako v pametni telefon kot v osebni računalnik. Za snemanje dialogov uporabimo mikrofoni bubice (lapel ali lavalier). Mikrofoni lahko uporabljamo lažje in učinkoviteje z nekaj dodatki. Nastavljiva roka (adjustable scissor boom arm) sprosti roki govorca in uravnava oddaljenost mikrofona od govorca. Pop filter reducira zapornika (plosive) »p« in »b« in zvoke iz ozadja. Pogosto so v uporabi tudi pokrivala iz pene, ki so različnih velikosti in za različno oblikovane mikrofoni (mic foam cover). Med snemanjem in urejanjem posnetkov si nadenemo kakovostne slušalke (Power, 2016).

H kakovosti zvoka posnetkov, poleg dodatne opreme, zelo veliko doprinese primerno okolje/prostor. Za dobro zvočno izolacijo prostora za snemanje je poskrbljeno v studiih. Če podkast snemamo doma, je treba v prostor postaviti preproge, oblazinjeno pohištvo, panele ... Še bolj učinkovito pa je snemati v prostoru, ki ima nepravilne oblike sten. Prostor mora biti lociran stran od prometnih cest, gradbišč ... Med snemanjem je treba izklopiti vse vire kakršnih koli šumov (klimatske naprave, zapreti okna in vrata ...). (Power, 2016) Vizualni elementi podkasta morajo biti smiselno povezani s temo in vsebino podkasta (npr. simbol področja, silhueta predmeta ...). Vodilna slika (artwork) naj ne bi vključevala veliko ključnih besed ali podnapisov, le naslov podkasta (eno do dve besedi) in ime avtorja. Zapomniti si je treba, da bodo poslušalci poiskali podkast na svoji mobilni napravi oz. na majhnih zaslonih. Uporablja se samo ena ali največ dve pisavi (ali samo eno pisavo z več različicami kot krepko in ležeče ali krepko in običajno) in enobarvno podlago z enostavnimi likovnimi elementi (Power, 2016). Za upravičenost zaščite avtorskih pravic za podkast morata biti izpolnjeni le dve zahtevi: podkast mora biti izražen z oprijemljivim izraznim sredstvom oz. imeti posnetek in ga producirati na izviren oz. kreativen način. Avtor podkasta pa mora biti pozoren, da ne bi sam kršil avtorskih pravic drugih avtorjev, npr. pri izbiri glasbe ali pri naslovu epizode. Algoritmi Spotifyja redno pregledujejo svoje imenike. Odgovorni v teh podjetjih so pozorni na vsako kršenje avtorskih pravic in sankcionirajo kršitelje. Najboljši način za razumevanje možnosti in priložnosti podkastov je, da poslušamo in spremljamo tiste, ki nas zanimajo. LT Green Room je podkast platforme LearningTimes za preno, preoblikovanje in pogovore o poučevanju. Vodita ga Susan Manning in Dan Balzer, teme epizod pogosto črpajo iz impresivnega dela, ki ga opravijo člani skupnosti LearningTimes, zlasti o pouku v virtualnih okoljih (Podcast Production – LearningTimes, 2021).

Zaključek

Epidemija nas je prisilila v marsikatero spremembo na izobraževalnem področju, a zvočni podkast kot učni pripomoček se je izkazal za zelo učinkovito rešitev. Čeprav se najboljši podkasti začnejo z enim samim navdihom ne moremo pričakovati, da bodo prve epizode brezhibne, je pa najpomembnejše

začeti. Bolj kakovostni prispevki, pridejo z vztrajnostjo in prinesejo uspehe na dolgi rok.

Literatura

Podcast. (2014). V Slovar novejšega besedja. Pridobljeno s <https://fran.si/131/snb-slovar-novejsega-besedja/3622710/podcast?>

Pod Sound School. (2022). How to Start a Podcast on Your Phone | Anchor Podcast Tutorial. [Video]. Pridobljeno s <https://www.youtube.com/watch?v=LnQiCVW7YCQ>

Podcast Production – LearningTimes. (2021). Pridobljeno s <http://www.learningtimes.com/what-we-do/podcast-production/>

Power, D. (2016). Introduction to podcast technology: discover the essential tools and techniques you need to record, produce and launch your podcast. Brooklyn NY, Power Media Group.

Spotify for Podcasters. (2021). Spotify for Podcasters. Pridobljeno s <https://podcasters.spotify.com/home>

The Podcast Consumer Tracking Report – Edison Research. (2017). Pridobljeno s <https://www.edisonresearch.com/the-podcast-consumer-quarterly-tracking-report/>

OD BESEDILA DO ZVOČNEGA POSNETKA PRI POUKU ANGLEŠČINE

Povzetek: Čas epidemije nudi učitelju prostor za raziskovanje še neodkritih metod, programov, aplikacij in tehnik. Pomembno je, da smo v tem času v koraku z aktualnimi aplikacijami in izstopimo iz okvirjev klasičnega poučevanja. Bralno razumevanje določenega obravnavanega besedila preko aplikacije ZOOM ali spletne učilnice je učencem lahko duhomorno. Na Osnovni šoli Frana Erjavca smo besedilo približali učencem na način, da so iz besedila ustvarili nov izdelek: zvočni posnetek v aplikaciji WhatsApp. V tem so učenci izvedli intervju z glavnim junakom zgodbe. Prispevek razloži postopek od samega besedila do rezultata: zvočnega posnetka intervjuja. Ključno pri tem je, da so bili učenci tisti, ki so sami vodili celoten proces. V zadnjem koraku so učenci za snemanje in pošiljanje posnetka uporabili aplikacijo WhatsApp. Posnetki so bili objavljeni na spletni strani Osnovni šoli Frana Erjavca. V zadnjem delu prispevek predstavi izzive med samim procesom in predloge za nadgradnjo.

Ključne besede: angleški jezik, intervju, zvočni posnetek, WhatsApp, formativno učenje

FROM TEXT TO AUDIO RECORDING IN ENGLISH LESSONS

Abstract: The time of the epidemic offers the teacher space to explore new methods, programs, applications, and techniques. It is important that we, as teacher, are up to date with current applications and think outside the box of classical teaching. Reading comprehension of the text via ZOOM or online classrooms can be tedious. At the Fran Erjavec Elementary School, we brought the written assignment closer to the students by creating a new product from the text: an audio recording in which the students conducted an interview with the main character of the story. In the first half of the article, the process from the text itself to the result (interview) is explained. It is important to stress that the students were the ones who led the whole process themselves and were able to use the WhatsApp application. The recordings were published on the website of the Fran Erjavec Primary School. The article also presents the challenges that had to be overcome throughout the process and possible upgrades for the future.

Key words: English, interview, audio recording, WhatsApp, formative learning

Uvod

Na poti uporabe tehnologije pri učenju tujega jezika pogosto naletimo na eno od treh ovir. Prva je možnost tehnologije in internetne povezave v učilnici, druga strah učitelja pred tehnologijo, tretja pa je vedeti kako uporabljati tehnologijo za poučevanje. V času poučevanja na daljavo zaradi epidemije je prišlo do velikega premika v dojetanju teh treh ovir. Učitelji smo bili čez noč prisiljeni, da so vsi razlogi zakaj se izogibati tehnologijo odpadli in smo aplikacije, kot so ZOOM, Microsoft teams, Whatsapp, spletne učilnice in podobno videli kot dostop do učencev in njihovem pridobivanjem znanja. Tudi kasneje se je uporaba aplikacije WhatsApp izkazala kot dobra, predvsem pri učencih iz zadnje triade, ki imajo v glavnini dostop do svojega telefona. Večina učiteljev ve kako uporabljati WhatsApp v privatnem življenju, vendar ima pomisleke kako izkoristiti kar aplikacija ponuja, še posebno v času, ko je deljenje zasebnih informacij, kot so telefonske številke nekaj, kar zahteva veliko odgovornosti. Uporaba je v zadnjih letih postala zelo popularna in veliko pripomore pri učenju tujega jezika.

Aplikacija WhatsApp pri poučevanju tujega jezika

Aplikacija Whatsapp nudi takojšnje pošiljanje sporočil preko telefonov ali računalnikov. Poleg pošiljanja besedilnih sporočil lahko uporabniki drug drugemu pošiljajo fotografije, video posnetke in zvočne posnetke. Uporaba različnih aplikacij in prednosti teh pri učenju jezika je izpostavil že Maming (2018), ki je poudaril, da lahko te motivirajo učence, da razvijejo jezikovne sposobnosti, še posebno bralne sposobnosti, in to naredijo na zelo naraven način. Sakkir (2018) je dodal, da učenci kažejo veliko zanimanje za uporabo družabnih omrežij. Nekatere študije, ki so preiskovale uporabo aplikacije WhatsApp pri učenju jezika so prikazale, da pripomore pri učenju jezika (Zhang, Song, & Burston, 2011) in spodobnosti pisanje (Awada & Wang, 2016). Aplikacija WhatsApp je bila leta 2019 izpostavljena kot ena najbolj popularnih mobilnih aplikacij, ki nudi prenašanje sporočil (Statista, 2019). Awada & Wang (2016) sta v svoji študiji ugotovila, da se je aplikacija WhatsApp pri poučevanju in učenju izkazala kot bolj učinkovita kot navadna navodila in da so bili učenci bolj motivirani za učenje. Študije o samozavesti in motivaciji, ki jo je izvedel Li (2018) je tudi prikazala, da so bili učenci zelo motivirani za izvajanje nalog, kjer so uporabljali telefone.

Uporaba aplikacije v razredu

Z uporabo aplikacije Whatsapp je učni proces osredotočen na učenca. Tu igra pomembno vlogo učitelj, ki mora izbrati primerno temo za uporabo aplikacije. Proces izvedbe intervjuja v in uporabe aplikacije WhatsApp je spodbudil učencevo bralno, slušno, pisno ali govorno zmožnost.

Branje: Aktivnost je bila zastavljena, da najprej izboljša bralno razumevanje učencev: besedila o Otziju. Učenci so prebrali besedilo z namenom, da izboljšajo svoje besedišče in pridobijo znanje o tej temi. **Pisanje:** Učitelj lahko zastavi več nalog, da podpre učence pri izboljšanju pisanja. Z učenci smo razmišljali kako bi lahko besedilo uporabili za nastanek novega besedila. Učenci so predlagali, da zapišejo intervju z Otzijem in zapišejo vprašanja, nanje pa tudi odgovorijo. Ker niso želeli biti omejeni na samo besedilo, so predlagali ogled video posnetkov na YouTubeu. Odločili so se, da namesto ene šolske ure preko ZOOM-a samostojno pogledajo dokumentarne oddaje in video posnetke o tej temi in izvejo o njej še več. **Govor:** Učenci so se odločili, da bodo posneli intervju z Otzijem in jih poslali preko aplikacije WhatsApp.

Branje: Učitelj je v naslednjem koraku poslušal posnetke in znotraj pogovora v WhatsAppu, ki nudi z učencem zasebnost, podal povratno informacijo o izboljšavi intervjuja. Učenec je imel možnost, da popravke sprejme in jih uporabi pri ponovnem snemanju intervjuja z Otzijem ali pa se je njegov pot zaključila in je prejel oceno, glede na njegov prvi posnetek. Večina učencev je želela posnetek nadgraditi in ponovno poslala izboljšano verzijo, v kateri so vključili popravke. Spet drugi do bili zadovoljni s svojim prvim posnetkom in se odločili, da posnetka ne bodo izboljšali.

Govor: S ponovnim snemanjem je večina učencev nadgradila svoj prvi posnetek, kar spodbuja tudi formativno učenje, da imajo učenci – ob povratni informaciji učitelja – možnost nadgradnje njihovega končnega izdelka.

Uporaba aplikacije Whatsapp je podprla učence, da so besedilo o Otziju, ki so ga prebrali in kasneje tudi raziskali preoblikovali v novo besedilo – intervju o tej znani zgodovinski pomembni osebi. Z obliko intervjuja so razmišljalo o tem, kako se oni počutijo kot ta oseba, ki jim drugi postavljajo vprašanja. Na ta način so celotno zgodbo doželi zelo osebno. S tem, ko so se posneli z možnostjo snemanja zvoka, so vadili tudi samo izgovorjavo novega besedišča, naučenega pri branju besedila in raziskovanju te teme, tako, da so morali poskrbeti, da je bila izgovorjava pravilna.

Zvočne posnetke učencev smo objavljali na spletni strani šole: <https://fransgottalent.wordpress.com/an-interview-with-an-archeologist/>.

Izzivi in prednosti pri izpeljavi snemanja in objavi posnetkov

Nekateri učenci so snemali znotraj same aplikacije WhatsApp. Ker s prvim posnetkom niso bili zadovoljni, so s snemanjem poskušali večkrat, stare posnetke pa so izbrisali. Tako sem kot učiteljica dobila kar nekaj praznih sporočil. Nekateri so uporabili telefone in z njimi večkrat posneli zvok, nato pa posnetek naložili v pogovor. Dva učenca nista imela telefona, zato sta uporabila telefone staršev. Izziv s katerim smo se soočili je bil, da na spletno stran posnetkov, zaradi same velikosti posnetka nismo mogli objaviti v celotnem obsegu vseh osmošolcev, ki so opravljali to nalogo. Prednost aplikacije WhatsApp je bila v tem, da je dovoljeval, da je bil poslan tudi daljši posnetek. Aplikacija je bila lahka za uporabo. Po posnetku sem v pogovor z učencem napisala komentar za izboljšavo, ta pa je nato imel izbiro, da posnetek nadgradi. Ker sem učence poučevala peto zaporedno šolsko leto in jim bila tudi razredničarka ni bilo težav s pridobivanjem telefonskih števil ali soglasij s strani staršev. Kot nadgradnjo bi lahko učenci namesto zvočnih posnetkov uredili še video posnetke ali pa bi intervjuje snemali v parih. Ker je bil projekt izveden v prvem valu epidemije in druženje ni bilo dovoljeno to takrat ni prišlo v poštev.

Zaključek

Na Osnovni šoli Frana Erjavca so osmošolci v času dela na daljavo uspešno ustvari zvočni posnetek v aplikaciji WhatsApp in ustvarili intervju z glavnim junakom zgodbe. Skozi celoten proces so vadili večino branja, poslušanja, pisanja in zaradi uporabe aplikacije WhatsApp tudi večino govora. Zaradi visoke motiviranosti učencev in izredno dobrih posnetkov bodo taki projekti v prihodnjih letih zagotovo ostali del poučevanja učencev, predvsem v zadnji triadi.

Literatura

- Awada, G. & Wang, S. (2016). Effect of WhatsApp on critique writing proficiency and perceptions toward learning. *Cogent Education*, 3:1, DOI: 10.1080/2331186X.2016.1264173
- Li, K.C., Lee, L.Yin-Kin., Wong, Suet-Lai., Yau, I.Sui-Yu & Wong, B.TakMing. (2018). Effects of mobile apps for nursing students: learning motivation, social interaction and study performance. *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning*, 33:2, 99-114, DOI: 10.1080/02680513.2018.1454832
- Maming, K. (2018). Helping the EFL learners in reading class: learning by interacting with social media-related topics through pre-question way. Pridobljeno s <https://www.asian-efl-journal.com/wpcontent/uploads/AEFLJ-Volume-20-Issue-11-November-2018.pdf>
- Sakkir, G. (2018). Interest and writing skill of the university students on using social media Facebook in writing class. Pridobljeno s <https://www.asian-efl-journal.com/wp-content/uploads/AEFLJ-Volume-20-Issue-5-May-2018.pdf>
- Statista. (2019). Most popular global mobile messenger apps as of July 2019, based on number of monthly active users (in millions). Pridobljeno s <https://www.statista.com/statistics/258749/most-popular-global-mobile-messengerapps/>
- Zhang, H., Song, W., & Burston, J. (2011). Reexamining the effectiveness of vocabulary learning via mobile phones. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 10(3), 203–214.

NEKOČ ČIPKARSKA PREJA, ŠE VČERAJ ČIPKARSKA ŠOLA, DANES ŠE SPLETNA UČILNICA

Povzetek: Poučevanje izdelovanja čipk (klekljanja) na daljavo, je bilo v času epidemije najboljši možni izhod, vendar ne tako učinkovit kot poučevanje v razredu. Usposabljanje za uporabo digitalnih tehnologij, je meni kot učiteljici omogočilo delo v spletni učilnici. Učence pa je spletna učilnica vabila k pridobivanju novih znanj. V njej so se učili s pomočjo avtorskih videoposnetkov, interaktivnih vsebin ... Vzpostavitev brezstičnih točk, jim je omogočala nadaljevanje praktičnega izdelovanja čipk. Ugotavljam, da je nivo znanja nižji, kot pri poučevanju v razredu. Tudi delavnost se je pri učencih zmanjšala. Odraz tega je manjše število izdelanih čipk in skromnejši dosežki na državnem tekmovanju. Motorika rok lanskim začetnikom je slabša, kot v prejšnjih letih. Preko videokonferenčnega sistema sem uspela ohraniti stik z učenci, saj se število vpisanih učencev v novem šolskem letu ni zmanjšalo.

Ključne besede: klekljanje čipk, čipkarske preje, poučevanje na daljavo, spletna učilnica, avtorski videoposnetki, brezstične točke

ONCE BOBBIN-LACE THREAD, YESTERDAY BOBBIN-LACE MAKING SCHOOL, TODAY AN ONLINE CLASSROOM

Abstract: Holding online lace-making teaching courses has been the best possible solution during the pandemic, but, effectiveness-wise, this method still cannot compare to traditional in-class teaching. As a teacher, I trained in the use of digital technology, which enabled me to lead courses via an e-classroom. This new means of a learning environment also encouraged the children to learn in innovative ways, via copyright videos and interactive tasks. The setting-up of a wireless connection presented them with an opportunity to continue practicing lace-making on their own. Nevertheless, I find that their level of knowledge is somewhat lacking compared to what it would have been had the classes taken place in person, and their productivity rate has dropped some as well. This reflects in lower numbers of completed bobbin laces and worse results in the National Competition in Lace-Making. Furthermore, the motoric functions of the hands of last year's beginners were generally poorer than those of the years before. Still, the number of students enrolled in the lace-making classes has not decreased this year, as I managed to keep in contact with my students via the telecommunications system last year.

Keywords: lace-making, lace-thread, online-learning, online-classroom, copyright videos, wireless connection

1 Uvod: klekljanje in čipke - nekoč in danes

Klekljanje je ročno izdelovanje čipk s križanjem, sukanjem in prepletanjem niti, navitih na lesene paličice, imenovane klekeljni. To je eden od načinov izdelovanja čipk, ki je bil v preteklosti in je tudi še danes najbolj razširjen na Slovenskem. Zgodovina čipkarstva na Slovenskem sega v 16. stoletje. Čipke so izdelovali po raznih gradovih in redovnice v samostanih, kjer so služile v glavnem za obredna duhovniška oblačila. Zibelka čipkarstva na Slovenskem je Idrija. Iz Idrije se je čipkarstvo širilo na vse strani, tudi proti Železnikom. Ker se je povpraševanje po čipkah na trgu večalo, je to zahtevalo več izobraženih klekljaric. Ta potreba je privedla do ustanovitve čipkarskih šol. Prva čipkarska šola je bila ustanovljena v Idriji leta 1876, leta 1906 je bila ustanovljena šola v Žireh in leta 1907 v Železnikih.

Za Slovenijo je danes značilna množičnost klekljanja med vsemi generacijami. Imamo veliko število mladih, ki se učijo klekljanja v čipkarskih šolah, pri izbirnih predmetih in interesnih dejavnostih v osnovnih šolah. Čipkarske šole v Idriji, Železnikih in Žireh delujejo še danes. Organiziranih je preko 100 klekljarskih društev, sekcij in skupin, ki povezujejo odrasle. Druženje ob klekljanju je pomemben socialni gradnik povezanosti. Klekljanje ima tudi terapevtsko funkcijo.

»Klekljanje slovenske čipke« je bilo leta 2015 vpisano v Register nesnovne kulturne dediščine Slovenije. Čipkarska šola Železniki je eden izmed nosilcev navedene enote. Vlada RS Slovenije je naslednje leto klekljanje čipk razglasila za živo mojstrovino državnega pomena. Leta 2018 pa je bilo »Klekljanje čipk v Sloveniji« uvrščeno na UNESCO-v Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva.

Čipke so veljale že od nekdaj za višek spretnosti in znanja v ženskih ročnih delih in so bile zaradi tega tudi zelo cenjene. Čipka je bila znak prestiža.

Danes se čipka razvija v koraku s sodobnim časom. Bele in rjave čipke iz običajno lanenih sukancev, so zamenjali barvni, bombažni, svileni, metalizirani sukanci. Povsem nestandardni materiali (npr. vrv, žica, posušena trava, kamenje) so izziv ustvarjalcem sodobne čipke. Oblikovno so čipke bolj sproščene, nesimetričnih oblik, sodobnih motivov. Večkrat so tridimenzionalne. Aplikacije s čipkami so še vedno prisotne na oblačilih, prti in prtich, zavesah, svetilkah... Pogosto je uokvirjena čipka dekorativni element doma. Nakit s čipko je priljubljen pri ženskah. Čipka je lepo darilo. Zdaj čipka ni več znak prestiža. Izdelovanje čipk tudi ne pomeni več prihodka za lažje preživetje. Kvečjemu drobiž. Je izziv za kreativno preživljanje prostega časa.

2 Prenašanje klekljarskega znanja

Pred ustanovitvijo čipkarskih šol so se klekljarske veščine širile na čipkarskih prejah. Opisali bi jih lahko kot skupinsko klekljanje po domovih na vaseh, v krajih... in je bilo družabno-izobraževalnega značaja. Šlo je za neformalno izobraževanje s strani bolj ali manj neformalno izobraženih klekljaric. Božo Račić je v Loških razgledih leta 1968 zapisal, da so žene hodile ogledovat to delo k sosedom in tudi pričele čipkati. Nekatero so se klekljanja naučile dobro, druge zopet manj. V Železnikih je prva znana klekljarica Štatorjeva Katra, ki je bila zaposlena v Idriji kot hišna pomočnica. Tu so jo naučile klekljati idrijske ženske, v Železnikih pa je začela leta 1881 svoje znanje prenašati na mlajše deklice. Ni bila izšolana klekljarica, niti ne učiteljica. Klekljarice so se na prejah dobivale enkrat pri eni doma, drugič pri drugi. Poleg klekljanja ter s tem povezanega pridobivanja novih znanj, so bile preje tudi družabnega značaja. Na njih se je govorilo, pelo in včasih plesalo. Pa z razsvetlavo so varčevali in hkrati še na otroke popazili. Z ustanovitvijo čipkarskih šol so poučevanje klekljanja prevzele strokovno usposobljene učiteljice. Vse prve učiteljice so bile Idrijske, ki so se šolale na Dunaju. Znanje so učencem posredovale sistematično, od lažjih do vse bolj zahtevnih tehnik klekljanja. V Železnikih je bila prva strokovna učiteljica Marija Pivk. Čipke se postajale vse bolj kvalitetne.

V Čipkarski šoli Železniki, ki deluje znotraj OŠ Železniki, se vsako leto več kot 100 osnovnošolcev uči izdelovanja čipk. S tem ohranjamo kulturno dediščino Železnikov. Razvijamo sodobne aplikacije s čipko in se s tem trudimo, da čipka ostaja mladini zanimiva in živi z njimi. SLIKA2

Če povzamem: tako na klekljarskih prejah, kot pri pouku v čipkarskih šolah, sta učenec in učitelj (na klekljarski preji je to neformalen učitelj), v istem prostoru. Učitelj učencu razlaga in praktično prikaže (demonstrira) kako naj izdeluje določeno vrsto čipke; posreduje mu znanje in veščino – ročno spretnost. Mlajše učence tudi fizično korigira pri motoriki njihovih rok. Spremlja in ocenjuje učenčevo delo, mu pomaga z nasveti kako izboljšati določene elemente izdelave in pri reševanju morebitnih težav. Učenca motivira k delu, ga vzpodbuja, pohvali ... Učenec ve, da učitelj spremlja njegovo delo in mu je na voljo za pomoč.

3 Poučevanje klekljanja na daljavo v času epidemije

Izbruh epidemije je spomladi 2020 prvič povzročil zaprtje šolskih vrat in učitelji smo bili naenkrat vrženi v nekaj tedenski izziv poučevanja na daljavo. Za takšen način poučevanja nismo bili pripravljene, torej ne usposobljene. Jeseni istega leta se je izziv ponovil in trajal več mesecev. Glavna vprašanja, na katera sem iskala odgovore so bila:

- kako poučevati klekljanje (=izdelovanje čipk), ki je predvsem ročna spretnost, na daljavo,
  - kako brez osebne stika vzgajati učenca s spoštovanju čipke, saj je le ta vedno rezultat dolgoletnega dela in je del kulturne dediščine našega kraja,
  - kako razvijati delovne navade učenca (delavnost, natančnost, potrpežljivost) brez zgleda,
  - kako ohranjati stik z učenci, njihov interes za čipkarsko šolo, saj je to vendar neobvezna dejavnost.
- Največjo skrb bi lahko opisala takole:

- ali bom znala in uspela vzpostaviti takšen način poučevanja na daljavo, ki bo toliko privlačen, da ga bodo učenci z veseljem spremljali in delali po njem,
- ali bom zmogla učence naučiti vse tisto, kar bi jih sicer v razredu,
- ali bom ohranila pri učencih interes za učenje klekljanja tudi v prihodnjem šolskem letu, da bo čipkarska šola delovala naprej in da bom posledično s tem ohranila svoje delovno mesto. Klekljanje je bilo večinoma tako v preteklosti kot tudi danes povezano z druženjem, epidemija pa je to vez prekinila.

Delo na daljavo

Navodila, priporočila ravnatelja ob prvem zaprtju šolskih vrat spomladi 2020 so šla v smeri, da naj pri delu uporabljamo storitev e-Asistent (razvija in upravlja jo podjetje eŠola d.o.o.), ki smo jo im-

eli na šoli že vzpostavljeno in smo bili tudi vajeni dela z njo. V prvih dneh se je izkazalo, da je bila storitev preobremenjena in komunikacija zelo težko in počasi izvedljiva. Iskala sem drugo rešitev. Na spletni strani OŠ Železniki mi je skrbnica v zavihku Čipkarska šola Železniki kreirala tri mape za DELO NA DALJAVO (1. – 3. razred, 4. in 5. razred, 6. – 9. razred). Enkrat tedensko sem pripravila vsebine, ki so bile v glavnem literarne, likovne, glasbene, ustvarjalne ... narave in poleg njih tudi nalogo, za katero sem motivirala učence, da jo opravijo. Trudila sem se biti izvirna. Mlajši učenci so na prehodu v naravo poiskali naravne materiale (kamenje, storže, veje ...) in iz njih oblikovali čipko. Na službeni naslov e-pošte sem prejela precej fotografij unikatnih čipk in zadovoljnih otrok, ki so mi jih poslali starši. Čipke so v naravi ostale in bile v veselje mimoidočim. To je bil čas za branje klekljarskih zgodb (npr. Tončke Stanonik: Lučka na klekljarskih počitnicah), ogled virtualnih čipkarskih razstav ... V teh osmih tednih smo skupaj z učenci delali predvsem stvari, za katere je prej v razredu vedno primanjkovalo časa in niso predstavljale klekljanja. Praktično delo na blazinah pa je obstalo.

Jesenski val epidemije je počasi in vztrajno najavljajal ponovno šolanje od doma. Nanj smo se dlje časa pripravljali in tudi bolje pripravili. Ravnateljeva smernica je vodila k vzpostavitvi Arnesovih Učilnic. Računalničarka na šoli nam je odprla spletne učilnice, v katere so se učenci sami vpisali in nam predstavila kaj vse nam omogočajo in osnove dela v njih. Učenje na osnovi poskušanja, timsko sodelovanje med učitelji in pomoč računalničarke, mi je pomagala prebroditi začetne težave. Naučila sem se napisati in objaviti navodilo za delo učencem, v učilnico pripeti delovni list, fotografijo, PowerPoint prezentacijo, povezave za ogled spletnih razstav, izobraževalnih video posnetkov ... Nekaj začetniških posnetkov sem našla na spletu in jih tudi uporabila. Ob gledanju in poslušanju le teh, sem razmišljala, kako bi lahko v takšnem posnetku osebno nagovorila svoje učence, razložila in demonstrirala tehniko bolj nazorno. Kot rezultat tega razmišljanja so nastali amaterski avtorski video posnetki, ki sem jih naložila na portal Arnes Video in jih objavila v spletni učilnici. Kasneje sem to izboljšala, saj sem se udeležila izobraževanja za učitelje klekljanja na Čipkarski šoli Idrija na temo: Raba digitalnih tehnologij pri praktičnem izobraževanju klekljanja na daljavo. Tu smo se za obdelavo posnetkov in pripravo le teh za predstavitev učili uporabljati aplikacijo ShotCut. Montaža videa je omogočala dodajanje naslovov, podnapisov, vključevanje fotografij v posnetek, spreminjanje hitrosti predvajanja. Posnetku smo dodali zvočno podlago. Tako sem kvaliteto posnetkov izboljšala, pa tudi privlačnejši za ogled so postali. Mislim, da sem se z videoposnetki najbolj približala poučevanju v razredu. Učenci so poslušali mojo razlago (moj glas, razlaganje na moj način) in hkrati opazovali praktično delo mojih rok. Posnetek ali del posnetka, so lahko pogledali večkrat in ob njem poskusili sami klekljati. Na prej omenjenem izobraževanju sem se naučila uporabljati tudi Arnes Splet z vtičnikom H5p za interaktivne vsebine. S pomočjo teh vsebin sem v spletno učilnico pripravila igre (spomin, križanke, kartice z vprašanji...) in učenci so skozi igre utrjevali že pridobljeno znanje. Če primerjam objave na šolski spletni strani ob prvem valu epidemije in objave v spletnih učilnicah ob drugem valu, ugotavljam, da spletna učilnica omogoča več načinov posredovanja učnih vsebin učencem. Je res učilnica, kar spletna stran ni. Do vsebin dostopajo samo vpisani učenci in učitelji, ki se prijavijo preko AAi-računa vključene organizacije. Zato je avtorstvo vsebin ali učiteljevo delo mnogo bolj zaščiten. Pridobljena znanja za tovrstno delo na daljavo so še vedno aktualna in mislim, da bodo ostala tudi še po koncu epidemije. Za ohranjanje stika z učenci sem se občasno posluževala videokonferenčnega sistema Arnes ZOOM. Ta mi je omogočal, da sem prek kamere videla vse učence v skupini in se z vklopljenim zvokom z njimi tudi pogovarjala. ZOOM-srečanja oziroma debate so nam služile za pogovor o doživljanju čipkarske šole na daljavo. Vsi smo imeli možnost izraziti pozitivne in negativne vtise, predloge za izboljšave. To je bila tudi priložnost za vzpodbujanje, motiviranje učencev. Največji izziv mi je predstavljal praktično nadaljevanje izdelovanja že začetih čipk na blazinah. Starejši učenci so ob začetku epidemije pripomočke za delo odnesli domov. Pri nadaljevanju klekljanja doma so naleteli na probleme (vogali, odtrgani klekeljni, menjavanje klekljarskih tehnik, zaključevanje čipk). Takšne težave sem učencem v razredu pomagala sproti reševati. Zdaj so nekaterim lahko doma pomagale mame, babice. Glede na to, da so Železniki še vedno eden od klekljarskih centrov v Sloveniji, je bila ta domača pomoč možna in se je pozitivno izkazala. Vsem pa so bile ponujene brezplačne točke. Najprej so jih vpeljali na Čipkarski šoli Idrija. S povezovanjem in izmenjavo izkušenj z idrijskimi učiteljicami, smo jih tudi mi ponudili učencem. Učenci oziroma starši so ob dogovorjeni uri pripeljali blazine na določeno mesto (pred glavni vhod šole), kjer sem jih pobrala, odpeljala domov in rešila težave. Če uro ali dve, so jih zopet na istem mestu prevzeli in učenci so lahko nadaljevali z delom. Če je bilo potrebno, so učenci dobili dodatna navodila po e-pošti ali po telefonu.

Zaključek

Če analiziram pedagoški proces v »korona obdobju«, sem kot učiteljica pridobivala nova znanja o posredovanju vzgojno izobraževalnih vsebin, za katera sem mislila, da jih ne bom nikoli potrebovala, zdaj pa vem, da bodo uporabna tudi še po koncu epidemije (npr. uporaba videokonferenčnih sistemov). Glede na to, da se v tem šolskem letu število vpisanih učencev ni zmanjšalo, mislim, da sem uspela ohraniti stik z njimi in njihov interes za učenje klekljanja. Če primerjam na splošno količino novo pridobljenega znanja in izdelkov v tem obdobju s prejšnjimi leti, smo šli v negativno smer. Pozitivno so izstopali so le učenci, ki so imeli vzpodbudo, motivacijo in tudi pomoč doma. Posledično je bila letna razstava čipk ob zaključku šolskega leta skromnejša. Pa tudi srebrnih in zlatih priznanj z državnega tekmovanja je bilo manj. K temu je pripomoglo tudi dejstvo, da smo po vrnitvi v šolo imeli organizirane skupine po »mehurčkih«, kar je praktično pomenilo za učiteljico manjše število otrok v skupini, za učence pa manj ur klekljanja na teden. Tudi motorika rok, ki se gradi v začetnem obdobju učenja, je pri lanskih začetnikih slabša. Na daljavo ni bilo možnosti prijeti učenca za roke in z njim sukati in križati klekeljne, da bi začutil pravilno gibanje svojih rok. Izpostaviti moram še ugotovitev, da je delavnost učencev po vrnitvi v razrede upadla, kar vsekakor ni vzpodbudno. To utemeljujem s tem, da je bil pouk na daljavo večinoma vezan le na obvezni predmetnik, na interesne dejavnosti pa ne. Zdi se, da so se učenci hitro navadili na manjši obseg dela. Pri mlajših učencih, pa so bili starši že glede rednega pouka precej obremenjeni.

Če povzamem: poučevanje klekljanja na daljavo je predstavljalo najboljši izhod v dani situaciji, sigurno pa ne tako učinkovit kot pouk v razredu. Vsaka čipka je zrcalo znanja tistega, ki jo je izdelal. Izdelovanje čipk pa je bilo vedno tudi družabnega značaja in upajmo, da bomo oboje lahko ohranjali tudi v prihodnosti.

Literatura

- Račič, B. (1968). Slovensko čipkarstvo s posebnim ozirom na loško območje. *Loški razgledi*, 15(1), 123-130.
- Demšar, D. (2007). Plavž je utihnil. *Začetki klekljanja v Železnikih*. *Naše poti*, 31(2).
- Terpin Mlinar, M. (2012). Zgodovinski pregled klekljanja na Idrijskem od konca 17. do začetka 20. stoletja na podlagi zgodovinskih virov. V *IDRIJSKA čipka : z nitjo pisana zgodovina (58-84)*. Idrija: Mestni muzej.
- Žagar, J. (2016). *ČIPKAste vezi: Razstava slovenskega entografskega muzeja junij – december 2016*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
- Register nesnovne kulturne dediščine Slovenije (2008-2026): Tradicionalne obrtne veščine. (2017). Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.
- Kmetec, A., Mravlja E. in Primožič K. (2018). Zgodba Čipkarske šole Železniki. *Naše poti*, 42(1).
- Koordinator varstva nesnovne kulturne dediščine. (2015, 26. februar). Nov vpis v register – Klekljanje slovenske čipke. Pridobljeno s spletne strani <http://www.nesnovnadediscina.si/sl/nov-vpis-v-register-klekljanje-slovenske-cipke>
- MMC RTV SLO, STA. (2016, 16. marec). Klekljanje je živa mojstrovina državnega pomena. Pridobljeno s spletne strani <https://www.rtvlo.si/kultura/drugo/klekljanje-je-ziva-mojstrovina-drzavnega-pomena/388405>
- MGML. (2018, 19. november). Klekljanje čipk v Sloveniji vpisano na prestižni UNESCO seznam. Pridobljeno s spletne strani <https://mgml.si/sl/mestni-muzej/novice/557/klekljanje-cipk-v-sloveniji-vpisano-na-prestizni-unesco-seznam/>

BRANJE IN USTVARJANJE STRIPOV V ČASU ŠOLANJA NA DALJAVO

Povzetek: Bralna motivacija v srednji šoli, zlasti pri dečki, je glede na raziskave nizka. V članku so predstavljeni vplivi nanjo ter naštetih različnih predlogi za izboljšanje. Za namen izboljšanja bralne motivacije smo v času poučevanja na daljavo v domače branje vključili stripe; branje pa nadgradili s pobralno aktivnostjo – izdelavo lastnega stripa. V članku je predstavljena teorija stripa ter pozitivni učinki prebiranja tovrstne literature, prav tako je dodan kratek seznam stripov, primernih za najstnike. Predstavitve domačega branja so dijaki pripravljali z ustvarjanjem lastnega stripa s pomočjo spletnega orodja. Ugotovili smo, da ima tovrstna literatura pozitiven učinek, saj je zanimanje za branje dosti večje, literarno delo se prebere v celoti, prav tako je ustrezno tudi razumevanje vsebine, ki so jo učenci predstavili s pomočjo spletne izdelanega stripa.

Ključne besede: bralna motivacija, dvig bralne motivacije, domače branje, strip

READING AND CREATING COMIC BOOKS DURING DISTANCE LEARNING

Abstract: Reading motivation in high school, especially for boys, is low, according to research. The article presents the effects on it and lists various suggestions for improvement. For the purpose of improving reading motivation, during distance learning we include comic book in home reading; reading was upgraded by creating own comic book. The article presents the theory of comics and the positive effects of reading to literature, as well as a short list of comics suitable for teenagers. In the presentations of domestic readings, we have prepared that this literature has a positive effect, as the interest in reading is much greater, the literary work is read in its entirety. The understanding of the content is also appropriate and it was presented with the help of an online tool.

Key words: reading motivation, raising reading motivation, home reading, comic book

Uvod

V srednji šoli je večino dijakov težje navdušiti za branje, klasična literatura jim je pogosto nerazumljiva, nezanimiva in tematsko oddaljena. Berejo zgolj zaradi zunanje motivacije oziroma da se izognejo negativni oceni, s tem pa učitelji zmanjšujemo bralni interes, ki z leti že tako upada in je glede na raziskave še posebej nizek pri dečkih. Dijakom sem tako navadno poleg klasične literature ponudila tudi mladinska literarna dela, s temami, ki so jim bližje, vendar se bralna motivacija bistveno ni spremenila. Poučujem namreč zgolj dečke in kljub izboru akcijske, pustolovske tematike so se nato pritoževali zaradi količine besedila. V času šolanja na daljavo smo tako v domače branje vključili stripe, katerim so fantje bolj naklonjeni. Motivacijsko je delovalo zgolj dejstvo, da bodo brali tovrstno literaturo in da bodo prebrano predstavili z izdelavo lastnega stripa in ne z govornim nastopom. Stripi namreč v šoli zaradi trivialne oznake v preteklosti še vedno niso pogosti, prav tako so izgubili množično popularnost, katere so bili deležni nekaj desetletij nazaj, ko je strip veljal za trivialno literaturo. Danes različni teoretiki v diplomah, člankih odkrivajo pozitivne vrednosti stripa in jih priporočajo v branje tudi v šolskem prostoru.

Bralna motivacija

Bralna motivacija je definirana kot nadpomenka za različne motivacijske dejavnike, ki spodbujajo človeka k branju, dajejo bralnemu procesu smisel in posamezniku pomagajo, da vztraja do cilja in si želi bralno izkušnjo ponovno doživeti. Motivacija za branje je lahko notranja ali zunanja. Učinkovitejša je notranja, saj izhaja iz potrebe posameznika in vodi do daljšega bralnega interesa, prebrana knjiga je bralcu užitek in zadovoljstvo, medtem ko zunanja motivacija (ocena, pohvala, nagrada) ne privede do trajnih bralnih interesov. Bralec, ki je notranje motiviran, je v branje zato pljen, radoveden, si sam postavlja bralne cilje, bralne izkušnje rad deli z drugimi, svoje branje ceni, ima do njega pozitivno stališče, saj mu je vir zadovoljstva. Bralec, ki je zunanje motiviran, bere zgolj, kar mora, nima lastnih interesov za branje, o prebranem se ne rad pogovarja, ima manj pozitivna stališča do branja in ne ceni svojega lastnega. Branje mu je zgolj sredstvo za doseg drugih ciljev – ocena ali priznanje v socialnem okolju. Pečjak bralno motivacijo povezuje s pojmom bralna zavzetost

(Pečjak in Gradišar 2015, str. 48). Wigfield (2016, str. 192) pri bralni motivaciji navajata tri kategorije, ki jih sestavlja enajst dimenzij. Prva kategorija, ki zajema prepričanja o sposobnostih, vključuje samoučinkovitost, (prepričanje posameznika, da je pri branju lahko uspešen); izziv (pripravljenost spopasti se s težkimi, zahtevnimi besedili) ter izogibanje aktivnosti (odločitev posameznika, da se izogne bralni aktivnosti). Druga kategorija se nanaša na razloge za branje, ti so notranji (radovednost, zatopljenost, prepričanje, da je branje pomembno) in zunanji (materialna priznanja, ocene ter tekmovalnost). Tretja kategorija se nanaša na socialni vidik branja, torej socialni razlogi za branje in branje zato, da ustrezemo pričakovanjem drugih (Pečjak in Gradišar 2015, str. 52).

Razvoj bralne motivacije

Mlajšim otrokom se večina šolskih dejavnosti zdi zanimiva, vendar navdušenje navadno ne traja dolgo. Raziskovalci so ugotovili, da se notranja motivacija in zanimanje za šolske predmete z leti zmanjšujeta, prav tako tudi motivacija za branje, tako je večina dijakov v srednji šoli branju nenaklonjena. Prvi vzrok za upad notranje motivacije je notranji; nekateri učenci spoznajo, da so manj sposobni od svojih vrstnikov, kar povzroči zmanjšanje notranje motivacije za učenje. Drugi pa je zunanji, ki najpogosteje povezan s šolskim okoljem (Wiegfield 2016, str. 193).

Drugi vzroki za upad bralne motivacije z leti so, da se poučevanju branja z leti šolanja namenja vedno manj časa, razredi so večji, večji je poudarek na disciplini, manj je stikov med učitelji in učenci, učenci imajo manj možnosti za izbiro in odločanje pri branju, preveč frontalnega pouka itd. (Pečjak in Gradišar 2015, str. 52). Upad bralne motivacije v šoli pa je, kot je dokazano v številnih raziskavah, večji pri dečkih kot pri dekletih. Dekleta so bolj motivirana tako za šolsko, kot prostočasno branje. To je dokazala tudi leta 2018 opravljena raziskava PISA, in sicer so razlike glede na spol statistično značilne znotraj vseh štirih izobraževalnih programov. V splošnem rezultati kažejo, da za zabavo največ berejo dijaki in dijakinje, ki obiskujejo gimnazijske programe, manj dijaki in dijakinje, ki obiskujejo srednje strokovno izobraževanje, najmanj pa dijaki in dijakinje, ki obiskujejo srednje poklicno izobraževanje. Prav tako je analiza podatkov pokazala, da so učenci, v primerjavi z letom 2009, leta 2018 poročali o manj pogostem branju za zabavo in uživanju v branju (Šterman in Puklek 2018, str. 29).

Dvig bralne motivacije

Na bralno motivacijo vpliva več faktorjev, to so lahko učitelji, družina, prijatelji, knjige, okolje ... Avtorji Conradi (2013, str. 7) in drugi dodajajo še bralečve predispozicije (bralna uspešnost, obvladovanje branja), prepričanja (samoučinkovitost, samopodoba, kaj pričakuje od branja, vrednost, ki jo branju pripisuje) ter cilje (odnos do branja, interes za branje).

Pedagoški procesi, s katerimi lahko krepimo notranjo motivacijo učencev za branje:

- Cilji, povezani z učenjem in znanjem, (če so učenci ciljno motivirani, bralne strategije uporabljajo učinkoviteje).
- Interakcija z resničnim svetom (učenci se raje pogovarjajo o stvareh, ki jih vidijo, ali so jih doživeli).
- Zanimiva besedila, (za katera učenci menijo, da vsebujejo pomembne informacije).
- Socialna interakcija (raje sodelujejo v branju, če potem pride do interakcije s sošolci).
- Pohvale in nagrade, (pohvala mora biti iskrena).
- Vrednotenje/ocenjevanje (sprotno ocenjevanje spodbuja notranjo motivacijo).
- Vključenost učitelja (učenec bo raje sodeloval, če učitelj kaže zanimanje za njegove dosežke in zanimanja) (Kerneža 2016, str. 66).

Motivacijo za branje poveča tudi možnost izbire, Miller in Anderson sta namreč izvedla raziskavo, kjer sta študentom za branje ponudila polno učilnico knjig, med katerimi so lahko samostojno izbirali, ter ugotovila, da je ta sprememba povečala bralno motivacijo. Bralno motivacijo naj bi povečala tudi možnost tihega branja v šoli, to naj bi potekalo občasno v dogovoru z dijaki in učiteljem, pri čemer je dobro, da v tem času bere tudi učitelj. Dobra ideja so tudi literarni krožki, kjer učenci po branju razpravljajo o literarnih besedilih (Alfred in Cena 2020, str. 12).

Dvig bralne motivacije pri fantih

M. Keneža in M. K. Aberšek za dvig bralne motivacije pri fantih opišeta projekt šole v Koloradu, kjer so s pomočjo uporabe fantom prijaznejših didaktičnih metod uspešno premostili razlike med spoloma. To so dosegli z vključevanjem izkustvenih in kinestetičnih priložnosti za učenje, s prostorsko-vizualnimi reprezentacijami, ki so predstavljale podporo pismenosti. Fantom so omogočili, da

sami izberejo zanimive teme, ustvarili učno okolje, v katerega je bil vključen samo en spol ter iskali moške vzornike. Avtorici predlagata enako za slovenske šole, diferenciacija bralnega pouka bi naj potekala po dveh modelih. Prvi je vsebinsko-tematska diferenciacija – višji bralni interes bi dosegli z izborom vrst besedil, ki zanimajo fante, tako bi v pouk morali vključiti stripe, humoristično čtivo, grozljivke, revije, kar je mogoče uporabiti le v okviru domačega branje ali bralne značke. Večja vrednost je pripisana drugemu, didaktično-metodičnemu modelu, s katerim učenci nadomestijo morebiten recepcijskorazvojni primanjkljaj, saj uporabimo metodo grafičnega ponazarjanja besedila, s čimer vizualiziramo razmerja med skupinami besedilnih informacij in upovedujemo povezave med posameznimi besedilnimi signali. Uspešna metoda grafičnega ponazarjanja besedila, ki bi fantom pomagala do polnejšega doživetja literarnega besedila, je lahko strip (Kerneža 2016, str. 17).

Strip

Strip, kot ga poznamo danes, se je razvil v 20. stoletju, natančneje med letoma 1933 in 1941 z vsem znano zgodbo o Supermanu. Že od začetka so predstavljali nizko kulturo in kot ničvredna literatura je bil obravnavan zelo dolgo, slab sloves se ga še vedno drži, čeprav danes predstavlja vrhunsko grafično besedilo, ki se smatra za enega najnovejših narativnih medijev in ni način izražanja, v katerega bi se zatekali neuspešni slikarji in pisatelji.

Strip je zaporedje slik, ki stojijo druga ob drugi in pripovedujejo zgodbo, dodamo pa jim lahko besede. Od bralcev zahteva združevanje multiplih nivojev in grajenje povezav med posameznimi elementi stripa. Z likovno upodobitvijo zgodbe je ne le literarno, temveč tudi likovno delo, za razumevanje likovnih elementov pa moramo poznati elemente likovnega govora. Strip moramo ločevati od grafičnih novel, ki so samostojne zgodbe, pripovedovane v stripovskem formatu. Za razliko od stripov obravnavajo resnejše in nefikcijske teme, ob tem pa gre za isto vrsto členjenja zgodbe na slike in besedilo kot pri stripu. Strip je neke vrste dogajalna premica, ki na enem mestu združuje vizualne in verbalne elemente, s čimer gradi na ravnotežju med sluhom in vidom. V stripu večjo vlogo prevzame vizualno, ki informacije prenaša drugače kot besede (Kerneža 2016, str. 88).

Poleg spodbujanja branja lahko strip pri pouku slovenščine uporabimo tudi v druge namene – kot pomoč pri ustvarjanju pomena abstraktnih besedil, za vizualno pomoč pri diskusiji prepleta razpoloženja in tona slike; v kombinaciji različnih predmetov, kot sta materinščina in likovni pouk; za gradnjo besedišča, za ustvarjanje avtorskih digitalnih stripov, kot moderno interpretacijo karakterjev književnih oseb. Vključevanje stripa v pouk je dober način razvoja pismenosti, saj učenci ustvarjajo svoje zgodbe, kraj dogajanja, akcije, probleme, rešitve v obliki stripa. Ustvarjanje stripa kaže napredek na področju pisanja in rokopisa, prav tako vadijo uporabo dialoga, jedrnatosti in neverbalno komunikacijo. Strip predstavlja netradicionalno obliko branja, kar je še posebej všeč fantom (Kerneža 2016, str. 92).

Prednosti branja stripov

- Branje stripa je lahkotnejše, zato so učenci za branje bolj motivirani, razvija se zanimanje za branje.
- Otroci, ki berejo stripe, bolje obvladajo jezik in posledično urijo občutek za slovnico.
- Z branjem stripov se bogati besedni zaklad.
- Strip je lahko v pomoč pri utrjevanje usvojenega znanja, saj gre za dobro vizualno predstavitev snovi.
- Lažje si je zapomniti vizualno grafiko, ki vsebuje ključne informacije
- Usvajanje zmožnosti za pisanje dialogov
- Spodbuja študente z nizkim zanimanjem za pisanje
- Razvija ustvarjalne in višje miselne procese in kritično mišljenje.
- je dober medij za učence z disleksijo.
- Stripi spodbudijo učence za usvajanje tujega jezika in so priložnost za učence tujce (UKEssays, 2016).

Seznam stripov

Seznam stripov je oblikovan s pomočjo predlogov bralne značke, različnih člankov in vključuje tiste avtorje, ki so prejeli stripovsko nagrado zlatirepec ali so bili zanjo nominirani. Vključeni so slovenski in tuji avtorji, čigar stripi so prevedeni v slovenščino.

Boštjan Gorenc: Reformatorji v stripu, Moj lajf: Po motivih povesti Moje življenje Ivana Cankarja; René Goscinny: Uderzo; Albert: Serija Asterix; Herge: Stripi Tintin (Tintin v Ameriki, Tintin v Kongu, Tintin v Sovjetski zvezi ...); Tome Janry: Spirou in Fantasio – Čas kometa, Virus, Kdo bo ustavil Cianido?; Tomaž Lavrič: Ekstremni športi 1, 2, 3, 4; Ratman, Sokol in golobica; Miki Muster: Zvitorepec; Jože Trobec in Marta Zore: Strip o Prešernu; Stephenie Meyer: Somrak; Thompson Craig:

Odeje; Sergej Verč: Mož, ki je bral Disneyjeve stripe; Art Spiegelman: Maus: Zgodba o preživetju; Bill Watterson: Varovančevo maščevanje; Gelev Fiona Macdonald: Drakula Bram stoker; Žiga X Gombač: Hlapec Jernej in pasja pravica; Goran Vojnović: Pod svobodnim soncem; Eoin Colfer: Artemis Fowl ; Johan Unenge: Moje vzporedno življenje; Richards Kleist: Sanje o olimpijadi; Juanjo Guarnido in Alain Ayroles: Prevarantska Indija; Charles Burns: Črna luknja; Sik Jun Jung: Medena koža; Sætre, Inga: Umetnost padanja; Iztok Sitar: Dnevnik Ane Tank: ljubezenska zgodba z okusom heroina; Manu Larcenet: Masa sala.

Praktični primer

V času epidemije smo ugotovili, da je pri pouku slovenščine na daljavo primernejše poučevati književnost kot jezik, saj slednje zahteva drugačen pristop in veliko vaje, za kar je dijakom primanjkovalo motivacije. Pouk književnosti temelji na branju, pogovoru, razmisleku o vsebini in idejah, samostojnem poustvarjanju, tako da smo v večini pouk na daljavo izkoristili za spoznavanje književnih del ter tudi za branje. Da bi dijaki bili motivirani za domače branje smo posegli po stripih. Ideja se je izkazala za pozitivno, saj so se omenjenega dejstva razveselili ter si samostojno izbrali ponujena dela. Navadno vsebino prebranega predstavljajo z govornim nastopom, tokrat pa so prejeli nalogo, da bodo strip predstavili s poustvarjalno dejavnostjo – izdelavo lastnega stripa, ki so ga pripravljali v skupinah. V novonastalem stripu so morali prikazati poznavanje vsebine, vse ostalo pa je bilo prepuščeno njihovi ustvarjalnosti. Stripe so ustvarjali s pomočjo spletnega orodja Storyboard That, ki sem jim ga na kratko tudi predstavila.

Storyboard je digitalno orodje za izdelavo stripov ustanovljeno leta 2016. Orodje je preprosto za uporabo, namenjeno vsakomur – učiteljem, učencem, staršem oziroma vsem, ki želijo ustvariti vizualno privlačno zgodbo. Uporaba je brezplačna, potrebno je odpreti račun, za kar potrebujemo le e-pošto. Brezplačna verzija omogoča izdelavo do šest kadrov in dveh stripov na teden. Učitelji ga pogosto uporabljajo za poglobljanje učne snovi, saj lahko učenci ustvarjajo na osnovi različnih tem. Pri izdelavi stripa so na voljo različna ozadja iz vnaprej ustvarjenega seznama ali pa le-ta ustvarimo samostojno. Izbranemu ozadju lahko dodajamo tudi dodatne možnosti, kot so del dneva, vremenske razmere ipd. Ozadju prilagamo različne stvari iz menijev, kjer elemente, kot so liki in rekviziti, v okence dodajamo s sistemom povleci in spusti. Kljub preprostosti je vse prilagodljivo z barvnimi možnostmi in bogatimi detajli. Liki lahko s preprostimi izbirami spreminjajo pozo ali dejanja ter čustva, kar omogoča vizualno in besedno dodajanje čustev zgodbi. Prav tako se lahko določi položaj rok in nog ter dodajo oblaki z govorom in razmišljanjem različnih velikosti. Slike niso premične, svoje projekte lahko učenci shranjujejo ali jih izvozijo v drugem orodju, kot je npr. MS PowerPoint. Po želji so lahko izdelali tudi svoje avatarje in jih vključili v zgodbo.

Dijaki spletnega orodja še niso poznali in večini se je naloga zdela zanimiva. Posamezniki so sicer izrazili nevoljo, ker morajo že tako preveč časa preživeti pri računalniku, vendar sem jim razložila, da bodo strip lahko izdelovali v času ur slovenščine, jaz pa jim bom na voljo za pomoč, tako da so bili zadovoljni. Kot običajno smo določili datum, do katerega morajo stripe prebrati, nato pa smo izdelavi posvetili tri šolske ure in eno uro predstavitev. Pouk je potekal preko MS Teams, ki omogoča delo v skupinah po posameznih sobah, katerim sem se izmenično pridruževala. Ugotovila sem, da jim spletno orodje ne povzroča veliko težav, z veseljem so preizkušali različne funkcije, tako da sem jim pomoč nudila predvsem pri idejah za pobralno aktivnost, ki so jo nato razvili. Opazila sem, da je ena skupina predstavitev prvotno skicirala na list in jo nato ustvarila v Storyboardu That, ostali se ročne skice niso posluževali. Kar nekaj težav so imeli tudi z ustvarjanjem besedila, ki je moralo biti kratko in izražati bistvo. Kljub vsem zagatam so nastale zanimive zgodbe. Predstavitve so bile kratke, stripe so izvozili v PowerPoint ter jih predstavili sošolcem, ki so lahko nato postavljali vprašanja. Prva skupina je tako združila tri stripe in naredila novega, v katerem se srečajo vse glavne osebe s svojimi zgodbami in značajskimi lastnostmi. Druga skupina je v zgodbo vključila svoje avatarje, ki so se pojavili v ključnih momentih prebranega stripa in s tem spremenili potek dogajanja. Tretja skupina je glavne osebe predstavila v sodoben čas, četrta je predstavila nadaljevanje zgodbe, peta je ustvarila strip s televizijskim voditeljem, ki intervjuva glavno osebo. Ideje je bilo potrebno sicer predlagati, a so jih sprejeli in nato dobro razvili zgodbo.

Zaključek

Nekaterim dijakom morda primanjkuje motivacije za branje, ker niso imeli dovolj zanimivih, pozitivnih izkušenj z branjem, saj so večinoma brali romane, ki so jim bili dodeljeni, možnost izbire pa pozitivno vpliva na bralno motivacijo. Stripi, ki v zadnjih letih pridobivajo na veljavi, so dobro čtivo za domače branje, saj z njimi povečamo notranjo motivacijo za branje in vplivamo na dejstvo, da je branje lahko tudi užitek. Na podlagi predstavitev in dodatnih vprašanj o vsebino lahko sklepamo, da so dela v celoti prebrali. Pri izdelavi lastnega stripa so bili v skupini aktivni skoraj vsi, pri čemer je slike ustvarjal eden ali dva, ostali pa so mu predlagali ideje ter razmišljali o dialogih. Člane skupine, ki so pri izdelavi sodelovali najmanj, sem nato zadolžila za predstavitev. Menim, da je bilo skupno ustvarjanje pozitivno, saj so vsi opravljali nalogo, ki jim je šla najbolje. Pri izdelavi so se zabavali poleg tega pa krepili svojo ustvarjalnost in jezikovne veščine.

Literatura

- Alfred J. B. in M. E. Cena (2020). Reading Motivation in High School: Instructional Shifts in Student Choice and Class Time. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 64 (1). Pridobljeno s <https://ila.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/jaal.1058>
- Conradi K, Gee Jang, B., Mckenna C. M. (2013). Motivation Terminology in Reading Research: A Conceptual Review. *Educational Psychology Review*. Dostopno na: https://www.researchgate.net/publication/263491242_Motivation_Terminology_in_Reading_Research_A_Conceptual_Review
- Kerneža, M. (2016). Strip kot didaktična metoda dela za premostitev razlik med spoloma v bralni pismenosti na razredni stopnji šolanja. Doktorska dizertacija. Maribor: Pedagoška fakulteta.
- S. Pečjak in A. Gradišar 2015: Bralne učne strategije. Zavod RS za šolstvo.
- Šterman Ivančič K. in Puklek Levpušček M. (2018). Branje mladih leta 2009 in leta 2018 ter razlike v branju glede na spol in izobraževalni program. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani. Pridobljeno s [https://www.pei.si/ISSN/1581_6044/1-2-2020/1581-6044.31\(1-2\)11-33.pdf](https://www.pei.si/ISSN/1581_6044/1-2-2020/1581-6044.31(1-2)11-33.pdf)
- UKEssays. (2018). Benefits of Comic Books for Education. Pridobljeno s: <https://www.ukessays.com/essays/education/benefits-of-comic-books-for-education.php?vref=1>
- Wigfield, A., Gladstone, R. in Turci, L. (2016). Beyond Cognition: Reading Motivation and Reading Comprehension. Pridobljeno s: <https://srcd.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/cdep.12184>

FLEKSIBILEN MODEL SVETOVANJA ZA ZAPOSLENE IZ RANLJIVIH SKUPIN NA DALJAVO

Povzetek: V času epidemije smo izvajali svetovanja zaposlenim iz ranljivih ciljnih skupin na daljavo. Pogoji za to je, da ima svetovalec dostop do informacijsko-komunikacijske tehnologije (v nadaljevanju IKT). Imeti mora večšine za njeno uporabo, znati namestiti in uporabljati katero od aplikacij za komunikacijo na daljavo, ki omogoča, da komunikacija med svetovalcem in svetovancem poteka tudi po vidnem kanalu. Ker uporabljamo različna spletna orodja, mora svetovalec do njih znati dostopati in jih uporabljati. Praksa kaže, da svetovanci velikokrat nimajo niti dostopa do omenjene tehnologije niti veščin njene uporabe, zato se je vloga svetovalca bistveno nadgradila. Ne svetuje več le vsebinsko, ampak postaja tudi IKT svetovalec in mentor. Če želimo svetovanje na daljavo sploh izvesti, moramo upoštevati zmožnosti in veščine svetovanca na IKT področju. Ker ni možen enoten način, po katerem bi izvajali svetovanje na daljavo, smo oblikovali fleksibilen model svetovanja ranljivim skupinam na daljavo.

Ključne besede: ranljive ciljne skupine, svetovanje na daljavo, informacijsko-komunikacijska tehnologija, spletna orodja, aplikacije za komunikacijo na daljavo.

FLEXIBLE DISTANCE ADVISING MODEL FOR THE EMPLOYED FROM THE VULNERABLE TARGET GROUPS

Abstract: During the epidemic, we provided remote counselling to vulnerable target groups employees. The precondition is clients' access to information-communication technology (ICT). They need the skills to use it, know how to install and use applications for remote communication, allowing communication between consultants and clients also through a video channel. Since we use various online tools, clients must be able to access and use them. Practice shows that our clients often have neither access to this technology nor the skills to use it. Therefore, the role of consultants has been significantly upgraded. Besides advising on the subject content, they also become ICT consultants and mentors. To implement remote counselling, we must take into account the capabilities and skills of clients in the ICT field. Since a uniform way of providing distance counselling is not possible, we have designed a flexible model of distance counselling for vulnerable groups.

Key words: vulnerable target groups, distance counselling, information and communication technology, on-line tools, applications for distance communication.

Uvod

Svetovanje različnim ciljnim skupinam odraslih je področje izobraževanja odraslih, ki ga na Javnem zavodu Cene Štupar – Center za izobraževanje Ljubljana izvajamo v okviru različnih projektov. Osredotočila se bom na svetovanje ranljivim ciljnim skupinam zaposlenih, ki smo ga najprej izvajali znotraj projekta Svetovanje za zaposlene 2016–2022, trenutno pa v okviru Svetovalnega središča osrednjeslovenske regije. Na podlagi kvalitativnega raziskovanja (vsakodnevnega svetovalnega dela z zaposlenimi iz ranljivih ciljnih skupin, komunikacije s kadrovskimi službami organizacij ter nenehne (samo)evalvacije), smo izoblikovali praktičen pristop k izvajanju svetovanja na daljavo za ranljivo skupino zaposlenih. Cilj našega raziskovanja je bil oblikovati fleksibilen model, ki vsakemu zaposlenemu omogoča svetovanje na daljavo, torej brez osebne stika.

Svetovanje v izobraževanju odraslih

Nenehen razvoj in učenje zaposlenih (Zbornik projekta Razvoj modelov svetovanja za ranljive skupine, 2011) je z vidika organizacije nujno in individualno svetovanje je del tega razvoja. Vseživljenjsko učenje, ki zagotavlja boljšo usposobljenost za delo in bolj kakovostno vključevanje v sodobno družbo, je mogoče krepiti tudi s celovitim podpornim sistemom in infrastrukturno dejavnostjo, med katero uvrščamo tudi svetovalno dejavnost.

Ranljive ciljne skupine

Ranljive ciljne skupine (Vilič Klenovšek, Rupert in Jelenc Krašovec, 2011) so tiste skupine odraslih, ki se redkeje udeležujejo izobraževanja, težje dostopajo do njega ter se srečujejo z ovirami pri odločanju za izobraževanje ali med potekom njihovega izobraževanja in učenja. Zaposleni, ki so starejši od 45 let in z dokončano manj kot štiri letno srednjo šolo ali pomanjkanjem ključnih ali poklicnih zmožnosti (Beltram, 2018), so zaposleni, ki zaradi specifičnih psihofizičnih zahtev nekega

poklica tega ne morejo več dobro opravljati, ko dosežejo določeno starost. Prav s to skupino sem v vsakodnevnem stiku.

Uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) v svetovanju

M. Kos (Kos, b.d.) na svoji spletni strani piše, da različne tehnologije in orodja prav tako omogočajo dobro vzpostavljanje in vzdrževanje svetovalnega odnosa, vzpodbujanje osebne rasti in vzpostavljanje sprememb pri svetovancu. Konec 90. let prejšnjega stoletja se je pojavil internet (Watts, 2001), ki je pomenil razvoj spletnih strani, do katerih posamezniki lahko dostopajo na različnih lokacijah, tudi doma. Od začetka 21. stoletja posamezniki lahko dostopajo do interneta tudi na svojih televizorjih in mobilnih telefonih. Uporaba novih IKT je postala za večino samoumevna in je nepogrešljiva za kakovosten izobraževalni proces. Raziskave pri starejših zaposlenih v Sloveniji (Volčjak in Žvegljč, 2017) kažejo, da je, glede na raven izobrazbe, verjetneje, da bodo nižje digitalne spretnosti imeli odrasli z nižjimi stopnjami izobrazbe, ki pa so naša glavna ciljna skupina. Pri možnostih za uporabo različnih IKT orodij za svetovalno dejavnost (Sampson in Osborn, 2013) je vedno znova treba imeti v mislih svetovanca, saj niso vsi načini in vsa orodja primerna za vse svetovance. V praksi se pojavljata dve dilemi: kako svetovati na daljavo, če svetovalec nima ustrezne IKT ali je ne zna uporabljati. Svetovanje lahko izvedemo le, če je svetovalec prilagodljiv in postavlja v ospredje svetovanca z različno IKT ter različnimi digitalnimi veščinami.

Kaj naredimo v praksi, ko ni ustrezne IKT?

IKT oprema

Optimalno je, če ima svetovalec (prenosni, stacionarni ali tablični) računalnik s kamero. Če te možnosti ni, poskušamo svetovalni pogovor izvesti po telefonu. »Pametni« telefon ima prednost, saj omogoča, da se svetovalec in svetovalec tudi »gledata«, ko se pogovarjata. Ko svetovalec nima (ali ne zna/noče uporabiti) niti računalnika niti pametnega telefona, se poslužujemo klasičnega telefonskega svetovanja. Svetovalec uporablja le stacionarni telefon ali telefon, ki ne omogoča video klica oziroma nameščanja aplikacij, zato svetovalec z njim stik vzpostavi le po slušnem kanalu. V tem primeru svetovancu izjemoma predhodno pošljemo vsebino po klasični ali e-pošti in ga opozorimo, naj predhodno ne bere in (mogoče tudi napačno) interpretira vsebine. Pozitivna lastnost uporabe telefona je zagotovo ta (Kos, b.d.), da je njegova uporaba splošno razširjena in ne povzroča težav pri rabi. Telefonsko svetovanje je pristop, ki je strokovno priznan in v svetu močno razširjen način nujenja pomoči ter psihološke podpore. Pogovor omogoča enostaven dostop do svetovalca praktično kjerkoli. Intimnost, ki jo zagotavlja kontakt po telefonu, lahko celo pomaga, da bo svetovalec lažje spregovoril tudi o zanj pomembnih temah. Praksa nam vse to potrjuje, saj številni zaposleni izberejo telefonski klic zaradi manjšega izpostavljanja pred svetovalcem, ki ga ne vidi.

On-line orodja in pripomočki

Razvoj računalništva, IKT ter še posebej interneta (Dobrovoljc, Vičič Krabonja in Perčič, 2017) je imel vpliv tudi na svetovalno dejavnost (predvsem v kariernem svetovanju), in sicer z ekspanzijo uporabe »on-line« psiholoških orodij in testov. Pri andragoškem svetovalnem delu se svetovalci (Vilič Klenovšek, Rupert in Jelenc Krašovec, 2011) poslužujejo tistih pripomočkov in instrumentov, ki jim pomagajo ugotoviti in oceniti tiste svetovanceve težave in vprašanja, ki so povezana z njegovim izobraževanjem in učenjem. Osnova za svetovanje so velikokrat različna orodja, pripomočki, ki so sestavljeni iz enega ali več vprašalnikov. So predhodna faza svetovalnega pogovora. Dostopna so na spletu, kar pomeni, da mora posameznik imeti računalnik ali »pametni« telefon, povezavo do interneta, velikokrat pa tudi odprt e-naslov, kamor pošljemo spletno povezavo ali QR kodo za dostop. Ker gre za osebe iz ranljivih skupin, pogosto nimajo teh možnosti ali celo nobene. V tem primeru skupaj (po)iščemo možnost dostopa, in sicer s pomočjo e-naslava druge osebe (npr. ožjih družinskih članov, prijateljev, sorodnikov) ali uradne institucije (npr. knjižnice, delodajalca), ki odpre povezavo do vprašalnikov ter nudi svetovancu tudi IKT opremo. Če ni druge možnosti, osebi pošljemo vprašalnik v fizični obliki po klasični pošti, svetovalec pa nam jih na isti način izpolnjene vrne. Na daljavo potem poteka le svetovalni pogovor. Zaposleni seveda lahko pride v naše svetovalno središče, kjer mu nudimo IKT in pomoč pri njeni uporabi, a to ni več svetovanje na daljavo, saj pride do osebne stika.

Aplikacije za svetovalni pogovor na daljavo

Svetovalni pogovor je osrednji del svetovanja. Pogoj za optimalno izvedbo na daljavo je poleg ustrezne IKT tudi raba ene od varnih aplikacij za komunikacijo na daljavo (npr. Microsoft Teams, Zoom, Signal, Google Meet), ki omogočajo:

- možnost deljenja ekrana (svetovalec lahko svetovancu prikazuje poročila, rezultate, grafe, podatke, ki jih skupaj interpretirata),
- povezovanje svetovalca in svetovanca tudi po vidnem (in seveda slušnem) kanalu.

Prva omenjena funkcija se lahko realizira le, če ima svetovanec računalnik ali dovolj velik tablični računalnik in je deljena vsebina na ekranu dobro vidna.

Če svetovanec navedeno aplikacijo namesti le na pametni telefon, deljenje ekrana ni smiselno, saj je deljena vsebina (pre)slabo vidna. V tem primeru vsebino, ki jo želi svetovalec pokazati svetovancu, predhodno pošlje po klasični ali e-pošti.

Pogosto se zgodi, da svetovanec ne želi vklopiti kamere, čeprav to možnost ima. V tem primeru svetovanec nas vidi, prav tako deljeno vsebino, le svetovalec gleda v »črn« ekran.

Kaj naredimo v praksi, ko svetovanec ne zna uporabljati IKT?

Posebnost in inovativna vrednost razvitih modelov svetovanja je tudi v tem (Zbornik projekta Razvoj modelov svetovanja za ranljive skupine, 2011), da se svetovalec odraslemu približa na način, da v proces povabi člane njegove družine, prijatelje, sodelavce, da spoštuje kulturno, socialno, versko, izobrazbeno, starostno ali drugo raznolikost. Svetovanca najprej usmerimo na osebe, ki lahko pomagajo pri zagotavljanju IKT in tudi pri njegovi uporabi.

Kljub številnim možnostim samostojne uporabe IKT v svetovalni dejavnosti (Jelenc-Krašovec idr., 2007) je vloga svetovalca pri uporabi orodij in pripomočkov ključna.

Ključne kompetence svetovalcev (Sampson in Osborn, 2013) za izvedbo svetovanja na daljavo so naslednje:

1. Poznavanje računalniško podprtih programov, spletnih strani, orodij, pripomočkov, sodobnih medijev, aplikacij.
2. Sposobnost za prepoznavanje potreb svetovancev.
3. Sposobnost motiviranja svetovancev.
4. Sposobnost pomagati strankam obdelovati podatke.
5. Zmožnost, da pomaga stranki ustvariti in izvajati akcijski načrt.

Praksa seveda potrjuje navedene kompetence. Pri prvi bi k poznavanju dodala še raven uporabe. Svetovalec mora pripomočke, programe, orodja ne le poznati, pač pa znati uporabljati. Ena ključnih vlog svetovalca je torej usmerjanje pri izbiri, dostopu aplikacij, orodij, IKT ter zagotavljanju pomoči, ko se pri njihovi uporabi pojavi težava. Prav zato mora svetovalec (Sampson in Osborn, 2013) nenehno spremljati razvoj IKT, različnih orodij, pripomočkov in aplikacij na spletu. Priporočati mora tista orodja, ki so zanesljiva, točna in kakovostna. Kritičnega pregleda in uporabe pripomočkov mora naučiti tudi svoje svetovance. Zavedati se mora, da je med odraslimi še vedno precej tistih, za katere samostojna uporaba IKT ni možna, ampak jo morajo dopolnjevati z osebnim ali vsaj telefonskim oziroma spletnim stikom s svetovalcem. V praksi se tik pred svetovalnim pogovorom zgodi, da se ta niti ne začne, ker svetovanec ne uspe namestiti izbrane aplikacije, ima težave pri registraciji, vzpostavljanju povezave ali sami rabi IKT (zvok ali kamera ne delata). Nekateri zaposleni že predhodno sami poiščejo pomoč pri sodelavcih ali IT strokovnjakih znotraj organizacije, kjer so zaposleni, pri (mlajših) družinskih članih. Pomagajo jim pri nameščanju aplikacij in njihovi uporabi. Pri številnih pa to vlogo prevzame svetovalec. Svetovalec in svetovanec si predhodno izmenjata različne kontaktne podatke (številke stacionarnega in mobilnega telefona, e-naslove), da se lahko v primeru težav povežeta po drugem komunikacijskem kanalu, ki ga oba obvladata, ter skupaj preverita in odpravita tehnične ovire. Od svetovalca in njegovih digitalnih kompetenc je velikokrat odvisno, ali bosta s svetovancem sploh lahko izpeljala svetovanje na daljavo. Vsakodnevni stik s svetovanci zahteva tudi veliko potrpežljivosti in iznajdljivosti svetovalca v situaciji ter fleksibilnost pri izbiri aplikacij oziroma odpravljanju tehničnih težav.

Zaključek

Enotnega načina za izvajanje svetovanja na daljavo ni. Možno je le, če je individualizirano in prijazno predznanju, spretnostim in zmožnostim vsakega posameznega svetovanca.

Ob tem svetovalec nenehno razvija oziroma nadgrajuje svoje digitalne kompetence, saj v tem procesu prevzema tudi vlogo IKT svetovalca.

Literatura

- Beltram, P. (2018). Analiza uresničevanja Resolucije o nacionalnem programu izobraževanja odraslih (ReN-PIO 2013–2020) v letih 2014, 2015 in 2016. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Dobrovoljc, A., Vičič Krabonja, M. in Perčič, K. (2017). Strokovno gradivo. Svetovalna dejavnost prek sodobnih medijev. Andragoški center Slovenije. Pridobljeno s https://arhiv.acs.si/rezultati_projektov/SPISDVN-PZ_2016-2021/Svetovalna_dejavnost_prek_sodobnih_medijev.pdf.
- Jelenc-Krašovec, S., Knaflič, L., Perme, E., Radovan, M., Rupert, J., Vilič Klenovšek, T. in Žalec, N. (2007). Svetovalni pripomočki v izobraževanju odraslih, Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Dr. Kos, T. M. Pridobljeno s <https://tjasakos.net/svetovanje-na-daljavo/kaj-je-svetovanje-na-daljavo/>.
- Sampson, J. P. in Osborn, D. S. (2013). Using Information and Communication Technology in Delivering Career Interventions. The Florida State University Career Center. Pridobljeno s <http://www.career.fsu.edu/sites/g/files/imported/storage/original/application/f2f7c0fa3278ee4034b73d57cc55674e.pdf>.
- Vilič Klenovšek, T., Rupert, J. in Jelenc Krašovec, S. (2011). Svetovalna dejavnost v izobraževanju odraslih. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Volčjak, D. in Žvegljč, M. (2017). Razvoj programa Digitalna pismenost za odrasle. Strokovne podlage za pripravo programa. Strokovno gradivo. Andragoški center Slovenije. Pridobljeno s <https://pismenost.acs.si/wp-content/uploads/2018/06/Strokovne-podlage-za-pripravo-programa-DP.pdf>.
- Wats, A. G. (2001). »The Role of Information and Communication Technologies in an Integrated Career Information and Guidance System,« National Institute for Careers Education and Counselling; United Kingdom.
- Zavod za izobraževanje in kulturo Črnomelj. Zbornik projekta Razvoj modelov svetovanja za ranljive skupine. (2011). Zavod za izobraževanje in kulturo Črnomelj. Pridobljeno s <https://www.zik-crnomelj.eu/site/assets/files/1154/zbornik-modelisvetovanja.pdf>.

INTEGRACIJA IN INKLUZIJA OTROKA Z MAS V OSNOVNO ŠOLO

Povzetek: Otrok gre tekom razvoja čez velike in pomembne razvojne stopnje, ki si sledijo v točno določenem zaporedju. Nekateri otroci na razvojnih področjih posamezne korake in mejnike delajo počasneje, drugi hitreje, spet tretji nekaj vmes. So pa posamezniki, ki se drugače razvijajo, drugače razmišljajo in imajo drugačne potrebe. Ta odstopanja so zgoden pokazatelj, da se v otrokovem razvoju nekaj ne odvija pravilno. To so otroci z motnjami avtističnega spektra (MAS). MAS so vseživljenjska ter najhitreje naraščajoča kompleksna razvojna in nevrološka motnja. Ta kaže na netipično delovanje možganov oziroma na njihov nepravilen in neobičajen razvoj. Zato otroci drugače razmišljajo, razumejo in občutijo. Predvsem pa se morajo prav vsega, tudi tistega, kar drugi otroci usvojijo in obvladajo spontano, naučiti. Integracija in inkluzija predstavljata velik izziv ne samo v času šolanja, temveč tudi v kasnejši participaciji v družbi.

Ključne besede: integracija, inkluzija, MAS, učenec, osnovna šola.

INTEGRATION AND INCLUSION OF CHILDREN WITH ASD IN PRIMARY SCHOOL

Abstract: During their development, a child goes through large and important developmental stages, which follow each other in a specific sequence. Children follow their own pace of development and therefore some of them do individual steps and milestones on different developmental areas more slowly, others faster, and some something in between. However, there are individuals who develop differently, think differently and have different needs. These deviations are an early indication that something is not going right in a child's development. These are children with autism spectrum disorders (ASD). ASD is a lifelong and fastest growing complex developmental and neurological disorder. This indicates an atypical brain function or their abnormal and unusual development. Therefore, children think, understand and feel differently. Above all, they have to learn everything, including what other children learn and master spontaneously. Integration and inclusion represent a great challenge not only during schooling, but also in later participation in society.

Key words: integration, inclusion, ASD, student, primary school.

Uvod

Stanje v državi se počasi po epidemiji vrača v utečene tire, država je zadolžena, oblikuje se nova vlada Republike Slovenije, ki napoveduje in obljublja novo Belo knjigo ter številne spremembe na področju šolstva, vzgoje in izobraževanja. Čakalne dobe v zdravstvu so izven zakonsko predpisanih in dopustnih. V enem izmed centrov za duševno zdravje otrok in mladostnikov je na spletni strani zapisano: »Center za duševno zdravje otrok in mladostnikov ima osrednjo vlogo pri varovanju duševnega zdravja otrok in mladostnikov. V CZDOM lahko strokovno podporo in pomoč dobijo otroci, mladostniki in njihovi starši, ki potrebujejo podporo ali pomoč pri reševanju stisk ali ohranjanju in krepitvi duševnega zdravja. CDZOM si prizadeva za preprečevanje, pravočasno ukrepanje, učinkovito zdravljenje duševnih težav in motenj ter preprečevanje njihovih posledic.« (<https://www.zd-domzale.si/ambulante-in-oddelki/ambulante/center-za-dusevno-zdravje-otrok-mladostnikov>) Kaj pomeni zapis v praksi? Leto in pol čakanja na klinično psihološko ali logopedsko obravnavo, pol leta za specialnega pedagoga. Je to odraz prizadevanja za pravočasno ukrepanje in zgodnjo obravnavo, ki bi pomagala postaviti končno diagnozo, s katero bi otrok dobil ustrezno razvojno usmerjeno obravnavo in pomoč? Tudi po opravljeni formalni diagnostiki, ko otrok dobi potrjeno diagnozo so timske, multidisciplinarne obravnave preredke, strnjene pa komaj dostopne. Zadnji dve leti (državna karantena, epidemija koronavirusa, covid razmere) so stanje na tem področju še dodatno poslabšali, saj so preiskave odpadale ena za drugo, obravnave pa se podaljšale. Navzven delujemo kot družba, ki se zavzema za inkluzijo, ki je namenjena vključitvi otrok s posebnimi potrebami in je hkrati koristna za vse, v večji meri pa se odvija in je živa, dejavna le znotraj nevladnih organizacij, centrov, zvezah, društvih in skupinah za samopomoč, ki izvajajo neposredno nudenje pomoči, podpore, razumevanje in ustrezno informiranost staršem, katerih otroci v javnem šolskem sistemu niso ustrezno podprti in deležni razumevanja njihovih individualnih potreb. Zakon o usmerjanju otrok

s posebnimi potrebami in Zakon o osnovni šoli sta dobra zakonska podlaga in pravni okvir, da bi inkluzijo lahko uresničevali v praksi, a smo v trenutnem šolskem sistemu še vedno ostali pri integraciji, saj imamo v rednih osnovnih šolah samo možnost prilagojenega izvajanja osnovnošolskega programa z dodatno strokovno pomočjo ter prilagoditvami. To je edina pomoč, ki pripada in jo dobijo učenci s posebnimi potrebami, ki so vključeni v redno osnovno šolo, saj drugih oblik dela z njimi praktično ni. (Božak 2021)

Integracija in inkluzija

S sistemskim vključevanjem otrok s posebnimi potrebami v redne vzgojno-izobraževalne ustanove (programme) sta povezana pojma oziroma termina, integracija in inkluzija. Na področju vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami je bila do leta 1960 aktualna segregacija, do leta 2000 integracija, po letu 2000 pa inkluzija. (Kavkler 2008) Skupna točka vseh prizadevanj je bila sprva integracija otrok s posebnimi potrebami v redno osnovno šolo. Pomenila in obsegala je namestitev in vključitev učencev s posebnimi potrebami v redne šole, od katerih se je pričakovalo, da se bodo prilagodili okolju, sledili zahtevam šolskega okolja, bili pripravljeni in sposobni delati tako, kot se je pričakovalo od njihovih vrstnikov. »Vstopi, če se lahko prilagodiš.« (Corbett 1999 str. 128) »Integracija je bila organizacijski ukrep, medtem ko je inkluzija pedagoški, psihološki in socialni proces vključevanja otrok s posebnimi potrebami v običajne razmere vzgojno-izobraževalnega procesa.« (Resman 2003 str. 68) Vključevanje otrok s svojimi individualnimi značilnostmi ter posebne potrebe otrok z MAS, na katere se je bilo potrebno odločno odzvati, so zahtevale specifično obravnavo in konstantno nadgrajevanje. Vodilo in merilo je postala inkluzija, ki je opredeljevala učenca kot učečega posameznika in omogočala otrokom s posebnimi potrebami trdnjši položaj, boljše pogoje in možnosti za učenje veščin, spretnosti, ki so potrebne za vsakodnevno učinkovito in čimbolj samostojno, neodvisno, samoiniciativno delovanje. Predvsem pa je dopuščala otroku, da je sodeloval, kolikor je zmož. »Vstopi, ker spoštujemo razlike in ker si lahko tak, kot si.« (Corbett 1999 str. 128) Pri izvajanju integracije in inkluzije je ključnega pomena, da ima šola dobre organizacijske možnosti, dovolj materialnih in drugih virov, ustrezno usposobljen kompetenten kader strokovnih delavcev, ki bodo pouk in vzgojno-izobraževalne dejavnosti prilagajali, uvajali, umeščali ustrezne prilagoditve načrtovano in individualizirano, omogočali uspešno napredovanje in občutek sprejetosti ter ustvarjali možnosti enakopravnega participiranja. Učitelj, ki ima ustrezno znanje, izkušnje, obvlada strategije dobre poučevalne prakse, nudi prilagojeno, kakovostno izobraževanje, je strpen, umirjen, ne pristaja na segregacijo, izključevanje, je pozitivno naravnano do posebnih potreb učenca, si prizadeva za njegov optimalen, celosten razvoj, tolerantnost, strpnost, sožitje, inkluzijo, skrbi in izbira ustrezen način, da učenec z MAS ni izpostavljen in izrinjen iz družbe (so)vrstnikov, se zaveda, da imajo učenci enake pravice, vendar različne potrebe, potem zanj vključitev otroka z MAS in inkluzivno izobraževanje ne predstavljata težave in obremenitve. (Lesar 2007)

MAS in posebnosti

Otroci z MAS so v naših šolah, šolskemu sistemu in v družbi že zelo dolgo. Motnje avtističnega spektra so vseživljenjska, najpogostejša ter v zadnjih letih ena od najhitreje naraščajočih kompleksnih razvojnih nevroloških motenj, zato se o njej veliko govori in piše. Prizadene možgane pri procesiranju informacij in pomembno vpliva na delovanje dela možganov, ki skrbijo za kognitivne funkcije, komunikacijo in čustveno-socialni razvoj. (Smernice za celostno obravnavo oseb s spektroavtističnimi motnjami 2009) Ker enoznačnega in dokončnega odgovora o bioloških, medicinskih vidikih, označevalcih in natančnih vzrokih pojavnosti za nastanek MAS niso odkriti, znani ali znanstveno dokazani, se poraja veliko aktualnih vprašanj. MAS naj bi povzročale kombinacije, prepleti, sklopi genetskih in okoljskih dejavnikov, ki povzročijo spremembe v razvoju možganov in niso posledica načina vzgoje in (slabih) socialnih okoliščin. Večina otrok z leti z dozorevanjem in odraščanjem (ob ustrezni obravnavi) uspešno napreduje, socialne in komunikacijske težave pa lahko ostanejo doživljenjske in trajajo celo življenje. Zdravila za avtizem ne poznamo, je neozdravljiva in trajna motnja, vendar pa se znanje in zavedanje o avtizmu hitro nadgrajujeta. Hkrati obstaja vrsta učinkovitih razvojno orientiranih metod, za avtizem specifičnih strategij, pristopov, prijemov, načinov dela, obravnav, ki izhajajo iz poznavanja in razumevanja MAS ter se usmerjajo na deficite, pomanjkljivosti in omogočajo učenje in razvoj posameznika. (Božak, 2021)

Ker se pojavlja in manifestira v različnih stopnjah, nivojih, stanjih, oblikah, kombinacijah, intenzivnosti in težavnosti, govorimo o kontinuumu oziroma spektru, ki ga imenujemo motnje

avtističnega spektra. Pri vsakem posamezniku se kažejo drugače in se z leti spreminjajo, skupno pa je, da imajo vsi otroci z MAS težave na treh področjih, ki pomembno vplivajo na njihovo funkcioniranje in delovanje v vsakdanu. Imenujemo jih triada primanjkljajev. (Škrubelj Novak 2016) To so težave s socialno komunikacijo ((ne)verbalna komunikacija, slabše razvite govorno-jezikovne veščine, eholalija, nesmiselno, enolično in obsesivno ponavljanje besed, stavkov, pripovedi), težave s socialno interakcijo (prepoznavanje, razumevanje čustev in občutij drugih, omejeni v vstopanje v interakcije, nefleksibilnost, enoličnost, togost in ritualna vedenja, repetitivni gibi, stereotipije) ter težave na področju fleksibilnosti mišljenja (otežkočena participacija in prisostvovanje v domišljjski, simbolni igri, pomanjkanje domišljije), katere se pri vsakem različno intenzivno izražajo in vplivajo na drugačne načine. Veščin in spretnosti, ki se jih večina nevrotipičnih otrok nauči mimogrede, se morajo otroci z MAS (sistematično) naučiti, saj jim to zaradi njihovih posebnosti ni dano samo po sebi. To jim dodatno otežuje otroštvo in odraščanje ter pomembno vpliva tudi na kasnejše vključevanje v socialno (družbeno) življenje. Druge značilnosti in pridružena stanja, ki se sopojevajo z MAS in otežujejo vzgojno-izobraževalno delo so: odvisnost od rutine, ritualov, disfunkcije in motnje v senzorni integraciji, senzorna občutljivost na določene senzorne zaznave (hipo/hipersenzibilnost), propriocepcija (težave s čutnim zaznavanjem in zavedanjem lastnega telesa, posebni interesi, učne težave, motnja pozornosti in hiperaktivnost, govorno-jezikovne motnje, primanjkljaji na posameznih področjih učenja, kot so disleksija, diskalkulija ali dispraksija, zaostanek v zgodnem razvoju, motnje v duševnem razvoju ter motnje presnove in hranjenjenja. (<https://www.avtizem.net/kaj-je-avtizem>)

Vloga spremljevalca

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (10. člen) in Pravilnik o dodatni strokovni in fizični pomoči za otroke s posebnimi potrebami (9. člen) opredeljujeta le začasnega spremljevalca. Osnovna šola mora organizirati izvajanje nalog začasnega spremljevalca v okviru delovne obveznosti že zaposlenih strokovnih delavcev. Tako inkluzija ter prvotno zamišljena vloga spremljevalca v praksi ne zaživi, saj mora spremljevalec otroka dobro (s)poznati, da bi ustrezno poskrbel in zagotovil potrebno podporo (pravočasno, strokovno, prilagojeno otroku), da bi bilo njegovo delo kakovostno in učinkovito. In še pomembnejše otrok ga mora brezpogojno sprejeti. Menjavanje strokovnih delavcev vsako šolsko uro, vsak dan in vstopanje nadzornega učitelja, ki ima »prosto uro« ne obrodi sadov in ima marsikdaj tudi nasproten učinek. Ključno in neobhodno pomembno pri tem je opozoriti, da primarna vloga začasnega spremljevalca otroku z MAS kot ga opredeljuje veljavna zakonodaja ni toliko fizične narave, vendar je izjemnega in izrednega pomena bistveno kompleksnejša in pomembnejša podporna vloga, pomoč pri socializaciji, komunikaciji, doživljanju, čustvovanju, vedenju in vključitvi, saj so problemi na tem področju največji in pogost pojav. Pogosto se anksioznost, čustvene stiske, tegobe, zmede, negotovost, nelagodje, nemoč, odkloni, primanjkljaji, motnje in nezaželeno vedenje zaradi spremembe okolja, prostora, okoliščin, oseb, manj strukturiranih aktivnosti ob šibkejših socialnih veščinah in slabših prilagoditvenih sposobnosti z všolanjem v novem okolju še poglobijo. Spremljevalec je koordinator in most med vsemi omenjenimi deležniki (šola, učitelj, sošolci, starši) ter otrokova največja opora in edina stalnica (čustvena navezanost).

Zakaj vključevati otroke z MAS v redne osnovne šole? Ker je to njihova pravica in nuja, saj jim bomo le tako omogočili čim boljše pogoje za kvalitetno življenje in vključitev v socialno družbo. Na podlagi ugotovitev smo z leti udejanjanja s primeri dobrih praks in z ustaljeni načini vzgojno-izobraževalnega dela z otroki z MAS ugotovili obetavne rezultate. Ogromno se naučijo od vrstnikov, dobijo tako šolsko znanje kot socialne veščine, ki so zelo pomembne in potrebne, saj se socialno dovolj večji lažje znajdejo tudi kasneje v življenju. Hkrati pa ostali učenci in celotna skupina/oddlek/razred socialno zorijo, se učijo in pridobivajo na učenju spoznavanja, prepoznavanja, prilaganja, strpnosti, empatičnosti ter oblikovanju pozitivno naravnane, sprejemajočega odnosa do različnosti in drugačnosti. (Božak 2021)

Zaključek

Otroci simptomatiko avtizma ne prerasejo, saj je vseživljenjsko stanje, to pomeni, da otroci z MAS odrastejo in postanejo mladostniki, odrasli in starostniki z MAS. Njihove drugačne, posebne potrebe terjajo prilagoditve ne samo v času vzgoje in izobraževanja, temveč tudi kasneje v življenju. Ti (mavrični) otroci imajo velik potencial, so izjemni, potrebujejo le več spodbud, truda in nekoga, ki

jih s pravilnim pristopom vodi, usmerja in uči kako preživeti v velikem, nenehno spreminjajočem se nepredvidljivem svetu. Če ni ustrezne, celovite, kakovostne podpore, jim je onemogočena polnopravna vključitev v družbo in tako prej ali slej postanejo zbegani, anksiozni, rigidni, degradirani, stigmatizirani, nerazumljeni, spregledani, izključeni in odrinjeni na obrobje kot manjvredni in drugorazredni. Ključna in poglobljena dejavnika, ki omogočata optimalno vključenost otrok z MAS v redno osnovno šolo in širše okolje sta integracija in inkluzija. Pomanjkljiva slovenska šolska sistem- ska ureditev, nezagotavljanje stalnega spremljevalca otroku z MAS sta najobčutljivejši področji, ki onemogoča njihovo všolanje in izobraževanje pod enakimi pogoji, kot jih imajo vrstniki s tipičnim razvojem. Sčasoma bomo začeli spoznavati, da MAS ni invalidnost, hendikep ali deficit ter se prenehali sprenevedati ter sprejemati MAS kot še eno od razlik, po katerih se razlikujemo drug od drugega ter udeležati načela integracije in inkluzije, ki sta začeli uresničevati osnovne in temeljne človekove pravice, da imajo tudi otroci z MAS možnost, da na dobrih temeljih in v največji meri razvijejo svoja močna področja ter priložnost učenja, zorenja in odraščanja v okolju vrstnikov.

Literatura

- Božak, S. (2021). Proces všolanja in prilagajanja na osnovno šolo ori otrocih z motnjo avtističnega spektra. Magistrsko delo. Univerza v Mariboru: Pedagoška fakulteta.
- Corbett, J. (1999). Inclusion and School Culture: The case of special education. Prosser, School Culture. London: Paul Chapman Publishing.
- Kavkler, M. (2008). Izrazje na področju posebnih potreb. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Lesar, I. (2007). Osnovna šola kot inkluzivno naravnana institucija. Doktorska disertacija. Univerza v Ljubljani: Filozofska fakulteta.
- Resman, M. (2003). Socialna integracija otrok s posebnimi potrebami v osnovno šolo. Maribor: Pedagoška fakulteta.
- Smernice za oblikovanje zdravstvene, vzgojno-izobraževalne in socialne mreže na področju celostne skrbi za osebe s spektroavtističnimi motnjami (SAM). (2009). Ministrstvo za zdravje. Tiskarna Littera picta d.o.o.
- Škrubel Novak, M. (2016). Zgodnja obravnava otrok z motnjami avtističnega spektra. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani: Pedagoška fakulteta.
- <https://www.avtizem.net/kaj-je-avtizem>, pridobljeno 10. 5. 2022.
- <https://www.zd-domzale.si/ambulante-in-oddelki/ambulante/center-za-dusevno-zdravje-otrok-mladostnikov>, pridobljeno 25. 5. 2022.

VLOGA IN IZKUŠNJE RAVNATELJA MED EPIDEMIJO COVIDA-19

Povzetek: Epidemija covid-19 je v vseh pogledih spremenila organizacijo delovanja šole. Povzročila je številne spremembe v poučevanju in učenju. Vplivala je na učitelje, učence in njihove starše ter zaznamovala vlogo ravnatelja. Kot ravnateljica sem imela vpogled v delo učencev in učiteljev, zato sem po potrebi vključevala svetovalno službo, starše in zunanje inštitucije ter koordinirala komunikacijo med vsemi. Bila sem vez med MIZŠ, NIJZ, zaposlenimi, učenci in starši. Včasih tudi strelovod za deležnike vzgojno-izobraževalnega procesa. Poleg ravnateljstva še vedno tudi poučujem, zato sem se preizkušala tudi kot učiteljica na daljavo in se tako skozi lastno izkušnjo vživljala v počutje učiteljev, učencev in staršev. Tako kot je epidemija potekala v različnih valovih, se je tudi poučevanje v prvem in drugem valu razlikovalo, kar pa manj velja za vodenje šole. Če smo v prvem valu še eksperimentirali, raziskovali in se učili, smo bili v drugem valu precej bolj pripravljeni, zato je bilo tudi poučevanje bolj učinkovito. Slednje sva s pomočnico spremljali na hospitacijah učnih ur na daljavo. Analize in evalvacije ob koncu preteklega šolskega leta pa so kljub temu pokazale, da vrzeli v znanju pri učencih so in da je pouk na daljavo pustil še druge negativne posledice, ki jih bomo odpravljali dlje časa.

Ključne besede: vodenje, spremembe organizacije šole, negativni vplivi na deležnike v VIZ.

THE ROLE AND EXPERIENCE OF THE PRINCIPAL DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Abstract: The Covid-19 epidemic has changed the organization of school operations in all aspects. It has brought about many changes in teaching and learning. It has influenced teachers, students and their parents and marked the role of the principal. As a principal, I had insight into the work of students and teachers, so I involved the school's advisory service, parents and external institutions when necessary, and coordinated communication between them all. I was the link between Ministry of Education, Science and Sport, National Institute of Public Health Slovenia, employees, students and parents. Sometimes a lightning rod for the stakeholders of the educational process. In addition to being a principal, I still teach, which is why I also tried my hand at distance teaching and thus, through my own experience, empathized with the feelings of teachers, children and parents. Just as the epidemic took place in different waves, teaching in the first and second waves also differed, but this is less true of school management. If in the first wave we were still experimenting, researching and learning, in the second wave we were much more prepared, so the teaching was more effective. Together with my assistant, I checked the latter during official visits to distance learning classes. Our analyzes and evaluations at the end of the previous school year, however, showed that there are gaps in students' knowledge and that distance learning has left other negative consequences that we will be eliminating for a long time.

Keywords: management, changes in school organization, negative impacts on stakeholders in education.

Uvod

V tem trenutku imam kot ravnateljica in učiteljica pogled uprt v jesen. Šolsko leto se je za učence končalo, učitelji so na zasluženem dopustu, razmislek o dveh nenavadnih letih in iztekajočem se za povrh pa je potreben ne le zaradi samorefleksije, ampak tudi zaradi načrtovanja prihodnjega šolskega leta. Marec 2020 je daleč, a hkrati blizu. Epidemija je spremenila naša življenja, poučevanje in učenje. Povzročila je precejšnje spremembe v nas vseh. Sprva smo jih zaznali v učencih, nato v njihovih starših in na koncu – nekateri bolj pronicljivi že prej – tudi v nas samih. Posledice so vidne v družbi – pri nas in v svetu. Izkušeni ravnatelji pravijo, da je prvo leto vodenja najlažje, ker kljub delovni vnemi in zanosu toliko stvari ne veš. S časom se nabirajo izkušnje, čedalje več je razmišljanja o možnih napakah, situacijah, ki se dogajajo ali bi se lahko zgodile, narašča vseobsegajoča odgovornost, ki jo ravnatelj čuti do učencev, njihovih staršev in zaposlenih. Zaporedje deležnikov lahko variira. S pomočnico sva mandat pričeli v začetku avgusta 2018. Če se ozrem nazaj, je bil začetek prav tak, kot ga opisujejo dolgoletni ravnatelji. Leto je minilo v uvajanju, vpeljevanju sprememb iz programa kandidature, s čimer smo nadaljevali v šolskem letu 2019/20, vse do marca 2020.

1 Pogled na prvi val (marec 2020–maj 2020)

Tik pred razglasitvijo epidemije smo imeli ravnatelji v občini sestanek s predstavniki ustanovitelja, na katerem smo se vsaj v osnovi skušali poenotiti o nameravanih ukrepih, kar je bil tudi ključen cilj vseh nadaljnjih srečanjih. Ravnatelji osnovnih šol v občini smo v zadnjih dveh letih pogosto sestankovali, večinoma na daljavo. Srečanja so bila dobrodošla in koristna, saj smo izmenjali izkušnje, prede-

batirali določene situacije, dileme in vprašanja, ki so se nam porajala. Epidemija zaradi virusa, ki ga nismo poznali in ga posledično tudi nismo znali obvladati, je vse deležnike vzgojno-izobraževalnega procesa pahnila v izziv, na katerega nismo bili pripravljene – zaprtje šole in izvajanje pouka na daljavo, nelagodje, strah, stres.

Vzpostavitev poučevanja na daljavo je od učiteljev terjala drastične spremembe, s katerimi smo se morali spopasti vsi. Brez izjem. Ob prvem zaprtju smo se znašli, kot smo najbolje vedeli in znali. Sama sem poleg ravnateljstva poučevala zgodovino v devetem razredu, zato sem bila ves čas v toku dogajanja. Tudi težave in stiske, ki sem jih doživljala, so bile podobne tistim, s katerimi so se srečevali drugi učitelji, zato sem jih lažje razumela. Učiteljice na razredni stopnji so hitro vzpostavile stik s starši in začele iskati najbolj primerne metode ter oblike za doseganje ciljev iz učnih načrtov, ki jih je bilo potrebno ustrezno prilagoditi. Sodelovanje s starši na razredni stopnji je bilo nujno, saj učenci niso bili večji dela z IKT. Pokazalo se je, da kljub porastu uporabe računalniških tablic, prenosnih telefonov in računalnikov v zadnjih letih otrokom na razredni in predmetni stopnji manjkajo znanja in kompetence za učinkovito učenje s pomočjo IKT. Nekateri doma niso imeli ustrezne opreme, zato so si jo izposodili v šoli. Šole v občini smo v soglasju z ustanoviteljem sodelovale v programu SIO-2020 – tako smo imeli že ob prvem zaprtju dovolj opreme, ki so si jo lahko izposodili učenci in učitelji. Pred drugim valom smo nabor opreme še povečali in posodobili. Če je mednarodna raziskava TALIS leta 2018 pokazala, da se slovenski učitelji premalo ukvarjamo s podajanjem kvalitetne povratne informacije učencem o njihovem delu, je že prvo zaprtje – še posebej pa drugo – to povsem spremenilo. Z refleksijo svojega dela, evalvacijo, analizo in načrtovanjem smo se – kljub mnenju posameznih učiteljev, da so ti vidiki manj pomembni – ukvarjali več kot pred epidemijo. Sama učitelje spodbujam, da se zazrejo vase, da vrednotijo lastno delo in delo otrok v luči načrtovanja potrebnih sprememb, izboljšav in premikov naprej. Danes so spremembe največja stalnica naših življenj in temu se mora prilagoditi tudi šolski sistem.

Učitelje in ostale zaposlene sem redno seznanjala z okrožnicami, navodili, priporočili MIZŠ, NIJZ in ZRSŠ. Naši sestanki so potekali preko aplikacije ZOOM. Pogosto so bila potrebna pojasnila in razlaga navodil ter priporočil, ki smo jih prejemale šole. Podobno je bilo tudi v drugem valu.

Redno sem obveščala tudi starše, pri čemer sem skušala biti vedno pozitivno naravnana, odziv pa je bil seveda različen. Starši so svoja mnenja in razmišljanja posredovali razrednikom, učiteljem, pogosto so se obračali tudi name. Sestanek sveta staršev v juniju je tako kot vsako leto pomenil zaključno dejanje našega sodelovanja. Stike in medsebojne odnose, ki so sestavni del šolskega življenja med učenci samimi ter med učitelji in učenci, smo v preteklosti – kar je razumljivo – dojemali kot samoumevne. Kako zelo pomembni so, smo se zavedali ob njihovi krnitvi, celo prekinitvi. Skrbela nas je neodzivnost manjšine učencev, zato sem ves čas koordinirala komunikacijo med učitelji, učenci, starši in svetovalno službo. O tem je redno tekla beseda tudi na videosrečanjih s strokovnimi delavci.

Delo učiteljev sem spremljala tudi preko tedenskih poročil. Bila so informativna in samorefleksivna, omogočala so vpogled v njihovo poučevanje in delo. Pogosto so dodali tudi svoj pogled na dogajanje, kar je bilo zame še posebej dragoceno. Ves čas sem stremela k temu, da bi bila, kakor je bilo mogoče, dobro obveščena o vsem – da sem imela sliko mikrokozmosa posameznega učenca in učitelja ter hkrati celovit pogled na makrokozmos šole.

V drugi polovici maja 2020 so se učenci začeli vračati v šolske prostore. Pridobivanje zadnjih ocen in zaključevanje je potekalo skladno z navodili MIZŠ in priporočili ZRSŠ, predhodno pa je bilo oboje usklajeno in dogovorjeno na sestanku z učitelji. Pouk se je več kot v preteklih letih izvajal izven učilnice, na prostem, še posebej na razredni stopnji, s čimer nadaljujemo še danes. Ob sproščanju ukrepov konec maja smo se odločili, da generaciji devetošolcev omogočimo slovo, ki bo vsaj približno takšno, kot so ga imele generacije pred njimi. Vedeli smo, da so bili prav otroci v prvem valu najbolj prikrajšani. Delež moje angažiranosti pri pripravi in izvedbi vaje je bil večji, kot bi bil sicer, a mi ni žal – ob tej priložnosti smo na podlagi pozitivne izkušnje ugotovili, da bomo vaje tudi v prihodnje izvajali zunaj, pred šolo. Zaključna pedagoška konferenca je – za razliko od vseh srečanj na daljavo – omogočila izmenjavo mnenj in izkušenj v živo. Učitelji so izpostavili premalo utrjene standarde znanj in odsotnost višje taksonomske ravni v zadnjih mesecih. Zavedali smo se, da bo imelo oboje negativne posledice, zato smo temu ustrezno prilagodili načrtovanje prihodnjega šolskega leta.

2 Pogled na drugi val (oktober 2020–februar 2021)

Čas v avgustu je bil namenjen izobraževanju učiteljev, načrtovanju in pripravi rezervnih načrtov – vse je zaznamovalo hitenje, ki se je nadaljevalo v septembru. Želeli smo poenotiti kanal komuniciranja in pripraviti vse potrebno za delovanje virtualne učilnice v spletnem okolju Microsoft Teams, v katerem smo ob zaprtju izvajali tudi naše informativne sestanke in pedagoške konference. Obenem so potekale intenzivne aktivnosti za krepitev veččin uporabe IKT pri učencih. In komaj smo dobro začeli, že smo se poslovili oziroma se preselili v virtualni svet in skušali unovčiti izkušnje iz prvega vala, in sicer vsi – učenci, učitelji in vodstvo šole. Učitelji smo vajeni, da se, ko vstopimo v učilnico med učence, za nami zaprejo vrata. V naše virtualne učilnice pa so poleg učencev vstopali tudi njihovi starši, stari starši, sorojenci in še kdo. Bolj kot je mineval čas, bolj so ugašali solidarnost, optimizem in strpnost. Slejkoprej si kot človek, pedagog, starš in ravnatelj začneš postavljati določena vprašanja in razmišljaš, koliko zahteve in pričakovanja drugih vplivajo na tvoje odločitve in koliko tvoja dejanja še sovpadajo z vrednotami, ki jih zagovarjaš. Da ohranjaš svoj obraz, iščeš kompromise, kjer koli je možno. Moja dnevna sprostitev je postala hoja z glasno glasbo v ušesih in branje ponoči – premlevanje dnevnih dogodkov je namreč konstantno prekinjalo spanec. Utrujenost je bila seveda temu primerna.

Osnovna šola je obvezna, vendar pa naša zakonodaja ni predvidela razmer, v katerih smo se znašli. Priprava različnih protokolov, pravil in navodil, obenem pa nenehna skrb za sorazmerno ukrepanje v primeru kršitev – vse to je postalo sestavni del našega delovanja. Prilagojeno zdravstvenim razmeram je potekala organizacija in izvedba pouka ter dni dejavnosti, sodelovanje v poskusu RaP, sodelovanje v projektih Ekošola, Zdrava šola, Kulturna šola, Erasmus+ ... Trudili smo se biti dosledni, čeprav smo se istočasno zavedali, da otroci popoldneve prežidijo skupaj, da skupaj obiskujejo prostočasne dejavnosti ipd. S pomočnico sva hospitacije izvedli v času, ko je potekal pouk na daljavo. Učitelji so pripravljali pestre učne ure, ki so bile sestavljene iz videosrečanj, zadolžitev, kvizov, interaktivnih vaj, posnetkov, ki so jih snemali doma ... Nadaljevali so s prilagoditvami ciljev iz učnih načrtov, ugotavljali pa manko znanja ter nizko notranjo motivacijo pri učencih. Stiske učencev so se kazale različno – skušali smo jih pravočasno zaznavati in pomagati preko razrednikov, staršev, svetovalne službe, učiteljskega zbora, vključevala pa sem se tudi sama. Starši so bolj ali manj uspešno vplivali na svoje otroke. Dejstvo je, da so otroci in starši v obdobju epidemije razvili višja pričakovanja glede ocen v zameno za manj snovi in – pogosto – tudi manj vloženega truda.

Zaključek

Letošnje šolsko leto je predstavljalo posebno preizkušnjo, saj so šolska vrata ostajala ves čas odprta kljub obolevanju učencev in zaposlenih ter karantenam v domačem in šolskem okolju. Ta krog se je vrtil večino leta. Kljub spoštljivi komunikaciji, dodatni razlagi in pojasnilom so se nekateri starši burno in negativno odzivali na ukrepe, ki so bili v veljavi. Posamezni učenci so se znašli v stiski, ker njihovi starši niso želeli spoštovati ukrepov. Manjšina učencev se je zaradi odločitve staršev začasno šolala doma, po nekaj tednih pa so se vrnili v šolske klopi.

Sodoben pouk je osredinjen na učenca. Diferenciaciji in individualizaciji se pridružuje personalizacija. Sprotna povratna informacija je konstruktiven del učiteljevega spremljanja dela učenca. Posebej se posvečamo učencem, ki potrebujejo našo pomoč in prilagoditve zaradi različnih primanjkljajev, hkrati pa se zavedamo, da morajo biti v ospredju tudi učenci, ki so evidentirani kot nadarjeni.

Kot kaže, bomo s pomočjo evropskih sredstev končno uredili dvorišče matične šole, ki se bo spremenilo v sodobno učilnico na prostem. Obe podružnični šoli jo imata in jo s pridom uporabljata. Na PŠ Podkum imajo tudi čebelnjak. Šola in občina bosta v prihodnjem šolskem letu gostili državno tekmovanje mladih čebelarjev, kar je promocija za obe. Distribuirano vodenje, ki ga zagovarjam, smo začeli uresničevati ob nastopu mojega mandata. Kolegij, ki ga sestavljajo vodje aktivov, ima pri tem pomembno vlogo. Timi po vertikalni za slovenščino, matematiko in angleščino dajejo svoj doprinos k izmenjavi dobrih praks in h krepitvi kompetenc učencev na področju bralne in naravoslovne pismenosti, kar je hkrati tudi prednostna naloga šole, s katero bomo nadaljevali v prihodnje. Tim za bralno pismenost bo po opravljeni diagnostiki pripravil akcijski načrt. Tim za mednarodne projekte in tim za kakovost sta šele dobro začela delovati, ko je delo prekinila epidemija.

V šolskem letu 2022/23 se moj prvi mandat izteka. Med razlogi za ponovno kandidaturo je predvsem priložnost za nadaljnje uresničevanje vizije šole, ki je zaradi epidemije nisem mogla izkoristiti, kot bi si želela.

Literatura

Kustec, S., Logaj, V., Krek, M., Flogie, A., Truden Dobrin, P., Ivanuš Grmek, M. (2021). Šolsko leto 2020/21 v Republiki Sloveniji v razmerah, povezanih s covidom-19 – Modeli in priporočila. Ljubljana: MIZŠ in ZRSŠ.

IZZIVI ŠOLANJA NA DALJAVO, DELO IZVEN SVOJEGA OKVIRJA

Povzetek: Šolanje na daljavo je predme postavilo popolnoma nove izzive, tako organizacijske kot praktične, pa tudi take na psihični ravni. Vsak posebej smo se spopadali s svojimi mejniki. Sama sem jih videla kot priložnost za razvoj novih veščin in sposobnosti. Znašla sem se pred izzivom, kako svoje veščine poučevanja uporabiti in udejanjiti kar se da kvalitetno tudi na daljavo. »Delo na daljavo« se sprva sliši zelo mamljivo – biti sam svoj »šef«, sam odločati, kdaj bo čas za delo, sprehod, kavico, klepet s prijateljico ... Vse dokler ne občutiš posledic, ki jih prinaša tak način dela. V prvem valu se je začelo čez noč. Brez razlag in prilagoditev, kakor se kdo znajde in zmore. Vsak dan sem se naučila kaj novega. Tako je še vedno, tudi po dveh letih občasnega šolanja na daljavo. V prispevku želim podeliti svojo dobro izkušnjo, kako je potekalo moje delo in kako sem izziv šolanja na daljavo izkoristila za drugačno obliko povezanosti z učenci in njihovimi starši. Za vse to je bil potreben čas. Zaupanje, ki se je razvijalo od začetka preteklega šolskega leta, je v tistem trenutku še kako prišlo do izraza. In tudi takrat smo stopili skupaj, učenci, starši in jaz kot učiteljica.

Ključne besede: šolanje na daljavo, povezanost, izziv, veščine in sposobnosti, prilagoditve

CHALLENGES OF DISTANCE LEARNING, WORK OUT OF THE BOX

Abstract: I was faced with new challenges during distance learning, not only organizational but practical and psychological ones as well. Everyone faced with their limitations. I used them as an opportunity to develop new skills and abilities. I found myself facing the challenge of how to use and implement my teaching skills and do my best. "Distance teaching" sounds very tempting at first - to be your own "boss", to decide when it's time for work, go for a walk, have coffee, chat with a friend ... Until you feel the consequences of this way of working. The first wave started overnight. No explanations and adjustments, everyone had to cope with its own abilities. I learnt new things every day. This is still the case, even after two years of occasional distance learning. In this article, I would like to share the experience of my work and how I used the challenge of distance learning as a way of collaborating with students and their parents. It took a lot of time. The trust that has been developing since the beginning of the last school year has somehow come to the fore at that moment. We collaborated together, students, parents and me as a teacher.

Key words: distance learning, collaboration, challenge, skills and abilities, adjustments

Uvod

Vzgojno-izobraževalni proces v šolskem letu 2020/21 se je za mojih 24 učencev prvega razreda, tako kot za vse ostale učence naše šole, začel v šolskih klopeh. V tem času so se učenci uspeli dobro spoznati ter se prilagoditi na novo okolje in delovne navade. Vendar tako lepo je bilo le dva meseca. Že v začetku meseca novembra se je pouk iz učilnice preselil na domove teh le šest let starih učencev.

Pouk na daljavo se bistveno razlikuje od pouka v učilnici. V učilnici se gradi razredna klima, medosebni odnosi, pridobiva znanje, razvijajo osebnosti ... Pri delu v razredu imamo učitelji ves čas pregled nad delom učencev in razumevanjem snovi, nudimo jim lahko dodatno razlago. Za vse naštetu pa so bili učenci pri delu od doma prikrajšani. Tako učitelji, učenci in starši smo se morali prilagoditi na nov, drugačen način dela. To je bil velik in zahteven zalogaj za vse nas zaposlene v šolstvu. Veliko dela in odgovornosti pa se je preneslo tudi na učence in njihove starše. Cilj, ki sem si ga v dani situaciji zastavila, je bila izpeljava kar se da kakovostnega vzgojno-izobraževalnega procesa. V prispevku predstavljam le nekaj prilagoditev, ki so bile nujne, da je šolsko delo sploh lahko potekalo.

Prilagoditve

Mlajši učenci so manj večji uporabe računalniške tehnologije, zato so pri delu z IKT orodji potrebovali stalno pomoč staršev. Če sem hotela, da je vzgojno-izobraževalno delo potekalo dovolj kvalitetno, je bilo potrebno narediti prilagoditve na različnih ravneh.

- Organizacijske prilagoditve

Vsak učitelj zagotovo ve, da je bolj kompetenten, če obvlada sodobno IKT opremo in orodja ter jih zna v šoli pravilno uporabljati. Na začetku šolanja na daljavo sem v e-Asistentu takoj vzpostavila spletno učilnico za svoj razred. Z uporabo le-te nam je bila omogočena hitra izmenjava informacij. Osnovni pogoj za uspešno delo od doma so bili tudi ustrezni tehnični pogoji. Dovolj zmogljiv računalnik, spletna povezava in nenazadnje usposobljeni starši, ki so večji uporabe računalniških

tehnologij. Izkazalo se je, da večina doma že uporablja računalnik in da imajo internet. Zataknilo se je le pri enem učencu, ki mu je šola nato posodila vso potrebno opremo. Skozi celoten proces se je tudi ugotovilo, da nekateri starši dejansko niso kos sodobni tehnologiji. Staršem so bila vsa navodila za delo v spletni učilnici posredovana preko videoposnetkov. Določene prilagoditve so bile narejene tudi v urniku, tako da učenci niso bili preveč obremenjeni z delom in so si starši lažje organizirali delovni dan.

- Komunikacija in sodelovanje s starši

Prvošolci so pri učenju še posebej odvisni od svojih staršev, saj nimajo dovolj znanja o IKT tehnologiji, so slabi bralci in se težje sami organizirajo. Zato je bil moj glavni cilj pridobiti starše h komunikaciji in sodelovanju, jim nuditi pomoč, oporo in vse svoje znanje. Kakovost in količina izobraževanja na daljavo sta bili tako v veliki meri odvisni od tega, kako resno bodo na nastalo situacijo gledali starši in koliko bodo sploh zmogli narediti. Treba je bilo namreč upoštevati različne situacije, v katerih so se znašle družine. V tednu, ko smo se začeli šolati na daljavo, sem staršem preko e-pošte posredovala smernice in napotke, da bi delo na daljavo potekalo sistematično, počasi in z veliko mero razumevanja svojega otroka. Naslednji korak je bilo videokonferenčno srečanje, na katerem smo se o teh napotkih še enkrat pogovorili in si med seboj izmenjali svoja mnenja, izkušnje in želje. Dala sem jim vedeti, da niso prepuščeni sami sebi, da sem tu, vedno dosegljiva njim in otrokom, ter da brez njihove podpore ne bo šlo. V e-Asistentu smo v komunikacijskem kanalu ustvarili svojo skupino, preko katere so starši lahko komunicirali z menoj in med seboj delili izkušnje ter postavljali vprašanja. Preko kanala sem dobila tudi povratne informacije, kako poteka šolsko delo, ali je snovi preveč, premalo, je pretežka, prelahka, razumljiva ... Brez teh informacij nadaljnje načrtovanje pouka ne bilo tako kakovostno. Starši so morali s svojimi otroki vspostaviti šolski red in biti pri tem dosledni. Enkrat tedensko smo se ob vnaprej dogovorjeni uri srečali preko videokonferenčnega klica, si izmenjali izkušnje, se pogovorili, bodrili in tudi nasmejali. To so starši mojih otrok zelo potrebovali. Tako so začutili, da skupaj krmarimo skozi šolsko delo, da so uspešni. Otroci so se lepo učili in utrjevali že osvojeno snov.

- Prilagoditve pouka

Pri poučevanju na daljavo je bila ena izmed pomembnih prilagoditev tudi sprememba metodično-didaktičnega dela. Ukvarjala sem se s tem, kako učencem čim bolj približati teme, vsebine, kako le-te narediti zanimive in dovolj nazorne, da jim bodo v pomoč in motivacijo. Šestletniki potrebujejo učenje preko igre, potrebujejo delo s konkretnim materialom ter specifične metode in oblike dela. Le-teh pa jim pri šolanju na daljavo nisem mogla omogočiti v tolikšni meri kot pri rednem pouku v šoli. Potrebno je bilo začeti uporabljati prilagojene metode in oblike dela. Tako se je pričelo samoiniciativno izobraževanje, iskanje novih informacij, virov in idej. Izdelava predstavitvenih filmov, uporaba Youtube kanala, snemanje pravljič in še kaj je postalo osnova za moje vzgojno-izobraževalno delo. Prilagoditve pa sem izvedla na sledečih področjih:

- Strokovno pripravljena gradiva sem vsakodnevno nalagala v spletne učilnice. Učenci so si jih radi ogledali in poslušali, večkrat predvajali in si z njimi pomagali na poti do razumevanja podane snovi in znanja.

- Obvezna prisotnost na videokonferencah je postala naša vsakodnevna rutina. Na njih smo predelali težje razumljivo snov tistega dne, izvedli aktivni gibalni odmor ter se med seboj podružili in pogovorili. Slednje je učencem še kako veliko pomenilo.

- Bralna značka je nemoteno potekala preko videokonference. Prilagodili smo tudi organizacijo same izvedbe. Učenci so lahko bralno značko opravljali vsako sredo ob 11. uri. Prisotnost sošolcev na predstavitvi ni bila obvezna, vendar so se je v večini udeleževali.

- Dopolnilni pouk je bilo potrebno izvajati individualno preko videokonference. Tu so se vključile sodelavke podaljšanega bivanja, ki so imele zaradi nastale situacije primankljaj delovne obveze. Učenci so imeli uro dopolnilnega pouka enkrat tedensko.

- Dodatni pouk so obiskovali že predhodno vpisani učenci. Otroci so nadgrajevali svoja znanja v pripravljenih interaktivnih nalogah, kvizih ter nalogah za razvijanje logike.

Čeprav je delo na daljavo potekalo dobro, sem ves čas iskala nove izzive in si postavljala nove, višje cilje. Z različnimi prilagoditvami pouka sem tako delno spremenila svoje ustaljene vzgojno-izobraževalne metode in oblike dela. Do izraza je prišla moja ustvarjalnost, pripravljenost za delo in stalno izpopolnjevanje na področju IKT tehnologije.

Zaključek

Šolanje na daljavo nam je zagotovo spremenilo pogled na izobraževanje. Skozi izkušnje smo spoznali, kako pomembni so odnosi, ki jih gradimo z učenci in njihovimi starši, ter v kakšnih stiskah se slednji lahko znajdejo. Pravilen način dela, sodelovanje in povezanost lahko bistveno olajšajo učenje. Prav tako pa so za kvalitetno delo še kako pomembni dobri odnosi v družini. Izkušnje in izzivi vzgoje in izobraževanja v času epidemije in šolanja na daljavo so nas zagotovo še bolj povezali. Dali so mi priložnost, da sem lahko dobro delovala, predvsem pa stopila izven svojih okvirov poučevanja. Od mene kot učiteljice, moje iznajdljivosti, časa in energije, ki sem jo bila pripravljena vložiti v pripravo na pouk, je bilo odvisno, kako bodo učenci učno snov razumeli in jo osvojili. In tudi tokrat nam je uspelo. Cilj, ki sem si ga zastavila na začetku šolanja na daljavo, je bil dosežen. Naposled so se meseca marca otroci vrnili v šolo. Vedoželjni, nasmejani, motivirani in pripravljene za nadaljevanje učenja so ponovno sedli v šolske klopi med svoje vrstnike.

Literatura

Twentier, J. (1999). Pozitivna moč pohvale: kako s pohvalo spodbudimo ljudi k uspehu. Ljubljana: Mladinska knjiga.
Juhant, M. in Levč, S. (2011). Varuh otrokovih dolžnosti ali nehaite se ukvarjati z otrokovimi pravicami. Mavčiče: Čmrlj, komuniciranje in ustvarjalnost.

KORONA ČAS – SODOBNI IZZIVI IN SOOČANJE S TEŽAVAMI

Povzetek: Čas korone nas je vse »prisilil«, da smo začeli razmišljati o drugačnih oblikah dela in povezovanju. Delala sem kot prostovoljka, ohranjala stik s starši prek elektronske pošte, jim pošiljala ideje za delo, pozitivne misli in besede spodbude. Prav tako so bili aktivni starši, ki so pošiljali fotografije otrok, kako preživljajo čas doma. Bili smo resnično povezani med seboj, bolj kot kadar koli. Nastopilo je delno zaprtje in z njim sprememba. Sprva močno sodelovanje, je začelo upadati. Nisem razumela zakaj, kaj je razlog. Sem bila preveč vsiljiva? Sem šla predaleč z »delom od doma«? Je staršem ali otrokom padla motivacija? Januarja 2021 sem končno dobila odgovor, ki me je predramil. Nekateri starši so bili postavljeni pred velike izzive in s tem močno stisko. Začela sem razmišljati v povsem drugi smeri.

Ključne besede: sodelovanje na daljavo, otroci, starši, osebni uspeh, stiske, izzivi, soočanje

CORONA/COVID TIME - MODERN CHALLENGES AND DEALING WITH PROBLEMS

Abstract: The time of Corona/Covid »forced« us all to start thinking about different forms of work and connecting (integration). I worked as a volunteer, kept in touch with parents via email, sent them ideas for work, positive thoughts and words of encouragement. Parents were also active with sending photos of children how they are spending time at home. We were really connected to each other, more than ever. Then the partial lockdown started and with it a change. Initially a strong collaboration from parents began to drop down and I did not understand why, what was the reason. I started questioning my self was I too intrusive? Did I go too far with idea »working from home« or did parents and children just lose motivation? In January 2021, I finally got an answer that overwhelmed me. Some parents were faced with some big challenges and severe distress. After that I started thinking in a completely different direction.

Key words: distance cooperation, children, parents, personal success, distress, challenges, confrontation

Uvod

Petek, 13. marca 2020, se zgodi nepredstavljivo za vse nas – zaprtje države. Za vse nas nekaj novega. Takrat vsi vidimo priložnost v dani situaciji, da se poglobimo vase, se umirimo in uživamo s svojci, družino, partnerjem. Slišim da iščejo prostovoljce za varstvo otrok na domu za zdravstvene delavce, na kar se tudi prijavim za deklici iz našega vrtca (ena je iz moje skupine). Želim biti koristna, vsaj nekako pomagati. Kmalu se izkaže, da bo zaprtje trajalo dlje kot 14 dni. Začutim, da se staršem in otrokom zopet oglasim, da vidim kako so, da jim pokažem, da mislim na njih, da smo skupaj v tem. S tem se začne pogovor razvijati in moje ideje rasti.

Virtualne ideje in izmenjave

Začutila sem, da želijo tudi starši ohranjati stik. Staršem sem poslala nekaj idej, kaj lahko počnejo z otroci doma. Ob tem sem imela v mislih, da v trgovino ne morejo in iskala material za izdelovanje iz gospodinjstva. Strnem nekaj idej s slikovnim materialom in jim pošljem. Kmalu dobim fotografije otrok, kako marljivo delajo in kaj počnejo doma, poleg pa zanimivi zapisi otroških iskric. Prišla sem do ideje, da izdelam iz teh fotografij in zapisov zgibanko, z naslovom NOTE V KARANTENI. Zgibanko sem prinesla v vrtec, ob ponovnem snidenju, staršem pa sem jo poslala prek elektronske pošte. Navdušenje je bilo tako na eni, kot na drugi strani. Zgibanka je še vedno del našega knjižnega kotička. Vsakemu otroku, ki je imel takrat rojstni dan, smo virtualno voščili. Eni s posnetki, drugi s fotografijami ali risbicami.

V tistem času smo sodelovali v dveh celoletnih projektih. Pomahajmo v svet, kjer smo sodelovali z Litvo. Otrokom je bilo zelo zanimivo usvajanje litvanskih besed. Ker nam je ostala le še ena naloga, sem izdelala Power Point in ga poslala staršem, ki so znanje in nove besede prenesli na otroke in se tudi ob tem sami naučili nekaj novega. Drugi projekt je bil pilotni, API projekt. Tudi tukaj smo bili pred samim koncem projekta. Povezali smo se z vodjo projekta, ki je ustvarila blog. Staršem sem poslala nekaj idej, kako lahko sodelujejo in na kakšen način. Na koncu sem dobila veliko fotografij izdelkov, katera sem posredovala na blog, z opisom in potekom dejavnosti. Ob povratku v vrtec smo pripravili razstavo na ograji vrtca, ki je pritegnila veliko mimoidočih.

Zopet skupaj

Starši so bili zelo dejavni, ohranjali smo stik med seboj, se spodbujali, pošiljali pozitivne misli in delili drug z drugim zanimive ideje. Oznanili so konec zaprtja države. Bila sem ponosna na sebe. Imela sem občutek, da sem, kljub zaprtju bila zelo dejavna, da sem naredila koristno delo, tako s prostovoljnim delom, kot tudi s celotno skupino in starši na daljavo. Izpeljali smo veliko dejavnosti, katere sem načrtovala. Čutila sem osebni uspeh. Čutila sem drugačno povezanost s starši, z otroci. Vrnili smo se v normalno življenje, odšli na poletne počitnice in se spočiti in polni energije vrnili nazaj v vrtec. Imeli smo veliko novih načrtov, katere nam je mesec oktober spremenil.

Razdeljeni

Oktobra je prišlo do delnega zaprtja. Tedensko smo spraševali starše, kdo potrebuje varstvo za otroka, bili v stiku vse dneve, tudi vikende. Dobivali smo informacije tik pred zdajci, kar je bilo izredno neprijetno, tako za nas, kot tudi za starše. Delovali smo v tako imenovanih mehurčkih. Čutila sem nekakšno razdeljenost, katera mi ni bila pisana na kožo. Polovica skupine v vrtcu, polovica doma. Nisem želela delati razlike. Povezala sem se s starši otrok, ki so bili doma. Seznanjala sem jih z vsebinami, ki jih počnemo v vrtcu, kaj izdelujemo, kakšno dekoracijo bomo izdelali. Tako so nekateri starši doma naredili s svojim otrokom izdelke, katerega smo delali v vrtcu in ga dostavili v vrtec čez ograjo. Tako smo decembra izdelali skupno dekoracijo. V tem čarobnem mesecu nas ni mogel obiskati dedek Mraz. Naše vodstvo se je domislilo, da otrokom pričarajo ta posebni dogodek. Tako so se ravnateljica, pomočnici ravnateljice, svetovalni delavki in perica, za en dan spremenile v jelene, dobre vile, škrate in dedka Mraza. Otrokom so mahale skozi okno na saneh pa vozile dedka Mraza. Slišala se je praznična glasba, katera je pritegnila marsikateri pogled. Otroci so bili navdušeni. Vsi so stali ob oknu in na okenskih policah in mahali nazaj. To so se resnično dobro domislile in naredile maksimum za naše otroke. »Pravi« dedek mraz pa nas je nagovoril virtualno, kar smo omogočili tudi otrokom od doma, s poslano povezavo. December je minil v sproščenem vzdušju, pričarali smo si navkljub vsemu čaroben mesec in zaključek leta.

Čustveno srečanje z realnostjo

Opazila sem, da se vedno manj staršev oglašajo, da vedno manj staršev virtualno sodeluje. Nisem razumela zakaj, kaj je razlog. Sem bila preveč vsiljiva? Sem šla predaleč z »delom od doma«? Je staršem ali otrokom padla motivacija? Glede na prvo izkušnjo sem bila mnenja, da so starši veseli informacij iz vrtca. Čutila sem, da nekaj ni prav. Odločila sem se, da starše ne obremenjujem več z delom iz vrtca. Pošiljala sem jim le, kar je bilo pomembnega. Nato sem začela prejemati elektronsko pošto staršev, če lahko pripeljejo otroka v vrtec, četudi ne delajo, kar me je presenetilo. Navodila so bila namreč jasno podana. Takrat sem začela razmišljati, da je morda otrokom in staršem dovolj. Da jim je ta razdeljenost preveč. Januarja sem prejela odgovor na moja vprašanja. Mati dečka s posebnimi potrebami se je odprla specialni pedagoginji, ki ji je povedala za svojo stisko. Meni ni povedala, ker ji je bilo nerodno. Živijo v majhnem stanovanju, doma je šoloobvezna hčerka, ki se je šolala prek zooma. Dečke se je igral, ropotal in uveljavljal svoj prav. Mati z njim ni mogla biti cele dneve zunaj, da bi hčerka poslušala predavanja. Tako je bila razpeta med enim in drugim, izhoda pa ni videla.

Na drugi strani mati dveh otrok s posebnimi potrebami, eden šoloobvezen. Mati izkušenj z računalnikom ni imela, prav tako dečku ni znala pomagati pri podajanju snovi in nalogah. Doma pa še vrtčevski otrok s posebnimi potrebami. Naslednji primer sta starša, ki sta delala od doma, šoloobvezen in vrtčevski otrok. Obenem sta morala biti mati, oče, kuharica, čistilka, učiteljica, vzgojiteljica, kar je povzročilo veliko slabe volje. Mati, kjer se je oče razburjal nad nenehnim spraševanjem, od kdaj do kdaj bo otrok v vrtcu, ga ni upala več pripeljati v vrtec in ga ja dala v varstvo starim staršem. Takrat sem dojela, kakšne stiske imajo nekateri doma in mi je bila neodzivnost razumljiva. Začela sem razmišljati, kaj bi lahko naredili. Pogovarjali smo se tudi s pomočnico ravnateljice, o možnostih. Na srečo je ravno v tistem času prišel poziv psihologov vrtcem, naj sprejmejo otroke s posebnimi potrebami nazaj v vrtec, saj naj bi močno nazadovali. Kmalu pa so se vrnili tudi vsi ostali otroci. Ostali smo v mehurčku, a srečni, da smo skupaj.

Rutine

»so dejavnosti, dogodki, vedenja, navade, ki se večkrat ponavljajo. Ko govorimo o družinskih rutinah, najpogosteje mislimo na dejavnosti, ki jih člani določene družine opravijo vsak dan, nekatere tedensko, druge tudi večkrat dnevno (jutranje vstajanje, obroki, odhod od doma, prihod domov

...). Rutine zagotavljajo neko strukturo in red, predvidljivost in varnost, hkrati so tudi dobre učne priložnosti. Vsak od nas ima tudi rutine, ki jih opravlja sam (npr. kaj nekdo naredi, ko pride domov, ali zjutraj, takoj ko vstane). Tudi v vrtcu ali šoli imamo rutine (ko gre skupina otrok na igrišče in se tam igrajo, ali ko se igrajo v kotičkih, malicajo v jedilnici in podobno).« (Branka D. Jurišić, Družine in rutine — Priročnik za izvajalce zgodnje obravnave, str. 25)

Tako je prihod korone posegel v našo rutino. Nekateri smo »novo nalogo« sprejeli, drugi malo težje, medtem ko se tretji s tem niso znali spopadati. Edelman (2004) meni, da se otroci učijo in razvijajo v kontekstu vsakodnevnih rutin, dejavnosti, lokacij in odnosov. Otroci pa so bili prikrajšano za rutino, ki je izredno velikega pomena pri predšolskem otroku. Družine so v času »normalnega življenja« preživljale zelo malo časa skupaj. Otroci so bili v vrtcu ali v šoli, starši v službi in so se videvali le nekaj ur na dan. V prvem valu epidemije, je bilo lažje, saj so skupaj spreminjali rutino brez dodatnih obveznosti in so si dejavnosti sledile spontano. »Vsakodnevne rutine omogočajo varnost, zmanjšujejo stres in nas zblížujejo; vendar le, kadar so rutine uporabne, skladne s potrebami vsakega, ki je vanje dejavno vključen. Kadar je neka rutina neskladna s potrebami le enega člana, se to odraža v povečanem stresu, ogroženosti in načetih odnosih družinske skupnosti ali večjega sistema. To velja za družine in tudi za strokovne time.« ((Branka D. Jurišić, Družine in rutine — Priročnik za izvajalce zgodnje obravnave, str. 97) Drugi val epidemije pa je bil popolno nasprotje prvega, kjer so se morali družinski člani prilagajati drug drugemu. Tako je bilo težko vpeljati neko novo družinsko rutino, ob tem pa upoštevati dejavnosti vseh družinskih članov. Tako je prihajalo do nesoglasij, do slabe volje in vedno večje želje po odpiranju vrtcev, šol in normalnega življenja, kot smo ga poznali pred epidemijo. »Rutine zagotavljajo dve ključni prvini učenja odnose in ponavljanje ter (Zero to Three, 2010):

1. zblížajo starše in malčke ter zmanjšajo spore zaradi merjenja moči,
2. otroci vedo, kdaj je nekaj na vrsti, kar jim vliva zaupanje in občutek nadzora,
3. vodijo k pozitivnemu vedenju in varnosti,
4. krepijo otrokove socialne spretnosti in omogočajo njihov razvoj,
5. otroku pomagajo pri prehodih od ene dejavnosti k drugi,
6. povezane so z zadovoljstvom staršev,
7. predstavljajo pomembno učno priložnost.« ((Branka D. Jurišić, Družine in rutine — Priročnik za izvajalce zgodnje obravnave, str. 26)

Ob ponovnem prihodu nazaj v vrtec, smo morali najprej ponoviti vsa pravila. Od rutinskih dejavnosti, do pravil obnašanja v vrtcu in izven njega. Kar nekaj časa je trajalo, da smo začeli delovati, kot smo delovali pred zaprtjem, da so usvojili nazaj vrtčevski red in rutino. Pri določenih otrocih je še vedno opazen primanjkljaj na različnih področjih, kar odpravljamo individualno in po potrebi posameznega otroka.

Zaključek

Ob prvem zaprtju je bilo vse zaprto in staršem je bilo bistveno lažje. Lahko so se posvetili le svoji družini. Na podlagi tega je bila tudi odzivnost staršev izredno velika. Ob delnem, drugem zaprtju, pa so potekale šole na daljavo, služba od doma, vrtčevski otroci so bili doma, in kjer je bil prostor majhen, je bila stiska toliko večja. Prvotni občutki ponosa so se sprevrgli v občutek krivde. Kako nisem opazila prej, da je nekaj narobe? Zakaj nisem vprašala starše, če imajo kakšne težave? Ko so se starši odprli, mi je bilo hudo. Hudo, da jim nismo mogli pomagati, ko so to najbolj potrebovali. Kar nekaj časa sem potrebovala, da sem sama pri sebi dojela, da sama nebi mogla spremeniti ničesar. Mi je bilo pa lažje, ko sem se z določenimi starši pogovorila. Takrat smo se tudi zmenili, da kadar koli bodo potrebovali pomoč, pogovor, nasvet, naj ne čakajo, temveč pristopijo. Kljub temu, da smo odprti, je še vedno prisoten strah pri starših, da nas zopet ne zaprejo. V vsakem pogovoru omenijo pretekle izkušnje in da si tega ne želijo več. Strah jih je tudi karanten, saj si jih v nekaterih službah ne morejo privoščiti. Iz vsake izkušnje, ki mi je dana v življenju, ohranim pozitivno, iz negativnega se učim. Veliko sem naredila, dala, bila sem zadovoljna s seboj in ponosna nase, čeprav bi sedaj ravnala drugače. Namesto kakšne dejavnosti, bi jih na primer vprašala, kako se počutijo. Kovid situacija mi je odprla oči, da ni vse samoumevno, temveč se moramo truditi, ohranjati in ceniti prav vsak pogled, vsak dotik in vsak nasmeh. Hvaležna sem za nove izkušnje in izzive, ki so pred menoj.

Literatura

Branka D. Jurišić (2018). Družine in rutine — Priročnik za izvajalce zgodnje obravnave. PIKA izobraževalni center, Ljubljana.

ČAS JE ZA MIGANJE

Povzetek: V času epidemije smo bili skoraj vsi postavljeni pred nove izzive, saj smo se kar naenkrat znašli pred ekrani, kjer smo poučevali in se zadrževali nadpovprečno veliko časa. Že pred epidemijo je postajala sodobna tehnologija vedno večji nasprotnik gibanju, kasneje pa se je ta težava le še potencirala v negativno smer. Kot učitelj športne vzgoje sem opazil velik primanjkljaj gibanja otrok in sem razmišljal, kako bi lahko s pomočjo sodobne tehnologije, ki je postala kar naenkrat središče našega in dela učencev, motiviral otroke za dodatno gibanje. Tako je nastala ideja o kratkih video posnetkih, s pomočjo katerih sem otrokom na zanimiv način demonstriral gibalne vaje in jim tako skušal vsak »korona« dan popestriti z raznolikim gibanjem. Ideja se je pokazala za odlično, saj so bili odzivi otrok zelo pozitivni in je pri večini pripomogla k dodatnem miganju.

Ključne besede: sodobna tehnologija, telesna aktivnost, poučevanje na daljavo, motivacija, šport.

IT'S TIME FOR EXERCISE

Abstract: During the epidemic almost all of us were faced with a new challenge, as we suddenly found ourselves in front of screens and thus spending considerably a great deal of time while teaching. Even before the epidemic modern technology became the biggest opponent of physical exercise, but this problem has lately intensified in a negative direction. As a physical education teacher I have noticed a big decline in physical activity among children. Therefore I considered the possibilities how to motivate the students for additional physical exercise by using modern technology which has suddenly become the centre of our and students' work. As a consequence the idea of short videos was developed. Videos helped me to demonstrate physical exercises to children in an attractive way and tried to make them each epidemic day more interesting by doing diverse physical activity. The idea turned out to be great since the positive student's feedback and it encouraged almost everyone to be more physically active.

Key words: modern technology, physical activity, distance learning, motivation, sport.

1 Uvod

Človek je ustvarjen za gibanje. Ob gibanju se krepí, razvija svoje telo in um, zato je telesna aktivnost velikega pomena, še posebej v dobi odraščanja. Odsotnost gibanja se v razvojnem obdobju kaže kot velik primanjkljaj v kasnejšem življenju. Posledice so vidne v slabšanju gibalnih sposobnosti in vedno večji telesni teži. Lahko celo trdimo, da je primerna količina športa v otroštvu in mladostništvo najboljša naložba za kasnejša življenjska obdobja. Pri mnogih otrocih je v tem hitrem in neurejenem tempu življenja, šola edini stik z gibalno aktivnostjo, kar je še bolj značilno za otroke, ki živijo v mestih. Tovrstni negativni rezultati so tudi izsledki številnih raziskav. Sodoben stresni način življenja, moderna tehnologija, motorizacija in posledično vse več sedalnega preživljanja prostega časa so dejavniki, ki močno zmanjšujejo telesno aktivnost.

1.1 Težave sodobnega časa in koristi gibanja

Živimo v času tehnoloških inovacij in eksponentnega napredka moderne tehnologije, kateremu je na trenutke že kar težko slediti. Na vsakem koraku smo obdani s številnimi napravami, ki nam krojijo življenje. Vse te spremembe pa imajo na naša življenja tako pozitivne kot tudi negativne učinke. Poleg vseh teh stvari, se je ves svet moral soočiti še z nalezljivim virusom, ki nam je korenito spremenil vsakdanje urnike. Šola na daljavo, služba na daljavo, izolacija in še bi lahko naštevali. Naši urniki so se popolnoma spremenili praktično čez noč in primorani smo bili funkcionirati na malce drugačen način. Kot učitelj športne vzgoje bi tukaj izpostavil poučevanje na daljavo, ki pa je v tem primeru pomenilo velik izziv in kar nekaj iznajdljivosti, tako zame kot za učence.

2 Koliko gibanja na dan?

V obdobju epidemije je tako pri nas v Sloveniji kot drugod po svetu, večino časa pouk potekal na daljavo. Učenci so večino časa informacije prejeli preko računalniških zaslonov in tako posledično velik del dneva preživeli ob računalnikih, tablicah in drugih pametnih napravah. Rezultat takšnega učenja je bil seveda bistveno manj gibanja. Jožica Maučec Zakotnik v knjigi *Lepota gibanja* tudi za zdravje (2000) navaja, da so zadostno gibanje in zdrava uravnotežena prehrana izrednega pomena za zdravje. V zadnjem desetletju so številne študije dokazale, da zdravju ne koristita le intenzivno

gibanje in šport, ampak tudi zmerno gibanje, če ga izvajamo dovolj pogosto t.i. telesna dejavnost, ki krepi zdravje (Health Enhancing Physical Activity ali HEPA). Mnenja o tem, koliko vadbe za ohranjanje zdravja je potrebno, so različna. Tukaj bi izpostavil predvsem HEPA priporočilo, ki se glasi: pol ure zmerne gibanja dnevno, vsaj 5 dni, še bolje večino dni. Dejstvo, da ima redno in zmerno gibanje prinese ogromno pozitivnih učinkov na naše telo potrjujejo številne raziskave.

2.1 Koristi pogoste in zmerne vadbe

Borut Pistotnik v knjigi Lepota gibanja tudi za zdravje (2000) navaja, da je poznanih šest primarnih pojavnih oblik motoričnih sposobnosti in to so: moč, gibljivost, koordinacija, hitrost, ravnotežje in preciznost. Gibalne sposobnosti pa so le eden od elementov v sistemu, ki predstavlja človeka in so v določeni meri prirojene delno pa tudi pridobljene z vadbo in načinom življenja. To povzroča razlike v možnostih njihovega razvoja in ohranjanja. Ker razvitost gibalnih sposobnosti pri posameznikih dosega različno raven, nastajajo v gibalni učinkovitosti individualne razlike. To pomeni, da ljudje zastavljenega gibanja niso sposobni izpeljati na enak način, kar se odraža v uspešnosti njihove izvedbe. Zato je bil moj namen ponuditi ideje za redno vadbo, ki bi omogočale izvedbo vsakemu posamezniku in bi vplivale na: splošno počutje, manj stresa, porabo maščobnih zalog, boljšo samozavest, preprečevanje poškodb, večjo gibljivost, boljšo koordinacijo,...

3 Izvedba v praksi

Ideja o vsakdanjem migajanju na daljavo je potekala po naslednjem konceptu. V osnovi sem učencem želel ponuditi ideje za vsakodnevno telovadbo, ki bi jo lahko izvajali takrat, ko bi imeli sami čas, torej ne bi bili obremenjeni s terminom izvajanja vaj, prav tako bi lahko posnetek tudi večkrat predvajali. Sklope posnetih vaj sem objavljaj v spletni učilnici, kjer so bile ves čas dostopne. Posamezna vadba je bila sestavljena iz sklopa petih vaj, ki pa niso zahtevale nikakršnih rekvizitov, saj je bila pri vsaki vadbi le obremenitev z lastno težo. Nekateri ljudje menijo, da so možnosti vaj s telesno težo omejene, drugi trdijo, da določenih mišičnih skupin ni mogoče obremeniti. Dejstvo pa je, da je edini omejujoči dejavnik pri tovrstni vadbi le naša domišljija. Rdeča nit pripravljenih vadb je bila, da prve štiri vaje vključujejo več mišičnih skupin hkrati in jih je možno izvajati tako v notranjih prostorih kot v naravi. V osnovi je tovrstna vadba vsebovala vaje za zgornji del telesa, trup in noge. Izvedba vaj je bila zato prepletena na različne načine. Zadnja peta vaja pa je bila poimenovana kot vaja za malo smeha in dodatno sprostitve, saj je vedno zahtevala dodatno mero priprave za izvedbo (postavitve v nenavadne položaje, izvedba različnih športnih trikov, uporaba domišljije,...). Za celoten sklop petih vaj naj bi otroci v povprečju potrebovali le 10 do 15 minut časa. S tem konceptom vadbe so lahko v kratkem času temeljito razgibali svoje telo v obliki rekreativnega odmora.

3.1 Predstavitev in uporaba tehnologije

Za posnetke gibalnih vaj sem uporabljal mobilni telefon, s pomočjo katerega sem kasneje kratke filmčke tudi urejal. Znotraj operacijskega sistema IOS sem uporabljal aplikacijo iMovie s katero sem posnete filme oblikoval in jih združil v celoto. Za izdelavo uvodne špice sem uporabil aplikacijo Animaker, ki je v osnovni verziji popolnoma brezplačna in je na voljo tako za uporabnike IOS kot Android operacijskega sistema. Aplikacija je zelo intuitivna in preprosta, saj sem se je kot uporabnik zelo hitro navadil in naučil ustrezno uporabljati. Ponuja širok nabor animiranih likov, katerim lahko dodajamo ali spreminjamo razna oblačila, številne predmete in jih popestrimo z besedilom ali glasovnim posnetkom.

Zaključek

V prispevku je prikazan primer uspešne združitve moderne tehnologije s preprosto vadbo, kjer imajo otroci sodobno tehnologijo le v pomoč pri klasični izvedbi vaj za športno popestritev dneva. Zamisel, da si otroci z moderno tehnologijo pomagajo le za kratek čas, se je izkazala za zelo uspešno, saj je v tem obdobju pretiranega sedalnega načina življenja pomagala številnim otrokom k dodatnemu migajanju. Odziv otrok in staršev je bil zelo pozitiven, saj so otroci pokazali veliko zanimanja in navdušenja. Navajali so, da komaj čakajo na jutranji posnetek vadbe, ki so si ga najprej pogledali, nato pa vadili samostojno ali kar skupaj s starši. Ravno družinska izvedba vaj je naredila vadbo atraktivnejšo, saj je pomen aktivnega preživljanja časa z družino dvignila na višji nivo. Zelo so jim bile všeč tudi »vaje za malo smeha«, ki so bile vedno malce drugačne in nenavadne. Kljub temu, da so se otroci med epidemijo občutno manj gibali in so bili večinoma omejeni na svoj domači prostor,

sta se tovrstna oblika in posredovanje vadbe izkazala kot zelo učinkovita, saj sta v njihov vsakdanjik prinesla dodatno mero športne zabave in sprostivne.

Literatura

- Frampton, R. (2020). Zmigaj se! Samo 10 minut na dan za boljšo gibljivost. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Kosmač, S. (2011). Rekreacija za telebane. Sevnica: samozaložba Sandi Kosmač s.p.
- Lauren, M., Clark, J. (2016). Vadba brez naprav. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Lieberman, D. (2021). Naravno gibanje: evolucijski in antropološki vidiki telesne aktivnosti, počitka in zdravja. Ljubljana: UMco, d. d.
- Turk, J. s sodelavci (2000). Lepota gibanja tudi za zdravje. Ljubljana: Društvo za zdravje srca in ožilja Slovenije.

ATLETIKA NA DALJAVO V SPLETNEM ORODJU GENIALLY

Povzetek: Šolanje na daljavo je učiteljem ponudilo drugačne načine, metode in oblike poučevanja. Tisti, ki smo ta izziv sprejeli, smo se morali spopasti s spoznavanjem najrazličnejših računalniških programov, preko katerih smo na izvirnejši način podajali učno snov. Želeli smo, da je tako kot klasičen pouk v šoli tudi šolanje na daljavo dinamično in motivacijsko za učence. Prepletanje učenja s pomočjo računalnika in učenja v naravi prispeva k večji radovednosti, zanimanju, motivaciji in navdihuje za raziskovanje in iskanje novih znanj. Takšen pouk smo med drugim izvedli tudi na razredni stopnji na športnem dnevu Atletika. Dan dejavnosti je ustvarjen v spletnem orodju Genially, ki je lahko vizualno in interaktivno privlačen. Preko njega so učenci spoznali prvine atletike, ponujene so jim bile različne motivacijske igre za ogrevanje, video posnetki pravilne izvedbe posameznih prvin atletike ter splošne zanimivosti in informacije o atletiki. Z združitvijo interaktivnega učenja z aktivnostmi v naravi smo dosegli večjo odzivnost in zavzetost učencev za izpeljavo športnega dne.

Ključne besede: atletika, motivacija, spletno orodje Genially, šolanje na daljavo, športni dan

DISTANCE ATHLETICS IN GENIALLY ONLINE TOOL

Abstract: Distance learning has offered teachers different ways, methods, and forms of teaching. Those of us who expected the challenge were forced to search for computer programs that allowed us to teach more originally. Our goal was to make distance learning dynamic and motivating for pupils, just like classroom learning. The interweave of computer-assisted learning and learning in nature contributes to greater curiosity, interest, motivation and inspires exploration and seeking of new knowledge. This type of teaching we used at the Athletics Sports Day. The activity used was created in the Genially online tool, which can be visually and interactively appealing for pupils. Through it, pupils learned about the elements of athletics. They were offered various motivational games for warming up, videos of the correct implementation of individual elements of athletics, and generally interesting facts and information about athletics. By combining interactive learning with outdoor activities, we have achieved greater responsiveness and commitment of pupils at the Athletics Sports Day.

Key words: athletics, distance learning, Genially online tool, motivation, sports day

1 Uvod

Smo v času, v katerem smo se učitelji že dodobra privadili na poučevanje na daljavo. Kar ne pomeni, da je naše delo postalo preprostejše. Še več, tako kot tehnološki napredek ne pozna meja, tako tudi poučevanje. Možnosti poučevanja s tehnologijo so neomejene oziroma odvisne od učiteljeve želje po spoznavanju različnih računalniških programov in spletnih orodij, s pomočjo katerih bo učenec na izvirnejši način pridobival in osvajal cilje iz učnega načrta. V želji uresničevanja pouka, v katerem bodo učenci radi sodelovali pri zastavljenih nalogah, je uporaba sodobne tehnologije eden izmed načinov, ki je ob strokovni uporabi odlično motivacijsko sredstvo. Prav tako učenci, ki se jih aktivno vključuje v učno uro, pridobivajo občutek odgovornosti (Kastelic, Kmetič, Lazetič in Okretič, 2021), kar dodatno poveča njihovo motivacijo. Obdobje šolanja na daljavo smo torej izkoristili za podajanje vsebin na drugačen, bolj zanimiv in učencem privlačen način. To svežino smo vnesli tudi v dneve dejavnosti. V nadaljevanju prispevka vam predstavljamo spletno orodje Genially in v njem zasnovan športni dan Atletika, ki učenca po korakih vodi od seznanitve s pomenom gibanja, izvedbe posameznih prvin atletike, določenih zanimivostih, do povratne informacije učitelju.

2 Spletno orodje Genially

Pravilna in smiselna uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije predstavlja spodbudo in podporo učnemu procesu (Siekierska, 2015). Takšno uporabo omogoča tudi spletna aplikacija Genially. Leta 2020 je bila priznana kot najboljša izobraževalna tehnologija, leta 2021 pa imenovana za najboljše predstavitveno orodje. Omogoča pripravo interaktivnih vizualno bogatih materialov (npr. raznolike predstavitve, interaktivne slike, kvize, časovne trake, interaktivne igre, animacije ...). Predloge lahko sami ustvarimo ali pa izbiramo med številnimi že ustvarjenimi, ki so razvrščene v različne kategorije. Predloge lahko poljubno urejamo z osmimi elementi, ki jih lahko dodajamo v igro:

- Pages: na tem mestu se nahajajo že ustvarjene strani, ki jih lahko poljubno urejamo. V predlogo lahko dodamo besedilo, slike, videoposnetke in druge vsebine, popestrimo jo lahko z novimi interaktivnimi gumbi ipd.;

- Text: na posamezno stran lahko dodajamo poljubno besedilo, ki ga lahko precej preurejamo ter mu dodamo interaktivni element in/ali posebne učinke prikazovanja;
  - Images: poleg besedila lahko dodajamo slike, ki jih lahko uvozimo na različne načine;
  - Resources: zavihek vsebuje različne elemente, s katerimi lahko dodatno popestrimo in vizualno polepšamo naše gradivo (ikone, liki, dekorativne črte, ilustracije, zemljevidi, silhete ipd.);
  - Interactive elements: na razpolago imamo številne interaktivne elemente, z uporabo katerih lahko pripravimo zanimivo in pestro igro ali kakšno drugo adaptivno gradivo ter s tem omogočimo pregled gradiva:
  - Tooltip (omogoča prikaz dodatne vsebine, potem ko se uporabnik z miško postavi na element);
  - Window (omogoča prikaz dodatne vsebine s klikom na element);
  - Go to page (omogoča, da elementu dodamo povezavo do druge strani z vsebino in na takšen način omogočimo povezovanje in prehajanje med različnimi stranmi gradiva);
  - Link (omogoča, da elementu dodamo povezavo do izbrane spletne strani in tako gradivo obogatimo tudi z zunanjimi vsebinami);
  - Smartblocks: v gradivo lahko vključimo grafe, tabele, diagrame, ki jih lahko s pomočjo predlog ustvarimo kar znotraj orodja Genially;
  - Insert: dodajamo lahko vsebine različnih formatov iz različnih virov (avdio/video posnetke, vsebine s HTML kodo in iz različnih orodij);
  - Background: v tem zavihku lahko uredimo še ozadje ustvarjenih strani.
- Ko gradivo uredimo, ga lahko preizkusimo in nato objavimo na splet.

3 Športni dan Atletika

Predmet šport v očeh mnogih otrok in staršev ni prioriteten šolski predmet in je zaradi tega potisnjen na stranski tir. A v samem bistvu je šport in z njim povezano gibanje izjemnega pomena, saj kot pravi Stoppard (2007): »Človeško bitje je rojeno za gibanje in otroci so nenehno v gibanju, kar je tudi prav, saj se le tako lahko ustrezno razvijajo in zrastejo v zdrave odrasle« (str. 62). Šola na daljavo pa je učence še bolj priklenila pred računalnike kot sicer. V takšni situaciji je motiviranost učencev za opravljanje šolskih obveznosti nižja in je potrebno veliko truda s strani učiteljev, da posredujemo učne vsebine, ki bi učence zanimale in bi jih z veseljem opravili. Prizadevali smo si, da bi učencem posredovali vsebine, ki bi s svojo izvirnostjo spodbudili učence k opravljanju šolskih obveznosti. Takšna vsebina je tudi interaktivni športni dan Atletika. Kot učitelji razrednega pouka, ki poučujemo predmet šport od 1. do 5. razreda, smo bili pri pripravi izvedbe pouka pozorni na to, da bo enotna vsebina športnega dne ustrezala razvojni stopnji tako mlajših kot malo starejših učencev. Vizualno je morala dati takojšen vtis po ustrezni preglednosti in občutku, da bo učenec lahko samostojno upravljal po spletnem orodju. Glavna stran je torej dokaj enostavna na pogled. Ker nekateri učenci v prvem razredu (in tudi v drugem) še niso večji tekočega branja oziroma branja z razumevanjem, smo nekaterim pomembnim vsebinam dodali avdio posnetek napisanega. Športni dan atletika je ustvarjen na eni strani. Razdeljen je na osem oštevilčenih vsebinskih sklopov, dodane pa so še vsebinske interaktivne slike. Oštevilčeni sklopi postopno vodijo učenca po naslednjih vsebinah, ki so prilagojene za izvedbo v domačem okolju:

- Pozdrav: učencu so podane uvodne informacije o poteku športnega dne;
- Uvod v atletiko: dodana sta dva video posnetka (Šport je super za naše možgane in Gibanje za zdravje), ki ozaveščata učence o pomenu gibanja;
- Ogrevanje : učenec ima na razpolago pet različnih možnosti ogrevanja;
- Športne izbire: na video posnetku se učencu najprej postavi vprašanje z možnostjo izbire dveh odgovorov. Glede na izbran odgovor učenec v naslednjih tridesetih sekundah izvaja gibalno nalogo;
- Fitnes abeceda: vsaka črka abecede slikovno prikazuje izvajanje določene gimnastične vaje in število njenih ponovitev.
- Črvi in lestve: interaktivna igra, ki jo lahko igra učenec sam ali v skupini z do petimi igralci. Učenec si izbere poljubno igralno žogo in klikne na interaktivno kocko. Glede na dobljeno število pik se premika po igralnih poljih. Ko pride na polje z repom črva, zdrsne določeno število polj nazaj. Ko pride na polje z začetkom lestve, se povzpne za določeno število polj naprej. Igra na nekaterih poljih vsebuje naloge iz Fitnes abecede, ki so jih izbrali učenci posameznega razreda, zato smo izdelali za vsak razred svojo igralno ploskev. Ko pride igralec na polje z gibalno nalogo, ki mu jo je določil sošolec/-ka, mora le-to izvesti, sicer gre kazensko eno polje nazaj. Zmaga tisti, ki prvi prispe do cilja.

- Gibalna kocka: učenec vrže igralno kocko in izvede gibalno nalogo, ki je glede na dobljeno število pik določena. Večje število pik pomeni težjo nalogo.
  - Športni lov na zaklad: učenec v več hišnih prostorih izvede določeno gibalno nalogo, ki mu jo prikazuje slika ter si pri tem meri čas. Igro konča, ko opravi vaje v vseh v naprej določenih prostorih.
  - Skok v višino: učenec šestkrat izvede skok v višino po enostavnih navodilih, ki so mu podana v video posnetku;
  - Tek na kratke razdalje: učenec si izbere krajšo ravninsko razdaljo, ki jo v najkrajšem možnem času preteče s startom iz nizkega starta. V video posnetku mu je predstavljena pravilna izvedba nizkega starta;
  - Skok v daljino: učenec v prvem video posnetku izve, kako si iz treh vej pripraviti zalet in odzivno cono, v drugem pa pravilno tehniko izvedbe skoka v daljino;
  - Met žogice: učenec z mesta ali z zaletom (odvisno od njegove starosti) meče teniško žogico ali kamen. Mlajši učenci dolžino izmerijo s koraki, starejši z metrom. V video posnetku je predstavljena tehnika meta žogice brez zaleta;
  - Vzdržljivostni tek: učenec začne teči iz visokega starta od 5 do 10 minut (odvisno od njegove starosti). V video posnetku je predstavljena pravilna izvedba visokega starta.
- Za vsebinsko in vizualno popestritev so dodane še vsebinske interaktivne slike:
- Eksplozivna ura: igra, pri kateri na tla razporedimo dvanajst kamnov v obliki številčnice na uri. Premer kroga je približno 1,5 metra. Na sredino postavimo ravno palico. Poskusimo spustiti palico in se dotakniti enega od kamnov ter ponovno prijeti za palico. Pri tem palica na sme pasti na tla.
  - Usain Bolt: video posnetek je namenjen spoznavanju najhitrejšega človeka na svetu Usaina Bolta. Narejen je tako, da se ob pripovedovanju izrisujejo otroške risbe. Na koncu je prikazan še njegov najhitrejši tek.
  - Srčni utrip: vsebinsko zahtevnejši video posnetek je namenjen radovednejšem in nadarjenim učencem, ki si želijo izvedeti več o srčnem utripu (kako si ga izmerimo, določitev najnižjega in najvišjega srčnega utripa, srčni utrip v aerobni in anaerobni vadbi);
  - Za učitelja: učenci po končanem športnem dnevu, v spletno orodje Padlet pošljejo povratno informacijo v obliki slik ali video posnetkov, ki si jih lahko ogledajo tako učitelj kot sošolci.

Zaključek

V času šolanja na daljavo smo zaznali, da se predvsem mlajši učenci težje sami odločajo za delo, saj se zaradi ostajanja doma manj zavedajo, da šolanje še vedno poteka. Pri tem lahko tehnologija bistveno pripomore h kvalitetnejšemu pouku, a mora biti tesno povezana z novimi načini in oblikami dela, predvsem pa s cilji in z vsebinami pouka. Športni dan na daljavo v spletnem orodju Genially je tako v pouk vnesel svežino, omogočilo učinkovitejše učenje in učence lažje pripeljalo do zelenega cilja. Cilj je namreč bil, da učence na privlačen način motiviramo k gibanju, saj kot navaja Moja Jurišević (2012), le motivirani učenci učenje začnejo, se učijo in pri tem vztrajajo, dokler ne končajo učnih nalog ali ne dosežejo zastavljenih učnih ciljev.

Sodeč po odzivih učencev v spletnem orodju Padlet, kamor so oddajali povratne informacije o izvedenem športnem dnevu, smo ugotovili, da je velika večina učencev športni dan opravila in se pri tem zabavala. S tem so bile naše vložene ure načrtovanja in izdelave športnega dne poplačane.

Literatura

- Jurišević, M. (2012). Motiviranje učencev v šoli. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani. Pridobljeno s https://www.pef.uni-lj.si/fileadmin/Datoteke/CRSN/branje/Motiviranje_u%C4%8Dencev_v_%C5%A1oli_u%C4%8Dbenik__2012_.pdf
- Kastelic, N., Kmetič, E., Lazić T. in Okretič, L. (2021). Kako motivirati učence pri poučevanju na daljavo? Priročnik za učitelje. Pridobljeno s [Kako motivirati učence pri poučevanju na daljavo-Priročnik.pdf](#)
- Siekierska, E. (2015). The book of Trends in Education 2.0. Gdznia: Young Digital Planet SA a Sanoma Comanz.
- Stoppard, M. (2007). Zdravstveni vodnik za vso družino. Ljubljana: Mladinska knjiga.

POUČEVANJE STROKOVNIH PREDMETOV NA DALJAVO

Povzetek: Edina stalnica v življenju so spremembe. »Čeprav si vsi želimo, da v prihodnje ne bi več prihajalo do zaprtja šol, pa vse spremembe, ki jih prinaša digitalna tehnologija in so povezane z njeno smiselno rabo v vzgojno-izobraževalnem procesu, postajajo vsakdanja stvarnost.« (Rupnik Vec idr., 2020, str. 5) »Naprednejše tehnologije za izobraževanje na daljavo (internet, virtualni razredi) omogočajo dve temeljni vrsti komunikacije: sinhrono (sočasno) in asinhrono (časovno neuskklajeno) komunikacijo učitelja in učenca.« (Rupnik Vec idr., 2020, str. 11) Med bolj pomembnimi aplikacijami ali razširitvami so okolja za sodelovalno učenje ali videokonferenčna srečanja, npr. Microsoft Teams, orodje za takojšnjo komunikacijo ali izmenjevanje obogatih sporočil, npr. razširitev Klepet in Dodeljene naloge, ki so lahko uporabljene za kasnejši ogled ali sprotno povratno informacijo.

Ključne besede: Videokonferenca, klepet, dodeljena, naloga, sodelovanje, kviz, splet, učno, okolje

TEACHING MULTIMEDIA COURSES ONLINE

Abstract: The only constant in life is change. »Although we all want schools to be open in the future, all the changes brought about by digital technology and related to its meaningful use in the educational process are becoming an everyday reality.« (Rupnik Vec et al., 2020, p. 5) »More advanced distance learning technologies (internet, virtual classes) enable two basic types of communication: synchronous (simultaneous) and asynchronous (time-inconsistent) communication between teacher and student.« (Rupnik Vec et al., 2020, p. 11) Among the more important applications or extensions are collaborative learning environments or video conferencing meetings, e.g. Microsoft Teams, a tool for instant communication or exchange of rich messages, e.g. Chat and Assignments extension that can be used for later viewing or real-time feedback.

Keywords: Videoconference, chat, assigned, task, collaboration, quiz, web, learning, environment

Uvod

V članku bom predstavil moj način poučevanja strokovnih predmetov Informatika, Poslovni projekti, Poslovna informatika, Informacijsko komunikacijska tehnologija in Medijsko oblikovanje, v času šolanja na daljavo. Najprej bom razložil osnovni pomen aplikacij in njihove funkcionalnosti, ki so potrebni za razumevanje procesa poučevanja na daljavo, nato pa bom predstavil, kako sem pouk organiziral pred epidemijo, med epidemijo in predlagal rešitve za prihodnost.

Moodle

Moodle je spletna učilnica oziroma sistem za izobraževanje na daljavo, ki organizacijam med drugim omogoča prilagodljivo usposabljanje oziroma izobraževanje za vse uporabnike. Je najbolj popularen odprtokodni LMS (angl. learning management system) sistem za e-izobraževanje na svetu, ki ga trenutno uporablja preko 300 milijonov uporabnikov v več kot 240 državah po svetu in je preveden v 100 jezikov, tudi slovenščino. Poleg tega, da je sistem odprtokoden, je hkrati tudi brezplačen. (Moodle Slovenija, 2022)

Prilagoditve Moodlea

Sistem Moodle omogoča mnoge funkcionalnosti in integracije. Možno ga je prilagoditi glede na potrebe posamezne organizacije. Možna je tudi prilagoditev izgleda oziroma prilagoditev grafične podobe v skladu s celotno podobo organizacije. V Moodle vstopimo s primernim uporabniškim imenom in geslom, ki ga dodeli računalnikar oziroma informatik na šoli.

Navigacija

Navigacijo po sistemu omogoča pregledna nadzorna plošča, kjer vidimo vse predmete, v katere smo vpisani. V zgornjem desnem kotu naslovne vrstice je dostop do našega profila. V profilu dijaki nastavijo svojo fotografijo, kratek opis sebe in nekaj osebnih podatkov. Poleg tega vidijo zadnje ocene, ki so jih dobili znotraj učilnice in vsa sporočila.

Vloge

Velika prednost sistema Moodle je omogočanje vlog in zamenjava vlog, ki je omogočena samo skrb-

niku. Zamenjava vlog je koristna takrat, ko želimo videti, kakšen pogled na predmet in vsebine ima gost ali udeleženec predmeta. Najbolj uporabne vloge v sistemu so: skrbnik, izvajalec in udeleženec. Izvajalci lahko ustvarijo in vodijo svoje predmete, imajo pravice ustvarjanja in brisanja vsebin, skrivanja vsebine, pisanja v forumu in klepeta z dijaki. Vsak izvajalec ima pravico do svoje grafične podobe predmeta, po svoje lahko razdeli snov na učne sklope in teme. Skrbnik lahko dela vse, kar je omogočeno vlogi izvajalec, poleg tega pa lahko še dodaja nove uporabnike, deli razred na skupine, skrbi za sistemske nadgraditve, celostno grafično podobo, varnostne kopije in dovolj strežniškega prostora. Udeleženec lahko gleda in sname vsebino, ne more pa je spreminjati, razen v rubriki Forum, kjer lahko sodelujejo vsi.

Uporaba Moodlea

Vsak predmet izvajalcem omogoča, da pišejo avtorsko vsebino ali dodajajo zunanje povezave in dodatno gradivo v drugih formatih. Ob desni strani je privzeto viden Koledar, ki ima označene pomembne datume, nedavne dejavnosti in seznam prisotnih uporabnikov. Sam na začetku predmeta objavim načrt ocenjevanja znanja in letni delovni načrt, potem pa vsebine logično razdelim na učne enote, objavim dodatna gradiva ter povezave do kvizov, ki omogočajo preverjanje in preizkus znanja.

Kvizi

Kvizi so po mojem mnenju najmočnejše orodje Moodlea. Pred objavo kviza sestaviš bazo vprašanj, ki jih lahko razdeliš v učne enote. Ločeno sestaviš še seznam vprašanj, ki so samo za preizkuse znanj. Vprašanja so različnih taksonomskih stopenj. Prevladujejo vprašanja izbirnega tipa z enim ali več odgovori, vprašanja vrste »ustrezno poveži«, dopolnilna vprašanja, vprašanja s fotografijo in »napiši dele fotografije« itd. Kviz lahko zakleneš z geslom, nastaviš datum in čas reševanja, število točk (ker so dovoljene tudi negativne točke, dijake predhodno opozoriš naj ne ugibajo odgovorov), lahko spremeniš vrstni red vprašanj in zaporedno obnašanje vprašanj tako, da ni možno vračanje nazaj.

Dodeljene naloge

Koristno orodje so tudi dodeljene naloge, ki jih določiš dijakom z določenim časovnim rokom. Spodbujajo sprotno delo in hkrati preverjajo osvojeno znanje. Težje pa preverjajo avtentičnost nalog, a za to mora poskrbeti vsak učitelj sam ali pa se pri tem posluži orodij za pregled podobnih vsebin.

Microsoft Teams

V prvem letu epidemije je bil vsak učitelj prepuščen lastni iznajdljivosti glede uporabe programov, ki omogočajo video klice, npr. Webex ali Zoom. Po enem letu smo vsi enotno uporabljali program Microsoft Teams. MS Teams je aplikacija za namizne računalnike ali pametne telefone, ki omogoča srečanja, klepeta, klice in sodelovanje na enem mestu.

Funkcionalnosti Microsoft Teams

V aplikacijo se vpišemo s pomočjo AAI računa, ki ga priskrbi ARNES. Aplikacija vsebuje podobne elemente kot Moodle. Namesto predmetov so Ekipe, ki so zaprte skupine z enim ali več lastnikov, ostali dijaki so člani. Vsaka ekipa ima privzete zavihke:

- Zvezek za predavanja, kjer lahko vsem ali samo izbranim dijakom objavljamo naše zapiske,
- Dodeljene naloge, podobne tistim v Moodleu (dodatna možnost je, da ne dovolimo prepozne oddaje in jo zaklenimo),
- Ocene in
- Splošno, prostor, kjer lahko vsi znotraj ekipe komuniciramo.

Komunikacija

Način komunikacije je povzet po drugih orodjih za takojšnjo komunikacijo, saj lahko s predpono @ in imenom dijaka, učitelja ali skupine neposredno nagovorimo posameznika ali celotno skupino.

Videokonferenca

V času dela na daljavo se je šola avtonomno odločila za spremembo urnika in določila manj predmetov na dan z večjim številom ur. Seje videokonferenc sem lahko določil za cel teden vnaprej s ponovitvami za celo leto, vsakič so dijaki čakali v t.i. čakalnici, da sem jih lahko potrdil in so vstopili v sejo, kjer sem vodil pouk tako, da sem delil zaslon z vso mojo vsebino (možnost zaslon) ali samo posamezen program (izbira aplikacije ob delitvi). Dijaki imajo v seji video klica možnost postavljati vprašanja, bodisi z govorno ali pisno komunikacijo. Nekateri so se posluževali Klepeta, kjer so lahko

zasebno komunicirali samo z učiteljem. Dijakom lahko v seji video klica onemogočimo govor in sliko, če tako želimo. Zelo uporabno je bilo, da so tudi oni lahko delili vsebino svojega zaslona in sem takoj rešil njihove težave. Vmesno razumevanje učiteljeve razlage lahko na hitro preverimo s kviz vprašanjem in dijake prisilimo v aktivnost. To nam lahko da dobro povratno informacijo glede razumevanja in vpogleda prisotnosti, ne samo tiste navidezne. Ob koncu seje imamo možnost prenosa liste prisotnosti, tj. seznama vseh udeležencev, njihovega prihoda in odhoda.

Prostor za sodelovanje

Posebnost aplikacije Teams je tudi prostor za sodelovanje, kjer lahko vsi dijaki pišejo v zvezek in skupaj ustvarjamo vsebino. Meni je koristilo vsakokrat, ko smo delali na projektih ali seminarских nalogah, da so se dijaki sami vpisali v preglednico s svojo temo in predvidenimi viri, saj nisem dovolil, da se ista tema ponovi. Hkrati pa so ostali videli, kaj so izbrali njihovi sošolci.

Razširitve

Aplikacija omogoča dodajanje velike palete razširitev in programov, npr. obrazcev, podobno kot kvizi v Moodle. Posebnost programa Teams je OneNote, prostor v oblaku, ki ga lahko povežemo z mapami na računalniku in tistimi v oblaku, da se avtomatsko sinhronizirajo. Najbolj uporabno se mi je zdelo orodje Vpogledi, ki omogoča pregled aktivnosti posameznega dijaka v ekipi, naredi časovno preglednico kje, kdaj in koliko časa je bil v posameznem zavihku znotraj ekipe.

Poučevanje pred epidemijo

Vsi strokovni predmeti, ki jih poučujem so kombinacija teoretične osnove (uporabljam avtorske elektronske predstavitve) in šolskih vaj (vsako leto jih posodobim, sploh pri predmetu Medijsko oblikovanje), ki potekajo na šolskih računalnikih in so podprte s praktičnimi primeri ter seminarскими nalogami. V obdobju pred epidemijo sem uporabljal samo Moodle. Komunikacija med mano in dijaki je potekala neposredno v razredu, neformalno na hodniku, zelo redko preko eAsistenata ali elektronske pošte. Za teorijo sem zahteval, da dijaki izdelujejo zapiske v svoje zvezke. Preverjanje znanja je bilo kombinacija klasičnega v razredu in reševanje na papir in elektronskega v spletni učilnici Moodle. Enako velja za preizkus znanja. Preverjanje in preizkus znanja sem naredil s pomočjo orodja Kvizi, glejte poglavje Kvizi. Dijakom s posebnimi potrebami lahko povečam črke in podaljšam čas pisanja. Navodila za šolske vaje sem objavljala na šolskem strežniku. Mape na računalniku so urejene hierarhično, po razredih, znotraj razreda so podmape poimenovane po priimkih in prvi črki imena, ki hkrati predstavlja tudi uporabniško ime za vpis v šolski račun dijaka. Vsak dijak ima dostop le do lastne mape velikosti 2 GB. Pravice učitelja so razširjene, piše in briše lahko v vseh mapah dijakov. Učitelji imamo ravno tako svoje mape, dostop pa le do lastne. Ena mapa izstopa, saj imajo dostop do nje vsi, imenuje se Gradiva, v njej so podmape s kraticami predmetov, v njih pa navodila za šolske vaje. Za praktične naloge za oceno, ki so jih pisali na računalnikih na šoli, sem dodelil časovno dodeljeno nalogo. Poprava in analiza take naloge je potekala v šoli, dijaki so ob pregledu rešene naloge, poslušali mojo razlago in gledali mojo demonstracijo na računalniku, ki sem jo projiciral na platno.

Poučevanje na daljavo

Osrednje izobraževalno in komunikacijsko središče je bila aplikacija Microsoft Teams. Vsakodnevno sem izvedel od 2 do 3 videokonference in izvajal pouk kot opisujem v poglavju Videokonference. Veliko komunikacije je potekalo v Klepetu in v posameznih ekipah. Navodila sem posredoval v več oblikah, govorno v videokonferenci in pisno v dodeljeni nalogi. Vsa preverjanja in preizkuse znanje sem spremenil v e-obliko in jih izvajal v spletni učilnici. Dodatna gradiva, razlage, demonstracije (večinoma so bile spletne povezave, nekaj video vodičev, zanimivosti) in celotne teoretične zapiske sem objavil v ekipah. Dijakom sem pomagal tudi tako, da so delili njihov zaslon in sem na daljavo odkril in popravil njihove napake. Občutek sem dobil, da so bili zelo hvaležni za vsako malenkost, ki sem jo dodatno razložil in pomagal. Za vse vaje na daljavo sem dodelil naloge. To je koristilo njim, da sem jih prisilil v sprotno delo in meni, da sem videl koliko se odzivajo. Učne cilje so v celoti izpolnili, tudi rezultati na maturi so bili presenetljivo zelo uspešni.

Predlagane rešitve za sedanost in prihodnost

Nekatere spremembe sem že uvedel, ko smo se vrnil v šolo. Še vedno uporabljam dodeljene naloge, le da sem in tja določim dijaka, da reši vajo za celo skupino, ostali lahko delajo samostojno, če želijo. Praktično izgleda tako, da delim dijakov zaslon na projicirano platno, da ga vsi vidijo. Med potekom

reševanja tudi drugi dijaki bolj aktivno sodelujejo, dajejo pripombe, opazijo napake ali sprašujejo zakaj smo to naredili in če so možne tudi druge rešitve.

Za prihodnost pa imam v mislih, da bi dijaki izdelovali kratke video vodiče vezane na učno snov. Najprej za dijake medijskega tehnika, ki to znajo. Sicer pa tudi druge ne bi bilo težko naučiti. Te bi objavljali na spletu, da bi bili vsem dostopni. Avtorje bi nagradil s kreditnimi točkami, ki bi jih upošteval pri ocenjevanjih znanja ali pri zaključevanju ocen.

Zaključek

Spletne aplikacije za izobraževanje na daljavo so v veliki meri spremenila način komunikacije, ki je postala vsakdanja stvarnost in se jo dijaki v veliki meri poslužijo, ko mi želijo nekaj sporočiti. Osebnostno se mi zdi, da predvsem zaradi odsotnosti neposrednega osebnega stika, učitelji pa jih moramo naučiti primerne komunikacije in navaditi na to, da nismo njihov servis 24 ur na dan.

Literatura

Rupnik Vec, T. idr. (2020). Analiza izobraževanja na daljavo v času prvega vala epidemije covid-19 v Sloveniji. Pridobljeno s www.zrss.si/pdf/izobrazevanje_na_daljavo_covid19.pdf

Microsoft Teams. (2022). Pridobljeno s <https://support.microsoft.com/sl-si/office/uvod-v-microsoft-teams-b98d533f-118e-4bae-bf44-3df2470c2b12>

Moodle Slovenija. (2022). Pridobljeno s <https://moodle.si/>

VODENJE RAZREDA NA DALJAVO

Povzetek: Čas epidemije je v globoko zarezal v naš način življenja, dela, medsebojne odnose in načine komunikacije. Vplival je tudi na vlogo razrednika. Ker sem pred epidemijo prevzela vodenje 8. razreda, pred tem pa sem bila skoraj brez izkušenj na tem področju, mi je to predstavljalo poseben izziv. Spraševala sem se, kako vzpostaviti stik z učenci, se povezati z njimi, jih spoznati, povezovati med seboj, jim biti opora ob težavah in oseba, na katero se lahko obrnejo. Z učenci sem na daljavo komunicirala na različne načine – od komunikacije prek e-sporočil, telefonskih pogovorov, pozneje tudi komunikacije prek Zooma v obliki razrednih ur. Zastavila sem si cilje in načrtovala dejavnosti, s katerimi sem želela te cilje doseči. Čeprav so imeli načini komunikacije svoje pozitivne plati in sem s strani nekaterih dobila pozitivno povratno informacijo, sem spoznala, da nič ne more nadomestiti neposrednih stikov in komunikacije, ki so izjemno pomembni za mladostnike in tudi za razrednika.

Ključne besede: učenci, razrednik, epidemija, pouk na daljavo, komunikacija

LEADING MY CLASSROOM ONLINE

Abstract: The period of epidemic deeply affected our lifestyle, work, relationship and ways of communicating. It had an impact on my position as a class teacher as well. Before covid period I took over the position as a class teacher of the 8th grade without being experienced, and this represented a big challenge to me. I was asking myself how to make contact with the pupils, connect with them, get to know them, socialize them with each other, be their support for any problems and also how to be a person to whom the pupils can turn to. I used many ways to communicate with the pupils on-line – e-mail, phone conversations and later on communication via Zoom in the form of the class meetings. I set my goals and planned activities to reach these goals. Even though each way of communication had its benefits, I have realized that direct contacts and communication, which are vital for youngsters and class teacher, can't be replaced by nothing else.

Key words: students, class teacher, epidemic, online education, communication

Uvod

Razredništvo je ena najzahtevnejših nalog učitelja, saj v naših šolah nima prave strokovne podpore. Razrednik se z vstopom na delovno mesto učitelja razrednika kar naenkrat znajde med starši, učenci in vodstvom šole, kjer imajo vsi svoja pričakovanja (Verbnik Dobnikar, 2022). Biti razrednik je kompleksna vloga, ki od učitelja zahteva različne veščine. Poleg nalog in odgovornosti, ki ji prinaša razredništvo, je razrednik tudi učitelj z vsemi nalogami, ki jih sicer na šoli opravljajo ostali učitelji.

V septembru 2019 sem postala razrednik učencem 8. razreda, s katerimi pred tem nisem imela izkušenj, saj jih nisem poučevala. V marcu 2020, le po nekaj mesecih vodenja razreda v šoli, smo zaradi pojava in širjenja koronavirusa nenadoma prešli na pouk na daljavo, za katerega sem sprva upala, da bo trajal le nekaj dni, morda tednov, a resničnost je bila drugačna. Na naši šoli je pouk sprva potekal na način, da smo učitelji na elektronske naslove staršev tedensko pošiljali navodila za delo, povezave za ogled posnetkov ipd. Učenci so sicer pošiljali rešene naloge in fotografije izdelkov, a pogrešala sem osebni pristop in vpogled v učenčevo doživljanje celotnega stanja. Kot razredničarka sem si zastavila cilje, ki sem jim sledila, svojo komunikacijo prilagajala razmeram ter gradila odnos z učenci na povsem drugačne načine. S starši sem prav tako komunicirala prek e-sporočil in telefona.

Cilji

Cilji, ki sem si jih postavila, so bili naslednji:

1. Ohranjanje stikov s posameznimi učenci in s celotnim razredom.
2. Redna komunikacija s starši.
3. Izvajanje razrednih ur prek Zooma z namenom povezovanja razreda in izobraževanja ter spodbujanja skrbi za zdravje.

Ohranjanje stikov s posameznimi učenci

V času, ko je komunikacija z učenci potekala le prek e-sporočil, sem čutila, da lahko kot novopečena razredničarka kaj hitro izgubim vez z učenci, saj sem bila v času začetka epidemije šele v fazi spoznavanja učencev. Ker sem razredništvo prevzela, ko so bili učenci v 8. razredu, mi je to predstavljalo še dodaten izziv. Povsem spontano sem ob razmišljanju, kako naj jim dam vedeti, da sem kljub ome-

jitvam prišla do ideje, da jim kot razrednik napišem pismo z naslovom »Dragi moji 8. b«. Ker sem dobila nekaj pozitivnih povratnih informacij, je sledilo še nekaj podobnih pisem, ki sem jih učencem posredovala prek e-naslovov njihovih staršev. Nekateri učenci so se odzvali, se zahvalili za besede podpore, nekateri so me spraševali za ideje za ogled dobrega filma, mi poslali kakšno fotografijo jedi, ki so jo pripravili sami, fotografijo hišnega ljubljénčka ipd. Na omenjena sporočila sem se redno odzivala. Prilagam primer svojega odziva na poslano fotografijo psičke: »Pozdravljen, zelo lepo. Poleg šolskega dela si vedno vzemi čas zase, družino, sprostitev ... Ostani zdrav. Lepo bodi, učiteljica Ema.« Posamezne učence sem občasno tudi poklicala na telefonske številke njihovih staršev. Pred tem sem se o klicu dogovorila s starši. Pozneje so se nekateri ob težavah (predvsem, če so izgubili geslo, npr. za spletno učilnico) povezali z mano in me prosili za pomoč.

Redna komunikacija s starši

S starši sem skozi celotno izvajanje pouka na daljavo največ komunicirala prek e-pošte, v času govornih ur ali po potrebi v danem trenutku tudi prek telefona. Pozneje smo imeli roditeljski sestanek, ki je potekal prek Zooma. Z vsemi starši sem uspela vzpostaviti in ohraniti stike, redno so se odzivali na moja sporočila. Starši tistih otrok, ki so želeli, da sem otroke kontaktirala prek telefona, so izkazali hvaležnost.

Izvajanje razrednih ur prek Zooma z namenom povezovanja razreda

Po začetku izvajanja pouka na daljavo prek Zooma sem prek tega redno izvajala tudi razredne ure. Če sem želela z določenim učencem govoriti na štiri oči, sem ga najprej potrdila za vstop v Zoom okolje in se pogovorila z njim individualno, nato sem potrdila vstop še drugim. Učencem sem vnaprej povedala, da lahko pride zaradi tega do časovnega zamika in da jih prosim za potrpljenje. Med razrednimi urami prek Zooma sem želela ustvariti sproščeno vzdušje, da bi lahko učenci tudi poklepetali, izrazili svoja razmišljanja in občutja. Učenci so bili precej zadržani in sem jih morala spodbujati, da so sodelovali v razgovoru. Poleg tega smo imeli občasno tehnične težave – slaba povezava (tudi z moje strani), težave s kamero, zvokom. Potrebovala sem nekaj časa, da sem usvojila tovrstni način komuniciranja, a pozneje, ko smo imeli pouk redno prek Zooma, je teklo bolje.

Primer sporočila glede razredne ure prek videokonference staršem:

Pozdravljeni,

v torek, 7. 4., ob 9.00 bomo imeli razredno uro prek video konference.

Podatki za prijavo so spodaj. Na video konferenco se učenci prijavijo prek računalnika ali mobilne naprave.

Na računalniku se ob kliku na spodnjo povezavo namesti potrebna aplikacija. Na mobilni napravi pa vnaprej namestite Zoom aplikacijo iz Google Play (Android naprave) ali pa App Store (IOS naprave). Če bo imel kdo težave, naj me kontaktira po e-pošti.

Hvala za sodelovanje in lep pozdrav

Ema Zajc

Izvajanje razrednih ur prek Zooma z namenom izobraževanja in skrbi za zdravje

V času epidemije so učenci bistveno več časa preživeli za računalnikom kot poprej. Učencem sem želela v okviru razrednih ur ponuditi ne le možnost za pogovor, temveč jih tudi poučiti o nevarnostih na spletu, zato sem izvedla razredno uro na temo VARNO NA SPLETU. Pri tem sem uporabila vsebine s spletne strani safe.si. Učencem sem predstavila vsebino s pomočjo PowerPoint predstavitev in spodbujala razgovor:

- o uporabi socialnih omrežij,
- o objavljanju – kaj lahko in česa ne,
- kako ohraniti svojo zasebnost v spletnih omrežjih,
- kaj so osebni podatki,
- katere so možne posledice spletnega nasilja in nadlegovanja,
- o oblikah spletnega trpinčenja (grožnje, žaljivi komentariji, lažni profili, fotografiranje, snemanje in objavljanje brez dovoljenja, predelave fotografij na žaljiv način ...),
- na koga se lahko obrnejo po pomoč ob tovrstnih težavah. (safe.si)

Če učenci poznajo vsebino filma Gajin svet, lahko v razgovor vključimo vprašanja, ki spodbujajo razmišljanje, lahko uporabimo krajše izseke iz filma in po ogledu posameznega odseka zastavimo vprašanja z namenom spodbujanja razmisleka:

- Kateri so znaki zasvojenosti z mobilnim telefonom, računalnikom ali internetom? Nепrestano ukvarjanje z mobilnim telefonom, računalnikom, internetom; neprestano igranje videoiger; nestrpnost ali živčnost, če ne moreš uporabljati mobilnega telefona, računalnika ali interneta; odpovedovanje drugim dejavnostim in zanemarjanje družinskih obveznosti, laganje o trajanju uporabe mobilnega telefona, računalnika ali interneta; poslabšanje učnega uspeha; vsi se pritožujejo glede tvoje rabe telefona, računalnika in interneta; zanemarjanje higiene in rednega prehranjevanja; fizične bolečine; povečanje telesne teže ...

- Kaj se lahko pogovarjaš z neznanci na spletu in kdaj prekineš komunikacijo z njimi? Pogovarjaš se lahko, kar ne razkriva, kje živiš, kam hodiš v šolo, kdo si, kdo so tvoji družinski člani in drugih pomembnih osebnih podatkov, prav tako ne pošiljaš svojih fotografij in fotografij družinskih članov. Če z nekom skupaj igrata videoigre prek interneta, potem se lahko pogovarjaš, kar je povezano z igro. Takoj prekini komunikacijo, če te nekdo sili k dejanjem, ki se ti ne zdijo prav ali pa so ti neprijetna, oz. ti nekdo postavlja vprašanja, na katera ne želiš odgovoriti. - Kaj narediti, če neznanec od tebe zahteva osebne podatke ali ti pošilja neprimerne slike, te žali ali drugače nadleguje? Blokiraš ga; prekineš komunikacijo z njim in ga ignoriraš, prijaviš ga družabnemu omrežju ali aplikaciji; poveš staršem, učiteljem ali nekemu drugemu, ki ti lahko pomaga. Če gre za pošiljanje golih fotografij oseb, mlajših od 18 let, ali je prejemnik fotografij golih oseb mlajši od 15 let, prijaviš zadevo policiji (skupaj s starši). Če se pri komunikaciji z neznanci počutiš neprijetno, o tem poveš staršem ali drugi odrasli osebi, ki ji zaupaš, in jih/jo prosiš za pomoč. Če ti kdo grozi, prosiš za pomoč odraslo osebo, ki ji zaupaš. (Safe.si, 2022) Ker je dolgotrajno sedenje zdravju škodljivo, sem učence tudi med Zoom razrednimi urami pozvala, da so naredili nekaj gibalnih vaj: tek na mestu, skok iz počepa, sedenje ob steni, raztezne vaje ipd.

Zaključek

Epidemija in z njo povezane številne spremembe na področju vzgoje in izobraževanja so prinesle veliko sprememb za vse udeležene. Kot razredničarka sem bistveno težje uresničevala svoje pedagoško poslanstvo, kot bi ga v šoli. Kljub želji spoznati učence in jih povezati med seboj sem ugotovila, da to vlogo bistveno lažje in učinkoviteje opravljam v šoli, kjer posameznega otroka vsakodnevno vidim, lahko bolje opazim spremembe v vedenju, kako doživlja določena stanja, lažje se pogovorimo, krepimo socialne veščine itd. Stiki, ki jih imajo učenci v šoli, prinašajo številne dogodke, iz katerih se učimo vsi – učenci in učitelji razredniki. V tem šolskem letu sem imela s starši učencev, ki sem jim razredničarka, roditeljski sestanek v šoli, prav tako dvakrat govorilne ure. Čeprav sem imela pri pouku na daljavo roditeljske sestanke in občasno tudi govorilne ure prek Zooma (sicer pa prek telefona), sem spoznala, da je bistveno lažje komunicirati s starši osebno. Razredništvo prinaša tudi druge vloge – urejanje dokumentacije, obveščanje staršev, vodenje sestankov glede razreda, pri čemer tudi pri delu na daljavo nisem imela težav. Pri pouku na daljavo so starši vse potrebne stvari (soglasja, prijavnice itd.) pošiljali na moj elektronski naslov. Prednost tega, da smo v šoli, je med drugim tudi, da učence spodbujamo, da sami prinesejo podpisane tovrstne stvari, s čimer spodbujamo njihovo samostojnost in jih navajamo na odgovornosti. Na podlagi vseh lastnih opaznanj in doživljanja lahko zaključim, da je bilo moje vodenje razreda na daljavo dobro, vendar lahko vlogo razrednika opravljam v polni meri le s prisotnostjo v šoli.

Literatura

Safe.si: Gajin svet: učna ura po ogledu. Pridobljeno 15. 6. 2022 s <https://safe.si/gradiva/gradiva-za-ucitelje/gajin-svet-ucna-ura-po-ogledu-filma>

Verbnik Dobnikar, T. (2002). Razrednik na stičišču različnih vlog. *Socialna pedagogika*, 6, 47–66.

POUČEVANJE NEOBVEZNEGA IZBIRNEGA PREDMETA NEMŠČINA V ČASU POUKA NA DALJAVO

Povzetek: Poučevanje na daljavo je v času epidemije za vse nas predstavljal velik izziv. Na začetku smo se vsi zelo ustrašili saj nismo vedeli, kako, na kakšen način bomo snov podajali. Potem se je vsak odločil po svoje. Ker so na naši šoli imeli prednost glavni predmeti pred izbirnimi in neobveznimi izbirnimi predmeti, je bil izziv, kako na kakšen način podati snov še toliko večji. Kot vsi vemo je pri jeziku izredno pomembno, da jezik slišimo ter da ga tudi govorimo. V času prve korona izolacije sem podajala snov preko aplikacije Padlet, pomembne stvari sem posnela, tako da so me učenci lahko slišali in so si snov lahko tudi večkrat predvajali. V času druge izolacije pa sem snov podajala preko spletnih učilnic, snemanja in poznih popoldanskih zoom ur. Ključne besede: pouk na daljavo, podajanje snovi, Padlet, zoom.

TEACHING GERMAN AS AN ELECTIVE SUBJECT DURING DISTANCE LEARNING

Abstract: Distance learning was quite a challenge for all of us during the pandemic. At the beginning, we were all very frightened because we did not know how to teach children at home. Each school, every teacher had to develop their own new methods of teaching. Since main school subjects at our school took precedence over elective school subjects, the challenge of how to motivate children to take elective subjects seriously proved to be even greater. For children to learn a language, it is extremely important they hear and speak a language as much as possible. During the first Corona virus isolation, I simply published lesson materials in the online Padlet app and recorded important things for students to listen to, allowing them to play the recordings several times. During the second isolation, however, I published all the material in online classrooms and had late afternoon live online lessons with students using the ZOOM app.

Keywords: distance learning, online material, Padlet, zoom.

Uvod

Šolanje na daljavo je predstavljalo zame in verjetno tudi za večino učiteljev kar velik izziv. Kot učiteljica nemščine sem imela s poučevanjem svojega predmeta zelo velike težave. V tem prispevku se bom predvsem osredotočila na izzive, s katerimi sem se soočila, ko smo prešli na pouk na daljavo ter na kakšen način sem jih reševala. Večina izhaja iz moje lastne prakse.

Ker so učenci pri neobveznem izbirnem predmetu nemščina iz različnih razredov, zoom ure za moj predmet niso bile predvidene. Tako sem se morala znajti po svoje. Veliko ur sem preživela pred računalnikom ter razmišljala, kako na kakšen način učencem podati snov, da bodo od tega tudi kaj odnesli, ter da jim ne bo dolgočasno. V času prve korona izolacije, sem učencem podajala snov preko spletnega orodja Padlet. V času druge korona izolacije, pa sem se začela snemati in kasneje izvajati ure preko aplikacije zoom.

Kaj je to izobraževanje na daljavo?

Izobraževanje na daljavo (distance education) je oblika izobraževanja z dvema temeljnima značilnostma: učitelj in učenec sta med poučevanjem prostorsko ločena, komunikacijo med njima in komunikacijo med učenci samimi pa omogočajo različne vrste tehnologij (Encyclopedia Britannica). (Analiza izobraževanja na daljavo v času prvega vala epidemije covid-19 v Sloveniji, 2020)

Učenje tujih jezikov

Kot vsi vemo je pri učenju jezikov pomembno sledeče, da tisti, ki se tuj jezik uči, da ga sliši, oziroma, da tuj jezik posluša, da ga potem uporablja, govori, da ga zna prebrati, nekaj napisati in posredovati naprej. V času pouka na daljavo sem se najprej soočila s težavo, kako bodo moji učenci jezik slišali, če me ne bodo videli, kako jih bom jaz slišala, ko ga bodo govorili in kako ga bodo posredovali naprej? To so bila vprašanja, ki sem si jih zastavila na začetku epidemije in jih potem poskušala rešiti na najboljši način. Tako sem jaz poučevala jezik na daljavo.

Poučevanje neobveznega izbirnega predmeta nemščina na daljavo

Na začetku prve korona izolacije smo vsi tavalili v temi, kako speljati pouk na daljavo. Na naši šoli

smo se odločili, da bomo snov celotnega tedna v nedeljo zvečer poslali staršem otrok na njihove elektronske naslove. To je pomenilo sledeče, da smo cel teden delali priprave, se snemali, da smo v nedeljo zvečer celotno snov odposlali. Vmes smo popravljali naloge, ki so nam jih pošiljali učenci ter jim pošiljali povratne informacije o tem, kako so se odrezali. Komunikacija med nami in učenci je bila zelo osiromašena, potekala je samo preko elektronske pošte. Kar hitro sem opazila, da tak način dela ni ravno dober. Iskala sem različne načine, kako učencem popestriti dolgočasna elektronska sporočila. Tako sem se odločila, da bom začela uporabljati spletno aplikacijo Padlet. Kaj pa je to Padlet? Padlet je spletna e-storitev, ki je zelo enostavna za uporabo. Gre za veliko spletno tablo ali zid na kateri lahko pišemo, delimo slike ali posnetke. Pri tej storitvi bi izpostavila dve posebnosti:

- vse kar ustvarimo, lahko vidijo vsi, ki so pri tem sodelovali
- posamezna tabla/zid se lahko dopolnjuje kjerkoli in kadarkoli.

Učitelj ustvari tablo ali zid, povezano do table posreduje učencem oz. dijakom. Pomembno pa je vedeti, da je za ustvarjanje po tabli potrebna internetna povezava. Padlet se je izkazal kot zelo dobra aplikacija, saj so učenci imeli vso snov servirano na pladnju, lahko se gledali za nazaj kaj smo jemali, si ogledovali posnetke, kaj dopisali, si natisnili. Večinoma sem ustvarjala Power point predstavitev, ki so se izkazale kot zelo uspešno orodje, saj so učenci novo snov lahko slišali, saj sem se snemala, v PPT sem vstavljala tudi slike in posnetke iz učbenikov in jim tako olajšala iskanje po učbenikih. Ker od meseca marca 2020 do konca junija 2020 pouka neobveznega izbirnega predmeta nisem imela v živo, sem se bala, ali bodo učenci sploh kaj odnesli od takega načina poučevanja. Moram pa reči, da so me pozitivno presenetili. Redno so pošiljali naloge, delovne liste, me spraševali, če jim kaj ni šlo. Ampak pogrešala sem oseben stik. Ker sem do konca leta morala pridobiti še eno oceno, so mi učenci s pomočjo staršev poslali posnetek opisa njihove domišljajske pošasti. Po tem, ko sem si posnetke ogledala, sem ugotovila, da vso snemanje, ki mi je vzelo ogromno časa, ni bilo zaman, učenci so večinoma izredno dobro opisovali svoje pošasti in si pridobili lepe ocene. Res pa je, da se k neobveznemu in obveznemu predmetu nemščina v večini primerov vpisujejo učenci, ki so pridni, ki jim dodatno delo, učenje ni odveč. V času druge korona izolacije smo bili bolj pripravljeni. Vsi smo točno vedeli, kako na kakšen način bo potekal pouk. Vedeli smo, da moramo snov nalagati v spletne učilnice, prav tako se je tudi vedelo, kdaj bomo izvajali ure preko zoom aplikacije. Ker pa neobvezni izbirni predmet nemščina obiskujejo učenci iz različnih razredov se za moj predmet zoom ure niso planirale. Tako sem spet razmišljala, kako, na kakšen način motivirati učence, da jim bo delo na daljavo zanimivo in da se bodo tudi kaj naučili.

Pri pouku tujega jezika je zelo pomembno, da učenci dobijo čim več priložnosti, da jezik slišijo ter da ga tudi govorijo. Ker pa za moj predmet zoom ur ni bilo planiranih, sem se spet morala znajti po svoje. Najprej sem začela delati Power point projekcije in se poleg začela tudi snemati, saj mi je bilo zelo pomembno, da novo snov slišijo, si jo lahko večkrat predvajajo in si jo na tak način tudi lažje zapomnijo. Zavedala pa sem se, da jim bo sčasoma postalo to poslušanje in prepisovanje nezanimivo, suhoparno in bo potrebno nekaj spremeniti. Po pogovoru z ravnateljem, pomočnico ravnatelja, razredniki in starši smo se odločili, da bomo tudi za neobvezni izbirni predmet nemščina uvedli zoom ure, ki pa bodo izbirne, neobvezne. Snov sem še vedno nalagala v spletno učilnico, kot je bilo dogovorjeno na začetku šolskega leta, ampak poleg tega sem izvajala tudi zoom ure. Ker pa so imeli prednost ostali predmeti, sem imela na izbiro samo pozne popoldanske ure. S starši in učenci sem se dogovorila, da bomo imeli zoom ure ob poznih popoldanskih urah. Prvo skupino sem imela na urniku ob ponedeljkih ob 17. 30, drugo skupino pa ob torkih ob 18:00. Kljub poznim uram je bil odziv neverjeten. Večina učencev se je redno udeleževala zoom ur, kjer smo se po dolgem času videli, se slišali, učenci so bili veseli, da so me slišali in videli, ter me lahko vprašali v kolikor snovi niso razumeli. Poleg zoom ur sem na željo učencev začela tudi intenzivneje izdelovati interaktivne vaje, saj so mi učenci povedali, da so naveličani delovnih listov, da raje rešujejo interaktivne vaje. Že od začetka šolskega leta sem uporabljala tudi aplikacije v Arnes učilnicah (Hot Potatoes, H5P, Kviz). Najprej sem začela uporabljati program Hot Potatoes in jim s pomočjo tega programa izdelovala interaktivne vaje: križanke, iskanje besed, povezovanje besed. Kmalu sem ugotovila, da je tudi aplikacija H5P zelo uporabna. Izdelala sem ogromno različnih iger: spomin, povleci in spusti, poišči vroče točke, poišči besede, križanke, ... Učenci so bili teh iger in vaj zelo veseli, saj so takoj dobili povratno informacijo, kaj so naredili dobro in kje so delali napake. S pomočjo teh interaktivnih iger so učenci snov utrjevali na malo bolj zanimiv način.

Zaključek

Vsi mi učitelji smo vložili ogromno truda, ker smo želeli, da bi pouk na daljavo potekal čimbolj zanimivo, ampak smo kar hitro ugotovila, da je pouk na daljavo zelo osiromašena oblika poučevanja in pridobivanja znanja. Pridobivanje znanja preko različnih aplikacij poteka počasneje, učenci niso tako fokusirani na pouk kot v učilnici. So veliko bolj zadržani, oziroma odsotni. Pouk na daljavo nikakor ne more nadomestiti učitelja in klasičnega poučevanja, četudi se trudi na vse možne načine, in uporablja različna IKT orodja. Ne samo, da učenci na ure niso redno prihajali, vmes so se zamotili tudi z različnimi drugimi dejavnostmi (igranje igrice, surfanje po internetu,..).

Literatura

Analiza izobraževanja na daljavo v času prvega vala epidemije covid-19 v Sloveniji. Zavod RS za šolstvo, 2020.

UPORABA RAZLIČNIH PROGRAMOV IN SPLETNIH KVIZOV PRI POUKU ZGODOVINE V ČASU IZOBRAŽEVANJA NA DALJAVO

Povzetek: V času izobraževanja na daljavo sem bila postavljena pred izziv, kako učencem kvalitetno in na razumljiv način podati učno snov na daljavo in hkrati sproti preveriti, kako uspešno so učenci usvojili učne cilje. Povratne informacije, ki sem jih prejela od učencev, so mi omogočile sprotno prilagajanje načina dela. Pri tem sem ves čas iskala nova spletna orodja in pripomočke, s pomočjo katerih sem dosegla višjo kakovost znanja pri učencih in pri tem ohranila motivacijo za učenje. V članku bom predstavila spletna orodja in programe, ki so mi omogočili, da sem pri urah zgodovine v času izobraževanja na daljavo učencem učno snov podala na način, s pomočjo katerega sta jim bila delo in učenje lažja, hkrati pa so o svojem napredku pridobili takojšnjo povratno informacijo. Tudi sama sem o njihovem delu in pridobljenem znanju, kljub pomanjkanju osebnega stika, prejela povratno informacijo, in sicer zlasti o tem, kako dobro so usvojili predvidene cilje in standarde posameznih učnih enot. Zaradi učinkovitosti spletnih orodij in prednosti, ki jih uporaba le-teh ponuja, sem posamezne vpeljala tudi v klasičen pouk v šoli.

Ključne besede: izobraževanje na daljavo, uporaba spletnih orodij, formativno spremljanje, učenje zgodovine

THE USE OF VARIOUS PROGRAMS AND ONLINE QUIZZES IN HISTORY CLASS DURING THE PERIOD OF REMOTE LEARNING

Abstract: During the period of distance education, I had to rise to the challenge and figure out how to most effectively teach history during remote learning and at the same time assess the students' achievements of the educational goals. The feedback received from the students, allowed me to quickly adjust my way of work. In doing so, I kept searching for new online tools and aids, the use of which helped me reach a higher quality of students' knowledge and in doing so preserve their motivation for learning. This article presents a collection of online tools and programs which enabled me to teach students in history class during the period of remote learning, in a way that made their work and learning easier, while also allowing them to receive immediate feedback on their educational progress. Despite the lack of personal contact, I was able to receive feedback on how well the students reached the intended goals and standards of individual units. Due to the effectiveness of online tools and the benefits their use offers, I have introduced certain ones to standard class at school.

Keywords: Remote learning, use of online tools, formative assessment, history teaching

Uvod

V času epidemije covid-19 se je izobraževanje iz šolskih klopi preneslo preko različnih medijev v domove učencev. Za izobraževanje na daljavo je značilno, da sta učenec in učitelj med poučevanjem ločena, komunikacijo med učenci ter učenci in učitelji pa omogočajo različne vrste tehnologij (Rupnik Vec idr. 2020, str. 10). Na podlagi tega je M. Burns (2011, str. 10) razvrstila 6 modelov izobraževanja, ki se med seboj razlikujejo glede na prevladujočo tehnologijo, ki jo uporabljamo za podajanje snovi in komunikacijo z učenci. Prvi model je korespondenčni, zanj pa je značilno podajanje snovi preko natisnjenih besedil. Drugi je avdiomodel, kjer se za učenje in delo uporablja avdio tehnologija, kot so oddaje preko radia ali kasete in CD-ji. Če izobraževanje poteka preko videokonferenčnih sistemov ali poučnih videov, potem le-to sodi v tretji, televizijski model. Četrti model je multimedijjski model, ki temelji na računalniški tehnologiji, kot so interaktivni videi in interaktivna multimedija. Sledi spletni model, kamor sodijo online tečaji, online konference, uporaba svetovnega spleta in virtualni razredi. Zadnji model se nanaša na mobilno tehnologijo, pri njem pa se kot glavno komunikacijsko sredstvo uporabljajo mobilni telefoni in tablice. Na začetku izobraževanja na daljavo smo učitelji preizkusili različne modele in metode dela, da smo ugotovili, s katerimi modeli lahko najbolj učinkovito podamo učno snov in dosežemo zastavljene cilje iz učnega načrta. Zahlut (2011, str. 134) je mnenja, da je pri poučevanju potrebno ugotovljati učinkovitost naših metod učenja in dosežkov. Pri tej refleksiji si moramo zastaviti tri ključna vprašanja, in sicer: ali je vsebina uporabna glede na okoliščine in specifične razrede, ali prihrani čas ter ali ta vsebina prinaša koristi in prednosti v pedagoškem smislu.

Podajanje učne snovi zgodovine v času izobraževanja na daljavo

V času izobraževanja na daljavo sem iskala nova spletna orodja, s katerimi bi popestrila pouk zgodovine in bi mi pomagala pri formativnem spremljanju znanja učencev. Sprva sem uporabljala televiziualni model, nato pa sem dodala še multimedijskega, spletnega in mobilnega. K popestritvi pouka na daljavo nas je spodbujalo tudi vodstvo šole, ki nam je na sestankih podalo dobre in uporabne predloge. V nadaljevanju bom predstavila prednosti in slabosti programa ter posameznih orodij.

PowerPoint video

Da bi učenci čim boljše razumeli podano učno snov, sem svojo razlago snovi posnela v programu PowerPoint. V že obstoječe elektronske prosojnice, kjer sem imela urejene povzetke in slikovno gradivo za učence, sem dodala še zvočni zapis. Nastali so kratki filmčki, ki sem jih naložila na Youtube, povezavo do filma pa sem učencem posredovala v Arnesovo spletno učilnico.

Prednosti

Učenci so tak način dela zelo pohvalili. Vseč jim je bilo to, da so si filmčke lahko ogledali večkrat. V tistem času jim je največ pomenilo to, da so dejansko slišali razlago, saj so tako učno snov boljše razumeli in si jo hitreje zapomnili. Ta način podajanja snovi mi je omogočil, da sem učno snov približala tako vizualnim kot tudi slušnim tipom učencev. Nastali filmi so še danes na voljo učencem v spletni učilnici, bodisi za utrjevanje učne snovi ali za nadomestitev zamujene razlage.

Slabosti

Kljub temu, da so učenci slišali razlago, je to še vedno bilo samostojno učenje in televiziualni model izobraževanja, zaradi česar nisem imela dejanskega stika z učenci. Tako v času izobraževanja na daljavo nisem dobila povratnih informacij, ali so učenci usvojili zastavljene učne cilje, ali so se jim pri razlagi porajala kakšna vprašanja oz. nejasnosti. Edini informaciji, ki sem ju dobila, sta bili, koliko ogledov je film imel na Youtubu ter slika zapisa v zvezku, ki so mi jo učenci morali poslati kot dokaz, da so delo opravili. Vse pomanjkljivosti takšnega načina dela so me silile k razmisleku, kako bi lahko svoje delo izboljšala. Zaradi tega sem v času drugega izobraževanja na daljavo uporabila druge programe in spletne kvize.

Videokonferenčno okolje ZOOM in pridobivanje povratnih informacij s pomočjo spletnega kviza Quizizz

Zaradi slabosti, ki jih je prinašalo televiziualno izobraževanje, sem pouk začela izvajati preko videokonferenčnega sistema ZOOM. S tem sem prešla na multimedijski tip izobraževanja, kjer sem snov obravnavala podobno kot v šoli. Kot povratno informacijo učenčevega znanja in doseganja zastavljenih učnih ciljev sem uporabljala spletni kviz Quizizz. Na tej spletni strani je veliko kvizov iz vseh učnih predmetov, tudi iz zgodovine. Že obstoječe kvize sem za učence prilagodila in posodobila. Povezavo do teh kvizov sem učencem naložila v Arnesovo spletno učilnico in jim tako ponudila še mobilni model izobraževanja.

Prednosti

Pri izobraževanju preko videokonferenčnega okolja sem imela z učenci slušno-vizualni stik, kar pomeni, da smo se lahko pogovorili o snovi in da so učenci lahko postavljali vprašanja. Najpomembnejše pri tem je, da sem tudi sama lahko učencem postavila ustna vprašanja in že ob koncu učne ure dobila povratno informacijo, v kolikšni meri mi je uspelo doseči zastavljene učne cilje ter kakšno je znanje posameznih učencev. Spletni kvizi so moja opažanja potrdili z dokazi o uspešnosti doseganja ciljev. Pri spletnemu kvizu Quizizz imamo učitelji zelo podroben vpogled v učenčev izdelek, pri čemer se jasno vidi, na katera vprašanja je učenec odgovoril pravilno, na katera napačno in kje je imel težave. Prav tako program sam izračuna dosežen procent uspeha. Za večjo motivacijo pri reševanju so učenci ob koncu kviza videli svoj napredek, ki je bil predstavljen v obliki točk, kar pomeni, da so učenci med sabo lahko tekmovali. Večkrat, kot so rešili kviz, več točk so imeli. Torej so učenci svoje znanje nadgrajevali in tako na njim zabaven način dosegali boljši učni uspeh pri zgodovini.

Slabosti

Spletni kviz Quizizz večinoma omogoča reševanje nalog zaprtega tipa. Pri tem največ preverjamo znanje na prvi taksonomski stopnji po Bloomu, in sicer pomnjenje in razumevanje. Kviz sicer ima možnost oblikovanja odprtega tipa vprašanj, vendar je pri naknadnem učiteljevem pregledu težje pregledati, kako so učenci reševali ta tip nalog.

Preverjanje in ocenjevanje znanja s pomočjo Arnesovih spletnih kvizov

Za preverjanje in ocenjevanje znanja so po moji oceni bili najbolj primerni spletni kvizi v Arnesovi spletni učilnici. Te kvize sem sestavila sama in učencem v spletni učilnici omogočila dostop do njih. Zaradi več možnosti nastavitve sem pri teh kvizih omejila čas reševanja, število poizkusov in jim za reševanje pripravila različne tipe nalog.

Prednosti

Spletni kvizi v Arnesovi spletni učilnici omogočajo reševanje več različnih tipov nalog in tudi naloge odprtega tipa, kjer je naknadno popravljavanje in ocenjevanje učencevih odgovorov relativno enostavno. Tako sem lahko preverjala in ocenjevala znanje višjih taksonomskih stopenj po Bloomu, kot so npr. uporaba, analiza ali vrednotenje. Prednost je tudi v tem, da se vsa vprašanja shranijo v zbirki vprašanj, zaradi česar je naslednjič delo hitrejše in lažje. Program na koncu ponudi mrežni diagram, iz katerega so jasno razvidni rezultati učencevih dosežkov.

Slabosti

Sestavljanje spletnega kviza je sprva časovno zamudno.

Zaključek

Spletni kvizi in filmčki so vsekakor popestrili izobraževanje na daljavo in pri učencih povečali motivacijo za učenje. Zame je bila uporaba spletnih kvizov zelo pomembna z vidika povratne informacije o doseženih učnih ciljih. Kljub obilici tehnologije in spletnih pripomočkov izobraževanje na daljavo ni imelo enakega učinka kot pouk v šoli. Po vrnitvi učencev v šolo sem namreč opazila, da je bilo njihovo znanje kratkoročno, pojavljale so se težave pri povezovanju učne snovi in učnih tem. To dokazuje, da je neposreden stik učitelja z učenci še vedno nenadomestljiv. Negotove razmere so nas spodbudile, da smo vsakič znova iskali nove poti za uspešnejše in bolj učinkovito učenje, ki jih lahko uporabimo pri izobraževanju v šoli.

Literatura

Burns, M. (2011). Distance Education for Teacher Training: Modes, Models, and Methods. Washington, DC: Education Development Center, Inc. Pridobljeno s <https://idd.edc.org/sites/idd.edc.org/files/Distance%20Education%20for%20Teacher%20Training%20by%20Mary%20Burns%20EDC.pdf>.

Rupnik Vec, T., Slivar, B., Zupanc Grom, R., Deutsch, T., Ivanuš Grmek, M., Mithans, M., ... Musek Lešnik, K. (2020). Analiza izobraževanja na daljavo v času prvega vala epidemije covid-19 v Sloveniji. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno s http://www.zrss.si/pdf/izobrazevanje_na_daljavo_covid19.pdf.

Zahlut, A. (2011). E-izobraževanje in e-učenje v Avstriji. Trenutno stanje in strategije za prihodnost za uspešno vpeljavo e-učenja v učilnice pod pogoji informacijske družbe. V Bačnik, A. idr. (ur.), Mednarodna konferenca Splet izobraževanja in raziskovanja z IKT – SIRIKT 2011, Kranjska Gora, 13.–16. april 2011 (str. 132–139). Ljubljana : Miška. Pridobljeno s https://skupnost.sio.si/sio_arhiv/sirikt/prispevki.sirikt.si/dato/teke/sirikt2011_zbornik.pdf.

MISELNI IZZIVI IN OBLIKE DELA UČENCEV V ČASU POUKA NA DALJAVO

Povzetek: Epidemija je močno vplivala na izobraževalni proces in posledično na vse vpletene. Po vsem svetu in tudi v Sloveniji je bilo narejenih precej raziskav, ki so proučevale, kako so se s prehodom na izobraževanje na daljavo soočale različne skupine vpletenih (učenci, učitelji, ravnatelji). V prispevku se bomo osredotočili predvsem na dejavnosti ter naloge in z njimi povezane miselne izzive, s katerimi so se učence in učenci predmetne stopnje srečevali pri izobraževanju na daljavo. Zanimale nas bodo tudi dejavnosti, pri katerih učenci s sošolci najpogosteje sodelujejo na daljavo in pogostost opravljanja določenih nalog v času izobraževanja na daljavo. Na osnovi rezultatov bomo predstavili predloge za uspešnejše samostojno delo učencev.

Ključne besede: miselni izzivi, oblike dela, pouk na daljavo

MENTAL CHALLENGES AND FORMS OF STUDENTS' WORK DURING DISTANCE LEARNING

Abstract: The epidemic had a major impact on the educational process and, consequently, on everyone involved. A lot of research has been done all over the world and also in Slovenia, which studied how the transition to distance education was faced by the various groups involved in distance learning (students, teachers, principals). In the paper, we will focus mainly on the activities, tasks and mental challenges associated with them, which the students grades 6-9 encountered in distance education. We will also be interested in the activities in which students most often collaborate with their classmates remotely and the frequency of performing certain tasks during distance learning. Based on the results, we will present suggestions for more successful independent work of students.

Keywords: mental challenges, forms of work, distance learning

1 Uvod

O pouku na daljavo je bilo že veliko povedanega, slišanega, zapisanega, predvsem o njegovih prednostih, slabostih in izzivih, pred katerimi smo se znašli vsi, ki smo se z njim na kakršenkoli način ukvarjali. Zares podrobno analizo izobraževanja v času epidemije Covid-19 so opravili na Zavodu Republike Slovenije za šolstvo. Našo pozornost je še posebej pritegnil sklop raziskovalnih vprašanj, ki s perspektive učencev proučujejo miselne naloge in izzive, s katerimi so se srečevali osnovnošolci v tem času. Rezultati raziskave (Rupnik Vec idr., 2020) kažejo, da so učne dejavnosti v času pouka na daljavo od učencev zahtevale večinoma samostojno delo, pogosteje kot pri pouku v razredu so odgovarjali na vprašanja v zvezi s prebranim, raziskovali in uporabljali različne vire. Vprašanje je, kako spretni so pri tem učenci in kako jim lahko pri tem pomagamo, da postanejo še boljši, spretnejši? S pomočjo rezultatov ankete smo poiskali nekaj predlogov in rešitev, ki bi lahko bili v pomoč učencem tudi kadar se učijo doma, neodvisno od tega, ali pouk poteka na daljavo ali v razredu. Učencem in učenkam jih bomo na razredni uri predstavili v začetku novega šolskega leta.

2 Analiza izobraževanja na daljavo

Zavod RS za šolstvo je opravil obsežno raziskavo, ki jo je objavil v monografiji Analiza izobraževanja na daljavo v času prvega vala epidemije covid-19 v Sloveniji (2020). V sklopu zbiranja podatkov o izobraževanju na daljavo s perspektive učenk in učencev so med drugim preučevali tudi področje, ki se je navezovalo na miselne izzive in naloge ter oblike dela, ki so jih od učencev zahtevale naloge oziroma dejavnosti med izobraževanjem na daljavo v primerjavi s poukom v razredu. V nadaljevanju so predstavljene glavne ugotovitve omenjene raziskave.

Podrobnejši vpogled v odgovore posameznih vzgojno-izobraževalnih obdobij pokaže, da so učenci predmetne stopnje pogosteje kot v razredu pisali povzetke, raziskovali, uporabljali vire, izdelovali izdelke, odgovarjali na vprašanja v zvezi s prebranim ter samostojno delali. Manj kot pri pouku oz. občutno manj kot pri pouku so naloge od njih zahtevale pomnjenje prebranega, utrjevanje učne snovi, izdelavo miselnega vzorca, razumevanje prebranega, uporabo naučenega v novih situacijah in delo v paru ali skupini. Dejavnosti so od učencev pogosteje oz. občutno pogosteje zahtevale več samostojnega dela, redkeje kot v razredu so delali v paru ali skupini. Primerjava učencev vseh

treh izobraževalnih obdobjih je pokazala, da s starostjo učencev narašča delež nalog, ki so od njih zahtevale samostojno delo, uporabo virov, raziskovanje, razumevanje prebranega, odgovarjanje na vprašanja v zvezi s prebranim in pisanje povzetka.

Pri drugem vprašanju so učenci izbrali tri izmed navedenih dejavnosti, ki jih najpogosteje opravljajo, ko sodelujejo s svojimi sošolci. Večina učencev (68 %) vseh vzgojno-izobraževalnih obdobjih je sodelovala s sošolci na daljavo. Opazen je trend povečevanja deleža učencev, ki na daljavo sodelujejo, glede na njihovo starost. V povprečju so učenci vseh vzgojno-izobraževalnih obdobjih najpogosteje sodelovali, ko so se pogovarjali o učni snovi (40 %) in si medsebojno pomagali (50 %). Redko so sodelovali, kadar so reševali enostavne naloge (15 %), zagovarjali različna stališča (7 %), si izmenjevali predelano in naučeno snov (10 %) in si dajali povratne informacije (17 %). Delež učencev, ki na daljavo sodelujejo, se s starostjo povečuje in se najbolj kaže pri medsebojni pomoči in reševanju zahtevnih nalog. Primerjava rezultatov med dekleti in fanti je pokazala, da so dekleta v povprečju pogosteje kot fantje sodelovala tako, da so reševala zahtevne naloge (fantje 22 %, dekleta 29 %), se pogovarjala o učni snovi (fantje 37 %, dekleta 44 %), si dajala povratno informacijo (fantje 15 %, dekleta 20 %) ter si medsebojno pomagala (fantje 44 %, dekleta 56 %). Dekleta so pogosteje kot fantje označila, da so na daljavo medsebojno sodelovala (fantje 63 %, dekleta 73 %). Primerjava rezultatov glede na uspeh pri matematiki kaže, da so pri večini navedenih dejavnosti pogosteje na daljavo sodelovali učenci, ki imajo pri matematiki slabši učni uspeh.

V nadaljevanju so učenci lahko izbrali med več ponujenimi dejavnostmi, ki so jih najpogosteje opravljali pri izobraževanju na daljavo. Učenci predmetne stopnje so ocenili, da je približno tri četrtine učiteljev od njih zahtevalo razne izdelke, kot so spis, poročilo, plakat, reševanje nalog ob prebranem in samostojno prebiranje učbenika. Tri četrtine učencev predmetne stopnje je najpogosteje samostojno prebiralo učbenik ter reševalo različne naloge o prebranem. V nekoliko manjšem obsegu so izdelovali različne izdelke. Manj kot desetina učencev je podajalo sošolcu povratno informacijo o njegovem izdelku. Manj kot četrtina učencev je načrtovalo cilje učenja in samostojno vrednotilo izdelek. V povprečju je več učencev s slabšim učnim uspehom ocenilo, da so učitelji od njih zahtevali, da si načrtujejo cilje učenja in izboljšajo svoj izdelek.

Učenci so odgovarjali tudi na vprašanje, kaj so naloge, ki so jih reševali v času pouka na daljavo, zahtevale od njih. Rezultati kažejo, da so učenci predmetne stopnje najpogosteje izpolnjevali učni list in reševali naloge v delovnem zvezku. Manj pogosto so zapisali krajši povzetek o prebranem, izdelali miselni vzorec, plakat ali elektronsko predstavitev in praktični izdelek. Včasih so napisali krajši spis, pojasnili pojem s svojim primerom, izdelali seminarsko nalogo in napisali poročilo. Redko so naredili video, posneli nastop in izdelali zloženko. S prehodom po vertikali navzgor se kaže trend zmanjševanja deleža nalog, ki so od učencev zahtevale reševanje v delovnem zvezku, izdelavo miselnega vzorca, videa ali zvočnega posnetka, posnetka nastopa in izdelavo praktičnega izdelka. Hkrati se kaže večji delež nalog, ki so od učencev zahtevale izdelavo seminarske naloge in poročila o izvajanju naloge, projekta itd. Učenci z boljšim uspehom so pogosteje reševali naloge v delovnem zvezku, izdelali miselni vzorec, posneli svoj nastop in izdelali praktični izdelek. Raziskava je pokazala tudi, da je pouk na daljavo bolj obremenjeval učence z nižjim učnim uspehom in učence z učnimi težavami kot učence z višjim učnim uspehom, ki ocenjujejo, da so bili bolj ustvarjali pri pouku na daljavo.

Učenci poročajo, da so v času pouka na daljavo učne naloge in dejavnosti od njih najpogosteje zahtevale samostojno delo. Zelo velik delež učencev je v času izobraževanja na daljavo pogrešal sodelovanje s sošolci. Priporoča se, da bi učitelji delu v dvojicah pri načrtovanju učnih dejavnosti na daljavo lahko namenili več pozornosti (prav tam).

Na koncu avtorji raziskave (prav tam) izpostavijo še, da med dejavnostmi, ki so jih učenci opravljali, izstopata samostojno prebiranje učbenika ter reševanje nalog v zvezi s prebranim. Postavlja se vprašanje kakovosti miselnih izzivov ob samostojno prebrani učni vsebini. Ti so lahko zgolj na ravni reprodukcije ali pa izzovejo mišljenje na višjih ravneh. Učitelji so ocenili, da so naloge od učencev pogosteje zahtevale razumevanje kot pomnjenje prebranega. Učenci predmetne stopnje so ocenili, da so nekoliko pogosteje kot v razredu odgovarjali na vprašanja v zvezi s prebranim. Sodelovanje učencev je v veliki meri potekalo samoiniciativno in neformalno. Ko je prišlo do sodelovanja, to največkrat ni bilo povezano z zahtevami same naloge, pač pa je šlo za spontano medsebojno pomoč med sošolci. Izstopa visok delež učencev razredne stopnje, ki s sošolci na daljavo sploh ne sodelujejo. Starejši kot so učenci pogosteje si medsebojno pomagajo in rešujejo zahtevnejše naloge. Obe-

nem pa ima takšno druženje tudi pozitiven vpliv na mentalno zdravje, zato bi ga bilo nujno načrtno in sistematično spodbujati. Skupinska dinamika celoten učni proces dela bolj privlačen, učencem pa omogoča višjo raven angažiranosti in občutka nadzora nad učnim procesom. Šibka petina učencev (18 %) je omenilo, da so pri sodelovanju na daljavo dajali povratno informacijo sošolcem, čeprav so pri eni kasnejših postavk vprašalnika ocenili, da v povprečju le 8 % učnih dejavnosti od njih zahteva dajanje povratnih informacij sošolcu na izdelek, ki so ga naredili. Iz primerjave obeh podatkov sklepamo, da je vrstniško sodelovanje v veliki meri potekalo neformalno. Poleg povratne informacije sta tudi načrtovanje ciljev učenja ter samovrednotenje pomembna elementa formativnega spremljanja, ki v sredino učnega procesa postavlja učenca, ga spodbuja k miselni aktivnosti in spodbuja samoregulacijsko učenje. Manj kot petina učencev je ocenilo, da so jih učitelji v času izobraževanja na daljavo usmerjali v načrtovanje ciljev učenja in samovrednotenje. Z načrtovanjem ciljev učenja učenca spodbujamo k razmisleku, kaj mora znati, razumeti in narediti, kaj se mora še naučiti in kako se bo najbolje učil. S skupnim oblikovanjem ciljev učenja se odgovornost za znanje prenese tudi na učence, učenci so bolj zavzeti za učenje in v doseganju ciljev (namenov učenja) vidijo osebni smisel (Holcar v Rupnik Vec idr., 2020). Učenci lahko svoje dosežke kakovostno vrednotijo le, če vedo, kaj se bodo učili in zakaj ter kako bodo vedeli, da so uspešni (kriteriji uspešnosti). Učinkovito samovrednotenje in samouravnavanje lastnega učenja in dosežkov sta še toliko pomembnejša pri izobraževanju na daljavo, saj lahko tako učenec samostojno in učinkoviteje načrtuje in usmerja svoje učenje za doseganje učnih ciljev (prav tam).

3 Raziskava

V raziskavi je sodelovalo 32 učencev 7. razreda (12 fantov, 20 deklet), ki so s pomočjo orodja 1ka izpolnili anketni vprašalnik.

Izsledki so pokazali:

- 50 % učencev meni, da je izobraževanje na daljavo v enaki meri kot pri pouku v razredu od njih zahtevalo pomnjenje prebranega;
- 56 % učencev odgovarja, da so v času izobraževanja na daljavo občutno manj oz. manj kot pri pouku v razredu utrjevali učno snov;
- 31 % učencev odgovarja, da so v času pouka na daljavo enako pogosto kot pri pouku v razredu izdelovali miselni vzorec, prav toliko učencev meni tudi, da so pogosteje kot pri pouku v razredu izdelovali miselni vzorec;
- 40 % učencev ocenjuje, da so manj pogosto kot pri pouku v razredu pisali povzetke, 33 % pa ocenjuje, da so povzetke pisali enako pogosto kot pri pouku;
- 53 % učencev meni, da so v času pouka na daljavo enako pogosto kot pri pouku v razredu odgovarjali na vprašanja v zvezi s tem, kar so prebrali, 27 % jih odgovarja, da so to počeli pogosteje kot pri pouku;
- 27 % učencev ocenjuje, da so bili manj kot pri pouku v razredu primorani k uporabi naučenega v novih situacijah in prav toliko jih ocenjuje, da so to počeli pogosteje kot pri pouku v razredu;
- 60 % učencev je občutno manj oz. manj kot pri pouku v razredu moralo raziskovati;
- 31 % učencev meni, da so enako kot pri pouku v razredu tudi v času izobraževanja na daljavo izdelovali izdelke, prav toliko jih meni, da so izdelke izdelovali manj pogosto kot pri pouku v šoli;
- 46 % učencev je mnenja, da so pogosteje kot pri pouku v razredu delali samostojno;
- 31 % učencev ocenjuje, da so občutno manj kot pri pouku v razredu delali v paru ali v skupini;
- kadar učenci sodelujejo na daljavo se najpogosteje pogovarjajo o učni snovi (80 %), rešujejo enostavne naloge (73 %), si medsebojno pomagajo (53 %);
- naloge, ki so jih učenci reševali na daljavo so od njih najpogosteje zahtevale, da izpolnijo učni list, ki jim ga je poslal/-a učitelj/-ica (100 %), rešujejo naloge v delovnem zvezku (80 %), zapišejo krajši povzetek o prebranem (73 %), izdelajo miselni vzorec (47 %) in plakat ali elektronsko predstavitev (33 %);
- učitelji so od učencev najpogosteje zahtevali naslednje dejavnosti: reševanje različnih nalog o prebranem (87 %), samostojno branje posameznih poglavij v učbeniku (73 %) in načrtovanje ciljev učenja (53 %).

Razberemo lahko, da dobljeni podatki sovpadajo z nekaterimi ugotovitvami študije o izobraževanju na daljavo v času prvega vala epidemije. Med njimi je smiselno izpostaviti, da so učne dejavnosti v času pouka na daljavo od učencev večinoma zahtevale samostojno delo. Organiziranega skupinskega

dela in dela v dvojicah je bilo manj, kar so učenci v času izobraževanja na daljavo pogrešali. Učenci so najpogosteje reševali učne liste in naloge v delovnem zvezku. Le-te so od njih terjale učinkovite bralne strategije, strategije pomnjenja in veščine izdelave izpiskov.

Na osnovi rezultatov smo sestavili nekaj predlogov, za katere menimo, da lahko predstavljajo bolj organiziran in sistematičen pristop k učenju, posledično pa pripomorejo k večji uspešnosti učencev.

4 Predlogi

Ne moremo zanikati dejstva, da so spremembe, ki jih prinaša digitalna tehnologija, povezane z njeno smiselno rabo v vzgojno-izobraževalnem procesu in postajajo nekaj povsem vsakdanjega. Iz tega razloga je povsem upravičeno tudi razmišljanje Spitzerja (2016), ki je kritičen do uporabe elektronskih knjig namesto učbenikov. Izpostavi, da je evropske vlade zajela neke vrste digitalna vročica, saj hočejo v šolah in na fakultetah razglasiti digitalno revolucijo. Opozarja, da je na tem področju potrebno narediti veliko več, kakor da se vsebina natisnjene knjige prenese v spletni format brez posebnih izboljšav, pa tudi brez dokazov, da bi se zgolj s tem učenje izboljšalo. Meni, da so tako sredstva založb osredotočena na marketing in ne na vsebino. Strokovnjaki (Rupnik Vec idr., 2020) predlagajo, da učitelji posebno pozornost namenijo ne le različnim oblikam, metodam in strategijam dela ampak tudi časovnim prilagoditvam. Poudarijo pomen jasnih sporočil učiteljev učencem (kaj se bodo učili, namen učenja, razumevanje in razvijanje različnih veščin) in spodbujanje učencev k oblikovanju osebnih ciljev glede na njihove interese in zmožnosti. Priporočajo, da učitelji z učenci sooblikujejo kriterije uspešnosti, ki so učencem v pomoč pri spremljanju njihovega napredka, samovrednotenju in vrstniškem vrednotenju ter oblikovanju povratne informacije (kaj moram znati/narediti, kdaj bom uspešen). Prav tako naj učenca usmerjajo v prevzemanje odgovornosti za svoje dosežke. Posebno pozornost bi morali nameniti oblikovanju vprašanj, ki spodbujajo višje kognitivne procese. Spodbujati bi morali vrstniško komunikacijo in pogosteje organizirati sodelovalno učenje in delo v dvojicah ter izbrati ustrezno spletno okolje in spletne aplikacije, ki podpirajo takšno delo. Pri načrtovanju dejavnosti pa upoštevati obstoječe obremenitve učencev.

Učence bi bilo smiselno (ponovno) poučiti o bralnih učnih strategijah. V nadaljevanju navajamo najpogosteje uporabljene in najbolj učinkovite strategije:

- VŽN (Kaj že vem o učni snovi? Kaj želim izvedeti? Kaj sem se naučil?);
- PV3P (Preleti gradivo, vprašaj se, preberi, preglej ponovno, poročaj);
- Paukova metoda (Pečjak in Gradišar, 2015).

Učencem, ki imajo disleksijo in tistim, ki berejo počasneje, bi bilo v veliko pomoč, če bi spletni učbeniki imeli zvočne posnetke besedil. K sreči že obstajajo nekatera brezplačna spletna orodja, ki omogočajo računalniško izgovorjavo zapisanega besedila (npr. oratlas.com, ebralec).

Izdelava izpiskov prav tako ni enostavna, saj imajo učenci velikokrat težave s prepoznavanjem ključnih besed. Na Svetovalnem centru za otroke, mladostnike in starše Maribor (Klavž idr., b. d.) predlagajo naslednje:

- podčrtamo vse besede, ki se zdijo pomembne v posameznem odstavku (npr. s svinčnikom).
- Izmed vseh podčrtanih besed v odstavku z barvo podčrtamo (npr. z zeleno) do 5 besed, ki se nam zdijo najpomembnejše.
- Z rdečo barvo nato obkrožimo ali si izpišemo le 1–2 besedi, ki ostaneta kot ključni besedi.
- Včasih ključna beseda ni zapisana v odstavku, vendar jo lahko določimo tako, da se vprašamo, kakšen naslov bi dali določenemu odstavku.
- Preberemo samo ključno besedo in razmislimo, ali res opisuje vsebino odstavka.

Spomin nam omogoča hranjenje informacij in njihov ponoven priklic v zavest, ko jih potrebujemo. Zapomnimo si lahko različne količine podatkov, različno dolgo, različno zanesljivo, različne vsebine in jih različno obnovimo. Ažman (v Klepec, 2016) podaja nekaj nasvetov, kako lahko pomnjenje izboljšamo:

1. Usmerjanje pozornosti: večja pozornost omogoča globlje dojetje pomenov in v možganih pusti močnejšo sled. Snov je bolj razumljiva in smiselna, povezave so lažje, pomnjenje je boljše.
2. Osmišljanje informacij: značilno je, da ljudje prejete informacije spremenimo tako, da so za nas bolj smiselne.
3. Pomen čustev: lažje si zapomnimo dogodke, ki ustrezajo našemu razpoloženju. Odprtost za učenje in spretnosti učenja so bistvenega pomena za kakovostno življenje in aktivno delovanje vsakega posameznika v sodobnem svetu.
4. Asociacije: pomagajo nam iskati po spominu, delujejo kot spletni brskalnik. Snov si lažje zapomnimo.

imo, če povežemo več asociacij z določeno snovjo. Najbolj nam pomaga, če se spomnimo okoliščin, ki so spremljale naše učenje (vonj, prostor, barva, zvok, okus, občutki). 5. Organiziranje nove snovi: vsak posameznik si novo snov organizira po svoje, zapomni si jo tako, da jo po določenih zakonitostih in osebni logiki organizira v vzorec, mrežo spomina.

6. Izoblikovanje predstave: to so miselne podobe, ki nastajajo izven dejanskih okoliščin, ki bi zbudile čutne dražljaje. Spomin z razvito sposobnostjo predstavljanja se nekajkrat izboljša, saj predstava okrepi asociacije in povezave.

Zaključek

Izkušnja z epidemijo in izobraževanjem na daljavo je bila velik preizkus za učence in učitelje, kar je razumljivo, saj je bilo izobraževanje na daljavo vpeljeno brez predhodne priprave in načrtovanja. Pretekle izkušnje s poučevanjem na daljavo bomo izkoristili kot izhodišče za izboljšave na področju poučevalnih praks, učence pa še dodatno opremili s strategijami učenja in dela.

Literatura

- Klavž, T., Rojs, K. in Tulimirović, A. (b. d.). Nekaj besed o učenju iz zvezka ali učbenika. Dostopno na <https://www.tosemjaz.net/razisci/sola-ucenje-in-prosti-cas/nekaj-besed-o-ucenju-iz-zvezka-ali-ucbenika/>
- Klepec, K. (2016). Tehnike za boljše učenje: Kako lahko povečamo učinkovitost učenja. V Glas gospodarstva. Dostopno na <https://www.gzs.si/Portals/SN-informacije-Pomoc/Vsebine/GG/2016-september/ucenje.pdf>
- Pečjak, S., Gradišar, A. (2015). Bralne učne strategije. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Rupnik Vec, T., Slivar, B., Zupanc Grom, R., Deutsch, T., Ivanuš Grmek, M., Mithans, M., Kregar, S., Holcar Brunauer, A., Preskar, S., Bevc, V., Logaj, V. in Musek Lešnik, K. (2020). Analiza izobraževanja na daljavo v času prvega vala epidemije covid-19 v Sloveniji. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Dostopno na https://www.zrss.si/pdf/izobrazevanje_na_daljavo_covid19.pdf
- Spitzer, M. (2016). Digitalna demenca: kako spravljamo sebe in svoje otroke ob pamet. Celovec: Mohorjeva družba.

AKTIVNO V SVET ŠTEVIL IN ČRK

Povzetek: Ustrezno in zadostno gibanje otrok je izjemnega pomena tako za miselno kot tudi čustveno področje njihovega razvoja. Učenje opismenjevanja skozi gibalne dejavnosti je učni pristop, oziroma način dela z učenci, katerega glavna značilnost je gibalno izražanje, oblikovanje in ustvarjanje različnih učno-vzgojnih vsebin z našim telesom. Naše telo postane izobraževalno orodje, ki nam omogoča lažje in hitrejše razumevanje in pomnjenje učnih vsebin. Namen članka je predstavitev pozitivnih vplivov gibanja med dejavnostmi opismenjevanja v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju na učence in učitelja. Gibanje med poukom krepi medsebojne odnose, veča motivacijo za učenje, spodbuja višje miselne procese in vpliva na klimo v razredu. Z vpeljevanjem gibanja v proces opismenjevanja poučevanje dvignemo na višjo raven.

Ključne besede: gibanje, aktiven pouk, opismenjevanje, usvajanje števil in črk

ACTIVE IN THE WORLD OF NUMBERS AND LETTERS

Abstract: Proper and sufficient movement of children is extremely important for both the mental and emotional areas of their development. Learning to read and write through physical activities is a learning approach, or a way of working with students, whose main feature is the physical expression, design and creation of various educational contents with our body. Our body becomes an educational tool that allows us to understand and remember learning contents more easily and quickly. The purpose of the article is to present the positive effects of movement during literacy activities in the first educational period on students and teachers. Movement during lessons strengthens interpersonal relationships, increases motivation to learn, promotes higher thought processes and influences the classroom climate. By introducing movement into the literacy process, we raise teaching to a higher level.

Keywords: movement, active teaching, literacy, learning numbers and letters

1 Uvod

Učenje števil in črk. Miselne predstave. Priklic. Pravilna poteznost. Orientacija v prostoru, na sebi, na papirju. Povezovanje števk v števila, črk v besede. Vsi ti procesi so tesno povezani z začetnim opismenjevanjem in spoznavanjem števil in številsko predstavo v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju. So prve asociacije pri začetnem opismenjevanju in spoznavanju števil, ki sta prvi korak do funkcionalne pismenosti človeka in dobrih številskih predstav za nadaljnje učenje in nenazadnje življenje. Moje prve asociacije pri delu z otroki pa gibanje, igra, smeh, sproščenost, povezanost, sodelovanje. Namen poučevanja sama vidim v iskanju vedno novih načinov, kako narediti pouk dinamičen, zanimiv, aktiven, zabaven in hkrati poučen. Kar nekaj let pogosto slišimo informacije, da se otroci vedno manj gibljejo, da so njihove fizične zmogljivosti vedno manjše, rezultati pri merjenjih psihofizičnih sposobnosti vse slabši. Namen članka je razmislek in spodbuda za čim več pouka v gibanju, osredotočenem na spoznavanje števil in črk. V prvi triadi osnovne šole poučujem deseto leto in vedno je moje vodilo gibanje. Izhajala bom iz primerov iz prakse, za lažjo predstavo dodala slikovni material. Podrobneje se bom orientirala na usvajanje števil in črk v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju. Znanje števil in črk pomembno vpliva na naše nadaljnje šolanje, zato se mi zdi pomembno, da so temelji za to močni.

2 Aktiven pouk in pomen gibanja

Otrokovo aktivno gibanje je samo po sebi umevna sestavina učnega procesa, saj učilnica postaja delavnica. Gibanje je lahko tudi ustvarjalno, kar pomeni, da služi ustvarjanju gibalnih oblik, je sredstvo izražanja notranjega sveta ter podoživljanja notranjega in zunanjega sveta (tudi vzgojno-izobraževalnih vsebin) (Kroflič, 1999, str. 143). Osnovni namen gibanja ni le spodbujanje motoričnih spretnosti in sposobnosti, temveč veliko bolj kompleksen; prispevati k emocionalnemu, intelektualnemu in tudi socialnemu razvoju otroka. Preko gibalnih dejavnosti se otrok zaveda svojega telesa, prostora in časa, sočasno pa se razvijajo perceptivne funkcije, govor, višje mentalne funkcije ter ustvarjalnost. Izboljšajo se tudi sposobnosti za šolsko učenje, za komuniciranje in interakcijo (Kroflič, 1992).

Geršak (2016) navaja, da se otroci učno snov hitreje in bolj učinkovito naučijo, če jo spoznavajo preko gibanja. Učenje pri klasičnem, sedečem pouku večino časa poteka preko eksplicitnih kanalov;

otroci berejo, poslušajo, rešujejo delovne zvezke. Implicitno učenje pa je definirano kot učenje, ki poteka izven našega zavedanja, pri čemer je najmočnejše orodje zanj gibanje. Meja med eksplicitnim in implicitnim učenjem je sicer zelo zabrisana, saj se med seboj močno prepletata, vendar se možgani lažje učijo preko implicitnih kanalov, ki temeljijo na čustvih in gibanju, saj slednje igra ključno vlogo pri učenju in pomnjenju (Prgič, 2018). Prgič (2018) navaja prednosti poučevanja s pomočjo gibanja, in te so: boljše razumevanje in pomnjenje snovi, boljša medsebojna povezanost otrok, večja motivacija za učenje in delo, lažje reševanje konfliktov, spodbujanje povezave um-telo, hitrejša in lažje reševanje zadanih nalog. Sama se pred začetkom učne ure vedno vprašam, kako naj z gibalno aktivnostjo otrokom približam učno snov. Vedno znova se tudi zavedam, kako pomembno je gibanje za celosten razvoj otroka. Pri tem naredim uslugo tako otrokom, ki se preko gibanja in igre učijo snov in tudi sebi, saj se gibam skupaj z otroki in nenehno ustvarjam, dodajam nove aktivnosti, jih prilagajam, kar pomeni, da sem aktivna tudi sama. Menim, da je tudi to eden izmed razlogov za moje vsakodnevno veselje do službe. Čas, preživet kakovostno, prehitro mine in to se mi zgodi skoraj vsak dan. Glede na to, da hodimo v službo več desetletij sem mnenja, da moramo nase misliti tudi učitelji.

3 Kaj pravi učni načrt

Učni načrt za slovenščino (2018) navaja didaktična priporočila za prvo vzgojno-izobraževalno obdobje, pri čemer priporoča didaktično igro, razne oblike sodelovalnega učenja ter kombinacijo frontalnega in skupinskega dela. Učenci naj bi v svet pisanja (in branja) vstopali individualizirano, postopno in sistematično. Začetno opismenjevanje je opredeljeno do konca tretjega razreda. Takrat naj bi učenci že usvojili tehniko branja in pisali z velikimi in malimi tiskanimi črkami ter vsemi pisanimi črkami. V prvem razredu sama obravnavam le velike tiskane črke, nekatere učiteljice se poslužujejo hkratnega učenja tudi malih tiskanih, lahko pisanih črk. Učni načrt za matematiko bolj konkretno navaja didaktična priporočila. V prvem obdobju je poudarek na razvoju številskih predstav, ki temeljijo na praktičnih aktivnostih. V procesu oblikovanja pojma število je obvezna uporaba konkretnih materialov, nazornih ponazoril, primernih didaktičnih sredstev itd. Pri pouku uporabljamo različne materiale, ne omejimo se le na slikovne, saj je le njihova uporaba za učenca preveč abstraktna. Poglavitne metode pouka so igra, opazovanje in izkušensko učenje (Zavod RS za šolstvo, 2011, str. 16). Pri operativnih ciljih in vsebinah prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja učni načrt pri temi Aritmetika in algebra, v sklopu Naravna števila in število 0 navaja, da učenci v 1. razredu štejejo, zapišejo in berejo števila do 20, vključno s številom 0, v 2. razredu zgoraj omenjene dejavnosti v obsegu do 100, v 3. razredu pa v obsegu do 1000 (Zavod RS za šolstvo, 2011, str. 13).

4 Predstavitev aktivnosti

Moj učni pristop temelji na poučevanju preko gibanja, večinsko aktivno, ne sedeče poučevanje. Verjamem, da je prvi korak k temu notranja motivacija učitelja za tak način dela in njegova ljubezen do gibanja. Učenci so pri pouku tudi bolj pozorni, ko v proces vključimo gibanje, saj možgani po naravni poti zahtevajo spremembo dejavnosti. Več čutil kot uporabimo pri učenju, večja je možnost, da se informacije dlje ohranijo in jih kasneje lahko priključimo iz spomina (Prgič, 2018). Gibanja v obliki igre sprožajo v možganih posebne snovi – opiodi. Najbolj znan je oksitocin ali hormon sreče, ki daje otroku občutek ugodja in zadovoljstva, kar je pomembno tudi v šolskem okolju. Tako ljubeče in prijetno okolje lahko razvija optimalen dopaminski sistem, ki nam omogoča, da smo radovedni in kreativni (Čoh, x).

4.1 Aktivno v svet črk

Predstavljene dejavnosti so bile izvedene v 1. razredu, v katerem trenutno poučujem. Obravnava vseh novih črk (1. – 3. razred) lahko poteka po enakem postopku. Pri pisanih črkah sta za prikaz s telesi potrebna dva učenca. Pred zapisovanjem črk vedno organiziram dejavnosti, ki krepijo razvoj fine motorike mišic prstov in dlani. V razredu postavim poligon dejavnosti, povezanih s fino motoriko. Na postajah učenci izvajajo različne dejavnosti, na primer gnetejo plastelin, zlagajo gumbice na narisane vzorce, sestavijo črko iz semen ... ob plosku (ali drugem navodilu) otroci zamenjajo postaje in med tem izvajajo različne gibalne dejavnosti, na primer do naslednje postaje skačejo po levi nogi, hodijo v počepu, po prstih ... Nato črko zapišem na tablo in z otroci po zraku kažemo poteznost črke. Otroci nato samostojno ali v parih s telesom oblikujejo obravnavano črko. To lahko storijo stoje, sede ali leže, pri gibanju jih ne omejujem. Po skupinah nato razporedim različne naloge za usvajanje nove črke. Vedno s piko označim smer začetka zapisa nove črke, da otroci to čim večkrat vidijo in ponotranjijo.

Primeri nalog:

- Otroci s kredno prevlečejo črko na tabli,
- otroci skačejo po veliki zapisani črki na tleh v pravilni smeri,
- otroci v mivko zapisujejo novo črko,
- otroci iz žičke oblikujejo novo črko,
- otroci zapisujejo na dolg papir črko od večje do manjše,
- otroci iz link kock, testenin in drugih manjših predmetov sestavijo črko,
- otroci črko z barvico zapišejo po blazini (previdnost glede pritiska na papir), ...

Pri diferenciaciji in individualizaciji dela dodam tudi bolj zahtevne naloge, kot so:

- iskanje sličic s prvim glasom novo spoznane črke,
- razporejanje v množice glede na to ali beseda vsebuje določen glas ali ne,
- razporejanje sličic glede na mesto (začetek, sredina ali konec besede) določenega glasu,
- sestavljanje besed z novo spoznalo črko iz kartončkov s črkami, iskanje čim daljše besede,
- zapis besed z določenim glasom samostojno ali s pomočjo sličic, ...

4.2 Aktivno v svet števil

Pri urah matematike gibanje vključujem v vsako učno uro, ne glede na to, ali je ura namenjena usvajanju nove učne snovi ali utrjevanju že znane. Preko gibanja učenci spoznajo vsa nova števila. Poteznost zapisa je demonstrirana na tablo. Otroci čim večja števila rišejo po zraku, hrbtu sošolca, po mizi. Nato sami, v paru ali skupini števila uprizorijo še s telesom.

Tudi spoznavanje števil izvajam po enakem postopku kot je opisano zgoraj pri črkah. Pred zapisom števil v zvezek izvajajo otroci naslednje primere nalog:

- veliko število, zapisano na tablo, prevlečejo s kredno,
- v pravi smeri hodijo po veliki zapisanem številu
- s čopičem prevlečejo zapisano število na tleh,
- postavijo število v pravilni potezi iz gumbov, testenin, link kock,
- števila zapisujejo v mivko,
- na dolg list papirja zapišejo števila v različnih velikostih, poteznost je ustrezna,
- oblikujejo število iz das mase, slanega testa, vrvice, žičke, ...

Pri spoznavanju števil nad 10 več časa posvetim razumevanju pojma desetica in orientaciji na številskem traku do 10, do 20 in kasneje tudi razumevanju stotičnega kvadrata. Slednje didaktične pripomočke, poleg računal, imajo otroci vedno na razpolago pri delu.

Pri prehodu čez desetico otroci naredijo vrsto 10 otrok in nato dopolnjujemo vrsto glede na število z novimi učenci, postavljenimi pred njih (na primer število 13: prva vrsta 10 učencev, trije učenci v drugi vrsti), postavljanje in sestavljanje stolpičev iz link kock, ...

Sama opažam spremembo vzdušja med procesom pouka, ki je sproščeno, toplo, pozitivno naračvano. Otroke spoznavam v drugi luči, skozi gibanje in neverbalno komunikacijo. Posledica tega je opazna tudi pri morebitnih nesoglasjih v skupini in reševanju težav; otroci so bolj strpni, se poslušajo, sodelujejo v pogovoru. Za delo so otroci motivirani brez posebnega truda, aktiven način dela jim je blizu. Otroci se hitreje pripravijo za delo, en drugega spodbujajo. Tudi sama večino aktivnosti izvajam skupaj z otroki, pri čemer dobivam občutek povezanosti, pripadnosti in zaupanja v skupini. Sama verjamem, da se enako počutijo tudi otroci. Na enak način, spontano in brez stresa tudi ocenjujem snov tako pri slovenskem jeziku, kot tudi matematiki. Pomembno spoznanje zame je tudi, da je pri poučevanju z gibanjem zelo malo ali nič težav kasneje pri zapisu v zvezek. Ugotavljam, da učenci informacije hitreje prikličejo iz spomina, če je bilo v učenje vključeno gibanje. Tudi sama pri sebi opažam, da se z otroci preko aktivnosti bolj povežem, sem v službi veliko časa nasmejana in hitreje ter lažje rešujemo težave, ki se pojavijo.

Zaključek

Gibanje je potreba vsakega posameznika, ki ima številne pozitivne vplive na posameznika, zato se mi zdi zelo pomembno, da gibanje vključimo tudi v procese učenja in poučevanja. Gibalne dejavnosti so brez meja; lahko dopolnjujemo in prilagajamo skupini. Uporabljamo jih lahko za doseganje najrazličnejših učnih ciljev. Ugotavljam, da je bistveni del pouka v gibanju učitelj. Brez učiteljeve želje po gibanju, vpeljevanju gibalnih dejavnosti v pouk in notranje motivacije za aktiven način dela v šoli, otroci ne morejo izkusiti tega celovitega učnega pristopa. Opismenjevanje in dobra številna predstava sta podlagi za vse nadaljnje šolanje in tudi življenje. Če gibanje in doseganje ciljev slovenskega

jezika in matematike združimo, ugotovimo, da je znanje veliko bolj trajno in lažje razumljeno ter ima na učence in učitelja osebno veliko pozitivnih učinkov.

Literatura

Čoh M., (x) Ali gibanje vpliva na intelektualni razvoj otroka? Pridobljeno s <https://triminute.si/gibanje-vpliva-na-intelektualni-razvoj-otroka/> , 11. 6. 2022

Geršak, V. (2016). Ustvarjalni gib kot celostni učni pristop v osnovni šoli (Doktorska disertacija). Pedagoška fakulteta, Ljubljana.

Kroflič, B. (1992). Ustvarjanje skozi gib. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Kroflič, B. (1999). Ustvarjalni gib – tretja razsežnost pouka. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Prgič, J. (2018). Kinestetični razred: učenje skozi gibanje: praktični priročnik z več kot 100 vajami in igrami. Griže: Svetovalno-izobraževalni center MI.

Učni načrt. Program osnovna šola. Matematika. (2011). Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_matematika.pdf

Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina. (2018). Ljubljana : Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport : Zavod RS za šolstvo. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf

UČITELJICA ANGLEŠČINE, RAZREDNIČARKA, MAMA

Povzetek: Čas epidemije je pretresel šolski prostor, prinesel mnogo izzivov in pustil bogate izkušnje. Vsak učitelj, starš in učenec bi lahko o tem obdobju povedal svojo zgodbo. Ta prispevek pripoveduje zgodbo o žongliranju med tremi vlogami hkrati. Med vlogo učiteljice angleščine v osnovni šoli, ki je morala čez noč spremeniti način dela in se naučiti podajati snov in spremljati napredek učencev s pomočjo Arnesove spletne učilnice, Zooma, PPT videov in h5p interaktivnih vsebin. Med vlogo razredničarke 27 učencev, ki so jo potrebovali pri razreševanju široke palete problemov. In med vlogo mame dveh šoloobveznih otrok. Spremljajoči izzivi so se spremenili v izkušnje in nekaj rešitev, ki sem jih v času epidemije uvedla, s pridom uporabljam še sedaj. V prispevku podajam nekaj praktičnih primerov dobre prakse.

Ključne besede: Arnesova spletna učilnica, h5p vsebine, PPT videi, razredničarka, učiteljica angleščine, Zoom

ENGLISH TEACHER, FORM TEACHER, MOTHER

Abstract: The epidemic disrupted the school environment, brought with it many challenges and left behind rich experiences. Every teacher, parent and student has their own story. This article tells a story about juggling three roles or challenges simultaneously. The first challenge was for the teacher of English who had to adopt new teaching methods overnight. She had to adopt approaches on how to give lectures assess students' progress with the help of Arnes online classroom, Zoom videoconference, PPT videos and h5p interactive content. The second challenge was for the form teacher of twenty-seven students who needed her attention when dealing with various problems. And the third challenge was for the mum of two young lower grade boys. Challenges turned into experiences and some of the innovations are still being used now. This article highlights some best practice examples.

Keywords: Arnes online classroom, English teacher, form teacher, h5p content, PPT videos, Zoom

Uvod

Že 'običajna' šola ponuja veliko sprotih izzivov, šola na daljavo pa jih je le še pomnožila. Sama sem se znašla v vlogi učiteljice angleščine, ki je bila hkrati razredničarka 27 učencem in mama dvema otrokoma v nižjih razredih osnovne šole, zato mi je poučevanje na daljavo predstavljalo velik napor. Po začetnih dilemah, kako sploh poučevati na daljavo, je bilo treba hitro najti učinkovit način podajanja in utrjevanja snovi. Veliko časa sem porabila za odkrivanje in raziskovanje novih orodij in aplikacij. To je bil na začetku zame temeljni problem in zato se vsaj z vidika službe prvega zaprtja spominjam kot zelo naporega. Ob treh vlogah, ki sem jih morala izpolnjevati, mi je kronično primanjkovalo časa za raziskovanje in učenje. V priporočilih za opremljenost šol z IKT (2018, str. 15) je zapisano, da »digitalne tehnologije lahko izboljšajo učno izkušnjo in na različne načine spreminjajo strategije poučevanja in učenja samo takrat, ko imajo učitelji ustrezne kompetence za to področje.« Ampak kar je Robb ugotovil že pred časom (2006, v Stockwell in Reinders, 2019), se je v času epidemije tudi potrdilo: pri večini učiteljev se je pridobivanje zadostnih veščin za uporabo nove tehnologije izkazalo za težavno, breme seznanjanja z uporabo najnovejše tehnologije (kdaj, kje in kako pridobiti te veščine) pa je padlo na ramena učiteljev v njihovem prostem času. Vsakega novega orodja se je bilo namreč treba med epidemijo priučiti, preden smo šli z njegovo uporabo pred učence. In kar je po navadi za učitelje angleščine blagoslov, je bilo tokrat deloma tudi velika težava. Na spletu je namreč na voljo veliko gradiva, orodij in aplikacij za učenje angleščine. Vse se zdi koristno, zanimivo, poučno in privlačno. Dejstvo pa je, da nismo imeli ne časa niti ni bilo smiselno, da bi učence kar naprej zasipavali z novimi stvarmi. A pot do tega spoznanja je bila težka.

1 Učiteljica angleščine

Na naši šoli učenci vsako leto kupijo delovni zvezek za angleščino, učbenik pa si izposodijo iz šolskega sklada. Že ob prvem zaprtju smo se učiteljice angleščine nemudoma odločile, da bomo nadaljevale z obravnavo snovi, kot smo jo načrtovale ob letni pripravi. Še vedno smo torej obravnavale snov po učbeniku in delovnem zvezku, kar nam je prihranilo nekaj dragocenega časa, ki bi ga drugače namenile pripravi gradiva. Poleg tega so učenci tako manj časa preživeli pred zasloni. Seveda je obravnavna snovi potekala veliko počasneje, kar nekaj nalog smo izpustili, nekaj snovi pa smo prenesli na naslednje šolsko leto. Ko smo na koncu obeh šolskih let naredili pregled doseganja učnih

ciljev iz učnega načrta za angleščino, smo ugotovili, da smo kljub vsem preprekam uspeli doseči kar nekaj ciljev. Pokrili smo slušno in bralno razumevanje, ravno tako govorno in pisno sporočanje. Nismo pa v nasprotju z običajnimi šolskimi leti uspeli obravnavati vsega besedišča ter slovničnih struktur. Po vsej verjetnosti bomo obravnavo učne snovi uspeli v celoti izpeljati šele naslednje šolsko leto. Eden od pokazateljev, da so učenci kljub vsemu dokaj uspešno dosegali učne cilje, so bili tudi rezultati šestošolcev na nacionalnem preverjanju znanja (NPZ). Lansko šolsko leto so bili 3 % nad povprečjem, letos 1 % pod povprečjem. Tudi običajno, torej pred zaprtjem šol zaradi epidemije, so šestšolci dosegali rezultate zelo blizu povprečja.

Kljub vsemu brez tehnologije med šolanjem na daljavo ni šlo. Poleg učbenika in delovnega zvezka smo se morali tako mi učitelji kot učenci uvesti pred zaslone in oboji smo se morali čez noč naučiti učinkovite uporabe prednosti IK tehnologije.

1.1 Arnesova spletna učilnica

Z Arnesovo spletno učilnico sem se prvič srečala leta 2010, ko smo se učitelji na šoli udeležili izobraževanja o tovrstnih učilnicah. Spoznali smo osnove učilnice, njen namen, kako deluje in kako vanjo dodajamo vire in dejavnosti. Že takrat se mi je zdela zanimiva, zato sem se odločila, da po končanem izobraževanju vzpostavim spletno učilnico za vsak razred ter vanjo nalagam delovne liste, PPT predstavitve in povezave do interaktivnih vaj na različnih spletnih straneh. Učenci so imeli ključ za dostop do učilnice (takrat se učenci na naši šoli še niso prijavljali z uporabniški imeni in gesli), vendar obisk učilnic ni bil prav množičen. Načrtovala sem, da učilnice postopoma dopolnujem in učence navajam, da se jih poslužujejo. Epidemija je postopnost močno pospešila. Ob prvem zaprtju se je na naši šoli vsak učitelj sam odločil, s pomočjo katerega kanala bo poučeval. Nekateri so delali po elektronski pošti, nekateri prek eAsistentove, drugi prek Arnesove učilnice. Dokaj hitro smo ugotovili, da se bo potrebno poenotiti. Praksa, da mora učenec na predmetni stopnji vsak dan do šolskih obveznosti dostopati po treh različnih poteh, ni bila dobra. Pred drugim zaprtjem smo se zato dogovorili, da bo na predmetni stopnji osnovni kanal med učitelji in učenci zgolj Arnesova spletna učilnica, videokonferenčno orodje pa Zoom.

Arnesova spletna učilnica ponuja veliko. Ima številne možnosti vstavljanja virov (datoteke, galerije slik, mape, strani, spletne povezave) in dejavnosti (anketa, delavnica, dnevnik, forum, h5p, igre, klepet, kviz, naloga, vprašalnik, wiki). Sama sem se največ posluževala vstavljanja datotek, strani, spletnih povezav, forumov, nalog, wikija in h5p dejavnosti. Ker sem v te učilnice vložila že veliko truda, se mi zdi škoda, da jih ne bi uporabljala še naprej. Trenutno učilnice preurejam tako, da poglavja v učilnici sovpadajo s poglavji v učbeniku in delovnem zvezku. Z nalepkami poimenujem tedne, pod katere vstavljam strani v učbeniku in delovnem zvezku, videe z razlago snovi ali kakšno drugo vsebino, spletne povezave do vaj, delovne liste, h5p naloge, wikije, oddajo nalog pa še marsikaj drugega. Zakaj se mi zdi vzdrževanje učilnice dobra naložba za naprej? Spletna učilnica je lahko opora pri šolskem ali domačem delu in takojšnja rešitev v primeru ponovne višje sile in zaprtja šol. Kot učiteljica imam tako zbrano vse gradivo na enem mestu, do spletne učilnice lahko kadarkoli dostopam iz katerekoli učilnice na šoli (npr. v primeru nadomeščanja). Pa ne samo jaz, tudi učenci imajo zbrano vse na enem mestu, da lahko sledijo pouku, tudi če ne morejo priti v šolo zaradi bolezni ali drugih razlogov oziroma so tisto uro vključeni v druge šolske dogodke (tekmovanja, prireditve ...).

1.2 Zoom

Drugo pomembno orodje pri delu na daljavo je bilo videokonferenčno orodje Zoom. Na šoli smo se odločili, da ne bomo vseh ur pouka izvajali po Zoomu, ker bi bilo za osnovnošolske učence prenaporno preživeti celo dopoldne pred zasloni. Kot povedano že v uvodu, smo učitelji angleščine dodobra izkoristili učbenike in delovne zvezke, seveda pa se zaslonom ni dalo popolnoma izogniti. Ko smo opravljali evalvacijo po prvem zaprtju, je veliko otrok in staršev izrazilo željo, da bi imeli več pouka po Zoomu. Všeč jim je bilo, da so naloge in zadolžitve opravili v tisti šolski uri na daljavo in bili potem prosti. Kar nekaj pa jih je izrazilo negotovanje, ker se Zoomov niso mogli udeležiti, ker jih je v družini več istočasno potrebovalo računalnike (ali tablice ali telefone) in jih niso imeli dovolj (družine, kjer sta oba starša delala na daljavo in se je na daljavo šolalo več otrok). Ponekod so bile slabe internetne povezave ... Za te učence torej pogostejša srečavanja po Zoomu niso bila najboljša izbira. Da bi čim bolj poskrbeli za vse, smo le del ur na teden namenili Zoomu.

Pri angleščini je Zoom koristen, ker omogoča razvijanje govornega sporočanja. Učenci imajo možnost govoriti, učitelj jih lahko popravlja. Zoomovo orodje 'Breakout rooms' omogoča tudi delo

v skupinah, kjer ima večina učencev možnost govorenja. Ker pa je učitelj lahko prisoten samo v eni skupini naenkrat, se velikokrat zgodi, da v teh 'sobah' ne govorijo angleško. Nekajkrat se je tudi zgodilo, da je bilo potrebno naknadno reševati prepire (v katere so se vključili tudi starši). Zoom je koristen tudi zato, ker omogoča razlago v živo, po kateri so učenci v anketah večkrat izrazili željo. A izpostavili so tudi drugo prednost dela na daljavo, to je možnost samostojnega razporejanja dela znotraj dneva, česar pa jim Zoomove ure ne omogočajo. Povezava do mojega Zooma je bila vedno enaka, vedno je bila objavljena na vrhu učilnice, učenci so morali najprej počakati v čakalnici, prijavljeni so morali biti s svojim imenom in priimkom. Zoom ima svoje prednosti, svoje slabosti, močno pa upam, da ga za namene rednega pouka ne bomo več potrebovali.

1.3 PPT videoposnetki

Stockwell in Reinders (2019) pravita, da pri tehnologijah za učenje jezika ni nujno posegati po najnovejši tehnologiji. Včasih je dovolj, če se naučimo uporabljati funkcije, ki nam jih ponuja obstoječa in preverjena tehnologija, pa naj bo še tako preprosta. Bistveno je, da bomo z njo obogatili učni proces in izboljšali učne učinke. Kot takšen se je izkazal tudi program PowerPoint, ki smo ga doslej uporabljali kot pripomoček pri klasičnih predstavitev, s poznavanjem vseh njegovih možnosti pa lahko postane odlična »stara« tehnologija za izdelavo videov v učne namene. Učitelji imamo pripravljenih že veliko PowerPoint predstavitev in če si vzamemo nekaj časa ter predstavite posnamemo in pretvorimo v videe, bo to dobra naložba tudi za prihodnost. Ko namreč video enkrat naložimo v spletno učilnico, lahko do razlage pridejo tudi učenci, ki se ne morejo udeležiti videosrečanja prek Zooma, učenci, ki ne morejo priti v šolo zaradi bolezni ali karanten, in učenci, ki morajo razlago slišati večkrat. Mogoče se ob tem komu poraja vprašanje, ali ne bi bilo preprosteje pobrsniti za že obstoječimi videi s podobno vsebino na kanalu YouTube. Tudi to je ena od možnosti, včasih celo zelo dobra, vendar se pogosto izkaže, da tovrstne razlage niso prilagojene za učence našega razreda, da so enkrat prenatrpane, drugič povedo premalo, včasih nas zmoti kaj tretjega. Ko pa video izdelamo sami, ga prilagodimo sebi in našim učencem. Glede na moje dosežanje izkušnje so videoposnetki najbolj smiselni in uporabni pri razlagi slovničnih struktur.

1.4 h5p interaktivne vsebine

Ena od dejavnosti, ki jih ponujajo spletišča, je tudi h5p. V primerjavi z Arnesovim kvizom, ki nam vzame veliko časa za sestavo, je h5p interaktivna dejavnost bolj dinamična, lažje in hitreje jo je izdelati, poleg tega obstaja več spletišč, ki omogočajo deljenje h5p vsebin. Na h5p dejavnost sem najprej naletela ob raziskovanju Arnesove spletne učilnice. V učilnico sem želela vnesti tudi interaktivne naloge, ki bi služile igrifikaciji, jaz kot učiteljica pa bi hkrati lahko spremljala razumevanje snovi ter napredek učencev. Poskušala sem sicer narediti nekaj Arnesovih kvizov, vendar so mi vzeli preveč časa. Res pa je, da so bolj natančni, posebej v primeru, ko želimo z nalogo tudi ocenjevati znanje. A to ni bil moj namen. Ugotovila sem tudi, da je na spletu veliko videovodilcev z navodili za sestavo h5p aktivnosti, poleg tega sem se udeležila Arnesovega spletnega tečaja o h5p vsebinah.

2 Razredničarka

Kot razredničarka sem se z učenci srečevala prek Arnesove spletne učilnice in forumov, enkrat tedensko pa smo se srečevali na razredni uri po Zoomu - predvsem zaradi podpore in vzdrževanja medsebojnih stikov. Šolska računalničarka mi je ustvarila učilnico za razredne ure. Na vrhu učilnice, tako kot na vrhu vseh mojih učilnic, sta objavljena moj elektronski naslov in povezava do mojega Zooma. V učilnici sem ustvarila tudi dva stalna foruma. Enega sem poimenovala Kje me čevelj žuli in je bil namenjen reševanju različnih problemov (kaj je za nalogo, kje so naloge, tehnične težave ...), drugi forum pa je bil namenjen temam za razmislek, kot je npr. odgovorna raba interneta. V učilnici sem objavljala tudi fotografije izdelkov, ki so jih izdelovali učenci, fotografije dnevov dejavnosti, voščila ob praznikih in posnetke prireditvev.

3 Mama

Kot mami mi je bilo zelo težko. V šolsko delo sem bila vpeta cel dan in velikokrat sem svojo družino postavila na drugo mesto. Ker sta bila moja dva sinova še v nižjih razredih, nista zmogla opravljati svojih zadolžitvev brez pomoči staršev. Oba z možem sva bila hkrati 'v službi' in hkrati doma. Občasno smo imeli idealne dneve, ko so bile zadolžitve vseh opravljene v zgodnjem popoldanskem času, večino dnevov pa temu ni bilo tako. Otroka sta naloge opravljala še pozno popoldne ali čez vikend, sama pa sem imela nenehen občutek, da sem v službi 24 ur na dan. Zanimivo se mi zdi, da

je zelo malo učiteljic z majhnimi otroki izkoristilo možnost odsotnosti z dela zaradi nujnega varstva. Verjetno nismo hotele naprtiti dodatnega dela sodelavkam.

Zaključek

Delo na daljavo zame ni bilo lahko in resnično upam, da se ne ponovi. Ker pa sem v izdelavo različnih šolskih gradiv vložila veliko truda in se ob tem tudi veliko naučila, bom z nekaterimi v prispevku omenjenimi dejavnostmi še nadaljevala. Menim, da so Arnesova spletna učilnica, PPT videoposnetki in h5p vsebine dobra naložba za naprej.

Literatura

Stockwell, G. in Reinders, H. (2019). Technology, Motivation and Autonomy, and Teacher Psychology in Language Learning: Exploring the Myths and Possibilities. *Annual Review of Applied Linguistics*, 39(1), 40–51. <https://doi.org/10.1017/S0267190519000084>

Priporočila za opremljenost šol z IKT (2018) https://www.unilj.si/mma/priporocila_za_opremljenost_sol_z_ikt/2018103012430430/

ROMI NA DALEČ, A VENDAR BLIZU

Povzetek: Splošna problematika ob izbruhu pandemije se je v učiteljskem poklicu reflektirala skozi številčne prilagoditve na področju pedagoškega pristopa do učencev in učenja, hkrati pa tudi skozi sodelovanje s starši, ki je potekalo na bistveno drugačen način. Specifična situacija na omenjenem področju izobraževanja na daljavo se je pojavila pri učencih Romih, predvsem zaradi številčno velikih družin. Slednji so del naše ožje skupnosti in posledično bi morali imeti enake možnosti za izobraževanje kot večinski del populacije. Kot opozarjajo različna poročila o Romih in Travellerjih v javnem izobraževanju, so Romi znova naleteli na težavi diskriminacije in izključenosti, kar se je izdatno pokazalo pri zagotavljanju opreme za delo na daljavo. Kar nekaj časa je preteklo, da smo našli pravi pristop, in to kljub temu da se je veliko staršev izdatno vključevalo v proces izobraževanja

Ključne besede: segregacija, diskriminacija, empatija, Travellerji.

ROMA FROM AFAR, YET CLOSE

Abstract: The general problem at the outbreak of the pandemic was reflected in the teaching profession through numerous adjustments in the field of pedagogical approach to students and learning, but also through cooperation with parents, which took place in a significantly different way. The specific situation in the mentioned field of online education arose among Roma students, mainly due to their large families. The latter are part of our immediate community and consequently should have the same educational opportunities as the majority of the population. As various reports on Roma and Travelers in public education point out, Roma have once again encountered the problem of discrimination and exclusion, which was clearly shown in the provision of teleworking equipment. It took us quite a long while to find the right approach, despite the fact that many parents have been heavily involved in the education process.

Key words: segregation, discrimination, empathy, Travelers.

1 Uvod

Med poučevanjem na daljavo je posebno konotacijo dobilo delo z učenci Romi. Le ti so že dalj časa del naše skupnosti ter posledično del vzgojno izobraževalnega dela. V sistemu izobraževanja naj bi imeli vsi učenci enake možnosti. Enakost in enakopravnost vseh otrok bi naj bilo osnovno vodilo pri vključevanju v izobraževanje. Romske družine izhajajo iz različnih področij Slovenije in se zato pristopi do tega problema razlikujejo glede števila Romov v posamezni regiji. Delo z učenci se razlikuje že med posameznimi šolami, izhajajoč iz trenutnih potreb. Tako je tudi na naši šoli prilagojeno otrokom in družinam. Sproti prilagajamo oblike, metode in načine dela glede na trenutno število otrok in upoštevajoč posamezno družino. Vsestransko prilagajanje ob vključevanju učencev Romov v šolski sistem, upoštevajoč, da jih večina prihaja iz socialno šibkejšega okolja, zahteva osnovno poznavanje njihove kulture in običajev. Pomembna pa je tudi strokovnost, izkušnje in še posebej empatija posameznega učitelja. Kako najbolje sobivati in sprejemati različnost pri delu z otroki je predvsem naša skrb. Ne smemo pozabiti, da nismo drugačni, nismo boljši, ampak smo enaki s svojimi strahovi, s svojimi občutki žalosti, sreče, veselja pa tudi s svojimi težavami. Dodatne težave, ki spremljajo vzgojno izobraževalno pa so še, premalo izobražen kader in na drugi strani velike družine, drugačen jezik in ne zavedanje staršev, kako pomembno je izobraževanje.

2 Iz prakse

V prispevku bo prikazan način dela na daljavo na naši šoli v času epidemije. Podrobneje se bomo posvetili specifičnemu delu z romskimi otroki prvega in drugega izobraževalnega obdobja. Zastavili smo cilje in strategije z namenom, da olajšamo prilagajanje na specifično situacijo. Prilagodili smo pristope in vzpostavili komunikacijo z učenci in njihovimi starši. V prvi fazi smo morali zagotoviti dovolj računalnikov za posamezno družino. Zaradi številčno velikih družin in otrok različne starosti je bila zagotovitev dovolj računalnikov, le delno uresničljiva, zato smo še posebej pozorno sestavili urnike za delo na daljavo. V prvih tednih, ko še ni bila vzpostavljena komunikacija za delo na daljavo, smo pripravljali učna gradiva, po katera so starši prihajali v šolo. S starši smo vsakodnevno komunicirali preko telefonov. To sodelovanje je bilo dobro, saj so starši ugotovili, da nam je enako mar za vse otroke. Pogovori so bili splošne narave. Z vztrajnim iskanjem stikov s starši in učenci smo začeli zelo bolje sodelovati. Individualna pomoč je bila običajno za več otrok ene družine.

Vsekakor pa ni bilo na prvem mestu učenje, temveč priprava na vključevanje otrok v urnik svojega razreda. Po nekaj začetnih težavah smo motivirali starše, da se vključujejo v proces. Vse več je bilo komunikacije med starši in učitelji, zato so tudi otroci pokazali večje zanimanje za šolske obveznosti. Na individualne ure se je začelo vključevati več otrok. Do neke mere je bilo to mogoče, vendar tudi koristno. Lažje smo začeli razumevati družinsko življenje naših učencev. Po daljšem obdobju se je zanimanje za sodelovanje in delo zmanjšalo, tako pri učencih Romih, kot pri ostalih učencih. Z občasnim vračanjem v šolo, so se pojavile težave z izostanki iz najrazličnejših razlogov. Ker pa smo imeli že kar dobro vzpostavljeno komunikacijo s starši, so se težave izostankov zmanjšale. V tej fazi se je nudila individualna pomoč več otrokom iste družine, da smo zagotavljali primerne razdalje za zmanjšanjem verjetnosti prenosa okužbe.

S ponovnimi ukrepi, ki so nas vrnilo zopet na poučevanje na daljavo smo del individualne pomoči usmerili v vključevanje k pouku matičnega razreda. V teh primerih smo se tudi učitelji individualne pomoči vključevali skupaj z njimi. Tako smo jim olajšali ponovno sodelovanje v učnem procesu.

Zaključek

Kot smo ugotovili skozi to neobičajno in specifično obdobje, še vedno velja, da je učitelj najpomembnejši člen v razredu, ki povezuje učence med seboj in ustvarja pozitivno klimo. Odgovoren je za razvoj posameznikov, sposobnih spoštljivega sobivanja in ustvarja občutek pripadnosti. Izboljšali smo komunikacijo s starši, ki se je tudi delno obdržala do sedaj. Zaposlili smo tudi romsko pomočnico, našo bivšo učenko, ki je bila dodatna vez med učitelji, starši in učenci.

Tudi v naprej se bomo trudili za boljše odnose in poskušali čim več učencem omogočiti boljše izobrazbo. Samo tako bomo pokazali, da smo vredni tega poklica, ki ga opravljamo.

Literatura

Slike: 1, 2, 3, 4 lastni vir (2019/2020)

<http://sl.wikipedia.org/wiki/Romi>

Franco Juri: «Problem niso Romi, problem smo mi»: Objektiv, 2. 12. 2006, str. 14.

Romi in Travellerji v javnem izobraževanju – Povzetek (2006).

Mojca Peček, Ivan Čuk, Irena Lesar: »Učitelji o Romih v slovenskih šolah«. Ojava:2006. Ojava 2006

IZZIVI POUČEVANJA UČENCEV ROMOV V ČASU IZOBRAŽEVANJA NA DALJAVO

Povzetek: V prispevku najprej pojasnujem, kakšna etnična skupina so Romi, kako živijo, kako se vključujejo v izobraževalni proces in s čim se pri tem soočajo. Pojasnitev njihovega načina življenja in kulture je namreč ključna za razumevanje poteka njihovega učnega procesa v času epidemije. Izobraževanje na daljavo je predstavljalo prenekateri izziv tako učencem kot staršem, ki prihajajo iz urejenih socialnih okolij, pri učencih Romih pa je bil izziv poučevanja v teh izrednih razmerah še toliko večji. Učitelji smo morali tako rekoč čez noč najti način, kako se povezati z romskimi učenci tako na tehnološki kot na psihosocialni ravni in prilagoditi metode poučevanja. Izkazalo se je, da sta bila romska učenca, ki sem ju v tem času poučevala, brez tehnoloških znanj, z nizko motivacijo za delo, da se nista posluževala spletnih učilnic in videokonferenc. Trud in iznajdljivost učitelja ter pomoč romske pomočnice, ki je bila vezni člen med šolo in romskimi učenci, so bili ključni dejavniki, da smo pri teh učencih dosegli sodelovanje in minimalni napredek v usvajanju snovi.

Ključne besede: Romi, izobraževanje romskih učencev, potek izobraževanja na daljavo, epidemija covid-19

EDUCATIONAL CHALLENGES WITHIN ROMANY COMMUNITIES WHILST LEARNING ONLINE

Abstract: In order to understand the online educational challenges faced by Romany communities during the Covid-19 pandemic, it is important to put their cultural differences into context. This includes ethnic characteristics, their way of life, inclusion into the educational system and daily difficulties faced. Online learning has been an enormous challenge for all children and their parents, including those who come from stable socio-economic and emotionally supportive backgrounds. For Romany students this challenge has been exacerbated. Without any previous experience, and virtually overnight, teachers have had to create both technological and psychosocial methods to reach Romany students, thereby establishing a new method of teaching. There is little motivation for Romany children to learn if they have no ICT experience or knowledge of how to use different educational tools such as videoconferences or online classrooms. The key factors in achieving progress in reaching minimal standards of learning have therefore been the ingenuity and creativity of teachers, along with sensitive liaison between communities by a school coordinator.

Keywords: Romany population, educating Romany students, online learning, Covid-19 pandemic

Uvod

Izobraževanje na daljavo v času epidemije je prineslo prenekateri izziv vsem vpletenim v učnem procesu – učiteljem, učencem, staršem in strokovnim delavcem. To je bila težka preizkušnja tako za družine, ki imajo urejeno socialno okolje, za tiste z neurejenim pa še toliko težja. V to slednjo zagotovo spadajo tudi romske družine v okolici Novega mesta, katerih učenci obiskujejo našo šolo. Da bi lažje razumeli potek njihovega vključevanja v učni proces v času pouka na daljavo, je potrebno najprej pojasniti njihov način življenja, kulturo in vključevanje v izobraževalni proces.

Kdo so Romi?

Romi so indijsko ljudstvo, ki je naseljeno skoraj po vsem svetu. So ljudstvo brez lastne države, praviloma povsod pa so odrinjeni na rob družbenega življenja (Tancer 1994, str. 21).

Romi so v Sloveniji opredeljeni kot etnična skupina in po podatkih Inštituta RS za socialno varstvo iz leta 2014 v Sloveniji živi okoli 11.700 Romov, od tega največ na območjih centrov za socialno delo Maribor in Murska Sobota (skupno 3000). Takoj zatem sledijo Novo mesto, Črnomelj in Kočevje. Na območju novomeškega centra za socialno delo jih živi okoli 1500. Zaradi njihovega načina naseljevanja in ugibanj o njihovi preteklosti so jih ljudje imeli za asocialne, prestopnike, vagabunde, lopove, kriminalce ... Zelo zgodaj so dobili tudi ime Cigani. Zaradi negativnega prizvoka tega imena pa se je začelo uveljavljati ime Rom. Rome so že zelo zgodaj začeli preganjati in zaradi tega se tudi niso mogli nikjer ustaliti. To jih je privedlo do tega, da živijo v dvojni socialno-kulturni stvarnosti – na eni strani ohranjajo svoj tradicionalni način življenja, na drugi pa se prilagajajo razmeram na območjih, kjer se naseljujejo (Brizani – Traja 2000, str. 46).

Jezik, zaprtost romskih skupin in ločenost od večinskega prebivalstva jim je omogočilo, da so svoje običaje in tradicijo ohranili do danes, seveda s prilagoditvijo vsakokratnemu kulturnemu okolju

(Štrukelj 2004, str. 74). Kljub močni zasidranosti romske tradicije je v novejšem času opaziti, da se tudi Romi prilagajajo sodobnemu načinu življenja. Vse pomembnejše so materialne dobrine – šotore in prikolice zamenjujejo novograjene hiše, čedalje več Romov ima moderne avtomobile, mladi želijo biti modno oblečeni, prosti čas preživljajo tako kot njihovi vrstniki, vključujejo se v vzgojno-izobraževalne programe. Obstajajo tudi mešane romsko-neromske družine.

Romi na Dolenjskem

Največ dolenjskih Romov se je ustalilo na obrobju Novega mesta in po vaseh, ki so ostale posebni izolati. Večina odraslih Romov v Mestni občini Novo mesto ni izobražena, kar jim onemogoča, da bi dobili redno zaposlitev. To jih vodi v odvisnost od priložnostnih del in denarnih socialnih pomoči, pa tudi od lastne iznajdljivosti, ki je največkrat v nasprotju z zakoni. Zlasti med mlajšimi odraslimi Romi prihaja do nasilja tako znotraj naselij kot z ostalimi prebivalci. Pogosto tudi kradejo ali prekupejo (avtomobilski deli, železo, baker, droge ...). Kljub temu pa se število otrok, ki redno obiskujejo osnovno šolo, povečuje. Možnost vključevanja v izobraževanje pa Razvojno izobraževalni center Novo mesto nudi tudi odraslim Romom, ki niso dokončali osnovnega šolanja. Nudijo jim tako program formalnega kot neformalnega izobraževanja, s katerima želijo izboljšati njihovo funkcionalno znanje in pismenost. Zelo počasi se tudi pri Romih krepi zavest o temeljnih državljskih pravicah in z njo zahteva po enakopravni vključitvi v družbo in to ne le v okviru vzgojno-izobraževalnih dejavnosti. Predvsem na Dolenjskem, v Beli krajini ter v Posavju pa redne vpetosti v življenje lokalne skupnosti večinoma ni mogoče zaznati, prav tako v nekaterih naseljih na tem območju nimajo niti osnovnih življenjskih dobrin (voda, elektrika, kanalizacija).

Ovire pri izobraževanju romskih učencev na Dolenjskem

Romski učenci se v času izobraževanja soočajo predvsem z naslednjimi ovirami:

- neredno obiskovanje pouka, slabši uspeh in prenehanje šolanja (v romski kulturi obstajajo določeni običaji in vrednote, ki jih lahko povežemo z ne vključevanjem otrok v šole, z zgodnjim zapuščanjem šol in pogostim izostajanjem od pouka. Oviro lahko predstavlja zgodnje ustvarjanje družine, dekleta se namreč pogosto poročijo že med 13. in 15. letom, fantje pa med 14. in 16. letom; šola se jim ne zdi smiselna; zaslužek vidijo v priložnostnih delih, pogosto v protizakonitih dejavnostih);
- negativna identiteta, diskriminacija; stereotipi (Romi smrdijo, so umazani, kradejo ...);
- romski jezik;
- revščina (nekateri še vedno živijo v barakah brez vode, elektrike ...);
- slabo učno predznanje (neobiskovanje vrtca, nespodbudno družinsko okolje).

Če naštetim težavam prištejemo še težave, ki jih je prinesel pouk na daljavo, sama epidemija, spoznanje, da je bilo izobraževanje na daljavo v veliki meri odvisno od pomoči staršev, tehnološke opremljenosti, poleg tega pa tudi od odnosov v družini, motivacije za učenje, primerne prostora za učenje itd., lahko utemeljeno trdimo, da je bilo izobraževanje na daljavo za romske učence velik izziv tako za učence kot strokovne delavce.

Potek pouka na daljavo pri romskih učencih

V šol. letu 2020/2021 sem poučevala dva učenca Roma, ki prihajata iz naselja Poganci, iz sicer dokaj urejenih družin. Enega sem poučevala slovenščino v 7. razredu in mu bila tudi razredničarka, drugega pa slovenščino v 9. razredu. Pri obeh učencih je bilo potrebno najprej preveriti, ali imajo doma ustrezno tehnično opremo – računalnik, kamero (ta je bila za učence obvezna) in ali imajo dostop do interneta. Po pogovoru s starši, s katerimi sem stik vzpostavila prek telefona, smo ugotovili, da učenca doma nimata računalnika, da pa imata svoj mobilni telefon. Ker nobeden od njiju ni imel sklenjenega paketa pri mobilnih operaterjih, so zakupovali mobilne podatke, ki pa sta jih zelo hitro porabila za druge spletne dejavnosti (video igrice, družabna omrežja ...).

Hitro smo ugotovili, da je potrebno najti drug način povezovanja z njima. S šolsko svetovalno delavko sva se dokaj hitro povezali z romsko pomočnico, ki je bila v času pouka na daljavo vezni člen med šolo in romskimi učenci. Romska pomočnica je delovala v sklopu Društva za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto. Omenjeno društvo je ustanovilo dnevne centre v romskih naseljih, kjer so vsakodnevno pomagali romskim učencem pri pouku na daljavo. Tam jim je bil na voljo tudi računalnik. Romska pomočnica je ugotovila, da učenca nista bila večča računalnika in da z njim nista znala upravljati. Prav tako nista znala dostopati do spletnih učilnic, se priklopiti na videokonferenco učiteljev, oddati naloge ... Učenje teh osnovnih računalniških znanj jim je vzelo veliko časa, prav

tako pa učenca nista izkazovala želje po usvajanju teh veščin. Da ne bi izgubljali preveč časa in izpustili preveč snovi, sva se z romsko pomočnico dogovorili, da sem za vsak teden pripravila prilagojeno gradivo (zmanjšan obseg učne snovi, manj domačih nalog, več zgledov ...), ki ga je šola po navadni pošti pošiljala učencema v romsko naselje. Tam ga je nato prevzela romska pomočnica in učencema pomagala, ju usmerjala, spodbujala. Opravljeno delo, zapiske, naloge je poslikala in mi slike na koncu vsakega tedna pošiljala po elektronski pošti. Učenca sta na podlagi opravljenega dela prek romske pomočnice prejela mojo povratno informacijo. Občasno pa ju je, npr. pri branju ali deklamiranju pesmi, posnela s telefonom in mi posnetek poslala. Z učencema sem bila tako v neposrednem stiku zelo redko. Svetovalna delavka je bila z njima v stiku večinoma le prek aplikacij, kot so Viber, Messenger, WhatsApp. Zelo redko, že proti koncu pouka na daljavo, sta se nekajkrat prek mobilnika prijavila na videokonferenco, a z izključeno kamero. Sklepamo lahko, da jima je bilo neprijetno, da bi ostali videli njihov dom, morda ostale družinske člane, morda nista imela primerne prostora in zasebnosti. Med vzroke pa lahko prištejemo tudi nelagodje ob tem, da bi se morala na videokonferencah izpostavljati, kaj povedati (vemo, da je jezik velika ovira).

Evalvacija

Iz svoje izkušnje lahko potrdim, da romska učenca nista bila večča računalnika, da se nista posluževala spletnih učilnic, nista oddajala spletnih nalog in nista obiskovala videokonferenc. Občasno sta prek spletnih aplikacij obiskovala učno pomoč za Rome (bolj iz razloga, da bi se pogovarjala o različnih stvareh in ne da bi izkazovala interes za delo). Sprva sta pouk na daljavo dojemala kot počitnice in proste dni, s pomočjo in angažiranostjo vseh vpletenih pa smo dosegli majhne premike. Bila sta dokaj nesamostojna in sta potrebovala stalno spremljanje in spodbudo. Brez romske pomočnice pa bi bili tudi ti majhni napredki zelo težko mogoči. Domače okolje za njiju ni bilo spodbudno, pomoči in podpore staršev ni bilo. Potrdim lahko, da sta bila učenca bolj uspešna pri učenju v šoli, saj sem mnenja, da sta bila v slabšem položaju kot večina drugih učencev. Slabše znanje se je kazalo ob vrnitvi v šolo v tem, da nista imela zapiskov, snov ni bila utrjena, potrebovala sta veliko več organiziranosti, ponavljanja, individualni načrt ocenjevanj znanja z jasnimi smernicami, več pomoči in motivacije.

Zaključek

Vzroke za težave, ki so se pojavile pri romskih učencih v času izobraževanja na daljavo, lahko iščemo tako v njihovem načinu življenja, dojemanju izobraževanja pa tudi zaradi velikega pomanjkanja notranje motivacije, brezbriznosti, nesamostojnosti ... Njuno znanje je bilo po vrnitvi v šolo pomanjkljivo. Izkazalo se je, da tudi v primeru, če bi romska učenca imela svoj računalnik, se njuno delo za šolo ne bi bistveno spremenilo – na tem mestu se poraja vprašanje, ali je šolsko ministrstvo naredilo dovolj za učence, ki so v neenakovrednem položaju, in ali so zagotovili dovolj jasna navodila za delo z učenci iz ranljivih skupin in dodatno kadrovsko pomoč. Vsaka šola se je morala znati po svoje, se prilagoditi in uporabiti vse načine pomoči, da romskih učencev v času epidemije ne bi popolnoma »izgubili«.

Literatura

- Brizani-Traja, I. (2000). *Le ostanite – Romi gredo!* Celovec-Ljubljana-Dunaj: Mohorjeva družba v Celovcu.
- Štrukelj, P. (2004). *Tisočletne podobe nemirnih nomadov: zgodovina in kultura Romov v Sloveniji*. Ljubljana: Družina.
- Tancer, M. (1994). *Vzgoja in izobraževanje Romov na Slovenskem*. Maribor: Založba Obzorja.

POUK NA DALJAVO Z UČENCI ROMI

Povzetek: Učenci Romi so skupina učencev, ki se razlikujejo od drugih učencev predvsem po načinu življenja in vrednotah v domačem okolju. Epidemija je pokazala pomembno značilnost romskih družin – nizko računalniško pismenost in tudi neopremljenost. To je ob vsesplošni nenaklonjenosti izobraževanju botrovalo slabi vključenosti romskih učencev v pouk v času šolanja na daljavo. Kljub temu da smo v šoli opremili družine z vso potrebno opremo za učenje na daljavo, smo se srečevali z mnogimi izzivi. Učenci se pouka niso udeleževali. Slabo so ravnali z izposojeno opremo. Nekateri kljub želji, da bi se udeleževali pouka na daljavo, niso znali uporabljati opreme ali pa jim je bilo nerodno vklopiti kamero. V prispevku je navedenih nekaj izkušenj z učenci Romi med šolanjem na daljavo in razmišljanje o tem, kako je to obdobje vplivalo na romske učence in kaj bi lahko izboljšali.

Ključne besede: učenci Romi, dodatna strokovna pomoč, šolanje na daljavo, računalniška oprema, socialne razlike.

REMOTE SCHOOLING WITH THE ROMA STUDENTS

Abstract: The Roma students are unlike other students especially due to their lifestyle and the values within their home environment. The Covid-19 epidemic has brought to light an important aspect of the Roma families, i.e. a low computer literacy, as well as inadequate equipment. With the Roma students already being rather averse to education, this has only deepened the problem of them being present during the remote schooling period. The school staff provided all the families with all the necessary technical equipment for remote schooling, but we were facing many challenges, nonetheless. The students did not attend online courses. They mistreated the borrowed equipment. Some of them wanted to attend the online courses, but either did not know how to use the equipment or were too embarrassed to turn on the camera. This article points out some of our experience with the Roma students during the remote schooling period and some reflection on how this period affected the Roma and what could be improved.

Key words: the Roma students, additional professional assistance, remote schooling, computer equipment, social differences

Uvod

Po izobrazbi sem univerzitetna diplomirana pedagoginja in politologinja. Od leta 2005 sem zaposlena na Osnovni šoli Louisa Adamiča Grosuplje kot izvajalka dodatne strokovne pomoči za učence s posebnimi potrebami in učence Romske ter tudi kot svetovalna delavka. V šolski okoliš naše osnovne šole spada tudi nekaj romskih naselij, iz katerih prihaja približno 40 učencev. Vse informacije v prispevku temeljijo izključno na izkušnjah z grosupeljskimi Romi.

Učenci Romi so skupina učencev, ki se razlikujejo od drugih učencev predvsem po okolju, v katerem živijo oz. iz katerega prihajajo. Večinoma živijo v barakarskih naseljih, brez tekoče vode in rednega dostopa do električnega omrežja. Družine so velike in bivajo v enem ali dveh prostorih, kjer se družijo, prehranjujejo, spijo, učijo ... Njihove vrednote se razlikujejo od vrednot povprečne slovenske družine, izkušnje teh otrok z običajnimi življenjskimi situacijami so omejene. Starši so pogosto nepismeni. Avtorice publikacije Romske družine navajajo, da 2/3 romskih učencev ne konča osnovne šole ali pa uspešno zaključijo le 5 ali 6 razredov (Zaviršek idr., 2019).

Epidemija je pokazala še drugi primanjkljaj romskih družin – računalniško nepismenost in neopremljenost. To je ob vsesplošni nenaklonjenosti izobraževanju botrovalo slabi vključenosti romskih učencev v pouk v času šolanja na daljavo. Kljub temu da smo kot šola opremili družine z vso potrebno opremo za delo na daljavo, smo se srečevali z mnogimi izzivi. Učenci se pouka niso udeleževali. Slabo so ravnali z izposojeno opremo. Nekateri kljub želji, da bi se udeleževali pouka na daljavo, niso znali uporabljati opreme ali pa jim je bilo nerodno vklopiti kamero.

V prispevku se bomo osredotočili predvsem na to, kako smo se ob specifičnosti romskih učencev lotevali šolanja na daljavo na naši šoli in kako uspešni smo bili.

1 Strokovni delavci in delo z učenci romi

Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole (2021) predvideva, da se v osnovni šoli, ki jo obiskujejo vsaj 4 učenci Romi, sistemizira delovno mesto dodatnega strokovnega delavca za delo z učenci Romi. »Šola lahko delež delovnega mesta razporedi med delovno mesto

učitelja za dodatno strokovno pomoč za učence Rome in delovno mesto svetovalnega delavca.« Na šoli, kjer sem zaposlena, to pravico v celoti izkoriščamo v prid dodatne strokovne pomoči za učence Rome. Zato približno 40 učencem (številka se z leti spreminja) omogočamo 33 pedagoških ur ali 1,5 zaposlenega. Izvajalke dodatne strokovne pomoči smo hkrati tudi svetovalne delavke, ki celostno obravnavamo romske družine. To pomeni, da skrbimo za prisotnost učencev in njihovo prehrano, urejeno dokumentacijo, oskrbo s šolskimi potrebščinami ipd. Po potrebi sodelujemo s centrom za socialno delo, policijo, zdravstvenim domom. Starši pogosto potrebujejo pomoč pri razumevanju učiteljevih obvestil in izpolnjevanju dokumentov. Romski starši in tudi starejši učenci svetovalne delavke in izvajalke kličejo kar na osebne telefone, saj odnos z njimi presega običajen odnos med strokovnimi delavci in starši učencev ali pa se od njega vsaj močno razlikuje.

Svetovalne delavke in izvajalke DSP tesno sodelujemo z učitelji, ki učence Rome poučujejo znotraj oddelkov. V veliko pomoč so nam tudi delavke v Večnamenskem centru ČŠOD, t. i. romskem inkubatorju, ki deluje znotraj največjega naselja in pomembno prispeva k celostni pomoči učencem Romom in njihovim družinam. Večnamenski center, med drugim, ponuja predšolsko vzgojo in učno pomoč otrokom naselja.

2 Značilnosti učencev romov na oš la grosuplje

Med petimi naselji, v katerih živijo naši učenci Romi, so velike razlike v ureditvi komunalne infrastrukture in zgradbi, funkcionalnosti in velikosti bivališč, v številu prebivalcev in ne nazadnje tudi v stopnji socialne vključenosti v okolje, naklonjenosti izobraževanju ipd. Največ učencev prihaja iz dveh največjih naselij, kjer so starši na splošno najmanj naklonjeni izobraževanju, pošiljanju otrok v šolo in vzpodbujanju otrok k opravljanju šolskih dolžnosti in kjer imajo učenci najslabše razmere za učenje in pisanje domačih nalog, saj večinoma bivajo v enem prostoru skupaj z drugimi člani številčnih družin. Večina romskih družin je brez tekoče vode ter brez kopalnice in stranišča. Spijo na tleh ali na ležiščih tudi po več skupaj. Električno mnogi pridobivajo s pomočjo agregata ali pa je enostavno nimajo. Starejši učenci in starši imajo mobilne telefone, vsaj enega na družino, vendar pa jih večinoma uporabljajo zgolj za klice, otroci tudi za uporabo socialnih omrežij.

3 Pouk na daljavo

A. Šolsko leto 2019/20

Ko so se šole zaprle marca 2020, smo se vsi znašli pred izzivom, kako učence učiti na daljavo. Medtem ko so učitelji po aktivih načrtovali delo in se učili novih tehnik poučevanja, smo svetovalne delavke razmišljale, kako ohraniti stik z ranljivejšimi skupinami, kot so priseljenci in Romi. Medtem ko smo z večino družin vzpostavili stik prek telefona, elektronske pošte in tudi že prek videoplatform, kot sta zoom in teams, smo romskim družinam, ki nimajo potrebne opreme za spremljanje pouka na daljavo, pripravljali prilagojena tiskana gradiva, ki smo jih osebno predajali ob dogovorjenem času v šoli. Ta gradiva so bila večkrat neuporabljena, naloge nerešene ali narobe rešene, učenci pa so začeli zgubljati stik s šolo. Starši pogosto niso prišli po gradiva ali pa otrokom niso znali pomagati, saj je veliko staršev nepismenih ali pa zgolj nenaklonjenih izobraževanju. Svetovalne delavke smo prek različnih kanalov zbirale računalniško opremo, da bi z njo pomagale socialno ogroženim družinam. Poleg uradnih prošenj na razne institucije smo pomoč iskale prek socialnih omrežij, pri starših, prijateljih in sodelavcih ter prispevale tudi svojo opremo. Nekaj romskih družin smo opremile z rabljeno računalniško opremo, da bi lahko spremljali navodila za delo, ki so jih učitelji objavljali na spletni strani šole, in sodelovali v videosrečanjih, vendar smo naleteli na mnoge ovire. Romski učenci in njihovi starši niso znali uporabljati računalnikov in potrebnih aplikacij, učenci niso imeli primerne prostora za delo, zaradi številčnih družin so se sorojenci motili med seboj ali pa jih je več hkrati potrebovalo računalnik, nekatere družine so bile brez elektrike, motivacija za delo pa je upadala ... Že med prvim zaprtjem šol je postalo jasno, da šolanje na daljavo razlike med učenci pogloblja, deprivilegirane učence pa še bolj potiska na socialni rob. Vrnitev v šolske klopi maja 2020 je bila veliko olajšanje za učitelje, učence in njihove starše. Hkrati smo se začeli pripravljati na morebitno naslednje zaprtje šole.

B. Šolsko leto 2020/21

Ob začetku šolskega leta 2020/21 je bilo jasno, da se bomo kmalu spet šolali na daljavo. Na celotni šoli smo izvedli anketo o opremljenosti družin z računalniško opremo, tablicami in pametnimi tel-

efoni. Vsi učenci so dobili svoj elektronski naslov in geslo za dostop do spletnih učilnic. Učence smo sistematično učili dostopanja do spletnih učilnic in posamezni učitelji so začeli že v času običajnega pouka objavljati določene vsebine, da bi bilo morebitno zaprtje tokrat manj stresno.

Svetovalne delavke smo tesno sodelovale s šolskim računalnikarjem, ki je pregledoval in pripravljala zbrano računalniško opremo za predajo družinam. Ob ponovnem zaprtju šol jeseni 2020 smo začeli opremljati družine in na novo načrtovati pouk.

Romskim družinam smo na računalnike naložili vse potrebne aplikacije, jim shranili uporabniška imena in gesla, v brskalnikih shranili bližnjice do spletne učilnice in elektronske pošte, da bi jim bilo lažje, saj večina ni znala delati z računalnikom. Že med poukom v šoli smo nekajkrat preizkusili aplikacijo zoom in dostop do spletnih učilnic ter elektronske pošte.

4 Uspešnost šolanja učencev romov na daljavo

Šolanje na daljavo je bil za učence Rome izjemno zahteven izziv. Kljub vsemu vloženemu trudi strokovnih delavcev smo vedno naleteli na težave. Izposojeno računalniško opremo so morali najprej povezati in priklopiti, še posebej, če je šlo za stacionarne računalnike. Družine so opremo namreč prevzemale v šoli. Svetovalne delavke, računalnikar in nekateri drugi strokovni delavci smo porabili ogromno časa, da smo pomagali z napotki po telefonu. Kljub temu da so bili računalniki opremljeni s potrebnimi aplikacijami, romski učenci niso znali dostopati do spletnih učilnic in pregledovati pošte. Ponovno smo prek telefona usmerjale učence in njihove starše, kaj naj storijo, da se bodo lahko prijavi v spletno učilnico ali prebrali elektronsko pošto. Spretnejši učenci so nam pošiljali fotografije težav na zaslonu preko aplikacije MSN, da smo jim lažje pomagali. Uporabniška imena in gesla so vsebovala velike in male črke ter posebne znake kot npr. @, ki jih niso znali vtipkati. Voditi smo jih morali od tipke do tipke in jih korak za korakom voditi skozi prijavo. Mnogo staršev denimo ne pozna vseh črk ali pa besede zapisujejo narobe. Tudi povezava med velikimi tiskanimi črkami na tipkovnici in zapisom gesel z malimi tiskanimi črkami je bil za mnoge izziv. Mlajši je bil učenec, težje je bilo. Donirali smo jim še mobilne dostopne točke, da so imeli dostop do interneta, vendar so imeli omejeno količino podatkov. Ker so bili romski otroci navdušeni, da imajo internet, so poslušali glasbo in gledali posnetke, zato so kmalu poročali, da jim internet »ne dela več«.

Sama sem se kljub vsem omejitvam enkrat osebno odpeljala v romsko naselje, da bi svojima učencema pokazala, kako se uporablja računalnik. Dogovorili smo se, da se srečamo naslednje jutro ob 8.30, da skupaj predelamo del snovi, ki jo je njihova učiteljica objavila v spletni učilnici. Ker ju ni bilo na srečanje, sem klicala njuno mamo, in ta mi je povedala, da elektriko pridobivajo s pomočjo agregata in da jim je trenutno zmanjkalo nafte. Prosila me je, če lahko počakam, da dobijo denar za nafto, in če imamo lahko videosrečanja zvečer, ko potrebujejo elektriko za luč, da ne bodo dvakrat dnevno uporabljali agregata. To je obenem pomenilo, da nista prihajala na dopoldanska srečanja z razredničarko. Sčasoma sem jima raje pripravljala tiskana gradiva in komunicirala z njima prek sporočil. Ko se jima je zataknilo, sta mi fotografirala nalogo in mi jo poslala. Učenci, ki se jim je vendarle uspelo povezati s spletom in se prijaviti v spletno učilnico, so imeli pogosto težave z bralnim razumevanjem. Niso razumeli navodil in razlag, zato niso mogli uspešno opravljati nalog. Na videosrečanjih jim je bilo nerodno vklopiti kamero zaradi domačih razmer ali pa se enostavno niso marali pokazati na zaslonu. Še posebej izpostavljeni so bili na videosrečanjih celotnega oddelka, zato se je večina raje udeleževala individualnih ur z izvajalkami dodatne strokovne pomoči. Mlajši sorojenci so med učenjem prihajali in gledali v kamero, jim pulili slušalke iz ušes ali tipkali po tipkovnici. Pogosto je bil v ozadju tudi hrup, saj se je slišalo druge člane družine. V naselju, kjer deluje večnamenski center, so bile v izjemno pomoč delavke ČŠOD-ja, ki so nekaterim družinam ponudile tehnično podporo, mnogim pa kar prostor in pomoč pri učenju. Ko tudi Večnamenski center ni smel več delovati, smo z mnogimi romskimi učenci izgubile stik za več tednov. Kljub temu da smo jim na začetku povedali, da bomo vso opremo ob vrnitvi v šolo zahtevali nazaj, se je veliko opreme izgubilo, uničilo in umazalo. Nekatero družino je preprosto niso vrnile. Svetovalne delavke smo večkrat prosile vodstvo, da bi romskim učencem in še nekaterim drugim omogočili vsaj občasno učenje v prostorih šole, kjer smo jim bile pripravljene pomagati kljub tveganju in prepovedim. Prosile smo, da bi smeli v prostorih šole vsaj uporabljati računalniško opremo. Vse naše prošnje so bile v luči takratnih pravil zavrnjene.

Zaključek

Za učence Rome je bil čas šolanja na daljavo izgubljen čas. Medtem ko mnogi že v običajnih razmerah niso motivirani za obiskovanje pouka in učenje, jih je epidemija še oddaljila od tega delčka nji-

hove vključenosti v širšo družbo. To obdobje je pokazalo, v kako neenakopravnem položaju živijo romski učenci v primerjavi z vrstniki. Vrzeli v njihovem znanju in socialne razlike so se v tem času še poglobile. Zelo jasno so se pokazale tudi vrednote romskih družin, njihov način življenja in odnos staršev do izobrazbe.

Strokovni delavci šol smo vložili ogromno truda v ohranjanje stika med šolo in romskimi učenci. Naučili smo se uporabljati veliko računalniških programov in se naučili rokovati z računalniško opremo. Kljub temu je bilo od začetka do konca jasno, da je osebni stik ključnega pomena. Vsi učenci, še posebej pa socialno in učno šibkejši, potrebujejo osebni stik in pristop, da napredujejo.

Če bi se šolanje na daljavo ponovilo, je treba prilagoditi poučevanje za ranljivejše skupine učencev, kamor Romi zagotovo sodijo. Poleg osebnega stika potrebujejo urejen prostor za učenje. Obiskovanje osnovne šole je za večino Romov edini organizirani stik z družbo izven romskega naselja. Tudi po mnenju avtoric knjige Romske družine je šolanje izjemnega pomena za romske otroke, saj pomeni možnost za emancipacijo in boljši ekonomski status. Druženje izven romskih naselij jih bogati, zaradi njega so svobodnejši in bolj neodvisni (Zaviršek idr., 2019).

Literatura

Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole (2021). Uradni list RS, št. 57/07, 65/08, 99/10, 51/14, 64/15, 47/17, 54/19, 180/20 in 54/21. (10. 11. 2021). Pridobljeno s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV7973>

Zaviršek, D., Djoković, N., Radešić, L., Meden, K., Dogić, K., Kožman, M. (2019). Romske družine: priročnik za razumevanje etične prakse v socialnem delu in drugih pomagajočih poklicih v podporo slovenskim Rominom in Romom. Ljubljana: Društvo Mozaik – društvo otrok.

V NARAVO NA ZABAVO

Povzetek: Sodobni trendi so vedno bolj naklonjeni uporabi napredne tehnologije. Hitri tempo šole na daljavo nas je hoteli ali ne prisilil v odkrivanje novih dimenzij poučevanja. Razumevanje digitalne kompetence v šolstvu je enako pomembno kot znanje za njen razvoj. Kljub temu pa pri samem načrtovanju šolskega dela ostaja glavno vodilo upoštevanje otrokove razvojne stopnje, potreba po gibanju, raziskovanju in možnosti govornega ter socialnega razvoja. Dejavnosti pouka na prostem omogočajo učenčevu dojetje sveta v okolju, za okolje in o okolju. V ospredju je učenje z raziskovanjem, ki spodbuja in ohranja radovednost učencev. Prava mera vzajemnosti med enim in drugim je bila pomembno vodilo pri načrtovanju naravoslovnega dne, kjer so se učenci učili na prostem, hkrati pa uspeli razvijati in pridobiti veščine, ki jih bodo potrebovali v tem našem hitro se spreminjajočem se svetu.

Ključne besede: digitalne kompetence, učenje, naravoslovni dan, pouk na prostem.

HAVING FUN IN THE NATURE

Abstract: Modern trends are increasingly in favour of the use of advanced technology. The fast pace of distance learning forced us to discover new dimensions of teaching whether we wanted or not. Understanding digital competence in education is just as important as knowledge for its development. Nevertheless, the main guideline in the planning of school work remains the consideration of the child's developmental stage, the need for movement, exploration and opportunities for speech and social development. Outdoor activities enable the student to perceive the world in the environment, for the environment and about the environment. Exploration-based learning is at the forefront as it stimulates and maintains students' curiosity. The right amount of reciprocity between the two key elements of curiosity was an important guideline in planning a science day where students took outdoor lessons and at the same time managed to develop and acquire the skills they will need in this our rapidly changing world.

Key words: digital competences, learning, science day, outdoor lessons.

1 Uvod

Dnevi dejavnosti so tisti del obveznega programa osnovne šole, ki medpredmetno povezujejo discipline in predmetna področja, vključena v predmetnik osnovne šole. Sem spadajo kulturni, športni, tehniški in naravoslovni dnevi. Vsem je skupno to, da vzpodbujajo vedoželjnost, ustvarjalnost in samoiniciativnost učenk in učencev, jih usposablja za samostojno opazovanje in pridobivanje izkušenj in znanja, za razvijanje spretnosti ter za samostojno reševanje problemov. In glede na to, da učenci naše šole živijo v čudovitem naravnem okolju, obdanem z gozdovi in travniki, sem izkoristila priložnost za učenje na prostem, ki je pogosteje učinkovitejše kot učenje v zaprtih prostorih. S skupnim načrtovanjem, natančnimi navodili in slikovitim prikazom poteka dejavnosti smo z drugošolci izpeljali nepozaben jesenski naravoslovni dan na daljavo, ki smo ga poimenovali V naravo na zabavo.

1.1 Naravoslovni dnevi

Načrtovanje in organizacija naravoslovnih dni je vezana na okolje, v katerem je šola, oziroma na specifičnosti posameznih šol. Cilji naravoslovnih dni zajemajo aktivno opazovanje, spoznavanje in doživljanje pokrajine kot celote in posamezne sestavine okolja, spoznavanje in razumevanje sobivanja človeka in narave. Intenzivnost doživljanja narave, odkrivanja njene lepote in vrednote, oblikujejo pozitiven odnos do narave, življenja, učenja in dela ter krepijo zavedanje pomena varovanja okolja.

1.2 Pouk na prostem

Pouk na prostem je pouk zunaj učilnice in lahko poteka na najrazličnejših lokacijah. Pomembno je, da je učenec v stiku z okoljem. Učitelj razrednega pouka ima med drugimi tudi to prednost, da poučuje več predmetov. To mu omogoča lažje medpredmetno načrtovanje dejavnosti, ki bodo vključevale cilje in vsebine večih učnih načrtov različnih predmetov. Le tako lahko načrtuje različne dejavnosti, ki bodo življenjske in bodo omogočale celostni razvoj učenčevih sposobnosti. (Novak, Dolgan, Vršič, Podborek, Bojc in Pihler, 2022) Hopwood-Stephens (2013) je z raziskavami dokazala močan vpliv učenja na prostem na dolgotrajni spomin. Učenci, ki so deležni dobro vodenih in kakovostnih dejavnosti na prostem, so bolj sproščeni in zavzeti za vsebine, ki jih sprejemajo. Skribe Dimec (2014) poudarja, da pouk na svežem zraku izboljša učne dosežke, poveča motivacijo, izboljša

fizično in mentalno zdravje, poveča koordinacijo, ravnotežje in ročne spretnosti ter omogoča socialni razvoj učencev.

2 V naravo na zabavo

Učenci so bili vključeni v načrtovanje naravoslovnega dne, ko smo pri skupni uri spoznavanja okolja s pomočjo lutke Kvizkota ugotavljali, kje v naravi se že vidi jesen in zbirali ideje o dejavnostih v gozdu. Na podlagi številnih predlogov sem oblikovala 4 kategorije, ki vsebujejo več kratkih dejavnosti. Z učenci smo se dogovorili, da bodo s sabo v gozd vzeli zvezek aktivnosti, kamor bodo zapisovali, reševali in risali svoje ugotovitve. Vsa nadaljnja navodila o aktivnostih v gozdu dobijo učenci za lažje razumevanje napisana, posneta in podrobno prikazana. Po uvodnih napotkih o primernih oblačilih, obutvi, zaščiti pred klopi, gozdnem bontonu in spremstvu otrok, so bili učenci napoteni v bližnji gozd. Dejavnosti v gozdu sem razdelila v naslednje kategorije medpredmetnega povezovanja:

1. Čutila na preži – vaje čuječnosti

Učenci dobijo naloge pri katerih morajo poslušati, opazovati tipati in vonjati. Prav tako so opozorjeni, da ne smejo ničesar pokušati. Najprej zaprejo oči in poslušajo zvoke iz okolice, ki jih zapišejo v mapo/zvezek aktivnosti. Pri naslednji nalogi z eno roko oblikujejo daljnogled in skozi luknjo opazujejo okolico. V zvezek narišejo, kar so videli. V nadaljevanju se dotaknejo in pobožajo skorjo debela. V zvezek napišejo ali je bila skorja trda, mehka, hrpava ali gladka. Pri zadnji nalogi deblo še povonjajo in zapišejo svoje ugotovitve.

2. Gozdna telovadba

V jesenskem gozdu polnem odpadlega listja se otroci razmigajo z listnim nogometom, kjer stečejo po preprogi suhega listja, ki jim veselo šumi pod nogami in se dviga v zrak. Pri naslednji dejavnosti naredijo iz listja večji kup in ga večkrat preskočijo. Sledi listni dež, kjer listje vržejo visoko v zrak. Na koncu se raztegnejo tako, da poiščejo in objamejo najdebelejše deblo.

3. Gozdni detektivi

Učenci se spremenijo v detektive in raziščejo gozdna tla. V zvezek zapišejo/narišejo katere sledi živali so opazili (iztrebke, objedene rastline, sledi pod lubjem, odtise v tleh, pero, dlako).

4. Jesensko ustvarjanje

Pri zadnji dejavnosti učenci poiščejo na gozdnih tleh najrazličnejše materiale (storže, kamne, veje, liste, plodove, lubje...). Iz naravnih materialov sestavijo sliko na prostem.

Vse nastale fotografije, video posnetke, ugotovitve in predstavitve izdelkov smo si z učenci lahko ogledali v spletni učilnici, kjer smo imeli ustvarjeno skupino foto video kotiček. Ob naslednjem video klicu smo naša spoznanja in doživetja tudi v živo pokomentirali.

3 Foto video kotiček

Pri delu na daljavo je pouk potekal v spletni učilnici Google. Vse posnetke (navodila, smernice, prikaze) in fotografije sem urejala z aplikacijo iMovie. Za skupna srečanja »v živo« smo uporabljali Google Meet. V omenjeni učilnici sem ustvarila mapo z naslovom foto video kotiček, kamor sem starše povabila k dodajanju fotografij in posnetkov dela in izdelkov otrok. Kotiček se je izkazal za zelo učinkovitega in priljubljenega. Otroci so dnevno spremljali drug drugega, komentirali dogajanje in opravljanje posameznih nalog pri različnih predmetih. V komentarjih so bili sprva zadržani in nespretni, s časoma pa vse bolj samostojni, pogumnejši in hitrejši.

Zaključek

Učenje na prostem zagotovo dopolnjuje učenje v razredu in je močno sredstvo za doseganje ciljev in standardov. Da je bila naša učna zabava v gozdu kljub delu na daljavo uspešna, so dokazale vse fotografije izdelkov, zapisi v zvezkih in posnetki različnih gozdnih dogodivščin, o katerih so učenci še dolgo govorili. Foto video kotiček v naši spletni učilnici nam je omogočil, da smo izkoristili pozitivne lastnosti moderne tehnologije. Marsikomu je nasmejana fotografija sošolca, smešen posnetek ali pa spodbudna beseda učiteljice polepšala dan in dala motivacijo za naprej.

Literatura

Hopwood-Stephens, I. (2013). Learning on your doorsteps: Stimulating writing through creative play outdoors for ages 5-9. Routledge.

Novak, N., Dolgan, K., Vršič, V., Podbornik, K., Bojc, J. in Pihler, N. (2022). Pouk na prostem. Priročnik za učiteljice in učitelje na razredni stopnji. Zavod RS za šolstvo.

Skribe Dimec, D. (2014). Spoznavanje okolja, naravoslovja in tehnike (Učbenik).

Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani.

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Drugi-konceptualni-dokumenti/Dnevi_dejavnosti.pdf

RAČUNALNIČAR V MEHURČKU ALKOHOLNEGA VRENJA

Povzetek: Načrtovanje eksperimentalnega dela je za učitelje v času pouka na daljavo oziroma hibridnega pouka predstavljalo velik izziv. Eksperimentalno delo je sestavni del pouka kemije, kjer se učenci navadijo načrtovati in izvajati eksperiment. Učijo se zapisovati rezultate meritev, jih ustrezno predstaviti in analizirati. V ta namen sem pripravila scenarij eksperimentalnega dela, ki vsebuje uporabo spletnih orodij za načrtovanje eksperimentalnega dela in uporabo prenosnih naprav v procesu zapisovanja in pri predstavitvi rezultatov ter analizi opravljenega dela.

Ključne besede: kemija, eksperimentalno delo, prenosne naprave, spletna orodja

COMPUTER SPECIALIST IN AN ALCOHOLIC FERMENTATION BUBBLE

Abstract: Planning experimental work during distant or hybrid learning represents a great challenge for teachers. Experimental work is a part of learning chemistry where students are taught how to plan and execute an experiment. They are taught how to write down measurements and how to present and analyse them. For this purpose I have prepared an experimental work scenario which includes the use of online tools for planning the experimental work and the use of portable devices in the process of transcription, score performance and analysis of the done work.

Keywords: Key words: chemistry, experimental work, portable devices, web tools

Uvod

Znotraj učne snovi pri kemiji sem želela predstaviti računalniško oblikovano in strukturirano vsebino, ki je naložena v spletno učilnico in učitelju omogoča enake korake za vse eksperimentalne vsebine. Ob tem poizkušam odgovoriti na nekatera stalna učiteljeva vprašanja:

- Kako s pomočjo IKT tehnologije po korakih učence navajati na eksperimentalno delo?
  - Kako naj učitelj pri delu na daljavo zasleduje eksperimentalno aktivnost učencev in njihov spoznavni proces (»eksperoučenje«)?
  - Kako računalniško opismenjemo učenca ob eksperimentalnem delu?
  - Kako lahko učitelj pri delu na daljavo vpeljuje eksperimentalno delo in ga kakovostno preverja?
- Načinov in odgovorov je veliko, v naslednjem sestavku predstavljam eno od možnosti.

Načrtovanje eksperimentalnega dela

Za uspešno izvedbo eksperimentalnega dela z uporabo IKT tehnologije je zelo pomembno dobro načrtovanje poteka dela. Pri načrtovanju ure eksperimentalnega dela, ki je podprta z IKT tehnologijo, mi je bilo glavno vodilo izbrati ne plačljiva spletna orodja, ki niso preveč zapletena za uporabo (tako za učitelja kot za učence) in za katere učitelj porabi kratek čas za spoznavanje funkcionalnosti izbranega orodja. Izbrala in uporabljala sem le tista orodja, ki so se mi zdela uporabna pri vseh oblikah pouka (pouk na daljavo, hibridni pouk, klasičen pouk). Pri načrtovanju scenarija za eksperimentalno delo z uporabo IKT tehnologije sem upoštevala tudi metode poučevanja glede na uporabnost orodij v različnih fazah pouka (uvod, eksperimentalni del, beleženje podatkov, evalvacija). Zelo pomembno je tudi imeti občutek za čas potreben za izpeljavo ure eksperimentalnega dela. Pri pouku na daljavo in hibridnem pouku sem načrtovala tudi videokonferenčno srečanje, kjer sva z učiteljico kemije učence seznanili s fazami eksperimentalnega dela – časovnico eksperimentalnega dela. Časovnico sem izdelala s spletnim orodjem in jo objavila v spletni učilnici kemije.

Spletna orodja v scenariju eksperimentalnega dela

Zoom

Obstajajo različne platforme za avdio in video-komunikacijo. Učiteljici sem priporočala Cisco Webex in Zoom platformo. Po raziskovanju funkcionalnosti obeh platform sva se odločili za Zoom. Uporabila sem platformo, ki je na naslovu zoom.us. Ta s pomočjo enotne SSO prijave poveže uporabnika z njegovo AAI identiteto. Po SSO prijavi spletna platforma učitelju omogoča širok nabor

nastavitev lastnosti video konferenčnega srečanja. Učenci so se morali za vstop v zoom srečanje registrirati – vpisati uporabniško ime in elektronski naslov. Po registraciji se jim odpre povezava za vstop in izpišejo podatki (ID konferenčnega srečanja, geslo za vstop) za dostop do zoom srečanja iz prenosnih naprav. Na ta način sva se z učiteljico izognili neželenim gostom.

Genially – interaktivna slika

Genially je spletna platforma za ustvarjanje predstavitev, interaktivnih slik, infografik, kvizov, življenjepisov ... Genially omogoča, da svoje vire oživimo z gibanjem oziroma da vhodne, izhodne, neprekinjene in lebdeče animacije v nekaj minutah spremenimo v animirano vsebino. Vsebinsko lahko popestrimo z najrazličnejšimi vizualnimi učinki. Orodje omogoča, da vanj vključimo tudi ostale digitalne ponudnike (npr. Google Zemljevid, grafiko, video posnetke, dokumente, družabne medije, pripomočke, 3D slike ipd.). Genially dokument lahko ustvarimo v oblaku iz kateregakoli računalnika z internetno povezavo in dokument delimo. Spletno orodje pa nam že samo ponuja na stotine različnih ilustracij, slik, ikon, zemljevidov ... Naložimo pa lahko tudi svoje datoteke.

Wordwall – kviz

Kvizi so zagotovo učinkovito učno orodje v šoli. Z njimi se lahko otroci vseh starosti naučijo novega, odgovarjajo na vprašanja in razpravljajo o rezultatih. Obstajajo različna spletna mesta in aplikacije za izdelavo kvizov. Učiteljici sem priporočala aplikaciji Kahoot in Socrative ter spletni mesti Quizizz in Wordwall.

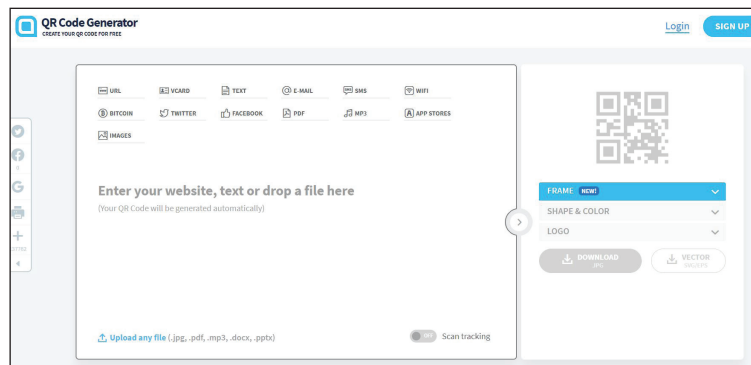
Kahoot in Socrative sta na voljo za Android in iPhone/iPad. Z njimi lahko ustvarimo hitre kvize z več izbirami. Kvizi so že optimizirani za zaslon kateregakoli pametnega telefona ali tabličnega računalnika. Kahoot je spletna aplikacija za pripravo kvizov. Vključuje elemente igrifikacije (tekmovanje), učenci imajo možnost objave svojih rezultatov na družabnih omrežjih. Omogoča tekmovanje v skupinah. Račun potrebuje samo učitelj za pripravo kviza, učenci lahko uporabljajo svoje telefone ali tablice, kamor si lahko naložijo aplikacijo ali do nje dostopajo preko spleta (kahoot.it). Tabela rezultatov po posameznih vprašanjih lahko učitelj shrani in uporabi kot izhodišče za nadaljnje delo. Socrative je spletna aplikacija, v kateri učitelj hitro in enostavno sestavi kvize z različnimi tipi vprašanj. Učenci za reševanje kviza ne potrebujejo računa, s pomočjo aplikacije na telefonu / tablici ali direktno preko spleta vstopijo v učiteljevo "sobo". Primerno za motivacijo, sprotno preverjanje znanja, tekmovanje ... Kvize lahko tudi shranimo in natisnemo. Quizizz je spletna platforma na kateri lahko ustvarimo kvize in z uporabo naprednih orodij spremljamo pravilne odgovore, napačne odgovore in rezultate, ki jih je zbral vsak učenec. Učenci vidijo svoje rezultate v realnem času, kar omogoča učitelju, da se v realnem času pogovarja z učenci o njihovih pravilnih ali nepravilnih rezultatih.

Wordwall je interaktivno in sodelovalno orodje, ki omogoča uporabniku, da na preprost način ustvarja lastne učne vire različnih oblik. Pripravljene učne vire lahko učitelj natisne, vdela kodo učnega vira v spletno učilnico ali pa z učenci ustvari skupno rabo učnega vira. Uporaba spletnega mesta Wordwall je zelo enostavna. Učiteljem, ki bi radi na hiter način spoznali Wordwall za izdelavo kvizov, priporočam video vodič. Kviz o alkoholnem vrenju, ki je uvod v eksperimentalni del, sem izdelala na platformi Wordwall.

Spletna mesta za generiranje QR kode

Pri izbiri orodja za generiranje QR kode je potrebno upoštevati vrsto QR-kode, ki jo želimo ustvariti (za URL-naslov, za dokument PDF, za sliko...), lep dizajn QR-kode, možnost prenosa QR-kode v različnih formatih (png, svg, pdf) ali možnost vdelave v spletno stran. Navodila za eksperimentalni del sem shranila v format PDF – posebej za lažjo in posebej za težjo skupino. Učiteljici sem predstavila spletna mesta za izdelavo QR-kode (qrfy.mobi/qr-code-generator, me-qr.com, qr-code-generator.com in pageloot.com) in predstavila sem ji tudi postopek generiranja QR-kode za navodila našega eksperimentalnega dela. Upoštevala sem tudi, da bodo učenci QR-kodo skenirali z različnimi prenosnimi napravami (iPhone, Android, iPad in tablični računalnik, PC in MAC).

Slika_1 ponazarja spletno mesto QR Code Generator z vsemi dodatnimi nastavitvami za QR- koda. One Drive

Za beleženje rezultatov eksperimentalnega dela sem v prvem scenariju načrtovala uporabo tabele, ki sem jo izdelala v oblaku v aplikaciji Excel. Izdelala sem dva delovna lista (list 1 za beleženje rezultatov lažje skupine in list 2 za beleženje rezultatov težje skupine). Dokument sem dala v skupno rabo in nastavila pogoj, da se učenci pred uporabo avtentificirajo z AAI. Za nalaganje video vsebin sem pripravila mapo in jo dala v skupno rabo, tako da so lahko učenci v mapo naložili video izrezke eksperimentalnega dela (le težja skupina).

Sway – spletna predstavitev rezultatov eksperimentalnega dela

V prvem scenariju eksperimentalnega dela sem načrtovala, da učenci fotografije eksperimentalnega dela (lažji nivo) in video posnetke eksperimenta (težji nivo) naložijo v spletno predstavitev, ki sem jo izdelala z orodjem Sway (sestavni del zbirke Office 365). Uporaba orodja Sway je enostavna in brezplačna za vse uporabnike z naročnino Office 365. Pripravljen dokument sem dala v skupno rabo z učenci in nastavila, da učenec lahko dokument ureja le, ko opravi avtentifikacijo z AAI.

Padlet

V drugem scenariju eksperimentalnega dela sem načrtovala, da učenci fotografije, video vsebino in ugotovitve eksperimentalnega dela naložijo v Padlet. Padlet je spletna aplikacija v oblaku, ki omogoča sodelovanje, skupno urejanje, zbiranje idej, izdelkov ... Za uporabo aplikacije je potrebno, da se učitelj registrira. Po registraciji lahko v Padlet-u ustvari največ 3 brezplačne table in učencem posreduje povezavo do nje. Aplikacija omogoča dodajanje priponk, povezav, komentarjev ipd. ...in je zelo enostavna za uporabo. Slabost te aplikacije je, da so omejili število brezplačno objavljenih tabel.

1KA – spletni vprašalnik

Za izdelavo anketnega vprašalnika za evalvacijo učne ure sem uporabila orodje 1KA. Z orodjem 1KA lahko na enostaven način izdelamo spletni vprašalnik, izvedemo spletno anketo, urejamo in analiziramo podatke. Za uporabo orodja 1KA se je potrebno prijaviti z AAI računom.

Eksperimentalni del

Eksperimentalni del je potekal po časovnici, ki sem jo objavila v spletno učilnico kemije.

Slika_2 prikazuje prvi scenarij, ki sva ga z učiteljico izpeljali pri pouku na daljavo.

Koraki prvega scenarija:

1. Zoom srečanje z učenci pred uro eksperimentalnega dela.
2. Kviz o alkoholnem vrenju – uvod v eksperimentalno delo.
3. Navodila (lažji nivo, težji nivo) v obliki QR-kode.
4. Eksperimentalni del in sprotno zapisovanje rezultatov v Excel tabelo (oba nivoja).
5. Sway – nalaganje fotografij, ki so nastale v procesu eksperimentiranja lažje skupine in zapis ugotovitev; One Drive mapa – nalaganje video posnetkov težje skupine; vidno vsem, ki so se prijavili z AAI računom.
6. Evalvacija učne ure – spletni anketni vprašalnik.

Slika_3 prikazuje drugi scenarij, ki sva ga uporabili pri hibridnem pouku in klasični obliki pouka.

Koraki drugega scenarija:

1. Zoom srečanje z učenci pred uro eksperimentalnega dela.
2. Kviz o alkoholnem vrenju – uvod v eksperimentalno delo.
3. Navodila (lažji nivo, težji nivo) v obliki QR-kode. Branje QR-kode s prenosnimi napravami.
4. Padlet – nalaganje fotografij in video posnetkov eksperimentalnega dela ter zapis ugotovitev eksperimentalnega dela; rezultati so vidni vsem.
5. Evalvacija učne ure – spletni 1KA anketni vprašalnik.

Zaključek

Pripravljena scenarija za izvedbo eksperimentalnega dela sva z učiteljico kemije izpeljali pri pouku na daljavo in hibridnem pouku v povprečnem oddelku devetega razreda. Ugotovili sva, da je pripravljene drugi scenarij učencem bolj všeč, hitreje so opravili vse naloge in zapisi vseh udeležencev eksperimentalnega dela so bili vidni vsem – učiteljicam in učencem. Učenci niso imeli težave pri reševanju uvodnega kviza o alkoholnem vrenju – zelo jim je bilo zabavno, ko so videli svoje ime na lestvici vodilnih igralcev kviza. Branje navodil v obliki QR-kod jim tudi ni delalo težav. Za sprotno zapisovanje rezultatov v Excel tabelo so se morali prijaviti z AAI prijavo. Pri prvem scenariju sem opazila, da so nekateri učenci (kljub prijavi z AAI računom) brisali zapisane rezultate. Te učence sem izključila iz skupne rabe. Za takšne učence sem imela »rezervni scenarij« - rezultate so morali zapisati na papir, s telefonom so poslikali zapis in fotografijo naložili v spletno učilnico. Prednost drugega scenarija je tudi v tem, da so v zelo kratkem času objavili rezultate in ugotovitve na Padlet tablo. Postavljena časovnica v spletni učilnici vodi eksperimentalno delo učenca in ga navaja na enak scenarij tudi v prihodnje. Evalvacija učne ure je pokazala, da je način eksperimentalnega dela, ki smo ga imeli pri učni uri, všeč 80 % učencem. Učenci si tudi želijo pogosteje imeti tako izvedeno učno uro (65%). Iz scenarija učne ure so izpostavili kviz, pripravljeno QR-kodo, uporabo prenosnih naprav in to, da so istočasno lahko videli rezultate drugih v učencev.

Literatura

Spletna mesta in aplikacije za šolski kviz. Spletni naslov: <https://sl.bestwebtip.com/9149337-school-quiz-sites-and-apps>. Pridobljeno: maj 2022.

Prenos fotografij in datotek v OneDrive. Spletni naslov: <https://support.microsoft.com/sl-si/office/prenos-fotografij-in-datotek-v-onedrive-b00ad3fe-6643-4b16-9212-de00ef02b586>. Pridobljeno: maj 2022.

Smrdu A. (2011). Od molekule do makromolekule. Ljubljana: Založništvo Jutro.

Kemija 1. Spletni naslov: <https://eucbeniki.sio.si/kemija1/479/index.html>. Pridobljeno: maj 2022

QR Code Generator. Spletni naslov: <https://www.qr-code-generator.com/>. Pridobljeno: maj 2022

MATEMATIKA NA DALJAVO

Povzetek: Začetek pomladi 2020, narava se je začela prebujati iz zimskega spanja, učitelji in učenci polni načrtov in ciljev. Potem pa je napočil trenutek, ko so se morali načrti dodobra spremeniti. Prišel je čas epidemije, ki nam je prinesel veliko novih izzivov, s katerimi smo se morali soočiti, tako učitelji, kot učenci in starši. Razlaga učne snovi se je preselila v drugo sfero. Počasi a vztrajno sem iskala nove načine, metode in oblike, da bi učencem snov posredovala tako, da bi jo kar se da samostojno razumeli, usvojili, utrdili, preverili in pridobili ocene.

Ključne besede: matematika, delo na daljavo, posredovanje snovi, preverjanje znanja

DISTANCE MATHEMATICS

Abstract: The beginning of spring 2020, nature has begun to wake up from winter sleep, teachers and students are full of plans and goals. But then the moment came when the plans had to change for good. The time of the epidemic came, which brought us many new challenges that we had to face, both teachers, students and parents. The interpretation of the learning material moved into another sphere. Slowly but steadily, I looked for new ways, methods and forms in order to convey the material to the students in such a way that they could understand it as independently as possible, assimilate it, consolidate it, check it and get grades.

Keywords: mathematics, distance work, transfer of material, knowledge test

1 Uvod

V začetku nam je bilo rečeno, da bomo doma približno dva tedna. V šoli smo se dogovorili, da učitelji navodila napišemo v Wordovem dokumentu in jih posredujemo staršem na e-pošto. Pri pisanju navodil sem želela čim bolj pozitivno vplivati na učence, zato so bila pisana in raznolika. Že v prvem tednu sem ugotovila, da to ne bo dovolj in da bo potrebno veliko raziskovanja, poskušanja in učenja, da razlago snovi kar se da približam tisti, ki jo učenci slišijo in vidijo v učilnici. V dnevni sobi sem si uredila snemalni studio. Doma sta ostala tudi oba otroka in mož, ki je prav tako delal od doma. Potrebno je bilo kar nekaj organizacije, dogovarjanja in potrpljenja. Ker pa »Uspeh ni stvar sreče. To je trdo delo, vztrajnost, učenje, žrtvovanje in predvsem ljubezen do tega, kar počnete.« (Pele), sem poprijela za delo. Vsak dan sproti sem pregledala učno snov in si naredila načrt.

Matematika na daljavo

V začetku še nisem znala posnetkov združevati, rezati, urejati, zato sem s pomočjo telefona snemala od začetka razlage do konca. Seveda je bilo nešteto pomanjkljivosti, napak in ponovnih snemanj. Torej videoposnetek sem posnela, ga naložila na svoj youtube kanal in učencem poslala povezavo. Natančno sem poskušala razložiti snov s pomočjo praktičnega gradiva (slika 1) in jim podati navodila za reševanje nalog. Rešene naloge so nato fotografirali in mi jih poslali na e-pošto. Pregledovala in popravljala sem jih s pomočjo programa Slikar (slika 2). To mi je vzelo zelo veliko časa in energije. Staršem sem popravljene naloge poslala nazaj in učenci so si v svojih zvezkih napake popravili. Imeli so tudi možnost kakršnih koli vprašanj in dodatnih razlag preko e-pošte ali telefona.

Nato sem odkrila Urejevalnik videov. Tako sem lahko posnetke snemala po delih, jih združila, dodajala napise, sličice, animacije, glasbo... Poskrbela sem za uvodno motivacijo, saj sem v posnetek vključila igrače, ki so »spregovorile« in »nagovorile« otroke (slika 4). Z njimi sem poskrbela tudi za vmesno motivacijo. Vendar sem želela, da bi z učenci imela pristnejši stik, da direktno od njih dobim povratno informacijo, da mi sami povedo, ali snov razumejo, jim je blizu način razlage preko videoposnetkov. Začela sem uporabljati program Zoom (slika 3). Z učenci smo se na videokonferenci najprej dobili trikrat na teden, nato pa so naša srečanja postala vedno bolj pogosta. Otroci so povedali, da jim ta način zelo ustreza. Na ta način smo lahko preverjali naloge, ki so jih reševali samostojno (ustno ali pa s pogledom na ekran). Sledile so razlage snovi v živo preko videokonferenc. Zopet sem spoznala, da potrebujem še nekaj več. Z miško sem zelo težko, počasi in nečitljivo pisala po ekranu. Na internetu sem začela iskati možne rešitve. Odkrila sem grafično tablico. Ravnateljica je mojemu predlogu oz. želji ugodila in v kratkem času sem dobila grafično tablico. Izbrani učenec je

matematično nalogo prebral, povedal račun, jaz sem ga napisala na ekran, ostali so ga zapisali v svoje zvezke. Nato je učenec račun ustno reševal, jaz pa sem postopek in rešitve zapisovala ter preverjala. Uro sem poskušala načrtovati tako, da je vsak učenec prišel vsaj enkrat na vrsto po naključnem vrstnem redu. Učenci so morali biti pozorni. Ob koncu ure so nekajkrat svoj zapis v zvezku fotografirali in mi ga poslali na e-pošto. S tem sem preverila njihovo aktivnost in sodelovanje med uro.

Za preverjanje učne snovi sem med drugim uporabila Googleve dokumente– Obrazci. Aplikacija učencu omogoča takojšnje vrednotenje odgovorov, učitelju pa vpogled v vse zbrane odgovore. Učencem je bil ta način všeč, saj so takoj dobili povratno informacijo. Pomanjkljivost te aplikacije je po mojem mnenju ta, da učenci lahko odgovorijo pravilno, vendar aplikacija odgovor zazna kot nepravilen, če izpustijo npr. ločilo, pišejo z velikimi tiskanimi črkami, uporabijo drugačen vrstni red besed v povedi... Učitelj namreč ne more predvideti čisto vseh odgovorov in ji v naprej zapisati. V tem primeru je bolje izbrati naloge objektivnega tipa. Glavni način komuniciranja z učenci in s starši je bil preko elektronske pošte. V prihodnje bomo kot šola zavzeli enotno komuniciranje preko Arnesovih učilnic, saj smo v letošnjem letu na to temo opravili tudi izobraževanje.

Zaključek

Če povzamem, sem v času dela na daljavo vsak dan sproti odkrivala nove načine posredovanja, preverjanja in ocenjevanja znanja. K temu me je vlekla želja, da bi učenci čim manj občutili razmere in ostali povezani s sošolci, učiteljico, šolo. Starše sem povabila na roditeljski sestanek in jim dala možnost, da povejo svoje mnenje, podajo predloge. Po njihovih odzivih bi lahko rekla, da so bili načini, oblike in metode dela ustrezne.

POUK GLASBENE UMETNOSTI V ČASU EPIDEMIJE

Povzetek: Epidemija korona virusa, in s tem šolanje na daljavo, je pedagoškemu poklicu povzročila nepredstavljive spremembe pri načinu poučevanja. Učitelji smo preko video klicev učencem predavali in posredovali učno snov ter na ta način ohranjali z njimi stik. Vsak učitelj se je na svoj način trudil, da bi učencem učno snov posredoval na čim bolj zanimiv način in da bi bila škoda zaradi izrednih razmer na izobraževanje čim manjša. Učitelji glasbe iz celotne Slovenije smo se lahko udeleževali strokovnih srečanj preko spleta, kjer smo si izmenjali svoje izkušnje, izzive in rešitve v zvezi s poučevanjem. Predvsem koristna je bila izmenjava praktičnih primerov in inovativnih idej, ki smo jih potem lahko vsak po svoje implementirali v samo poučevanje. V prispevku bom predstavil različne ideje in primere podajanja učne snovi, ki sem jih v času šolanja na daljavo vključeval v pouk glasbene umetnosti.

Ključne besede: epidemija, učenje na daljavo, glasbena umetnost, izziv, izkušnja

TEACHING MUSIC ART DURING THE EPIDEMIC

Abstract: The coronavirus epidemic and, consequently, distance learning has caused unimaginable changes in the way we teach. Teachers lectured, distributed learning materials and kept in touch with their students through video calls. Each teacher tried in his own way to pass on the materials in the most interesting way possible in order to minimize the damage caused by the emergency situation. Music teachers from all over Slovenia were able to attend online educational conferences, where they exchanged their experiences, challenges and solutions related to teaching. Especially useful was the exchange of practical examples and innovative ideas, which we were then able to implement in class. In this article, I will present various ideas and examples of learning materials that I used in music education class during distance learning.

Key words: epidemic, distance learning, music education, challenge, experience

1 Uvod

Ukrepi za zavezitev širjenja novega koronavirusa so nas postavili v novo realnost. Pouk se je iz učilnic preselil v domače okolje za računalnik, kar pomeni, da smo bili učitelji in učenci fizično ločeni. Prilagoditve so bile nujne na vseh ravneh – od organizacijskih prilagoditev (tehnična oprema, prilagoditev urnika) do prilagoditev pouka (delo učiteljev preko spletnih učilnic in video konferenc, organizacija dela in časa pri učencih, drugačne metode učenja, večja samostojnost in odgovornost učencev). Pri tem je nemalokrat prišlo do raznih izzivov, ki smo jih poskušali sproti reševati, da smo lahko nemoteno izvajali učni proces. Spopadanje z novim in drugačnim načinom dela, je učitelje spodbudilo k razmišljanju, kako določeno učno snov predstaviti učencem na kreativen način. Rodile so se zanimive ideje in inovativni pristopi.

2 Organizacija pouka na daljavo

Da je lahko pouk teklen naprej, se je moral vsak, bodisi v vlogi učitelja ali učenca, priučiti uporabljati računalnik in programsko opremo. Na naši šoli smo vzpostavili Arnes spletne učilnice, kjer smo učitelji preko video aplikacije Zoom učencem predavali in posredovali tekočo snov. Prek iste aplikacije smo izvajali različne delovne sestanke in tudi govorilne ure s starši. Učenci so nam domače naloge pošiljali bodisi v spletno učilnico ali na elektronski naslov, vsekoli pa smo komunicirali tudi preko e-asistenta. Učitelji in vodstvo šole smo se redno srečevali preko Zooma, kjer smo si izmenjali svoje izkušnje s poučevanjem na daljavo in reševali morebitne probleme.

3 Izzivi in rešitve

Dokaj hitro so se zaradi drugačnega načina izobraževanja pojavili prvi tehnični in didaktični izzivi in različne socialne stiske učencev. V začetku smo se pri medsebojnem komuniciranju z učenci srečevali s preobremenjenostjo Arnes učilnic in zaradi tega imeli oteženo komunikacijo. Uporabljati smo morali tudi druge načine kot je komunikacija preko elektronske pošte in še intenzivneje preko e asistenta. Nekateri učenci so imeli neustrezne pogoje za delo, saj so bili bodisi brez računalnika ali pa so imeli pri hiši en računalnik, katerega je uporabljalo več oseb. Šola se je zato trudila priskrbeti dodatne računalnike in nuditi tehnično pomoč tudi na domu.

Preko Arnes spletne učilnice, smo imeli tudi uvid v navzočnost učencev v spletni učilnici. Pojavljalo se je, da so nekateri učenci bili manj odzivni in težje motivirani za samostojno delo. O njihovem delu smo zato redno seznanjali njihove razrednike in starše ter poskusili vzpostavljati stik z učencem.

Pri samem podajanju učne snovi smo opazili, da se je treba nekoliko odmakniti od teorije, v smislu (pisanja daljših besedil), saj je bil takšen pristop veliko manj uspešen, kot bi bil, če bi se pouk izvajal v živo. Zaradi tega smo učitelji poskušali najti druge načine, kako bi učencem približali snov na njim zanimivejši način.

4 Primeri poučevanja glasbene umetnosti na daljavo

Pri poučevanju glasbene umetnosti sem iskal različne možnosti, kako bi učencem približal usvajanje in utrjevanje učne snovi v samostojno raziskovanje in tudi učenje skozi igro. Primere dela, ki sem jih pri pouku na daljavo izvajal, sem kot prvo razdelil po razredih od 5. do 9. razreda in potem še na glasbene igre in aktivnosti, s katerimi smo lahko usvajali tekočo snov še na drugačen in bolj praktičen način.

4.1 Primeri dela po razredih

5. Razred

V petem razredu se učenci prvič spoznajo z notnim zapisom in spoznajo tujo in Slovensko glasbeno kulturo. V veliko pomoč pri učenju notnega zapisa preko Zooma se je izkazala možnost deljenje zaslona, saj sem lahko namesto table z notnim črtovjem uporabljal program Sibelius. Ta program lahko zapisane note še zvočno predvaja z različnimi zvoki orkestrskih in drugih inštrumentov. Na ta način smo tako lahko prepoznavali notne vrednosti, višino in trajanje tonov ter umestitev notnih vrednosti v notni zapis. Pri spoznavanju tuje in slovenske glasbene kulture pa so učenci velikokrat prepoznavali glasbene značilnosti posamezne slovenske pokrajine ali tuje države z ogledom video posnetka in priloženega učnega lista, na katerem so morali odgovoriti na zastavljena vprašanja.

6. Razred

V šestem razredu učenci spoznavajo družine inštrumentov, zborovske in klasične glasbene oblike in zasedbe ter spoznajo različne glasbene zvrsti. Pri poučevanju sem dajal velik poudarek na poslušanju prepoznavanju zvočnih barv posameznih inštrumentov in slušnemu prepoznavanju glasbenih zasedb. Veliko primerne video gradiva sem našel na spletni strani RTV Slovenija v informativni oddaji Muzikajeto, kjer so glasbeniki nastopali v najrazličnejših zasedbah. Veliko učencev je imelo doma kakšen inštrument in so ga radi pokazali, tudi predstavili in nanj kaj zaigrali.

7. Razred

Učna snov v sedmem razredu obsega glasbeni razvoj in značilnosti zahodne glasbe od prvih visokih civilizacij do baroka. Učenci se spoznajo s starodavnimi inštrumenti in predhodniki današnjih inštrumentov. Kot projekt sem z njimi izvedel izdelovanje doma narejenih inštrumentov kot npr. trstenke, monokord, različne bobenčke ali pa so se odločili za izdelovanje preprostejših ropotuljic. Pri tem smo spoznavali lastnosti teh inštrumentov npr. kako dolžina cevi ali strune vpliva na ton, kaj je to akustično telo, kaj je to frekvenca, ton, šum...

8. Razred

Učna snov v osmem razredu obsega obravnavo glasbe v obdobju rokokoja, klasicizma in romantike. Iz teh obdobj bi naj učitelj z učenci, glede na zastavljen učni načrt, obravnaval kar 30 skladateljev. Po evalvaciji svojega dela sem ugotovil, da bom moral učni načrt zmanjšati oz. ga prilagoditi. Po vsakem predavanju sem učencem pripravil učnih list z besedilom o obravnavanem obdobju ali skladatelju in priložil povezavo do video posnetka glasbenega dela. Izdelal sem glasbeno preglednico iz teh treh obdobj, katero so učenci sproti izpolnjevali. V preglednico so morali po vsaki uri zapisati ime obravnavanega skladatelja, njegovo narodnost, naslov priloženega glasbenega dela in kakšno zanimivost ali oznako, po kateri si bodo skladatelja zapomnili. Preglednica je bila v Word datoteki, katero so učenci sproti izpolnjevali in mi pošiljali v pregled. Neizpolnjena preglednica, ki so jo učenci dobili na začetku, je imela pod zaporedno številko skladatelja samo povezavo do izbranega glasbenega posnetka pomembnejšega skladateljevega dela. Učenec je tako moral povezavo odpreti, skladbo poslušati in ustrezno izpolniti okvirčke v glasbeni preglednici. Učencem sem tako približal snov na način, da so imeli pregled nad celoletno učno snovjo in se jim je bilo zaradi tega tudi lažje

učiti. Dogovorili smo se, da mi izpolnjeno preglednico pošiljajo v spletno učilnico enkrat na mesec v obliki domače naloge. Na ta način sem sledil njihovem učenju in dobival povratno informacijo o njihovem delu.

9. Razred

V devetem razredu učenci spoznajo potek glasbenega razvoja v 20. stoletju, od impresionizma do elektronske in zabavne glasbe. Učenci so utrjevali učno snov preko analiziranja in osebnih vtisov poslušanih glasbenih del znanih skladateljev ali glasbenih skupin. Pod vsakim video posnetkom so morali odgovoriti na vprašanja (npr. katere inštrumente in zvoke si prepoznal, zapiši svoje občutke ob poslušanju glasbe, kaj se dogaja z melodijo...). Pri obravnavi neoklasicizma so učenci dobili za nalogo, da napišejo lastno skladbo v obliki grafične notacije, ki so jo kasneje izvedli pred svojimi sošolci. Izmisлити so si morali svojo besedilo in grafične motive, kjer so se morali ti motivi ujemati z besedilom, ritmom in dinamiko. V svojo skladbo so lahko vključevali različne zvoke udarjanja po predmetih, vzklrike, ropotanja, clustre... Pri izvajanju so morali biti natančni, saj se je njihovo izvajanjem moralo skladati z glasbenim zapisom in besedilom.

4.2 Glasbeno didaktične igre in dejavnosti

Glasbeni maraton

Pri utrjevanju učne snovi notnega zapisovanja glasbe se je zelo dobro izkazala igra »Glasbeni maraton«, ki smo jo z učenci izvajali v petem in šestem razredu. Glasbena didaktična igra je podobna igri Človek ne jezi se, kar pomeni, da za igro potrebujemo figurico in igralno kocko. Igralec se mora glede na številko na igralni kocki pomakniti naprej na polje, kjer mora odgovoriti na vprašanje, kot na primer: »Koliko dob meri polovinka?«. Če igralec odgovori pravilno, lahko meče še naprej na poti do cilja, sicer pa ostane na mestu. Pri pouku na daljavo smo igro igrali na način deljenja zaslona, kjer smo si pomagali z aplikacijo izbiranja naključne številke in samo z eno figurico, ki je predstavljala naš razred. Učenci so bili po vrstnem redu poklicani, da odgovorijo na vprašanje glede na številko polja, kjer so pristali.

Telo kot inštrument

Poslušanje glasbe in ritmično gibanje vključujeta tri osnovne sposobnosti: sposobnost poslušanja in usmerjanja pozornosti na glasbo, občutenje izraza in razpoloženja glasbe ter sposobnost gibanje telesa v koordinaciji z glasbo. (Pesek, 1997). Učitelj lahko z učenci kjerkoli izvaja ritmične vzorce, kjer učenci za ritmični inštrument uporabljajo svoje telo. Ti vzorci so sestavljeni iz posameznih zvokov, kot je plosk, tlesk, udarec z roko po prsih, udarec z roko po nogi ipd. Učenci ritem izvajajo ob temu namenjenih video vsebinah, kjer jih posnetek vodi po melodiji in predlaga različne ritmično kombinirane vzorce. Učenci so se lahko tudi posneli ob izvajanju in potem ta posnetek delili z ostalimi učenci.

Rap

Z učenci tretje triade smo izvedli šolski natečaj v pisanju rap-a (rimane lirike z ritmičnim glasbenim ozadjem). Vsak učenec od 6. do 9. razreda je dobil za domačo nalogo, da poskusi napisati besedilo z rimami, ki pa se mora tudi skladati na posredovano glasbeno podlago. Sama tema se je lahko navezovala bodisi na tekočo učno snov ali pa na kakšno drugo temo z glasbeno ali pripovedno vsebino. Učenci so se zaradi izolacije soočali z drugačnim načinom življenja in so svoja doživljanja lahko tudi na tak način izrazili in bili pri tem še umetnostno kreativni. Razumljivo mi je bilo, da se bodo nekateri učenci težje izražali na takšen način, medtem ko so nekateri ustvarili zelo zanimive izdelke.

IKT tehnologija

Cilji in vsebine učnega načrta za GUM v osnovnih šolah omogočajo veliko možnosti za smiselno rabo IKT pri pouku. Delo z IKT spodbuja učenčevo samostojno delo, kot je iskanje, shranjevanje in obdelava podatkov, informacij, zvočnih in video posnetkov na spletu, uporabo interaktivnih e-gradiv, e-učbenikov, aplikacij, spletnih učilnic ter različne brezplačne programske opreme na spletu. (Štonc, 2020). Veliko uporabnih možnosti nam je nudila tudi Arnes glasbena učilnica, kjer smo lahko z učenci utrjevali učno snov preko kviza, križank in drugih iger, kot so na primer vislice in milijonar. Na spletu imamo na voljo tudi nekaj glasbenih aplikacij, kjer so učenci lahko sami muzicirali na način, da so s klikanjem ustvarili in kombinirali različne elektronske zvoke ter ritmične vzorce ali druge zvočne efekte.

5 Ocenjevanje

Pri ocenjevanju je po predpisanem olajševalnem pravilniku, ki je veljaven v času epidemije, bilo na koncu drugega ocenjevalnega obdobja potrebno pridobiti dve oceni. Učence sem ocenjeval ustno, pisno in na način, da so naredili referat o določeni temi in jo predstavili svojim učencem preko video klica. Ustno oceno so učenci največkrat pridobili zadnjih 15 minut pouka preko Zooma, na način, da so ostali prisotni samo tisti učenci, ki so bili najavljeni za spraševanje. Pisne izdelke pa so mi učenci morali slikati in mi jih poslati v spletno učilnico, kjer sem jim, po pregledu njihovih odgovorov in na podlagi kriterijev ocenjevanja, podal oceno. Učenci od 6. do 8. razreda so lahko, če so želeli, eno oceno na leto pridobili z izvedbo PowerPoint predstavitve, medtem ko je bilo za devete razrede to obvezno.

Zaključek

Pouk na daljavo je vnesel v naš šolski prostor nekaj novega, kar smo morali najprej sprejeti, nato pa iz tega izluščiti nova spoznanja in primere dobrih praks. Trudili smo se sebi, družini in učencem preko učenja na daljavo zbuhati občutek običajnega življenja, kar ni bilo vedno enostavno. Nobena video konferenca namreč ne more nadomestiti stika s sošolci v živo, igre med odmori, nogometa na šolskem igrišču, skupnega prepevanja pri glasbeni umetnosti, likovnega ustvarjanja ipd. Tudi številne raziskave namreč opozarjajo, da prav kakovostni odnosi z ljudmi okrog nas najbolj vplivajo na notranje zadovoljstvo posameznika (Musek Lešnik, 2021), kar pa je zelo pomembno tudi pri pouku glasbene umetnosti. Velikokrat se izkaže, da je vsako slabo za nekaj dobro in da je treba iz učenja na daljavo kljub vsemu izluščiti tudi dobre stvari. Učitelji smo si zaradi drugačnega načina poučevanja ustvarili in izmenjali veliko učnega gradiva in glasbenih aktivnosti, katere bomo lahko vključevali v pouk še v bodoče.

Literatura

- Musek Lešnik, K. (2021). *Pozitivna psihologija za vrtce, šole in starše*. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba d.d.
- Pesek, A. (1997). *Otroci v svetu glasbe*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
- Štonc, S. (2020). *Uporaba digitalne tehnologije pri pouku glasbe*. Pridobljeno s: <https://books.mib.si/sl/publikacije/ostale-publikacije/izkusnje-izzivi-vzgoje-izobrazevanja-v-casu-epidem/?page=148>

POUK GLASBE IN PEVSKIH ZBOROV V ČASU EPIDEMIJE

Povzetek: Epidemija koronavirusne bolezni nas je čez noč postavila v situacijo, v kateri še nismo bili – poučevanje na daljavo. Za učitelje in učence je bilo pomembno, da smo se dani situaciji čim prej prilagodili in bili sposobni uvesti v sistem veliko sprememb. Vsi smo bili primorani pridobiti nova znanja na računalniškem področju, kar je za marsikoga predstavljal velik zalogaj. Učitelji, učenci in starši smo se soočevali s stresnimi situacijami. V začetnem delu našega uvajanja v tovrstni sistem je vsa komunikacija potekala po elektronski pošti staršev, kar je bila za njih velika obremenitev. Pozneje pa se je vsa komunikacija prenesla na spletne učilnice in pouk na daljavo. V prispevku bom predstavila svoje načine poučevanja glasbenega pouka in pevskih zborov, ki sem jih postopoma nadgrajevala.

Ključne besede: pouk na daljavo, glasba, pevski zbor, epidemija koronavirusne bolezni

MUSIC AND CHOIR CLASSES DURING THE PANDEMIC

Abstract: The coronavirus pandemic and its sudden outbreak overnight has put us all in a situation we have not been in before – remote teaching. It was important for teachers and students to adapt to the given situation as soon as possible and to introduce many changes into the school system. We were all forced to acquire new computer knowledge, which has been difficult for many individuals. As a result, it has taken teachers, students, and their parents into stressful situations. During the initial part of our introduction to this type of system, all communication took place via parents' e-mail, which was a great burden for the parents. Later all communication was moved to online classrooms and Zoom lessons. This article presents my ways of teaching music and choir classes, which I have gradually upgraded.

Keywords: remote teaching, music, choir, the coronavirus pandemic

Uvod

Izzivi in spremembe se v svetu dogajajo vsakodnevno. S pojavom koronavirusne bolezni pa so bile nenadne spremembe še posebno potrebne. Večina držav je med epidemijo zaprla izobraževalne ustanove in omogočila izobraževanje na daljavo. S tovrstnim načinom pa so se mi pojavljala vprašanja: Ali imajo vsi učenci enake pogoje za izobraževanje (mirno učno okolje, svojo mizo itd.)? Ali ima vsak izmed njih dostop do ustreznih učnih digitalnih virov (širokopasovne internetne povezave, računalnik)? Bilo je kar nekoliko samoumevno, da ima vsak posameznik oziroma družina vse omenjene pogoje. S sodelovanjem in trdom vseh vključenih v spremembe nam je uspelo, da so imeli vsi učenci možnost izobraževanja na daljavo. Veliko izzivov je bilo tako za starše, ki so morali biti ves čas v oporo svojim otrokom pri učenju, kot tudi za učitelje, ki so se spoprijemali z digitalnimi spremembami. Svoje digitalne spretnosti so učitelji morali osvežiti oziroma nadgraditi in učencem posredovati čim bolj zanimive vsebine, ki bi omogočale bolj samostojno delo in bi jih motivirale pri izobraževanju na daljavo.

1 Uporaba IKT

Izobraževanje na daljavo je bilo odvisno od domačih razmer, tehničnih zmožnosti in pa tudi posameznikove motivacije. Vsa komunikacija se je prenesla na svetovni splet. Tudi za učitelje je bilo potrebnega veliko angažiranja pri načrtovanju, usklajevanju in iskanju tistega pravega načina poučevanja. Iz učilnic se je vse delo in pouk prenesel na računalnik, mobilne telefone itd. Za komunikacijo smo sprva uporabljali portal Novi Lo.Polis in pa e-pošto, kasneje pa se je komunikacija prenesla na Arnesovo platformo, ki smo jo uporabljali za spletne učilnice in e-pošto. Poleg takšnega načina komunikacije smo uporabljali tudi Zoom platformo, ki je omogočala klice oziroma videosrečanja, kjer smo se lahko z učenci še »v živo« pogovorili.

Pri svojem poučevanju na daljavo sem uporabljala različne računalniške programe. Pri standardnih gradivih oziroma navodilih sem uporabljala Microsoft Office 365, v katerem sem pripravila jasna navodila za njihovo samostojno delo. Večkrat sem za učence pripravila tudi glasbeno križanko, ki sem jo pripravljala na spletni strani Crossword Labs. Svoj način poučevanja na domu pa sem želela popestriti tudi z videorazlagami, v katerih sem predstavila novo učno snov, pomembne pojme, načine za reševanje nalog itd. Na tak način so me učenci videli in tudi slišali ter so si posnetke lahko večkrat ogledali. Za pripravo tovrstnih videorazlag sem uporabljala mobilni telefon in pa

računalniške programe, kot so snemalniki zaslona (Bandicam, Activepresenter itd.) in pa programe za urejanje video gradiv (Sony Vegas). Za posredovanje tovrstnih videorazlag učencem pa sem ustvarila poseben uporabniški račun za izobraževanje na daljavo na spletni platformi Youtube, kjer sem tudi shranjevala vse tovrstne razlage. Pri poučevanju na daljavo pa nisem pozabila tudi na pevske zборе, za katere sem pripravljala gradiva s pomočjo računalniškega programa za zapis notnih gradiv (Musescore) ter uporabljala različne snemalnike, ko sem snemala primere novih pesmi.

2. Načini poučevanja na daljavo

V času izobraževanja na daljavo se mi je postavljalo vedno več vprašanj – na kakšen način jih motivirati, ali jim posneti videorazlago, ali jim dati le jasna navodila za samostjno delo itd. Pri učencih sem morala biti pozorna, da sem spodbujala njihovo kreativnost, odgovornost, vztrajnost in jih ob vsem tudi formativno spremljala. V nadaljevanju bom predstavila nekaj svojih primerov nalog poučevanja na daljavo za pouk glasbene umetnosti in pevskih zborov.

2.1. Videorazlaga

Na začetku našega izobraževanja na daljavo je potekala komunikacija po elektronski pošti. Ker pa nisem želela učencem ponujati zgolj suhoparnih navodil zapisanih v Word-ovih dokumentih, sem jim želela popestriti dneve z videorazlagami, s katerimi so imeli učenci »živo razlago«, so me slišali in videli ter so si posnetek lahko večkrat ogledali. Pri videorazlagi sem sledila naslednjemu: sprva sem učence spodbudila z uvodno motivacijo (npr. uganka), sledila je razlaga nove snovi (spoznavanje nove glasbene oblike, pesmi, skladatelja itd.), navodilo za njihovo nadaljnje delo (petje, izvajanje ritmičnih vaj, zapis v zvezek) in spodbude za to, da me glede uspešnosti svojega dela obvestijo. Nekateri učenci so bili s tovrstnim načinom poučevanja navdušeni, nekateri pa še nekoliko zadržani.

2.2. Izdelek o vlogi in pomenu glasbe

Učenci so pri omenjeni nalogi imeli na izbiro dve možnosti: da so posneli od 5 do 10 sekundni video posnetek o tem, kaj jim pomeni glasba, v katerega so lahko vključili govor, petje, igranje na glasbila, ples, lahko so sodelovali tudi z ostalimi družinskimi člani ali pa so mi napisali pismo o njihovih občutkih do glasbe, kakšen vpliv ima na njih in kje vse srečujejo z njo. Prejela sem ogromno izvirnih izdelkov. Pozitivno sem bila presenečena nad njihovo ustvarjalnostjo in tud nad njihovim poglobljenim razmišljanjem o tem, kaj jim glasba zares pomeni.

2.3. Ustvarjanje lastne pesmi

Tudi v času epidemije koronavirusne bolezni ustvarjalci glasbe niso počivali, ampak so iskali rešitve, ki bi sledile trenutnemu dogajanju. Ogromno glasbenikov je začelo ustvarjati priredbe na tematiko koronavirusne bolezni, zato sem tudi sama dodelila učencem poseben izziv in jim spodbudila ustvarjalno žilico. Učencem sem posredovala svoj primer priredbe, nato pa so imeli sami nalogo, da si izberejo njihovo najljubšo popularno pesem, ji izluščijo refren in refrenu priredijo besedilo. Besedilo se je moralo nanašati na koronavirusno situacijo, izobraževanju na daljavo itd. Naslov in besedilo so zapisali v zvezek in mi izdelke fotografirali, po želji pa so lahko učenci svoje priredbe tudi zapeli, jih posneli ter mi posnetek petja posredovali preko elektronske pošte. Večina učencev se je pri omenjeni nalogi izreno potrudila in pripravila večje število odličnih priredb.

2.4. Ustvarjanje glasbil

Učencem sem projektno nalogo ustvarjanje glasbil namenila za ocenjevanje. Pri projektni nalogi so glasbila izdelovali iz recikliranih materialov (embalaža, časopis, stare strune, stari žeblički, kozarci vložene zelenjave, blago itd.). Med kriterije ocenjevanja je spadalo tudi slednje – izdelati so morali načrt za izdelavo glasbila (potek izdelave, sklica), nato so glasbilo poimenovali ter ga umestiti v pravilno skupino glasbil glede na praktično delitev (pihala, trobila, tolkala itd.). Svoje načrte in izdelke so na koncu fotografirali in mi jih posredovali po elektronski pošti. Nekateri učenci so se zelo izkazali in se zelo potrudili ter ustvarili posebna in edinstvena glasbila.

2.5. Ustvarjanje ritmičnih spremljav

Ker so se učenci veliko časa izobraževali na daljavo, niso imeli možnosti ustvarjanja na Orffove inštrumente, ki jih pri tovrstnih nalogah uporabljamo v šoli. Zatorej so učenci imeli v domačem okolju nalogo, da so ustvarjali z glasbili, ki so jih imeli na voljo. Lahko so uporabljali lastna glasbila, šolske pripomočke, kuhinjske pripomočke itd. Pri ustvarjanju in izbiri so bili svobodni. Učencem

sem izbrala več različnih posnetkov, izmed katerih so izbrali njim najljubšega. Ob izbranem posnetku so razmislili, katera glasbila so najbolj smiselna za uporabo. Svoj izvelek so učenci posnetli s pomočjo mobilnega telefona in mi video ali avdio posnetek posredovali po elektronski pošti. Učenci so bili pri ustvarjanju zelo iznajdljivi, saj so pri svojih stvaritvah uporabljali različna glasbila oziroma zvoke – kuhinjske lonce, kuhalnice, pretakanje vode, kozarce, glas, žeblice, kladiva itd. Nad njihovimi idejami sem bila navdušena.

2.6. Ogled spletnega koncerta

V času koronavirusne bolezni so se na spletu začeli odvijati številni koncerti, zato sem prišla do ideje, da so si učenci namesto reševanja klasične naloge in izvajanje klasičnega pouka glasbene umetnosti in pevskih zborov ogledali brezplačni spletni koncert. Na izbiro so za ogled imeli več različnih terminov, zato so si lahko učenci sami razpolagali s časom. Poleg ogleda je bila njihova naloga še krajši zapis poročila o koncertu, ki je vseboval slednje: naslov koncerta, opis dogajanja (kraj, datum, čas, trajanje glasbene prireditve, glasbena zvrst, kdo je bil izvajalec koncerta, opis oblačil, katera glasbila so lahko slišali, zanimivost glasbenih točk, pohvale, njihovi občutki, kritike, pričakovanje v bodoče itd.). Svoje zapise so učenci zapisali v zvezek, jih fotografirali in mi izdelke posredovali po elektronski pošti. Kot običajno sem tudi pri tovrstni nalogi od učencev prejela različne odzive. Večinoma pa so bili pozitivni, saj je bilo to za njih nekaj novega in se je razlikovalo od klasičnih oblik pouka.

2.7. Izdelava glasbene križanke

Učenci so omenjeno nalogo izdelovali za ocenjevanje. Pri izbiri načina za izdelavo so bili svobodni – lahko so jo izdelali s spletno stranjo Crossword Labs, s programom Office Word ali pa so jo izdelali v zvezek. Za vsak način sem jim priložila natančna navodila, kako se lotiti naloge. Za izdelavo križank so morali biti izvirni in v njo vključiti 8 smiselnih vprašanj o obravnavani snovi šolskega leta. Vprašanja so morala biti enopomenska in z jasnim odgovorom. Križankam so morali priložiti še rešitve. Večina učencev je kriterije natančno upoštevala in posledično so učencem izdelki prinašali odlične ocene.

2.8. Spletno raziskovanje

Ko so naša srečanja potekala s pomočjo aplikacije Zoom, smo z učenci veliko raziskovali tudi po spletu. Pred srečanjem so učenci dobili navodilo in tematiko, o kateri se bomo pogovarjali na Zoom-u. Če smo se na Zoom-u pogovarjali o skladateljih, je bila njihova naloga, da pred srečanjem raziščejo zanimivosti o skladatelju in si zapišejo vsaj eno zanimivost. Na Zoom srečanjih so imeli nato učenci nalogo in priložnost, da ostalim sošolcem predstavijo zanimivost, ki so si jo izbrali. Res, da so se zanimivosti tudi kdaj ponavljale, pa vendar so s tem učenci večkrat slišali določeni zanimivost o skladatelju in so si jih posledično bolje zapomnili. Izbrane zanimivosti sem sproti zapisovala, kasneje pa so si učenci nekaj najpomembnejših zanimivosti o skladatelju tudi zapisali v svoje zvezke. Učenci so bili na tak način vključeni pri izbiri pomembnejših podatkov oziroma podatkov, ki so jih najbolj pritegnile o določenem skladatelju in tako so si lahko o njem še več zapomnili.

2.9. Priprava pesmi za pevske zборе

Z upanjem, da niso bile dejavnosti pevskega zbora čisto pozabljene, sem se v času izobraževanja na daljavo trudila, da sem za pevke in pevce pripravljala čim več dejavnosti, ki so jim blizu in izbirala tudi bolj preprost in njim bližji repertoar. Prišla sem do ideje, da sem za učence začela pripravljati video posnetke za petje karaok. Izdelava tovrstnih videov je vzela veliko mojega časa, vendar je bilo vredno, saj sem dobila ogromno pozitivnih odzivov tako od učencev, kot tudi njihovih staršev. Za izdelavo videov sem uporabljala sledeče programe: Office PowerPoint, Sony Vegas itd. Pripravljala pa sem tudi različne video posnetke, ki so jih vodili ob pripravi na petje (sprostitutvene vaje, upevalne vaje). Pripravljala sem tudi video posnetke pesmi, kjer so lahko peli ob notnem zapisu in ob spremljavi drugih glasov – za namen spodbujanja večglasnega petja. Pri izdelavi tovrstnih video posnetkov sem uporabljala programa MuseScore, v katerega sem iz fizičnih zapisov prepisovala notne zapise in pa program za snemanje zaslona. Vse video posnetke sem objavljala na spletni platformi Youtube, do katerega so imeli pevke in pevci enostaven dostop.

2.10. Priprava spletne prireditve

Čas koronavirusne bolezni je prenesel tudi vse prireditve v spletno okolje. Ker smo s šolo želeli

popostriti dogajanje, smo za pomembnejše slovenske praznike pripravili spletne šolske prireditve. V tovrstne prireditve smo vključili več učencev – učence, ki so povezovali prireditve, učence, ki so obiskovali pevski zbor, učence, ki so obiskovali glasbeno šolo, učence, ki so recitali itd. Tovrstne prireditve so tako učencem kot tudi njihovim staršem in učiteljem zahtevale več časa in energije, vendar ker so učenci zelo radi sodelovali, to ni predstavljalo nobenih težav. Vsi sodelujoči učenci so morali pripraviti video posnetek svojega nastopa. Za pripravo tovrstnega video posnetka so dobili natančna navodila. Pri pevskem zboru smo pripravili tudi skupen video posnetek petja slovenske himne. Pri tovrstnem petju so morali biti učenci izredno natančni, saj sem vse prejete video posnetke potem združila v en sam video, ob katerem so morali biti vsi njihovi glasovi usklajeni in enakovredni med seboj. Pri tovrstnih prireditvah pa so imeli priložnost pokazati svoje talente tudi učenci, ki so obiskovali glasbeno šolo. Tovrstne dejavnosti so učence motivirale in jim dale voljo ter upanje, da se bodo kmalu lahko predstavili tudi na prireditvah v živi izvedbi.

Zaključek

Pouk na daljavo je bil velik izziv. Zahteval je veliko prilagajanja, dodatnega izobraževanja in veliko novih idej. Moj način poučevanja je vključeval veliko snemanja, fotografiranja, uporabe računalnika in spletnega okolja. Z izobraževanjem na daljavo sem dosegla ogromno, vse načrtovano sem izpeljala, se včasih ob delu tudi jezila, ampak kljub vsemu sem pri svojem delu ostala profesionalna in učencem omogočila tudi zabavno obliko izobraževanja na daljavo. Koronavirusni čas me je pripeljal do ugotovitve, da so bili učenci veliko bolj odzivni in zadovoljni, če so bile naloge drugačne od običajnih in niso bile preobsežne. Menim, da je za učence veliko bolje, da se učitelji držimo načela manj je več in iz celotne snovi izluščimo najpomembnejše, saj bodo na tak način učenci pridobili največ in bodo izobraževanje vzljubili ter komaj čakali na nove izzive.

Literatura

Jezeršek, D., Tomovič Kandare, B., Puš Seme, S. (2020). Učitelj sem! Učiteljica sem! Poučevanje na daljavo. Dobre prakse na dlani. Pridobljeno s: <https://uciteljsem.si/wp-content/uploads/2021/02/Pouc%CC%8Cevanje-na-daljavo.pdf>

Talić, S. (2020). »Učimo se biti« - socialno in čustveno učenje kot pomemben odziv na COVID-19. Pridobljeno s: <https://www.preventivna-platforma.si/ucimo-se-biti-socialno-in-custveno-ucenje-kot-pomemben-odziv-na-covid-19/>

Zavod Republike Slovenije za šolstvo. (7. julij 2020). Izobraževanje na daljavo v času epidemije Covid-19 v Sloveniji. Pridobljeno s: <https://www.zrss.si/novice/izobrazevanje-na-daljavo-v-casu-epidemije-covid-19-v-sloveniji/>

PRAVLJIČNI PONEDELJEK – IZVEDBA INTERESNE DEJAVNOSTI NA DALJAVO

Povzetek: Pravljice so velik del življenja vsakega otroka. Predstavljajo jim vstop v svet čarobnosti, domišljije in utehe, svet, kjer se lahko zgodi karkoli. Prispevek opisuje, zakaj je branje, poslušanje in pripovedovanje pravljic tako pomembno, na kakšen način sploh pripovedovati, omenja pa tudi vlogo ilustracije v pravljici. V šolskem okolju (predvsem v času podaljšanega bivanja) pripovedovanje pravljic ne predstavlja nekega posebnega zalogaja, s prehodom pouka na daljavo pa se je tudi to malce predrugačilo in naposled je dejavnost »pravljični ponedeljek« postala naša stalnica. V prispevku je opisan nastanek in potek dejavnosti, opisane so njene prednosti in slabosti, vključena pa so tudi mnenja otrok, ki so se dejavnosti udeleževali.

Ključne besede: pravljica, pripovedovanje, interesna dejavnost, pouk na daljavo, informacijo-komunikacijske tehnologije

FAIRY TALE MONDAY – EXECUTION OF EXTRAMURAL EXTRACURRICULAR ACTIVITY

Abstract: Fairy tales are a big part of every child's life. They represent an entry into a world of magic, imagination and comfort, a world where anything can happen. The article describes why reading, listening and telling fairy tales is so important, how to tell a story effectively, and it also mentions the role of illustration in fairy tales. In a school environment (especially during an after school program), telling fairy tales does not require much of an effort, but with the transition to distance learning, this has changed a bit and finally the activity "Fairy tale Monday" has become our constant. The article describes the origin and course of the activity, its advantages and disadvantages, and the opinion of children who participated in the activity.

Key words: fairy tale, storytelling, extracurricular activity, distance learning, information and communication technologies

1 Uvod

Zgodbe so sestavni del našega vsakdana – brez njih pravzaprav ni življenja in odnosov. Odrasli si že ob preprostem pogovoru ob kavi med seboj delimo prigode, otroci nam razlagajo, kaj se jim je pripetilo v šoli, učenci nam navdušeno razlagajo, kaj vse so počeli na počitnicah. Lahko bi rekli, da živimo skozi zgodbe. Najzgodnejši stik z zgodbami pa so prav gotovo pravljice. Še preden smo jih brali, smo jih prenekateri z navdušenjem poslušali – in prav tiste, ki so nam jih pripovedovali starši in stari starši, so bile običajno najlepše in najbolj čarobne.

1.1 Pomembnost pravljice za otrokov razvoj

S pripovedovanjem zgodb odrasli igra pomembno vlogo pri vzgajanju mladih bralcev. Kropp (2000, str. 2) navaja kar nekaj postavk, kaj vse zajema vloga starša, da otrok postane pravi bralec. Otroci starše potrebujejo, da jim berejo, da jih poslušajo, kako berejo, da se z njimi pogovarjajo o branju, jim omogočijo mirne trenutke za branje, kupujejo ali si izposojajo knjige in druga gradiva ter so jim zgled odraslega bralca in zanimanja za knjige. Sama bi pri tem poudarila, da kljub pomembnosti vloge staršev ni spregledati vloge preostalih pomembnih oseb v otrokovem življenju: starih staršev, preostalih pomembnih oseb in nenazadnje tudi učiteljev. Nemška psihologinja C. Buhler navaja, da je razvojna potreba otroka po pravljici največja v t.i. pravljični dobi oz. v starosti od 4 do 10 let. V tem obdobju je namreč otrokova domišljija odločilna za razvoj osebnosti, otrokova najljubša literarna zvrst pa postane pravljica (1961, po Zalokar Divjak, 2002).

O smiselnosti poslušanja pravljic v otroštvu razlagata J. Milčinski in S. Pogačnik-Toličič (1992), ki navajata mnoge razvojne prednosti, ki jih pravljica spodbuja: samozaupanje, premagovanje strahov, spoznavanje življenjskih razmer ljudi in smisla življenja, spoznavanje posledic človeških dejanj in pomembnosti izbire in odločitev, oblikovanje sistema vrednot itd.

Z. Zalokar Divjak (2002) trdi, da je pravljica morda celo edina literarna zvrst, ki nagovarja otrokovo osebnost v celoti: spodbuja njegovo domišljijo, razvija intelekt, pokaže rešitev problema, priznava otroku njegove težave in mu pojasnjuje njegove občutke. Pravljice so za plašne, zapostavljene li fizično šibkejše otroke lahko tudi zdravilne.

Pravljica pa ni pomembna le za poslušalca (otroka), temveč tudi za pripovedovalca (odraslega). Najpomembnejše je namreč prav skupno doživetje ob pravljici: otrok se radosti ob poslušanju pravljice, odrasli pa nad veseljem otroka. Če bo vsebina pravljice ustrezno prilagojena razvojni stopnji otroka, bomo ob pripovedovanju tudi sami občutili ugodje, saj se bodo sprožili podzavestni spomini na naše otroštvo in radovednost (Milčinski in Pogačnik-Miličič, 1992).

1.2 Kako pripovedovati pravljico?

Otrok v pravljici najbolj uživa pred spanjem, pri tem pa se med otrokom in pripovedovalcem ustvarja posebej umirjen odnos. Pravljica, ki jo pripovedujemo, mora biti preprosta, pripovedovana pomirjujoče, otroka mora sprostiti in ga z vsebino ne vznemirjati. Pravljica, ki jo pripovedujemo podnevi, pa otroku na poseben način osvetli in osmisli dan (Milčinski in Pogačnik-Miličič, 1992).

Psiholog Bruno Bettelheim (po Milčinski in Pogačnik-Miličič, 1992) in Z. Zalokar Divjak (2002) se v prvi vrsti strinjata s tem, da otroku vsebine pravljice ne smemo razlagati. Vsak otrok bo ključ za razumevanje našel sam – vsak bo pravljico razumel drugače in iz nje povzel tisto, kar je sposoben dojeti in kar potrebuje. Če pa vsebino začnemo razlagati, s tem uničimo čar pravljice. Takrat pravljica otroku ne more več pomagati pri samostojnem reševanju in obvladovanju njegovih življenjskih situacij. Zanimivo je tudi opozorilo slavnih pravljicarjev bratov Grimm (po Zalokar Divjak, 2002), da se po pripovedovanju od otrok ne sme zahtevati, da pravljico rišejo, slikajo ali obnavljajo.

Mnogo avtorjev (Bettelheim, 1999; M. Kordigel Aberšek, 2008; Alastair, 2012) zagovarja pripovedovanje namesto branja besedila, saj je to bolj sugestivno, omogoča več stika in sodelovanja s poslušalcem. Pomembni pa so tudi elementi pripovedovanja, kot so kakovost glasu, kontrola gibanja med pripovedovanjem ter prostor pripovedovanja (Alastair, 2012).

1.3 O ilustracijah v pravljicah

Mnogi viri t.i. slikanice oz. ilustracije v pravljicah predstavlja kot nekaj, kar ni dobrodošlo, kar me je osebno zelo presenetilo. Bettelheim (1999, po Zalokar Divjak, 2002) pravi, da so ilustracije prej moteče kot koristne, saj ne ustrezajo otrokovim bistvenim potrebam in domišljijo odvrta od samostojnega doživljanja zgodbe. Skozi ilustracije lahko pravljica izgubi veliko svojega pomena, saj se preko njih ne materializira otrokova, temveč ilustratorjeva domišljija. Zalokar Divjak (2002) ob tem poudarja, da je doživljanje zgodbe vselej osebno doživetje, pri čemer je prav, da si vsak posameznik v mislih naslika takšne podrobnosti, kakršne izvirajo iz njegovega lastnega življenja. Poleg tega pa naj bi ilustracije tudi odvrtače pozornost od poslušanja – poslušalec namreč le stežka v celoti doživi zgodbo, saj se pozornost preusmerja le na pričakovanje dogodkov, ki so na sliki.

2 Pravljичni ponedeljek

Spomladi 2020 ob prvem valu epidemije Covid-19 sem za učence svojega oddelka vsak torek pripravila pravljico. Branje sem posnela kot video, pri katerem sem najprej naredila motivacijski uvod (razložila sem, zakaj sem izbrala to pravljico, kaj je pri njej posebnega, na kaj naj bodo poslušalci pozorni ipd.). Med branjem sem knjigo obračala proti kameri tako, da so se videle tudi ilustracije. Ker ni bilo poenotene oz. s strani šole določenega sistema komunikacije z učenci, sem imela prosto izbiro, kako posnetke posredovati učencem. Posnetke sem nalagala na program Google Fotografije™, kjer je bila v razdelku »Albumi« temu namenjena posebna mapa, do katere so lahko dostopali učenci preko spletnega naslova staršev. V obdobju šolanja na daljavo, ki je potekalo v času drugega vala epidemije (november 2020 do januar 2021), smo imeli tako učitelji kot učenci s tovrstnim pristopom že nekaj več izkušenj – cela šola je poenotila sistem in pričela z uporabo programa Microsoft Skupine™ (Teams). Učitelji podaljšane bivanja smo za učence pripravljali raznovrstne dejavnosti, ki so dopolnjevale vsebine rednega pouka. Te dejavnosti niso bile obvezne in so se jih učenci udeleževali prostovoljno. Ena izmed dejavnosti, ki sem jo pripravljala sama, so bile tudi večerne pravljice, ki so tokrat potekale v živo (brez vnaprejšnjega snemanja) in so imele vselej velik obisk.

Z zaključkom pouka na daljavo so se obenem zaključile tudi dodatne prostovoljne dejavnosti na daljavo. Ob začetku novega šolskega leta, ko se je pouk ponovno vrnil v ustaljene tirnice, so me učenci že zelo hitro začeli spraševati, ali se bomo še srečevali na pravljicah, a sem jim pojasnjevala, da žal ne, saj je pouka na daljavo konec. Hkrati sem začela pretehtavati razloge za in proti ter se nazadnje vprašala – zakaj pa ne? Otroci so izkazali željo in poseben čar je v tem, ko odrasli oz. učitelj otroško željo prepozna, jo upošteva in ji, če je le mogoče, ustreže. Tako se je pričela interesna dejavnost na daljavo – pravljичni ponedeljek.

2.1 Kako smo začeli?

Večji del šolanja na daljavo smo učitelji izpeljali preko programa Microsoft Skupine™. Ko se je dejavnost pričela, so bili otroci uporabe tovrstnega programa že vajeni. Na dejavnost so bili povabljeni vsi učenci oddelka, v katerem izvajam podaljšano bivanje, dejavnosti so se udeleževali prostovoljno. V razredni skupini sem odprla poseben razdelek, poimenovan »Pravljični ponedeljek« – dejavnost je namreč potekala ob ponedeljkih zvečer ob 19.00 do predvidoma 19.30 ure. Termin sem izbrala brez poizvedovanja, kdaj ima največ otrok čas, glede na svoje zmožnosti in popoldanske obveznosti. V sklopu razdelka sem najprej sklicala sestanek, ki se je ponavljal vsak teden; učenci so se vedno prijavili na isti sestanek. Razdelek nam je koristil tudi na drugačne načine – v primeru, da je dejavnost odpadla, sem (če je obstajala ta možnost) učence o tem že vnaprej opozorila v šoli, obenem pa sem staršem poslala e-obvestilo, obvestilo pa se je nahajalo tudi v razdelku na spletni platformi. V razdelku so bila objavljene tudi druge novice, kot so npr. obvestila o literarno-likovnih natečajih ter ostalih dejavnostih v šoli, ki so bile povezane z branjem in pripovedovanjem.

2.2 Vsebina interesne dejavnosti, priprava gradiva in izvedba

Izbor pravljic oz. slikanic je bil zelo pester. Nekatere slikanice sem imela doma sama, večino pa sem si izposodila v šolski knjižnici. Pri izboru sem poskušala upoštevati predvsem vsebine, ki so jih učenci v dotičnem času obravnavali pri rednem pouku. O tem sem se posvetovala z razredničarko. Občasno sem se oprla tudi na trenutni letni čas in posebne priložnostne dneve (praznični čas, materinski dan, različni svetovni dnevi ipd.). Velik poudarek sem dala tudi temu, da so otroci sami izrazili, kaj jih zanima in kaj si želijo poslušati – velikokrat so bile želje povezane z živalmi in letnim časom, zelo priljubljene pa so bile tudi zimske praznične pravljice. Z idejami sem nato običajno odšla v šolsko knjižnico, ker sem jih posredovala šolski knjižničarki, ona pa mi je pripravila nabor slikanic, ki se se skladale z mojimi željami. Ko sem imela slikanico izbrano, sem pripravila še PowerPoint predstavitev, v katero sem vključila ilustracije. Te sem fotografirala s telefonom, jih prenesla na računalnik, nato pa urejene prenesla v prezentacijo. Pri tem sem velikokrat naletela na težave, saj se nekaterih ilustracij ni dalo zajeti v celoti, deli ilustracij so pri urejanju fotografij izpadli, pri fotografiranju je imela vpliv tudi dnevna svetloba, zato so bile barve pogosto nerealne in popačene.

Sama sem se v sestanek prijavila približno 5 minut pred uradnim začetkom sestanka. Ker sem bila v programu zavedena kot organizatorica sestanka, sem učence, ki so se želeli priključiti srečanju, morala potrditi za priklop. Učenci so se prvih 5 do 10 minut zbirali. Ta čas smo običajno izkoristili za klepet in namige o tem, kaj bomo prebirali. Učencem sem nato predstavila pravljico, ki smo jo nato poslušali. Zanimalo me je, ali pravljico poznajo, o čem mislijo, da bo govorila, zakaj mislijo, da sem jo izbrala ipd. Če je bilo mogoče, sem podrobneje predstavila tudi pisatelja in ilustratorja. Nato so učenci izklopili mikrofone, sama pa sem jim pripravila prezentacijo z ilustracijami. Knjigo v fizični obliki sem brala v živo, med tem pa prestavljala drsnice z ilustracijami.

Ko je bilo pravljice konec, je bil preostanek časa namenjen pogovoru o pravljici. Vprašanja so se nanašala tako na samo vsebino pravljice (pravljico smo obnovili) kot na mnenja otrok o pravljici. Vprašanja sem poskušala oblikovati tako, da so spodbujala kritično in ustvarjalno mišljenje. Včasih smo razmišljali o tem, kako bi lahko pravljico zaključili na drugačen način.

Dejavnost je potekala od oktobra 2021 do aprila 2022, v tem času smo izvedli 19 srečanj.

2.3 Prednosti in slabosti

Izvedba in udeležba na interesni dejavnosti na daljavo je bila tako zame kot za učence nekaj novega in še nepreizkušenega, zato smo se z uvedbo dejavnosti podali v neznano; tekom izvajanja se je zelo jasno pokazalo kar nekaj prednosti, pa tudi slabosti tovrstne zasnove dejavnosti:

- Učenci so dobili novo, drugačno izkušnjo. Občutek, da učiteljico vidijo tudi izven časa, preživetega v šoli, je bil nenavaden in razburljiv. Nov občutek je dala tudi menjava prostora – namesto v učilnici so si sedaj lahko sami izbrali, kje bodo poslušali pravljico – nekateri so se zleknil na kavče, drugi so - Časovno načeloma nismo bili omejeni. Čeprav je bila dejavnost predvidena za pol ure, smo jo po potrebi in željah učencev podaljšali.
- Dejavnost je služila tudi kot krepitev neformalnih medosebnih odnosov. V času dejavnosti smo velikokrat poklepetali o temah, za katere v šoli ni bilo časa. Prav tako so učenci po željah sestanek lahko podaljšali po tem, ko sem ga sama zapustila, in za nekaj časa poklepetali še med seboj.
- Ker smo imeli vklopljene kamere, so otroci radi pokazali in podelili tudi kakšno stvar - pokazali so

svoje igrače, hišnega ljubljénčka ali doma ustvarjen likovni izdelek.

- Dejavnosti so se lahko udeležili tudi učenci, ki niso mogli biti fizično prisotni v šoli – so bili bolni, v karanteni ali z družino na dopustovanju.

- Učencem sem dala možnost, da se srečamo tudi v času šolskih počitnic.

- Številčno nismo bili omejeni; dejavnosti so se lahko pridružili tudi sestrice, bratci, prijatelji in drugi.

- Učenci so na ta način dobili možnost, da se preizkušajo v znanju in obvladovanju informacijsko-komunikacijskih tehnologij ter urili in dopolnjevali svoje digitalne spretnosti – radi smo si npr. namestili različna ozadja (povezano s pravljico ali letnim časom), si med seboj pošiljali odzive (»všečki«, dvigovanje roke) ipd. Učenci so ob koncu že suvereno znali izklopiti in vklopiti mikrofone ter se sami priklopiti in odklopiti s sestanka.

- Učenci niso dobili fizičnega stika – ne z mano, ne med seboj in ne s slikanico, ki smo jo prebirali.

- Ilustracije so morale biti zaradi načina prezentacije prilagojene, nekatere tudi izpuščene.

- Občasno smo se spopadali s tehničnimi zapleti – koga od prisotnih nismo slišali, kamere niso delovale, ob slabi internetni povezavi je koga iz srečanja »vrglo ven«.

- Ker je dejavnost potekala v popoldanskem oz. večernem času, so se na mojem urniku občasno znašle tudi druge obveznosti. Takrat smo dejavnost morali odpovedati oz. prestaviti.

- Nekateri učenci se dejavnosti niso mogli udeležiti, saj so imeli druge obveznosti (izvenšolske dejavnosti, treningi, obiski ipd.).

Za udeležbo na dejavnosti je bilo potrebno imeti na razpolago delujočo informacijsko-komunikacijsko tehnologijo (računalnik, tablica ali telefon z naloženim programom).

2.4 Mnenja otrok

Po zaključeni dejavnosti sem zbrala nekaj mnenj učenk, ki so se dejavnosti udeleževale najpogosteje. Vprašala sem jih, kaj menijo o dejavnosti, kaj so si najbolj zapomnile, kaj jim je bilo všeč in kaj ne, ter ali bi same kaj spremenile.

Viktorija: Všeč mi je bila izbira pravljic in to, da smo se na koncu pogovarjali.

Maša: Všeč so mi bile vse pravljice, najbolj pa pravljici o mrožku in pikapolonici.

Larisa: Najboljša mi je bila pravljica o mrožku, ker je bil smešen, ker je imel očala.

Patricija: Vse mi je bilo všeč, spremenila ne bi čisto nič. Ni mi bilo všeč, da smo se na koncu pogovarjali.

Sara: Všeč mi je bilo vse, najbolj pa, ko smo na koncu opisovali, kakšna je bila pravljica.

Ema: Všeč mi je bilo vse, še boljše bi pa bilo, če bi bilo v živo.

Zaključek

Nemški pesnik Friedrich Schiller je modro ugotavljal: »Globlji pomen je v pravljici mojega otroštva kot pa v resnici, ki jo uči življenje.« Pripovedovanje in poslušanje pravljice sta prav zares nekaj čarobnega. Na prvi pogled tako preprosta stvar, a bolj ko se vanjo poglobljamo, bolj kompleksna postaja in bolj je jasen uvid, da bi pravljice morali poslušati prav vsi – v njih se skrivajo misli in sporočila, ki nagovarjajo vsakega posameznika na samosvoj, osebni in intimen način. Sama sem med pripovedovanjem pravljic zelo uživala, za konec pa bi rada delila še misel, ki me je od ene izmed učenk pričakala v mojem razrednem čarobnem lončku: »Gospa Urša, najboljši ste, ker izbirate take nenavadne in smešne knjige za pravljичni ponedeljek.« (Sara).

Literatura

Alastair, K. D. (2012). *Storytelling across the primary curriculum*. London, New York: Routledge.

Bettelheim, B. (1999). *Rabe čudežnega: o pomenu pravljic*. Ljubljana: Studia Humanitatis.

Kropp, P. (2000). *Vzgojanje bralca*. Tržič: Učila.

Kordigel Aberšek, M. (2008). *Didaktika mladinske književnosti*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Milčinski, J., Pogačnik-Toličič, S. (1992). *Pravljica za danes in jutri*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Zalokar Divjak, Z. (2002). *Brez pravljice ni otroštva*. Krško: Gora.

ŠOLANJE NA DALJAVO – ZAČETKI IN NADALJEVANJE

Povzetek: S šolanjem na daljavo se v zgodovini človeštva še nismo srečali. Predstavljalo je izziv najprej za učitelje, nato pa tudi za učence in njihove starše. Zaprtje šol je prišlo nenadoma, ko nihče od nas na to ni bil pripravljen. V prispevku bom opisala, kako smo se s tem izzivom spopadali v prvem valu in kako smo se pripravili na poučevanje v drugem valu. V vsakem stanju je vedno tudi nekaj dobrega, tako smo se lahko tudi v tem primeru veliko naučili. Učitelji in učenci smo se naučili uporabljati orodja informacijsko-komunikacijske tehnologije. Poskrbeli smo za boljšo tehnično opremo v šoli in doma. Vsi znamo bolje ceniti svobodo druženja. Spoznali smo, kako pomembni so stiki med ljudmi. Medsebojne bližine in topline nam ne more ustvariti niti najnaprednejši računalnik. Človek lahko gradi svojo osebnost le skupaj s sočlovekom, kar je še posebej pomembno za mladostnike.

Ključne besede: šolanje na daljavo, računalnik, spletne učilnice, stik z učenci

DISTANCE SCHOOL(ING) – BEGINNINGS AND CONTINUATION

Abstract: We have experienced distance schooling for the first time in Slovenia. At first it represented a challenge for teachers and soon also for students and their parents. Closure of schools came suddenly, when none of us was prepared for it. In this paper I am going to describe how we dealt with this challenge during the first epidemic wave and how we prepared for distance schooling before the second one. In every situation there is always something good and we could learn a lot from this one. Teachers and students have learnt to use the tools of information communication technology. We were provided with better technical equipment at school and at home. Now we all appreciate the freedom of socializing much better. We have found out how important are contacts among people. Not even the most advanced computer can create mutual human intimacy and warmth among people. A man can only develop his personality in interaction with other people, which is especially important for young people.

Key words: distance schooling, computer, online classrooms, contact with students

Uvod

Sodim v starejšo generacijo učiteljev, saj poučujem že 36 let. V začetku mojega poučevanja še ni bilo računalnikov, telefonov in podobno. Z leti je sodobna tehnologija zavzemala vse vidnejše mesto, s pojavom virusa covid-19 pa si brez orodij informacijsko-komunikacijske tehnologije (v nadaljevanju IKT) pouka ne moremo več predstavljati.

Kaj so šolanje, učenje in izobraževanje

Šolanje že samo po sebi pomeni neprestano rast v znanju. Neprestano je treba slediti, kaj se dogaja v svetu na področju znanja, razvoja in ustvarjalnosti. Učitelj mora v korak s časom in novo tehnologijo. Učenje je v primerjavi z izobraževanjem širši pojem: izobraževanje je le ena od možnosti za izpeljavo učenja (Strategija vseživljenjskega učenja v Sloveniji, 2007). V času izobraževanja na daljavo smo stremeli k vseživljenjskemu učenju.

Kako poučevati

Sama sem vedno na prvo mesto postavljala človeka, šele nato napravo. Prednost pred hladno tehnologijo – računalnikom – so imeli, in še vedno imajo, čustva, neposreden stik z učencem.

V dobrih tridesetih letih poučevanja in stalnega izobraževanja je tudi tehnologija postala neločljivi spremljevalec mojega dela. Med odraščanjem svojih otrok sem še bolj postala večča moderne tehnologije, saj je računalnik postal obvezna oprema vsakega učitelja. Šole so bile vedno bolj opremljene. Nekdanjo zeleno tablo in belo kredo je počasi vse bolj nadomeščala bela tabla, povezana z računalniškim projektorjem. Tudi starejši učitelji smo usvojili nov način dela in snov učencem podajali na sodobnejši in zanimivejši način. Še vedno pa sta ostala neposredni stik in povezanost med učiteljem in učencem, ostali sta tako besedna kot nebesedna komunikacija. Učenci in učitelji smo čutili drug drugega.

Velika sprememba

Prišel je drobn virus in vse postavil na glavo. 15. marca 2020 je bila uradno razglašena epidemija koronavirusne bolezni. Vlada Republike Slovenije je sprejela Odlok o začasni prepovedi zbiranja

ljudi v zavodih s področja vzgoje in izobraževanja ter univerzah in samostojnih visokošolskih zavodih, s katerim je bilo od 16. marca 2020 do preklica zaradi preprečevanja širjenja bolezni covid-19 prepovedano zbiranje ljudi v vseh izobraževalnih ustanovah.

Šolanje na daljavo

Na šolanje na daljavo nihče ni bil pripravljen. Nekateri učitelji smo resda imeli spletne učilnice, toda bolj zase kot za splošno uporabo. Nastal je strah pred neznanim. Učenci na začetku sploh niso doumeli, da lahko poteka izobraževanje tudi od doma. Moj delavnik se je zelo podaljšal. Potekal je od zgodnjih jutranjih do poznih večernih ur. Začela sem se intenzivno izobraževati in iskati načine, kako najti pot do učencev, z njimi navezati stik ter jim približati in razložiti zahtevno učno snov. Poučujem kemijo, ki je za nekatere učence že v razredu težko razumljiva. Na naši šoli smo se dogovorili, da snov celotnega tedna pri vseh premetih do ponedeljka zjutraj do 7.30 vsi učitelji naložimo v spletne učilnice in nato vsak dan prek spletnih učilnic in elektronske pošte spremljamo delo učencev. Na šoli smo učilnice organizirali po oddelkih, znotraj oddelka pa po predmetih. Tako so učenci vedno vstopali le v eno učilnico. V posamezni učilnici smo poglavja organizirali kot predmete. Prizadevni in marljivi učenci so hitro spoznali nov način dela in zelo dobro sodelovali, nekateri pa so se povsem izgubili. V vsakem razredu so tudi učenci s posebnimi potrebami. Kako naj učitelji pristopamo do njih?

Vsi, ki delamo z učenci na kateri koli stopnji, vemo, da je pogosto najzahtevnejši element pri učenju in poučevanju motivacija. Številni učenci niso notranje motivirani za delo, to še zlasti velja za učence s posebnimi potrebami, ki potrebujejo dodatno spodbudo in motivacijo za izvajanje dejavnosti ali učenja. »Motivacijski dejavniki so ključni, da razumemo razkorak med potenciali posameznika in njegovimi dejanskimi dosežki« (Lipec-Stopar, 2010). Kako pri poučevanju na daljavo motivirati učence za delo, je bil velik izziv. Ker je zaprtje šol še kar trajalo, smo začeli uvajati pouk s pomočjo aplikacije Zoom. To se je izkazalo za zelo dobro, vendar ne za vse. Na žalost se je hitro pokazala razlika v tehnološki opremljenosti učencev. Poučujem na podeželju. Nekatere vasi so bile slabše pokrite z internetno povezavo kot druge. Pri nekaterih učencih so imeli doma dobre in zmogljive računalnike, pri nekaterih stacionarni računalniki niso bili opremljeni s kamero in mikrofonom. V veliki meri so se pokazale socialne stiske, ki prej niso vplivale na delo in uspehe učencev. Posledično je zaprtje šol za nekatere učence pomenilo veliko pomanjkanje v znanju. Vsi vemo, da tudi v šoli niso vsi enako motivirani za delo. Nimajo vsi enakih sposobnosti, imajo pa vsaj enake možnosti v razredu in učitelja, ki jih pozna, spremlja, motivira in jim pomaga.

Nekateri so prvo zaprtje šol vzeli kot podaljšane počitnice in so se čisto »odklopili« od šole. To zaprtje je trajalo do 18. maja. Ponovno smo se vrnil v šolske klopi ter poskušali nadoknaditi zamujeno. Intenzivno smo utrjevali in poglobljali pomembne vsebine, ki jih nujno potrebujemo za razumevanje nove snovi. Veliko časa in energije smo posvetili tudi povsem tehničnim vsebinam.

Kako se bolje pripraviti, če pride do ponovnega zaprtja šol

Ne samo učenci tudi sama sem imela med prvim valom koronavirusa velike težave s tehnično opremo. Doma imam stacionarni računalnik, ki je bil brez kamere in mikrofona. Zame je bil velik izziv, kako izvajati pouk prek Zooma s celim razredom. Prek telefona je bilo to skoraj nemogoče, saj je zaslon premajhen za spremljanje vseh učencev v razredu. Zaradi nenadnega zaprtja šol je bilo nemogoče kupiti kamero ali prenosni računalnik, saj je na tržišču vsega takoj zmanjkalo.

Pomagala sem si z aplikacijo DROIDCAM, ki sem jo naložila na telefon in na računalnik, tako da sem pri pouku na daljavo prek aplikacije Zoom na telefonu uporabljala mikrofona in kamero, zaslon pa na računalniku. Poletne počitnice sem izkoristila za izobraževanje, kako poučevati na daljavo, če bo prišlo do ponovnega zaprtja šol. V tem času sem si priskrbel tudi boljšo tehnično opremo.

Dobro sem se zavedala, da je napočil čas, ko si šolanja brez orodij IKT ne morem več predstavljati, saj postajajo vedno bolj prisotna na vseh ravneh delovanja šole in imajo velik vpliv na izobraževalni proces. Z vključitvijo orodij IKT postajajo vsebine tudi dostopnejše in zanimivejše. Lahko jih uporabimo za poučevanje in podajanje snovi z namenom izboljšanja učenja učencev (Brečko & Vehovar, 2008). So pa zelo dobra rešitev za poučevanje na daljavo. Z novim šolskim letom se je hitro ponovno povečalo število okužb in 19. oktobra je prišlo do ponovnega zaprtja šol, ki je trajalo kar 14 tednov. Na ta drugi val smo bili vsi, tako učenci kot učitelji, veliko bolje pripravljeni. Učence smo naučili, kako uporabljamo spletne učilnice. Učitelji smo se naučili raznih programov, izdelovanja različnih interaktivnih vaj ... Nismo pa še povsem »zakrpali lukenj« v znanju, ko je šolanje ponovno potekalo

od doma. Izvajanje pouka je bilo veliko boljše kot med prvim zaprtjem. Vsi smo imeli boljšo opremo. Učenci so bili na Zoom urah prisotni z vključeno kamero in mikrofonom. Učitelji smo lahko z njimi vzpostavili neposrednejši stik, vendar je bilo poučevanje kemije vezano na podajanje snovi prek PowerPointov, raznih posnetkov in podobno. Po 36 letih poučevanja imam občutek, da so učenci zaradi zaprtja šol kljub poplavi informacij, raznih posnetkov na spletu in izredno velikemu vložku v poučevanje usvojili manj znanja kot generacije pred njimi. Šolanje na daljavo je prineslo tudi veliko dobrega. Vsi smo se naučili bolje uporabljati tehnologijo, ki nam je na voljo. Pouk je ponovno potekal v razredu, vendar smo učitelji še vedno redno uporabljali spletne učilnice. Manjkajoči učenci so tako lahko še vedno spremljali pouk od doma, saj so v spletnih učilnicah našli vsebino učne ure, povezave do posnetkov, PowerPointe, učne liste, navodila za domače naloge ... Tudi učenci, ki so bili pri pouku, so si tako lažje uredili zapiske in si določene posnetke lahko ponovno pogledali. Toda tudi kljub vrnitvi v šolo so ostale nekatere omejitve. Učenci so imeli ves pouk v matični učilnici. Oblikovali so se »mehurčki«, ki se med sabo niso smeli mešati. Učenci in učitelji smo nosili maske. Uvedeno je bilo samotestiranje, ki se je izvajalo trikrat tedensko oziroma ob vsaki vrnitvi v šolo. Ti ukrepi niso povzročali težav. Pomembno je, da smo bili ponovno skupaj, da smo čutili drug drugega. S pomočjo samotestiranja so bile nove okužbe hitro odkrite. V karanteno so odšli le posamezni učenci oziroma oddelki za kratek čas, drugi so imeli pouk v šoli. Ko se je v nekem oddelku pojavila okužba in je odšel oddelek v karanteno, je pomočnica ravnatelja takoj naredila urnik za pouk prek Zooma za ta oddelek, ki se je izvajal iz njihove učilnice. Ker so vse učilnice opremljene z interaktivnimi tablam, je bil pouk tudi bolj kakovosten kot tisti, ki smo ga izvajali iz domačega računalnika v dnevni sobi. Hkrati je bilo vse gradivo dostopno tudi na spletnih učilnicah, tako da učenci niso imeli težav pri urejanju zapiskov. Končno je napočil čas brez mask in karanten. Na naši šoli pouk še vedno poteka omejeno na matične učilnice, toda druženje ni več omejeno. Počasi poskušamo zapolniti tudi vrzeli v znanju, ki so nastale v času omejitev. Z dobro motivacijo in voljo vseh bomo zmogli tudi to zapolniti.

Zaključek

Odraščanje otrok in mladostnikov poteka prek vzgojno-izobraževalnega procesa, ki se začne v vrtcu, nadaljuje v osnovni in nato v srednji šoli. To je proces, ki uspešno poteka le v skupini. Ti dve leti šolanja na daljavo sta pokazali, da se osebnost in kakovostno znanje lahko gradita le skupaj s socialnimi veščinami, ki se ne dajo oblikovati na daljavo, ampak le ob stiku učencev med seboj.

Literatura

- Brečko, B. N. & Vehovar, V. (2008). Informacijsko-komunikacijska tehnologija pri poučevanju in učenju v slovenskih šolah. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Jelenc, Z. (2007). Strategije vseživljenjskega učenja v Sloveniji. Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije.
- Lipec Stopar, M. (2010). Graditev sodobnega sistema vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami.

TUDI DELO NA DALJAVO JE LAHKO ZABAVNO

Povzetek: Izobraževanje na daljavo je predstavljalo izziv, predvsem pa je prineslo spremembe v našem načinu razmišljanja in poučevanja. Načine dela smo poskušali prilagoditi tako, da bi učenci ostali motivirani za delo in da bi jih lahko čim bolj učinkovito vključevali v učni proces. Ko sem dobila nalogo, da pripravim celostni kulturni dan za učence predmetne stopnje, sem imela v mislih predvsem aktiven učni proces, ob tem pa sem želela, da bi bili učenci motivirani. Sestavila sem interaktivni kviz, v katerem so učenci tekmovali po skupinah, saj smo otrokom v teh negotovih časih želeli osmisliti dneve, predvsem pa smo si želeli, da bi v monotonost dni vnesli nekaj vedrine, ki je bila učencem še kako potrebna. Moja namen je bil, da bi ustvarila obliko skupinskega dela, v kateri bi učenci ostali motivirani, radovedni in kreativni v svojem razmišljanju.

Ključne besede: šolanje na daljavo, metode poučevanja, inovativni pristopi poučevanja, kulturni dan

DISTANCE LEARNING CAN BE FUN AS WELL

Abstract: Distance learning presented a challenge for both, teachers and students. It has brought change in our way of thinking and teaching. Teachers tried to adjust the working methods to keep the students motivated and to successfully involve them in the learning process. When I was given the task to prepare a Culture Day for pupils, I thought of an active learning process and at the same time I wanted to keep the students motivated. I came up with an interactive quiz where students competed in teams against each other, because in the uncertain days of the epidemic we mostly wanted to give some meaning to students and at the same time bring some joy in the monotonous days. My aim was to prepare a teamwork task where students would be motivated, curious and creative.

Key words: distance learning, teaching methods, innovative ways of teaching, culture day

Uvod

Ukrepi za preprečevanje širjenja koronavirusa so nas postavili pred nova spoznanja. Tako učenci kot učitelji smo se znašli v povem novih okoliščinah. Pouk je potekal na daljavo, vsi smo iskali poti, kako bi učencem omogočili čim bolj pristen odnos, ki bi v najboljši meri nadomestil pouk, ki poteka v šolskih prostorih. Ker sem želela v klasični način vnesti nekaj aktivnosti, predvsem pa sem želela učence razbremeniti, sem za celostni kulturni dan sestavila kviz, kjer so sodelovali vsi učenci, ob sami aktivnosti pa so se ves čas zabavali. Tovrstna oblika dela je primerna tudi v običajnih razmerah, saj lahko popestrimo katero koli dejavnost.

Metode posredovanja znanja

Ko smo bili primorani pouk izvajati na daljavo, smo uvedli spletne učilnice, kjer so učenci sicer lahko dostopali do učnega gradiva, niso pa imeli neposrednega stika z ostalimi učenci in učiteljem. Prav zato sem nam je zdelo smiselno, da uvedemo urnik videokonferenc, ki je omogočil pregled nad obremenjenostjo otrok, hkrati pa smo želeli vzpostaviti dnevno rutino. Kljub vsemu pa je bil učni proces okrnjen, učenci so bili prikrajšani za eno ključnih komponent sodobnega načina poučevanja, saj niso imeli možnosti sodelovalnega učenja.

Za učinkovito posredovanje znanja je pomembno poznavanje različnih metod poučevanja. Metode so orodja, ki nam pomagajo priti do cilja in so najmanj toliko pomembne kot snov, saj brez ustreznih metod težko dosežemo zastavljene cilje. Tako ločimo statične in dinamične metode dela. Pri statičnih metodah so udeleženci pasivni, večkrat so le v vlogi poslušalcev ali opazovalcev, aktiven je le učitelj, medtem ko so pri dinamičnih metodah učenci aktivni, sodelujejo pri pouku in skupaj z učiteljem ustvarjajo proces ter odkrivajo novo znanje. Dinamične metode omogočajo izkustveno učenje, s katerim učence spodbujamo k večji aktivnosti, aktivnost udeležencev pa pripomore k boljšemu pomnjenju učne snovi. Znanja, pridobljena na aktiven in izkustven način, ko učenec nekaj sam preizkusi in sam sodeluje v procesu, se vživi v situacijo, sam poišče rešitve, so trajnejša (Galeša, 1995).

Prav dinamične metode smo želeli vnesti v način poučevanja na daljavo, saj smo želeli, da bi bili učenci aktivni, omogočiti smo jim želeli izkustveno učenje.

Motivacija

Velika past pouka na daljavo je, da delo hitro postane monotono, učenci nimajo pristnega stika in

postanejo nezainteresirani. Po nekaj mesecih dela na daljavo je motivacija učencem precej upadla, zato je bil največji izziv, kako učence motivirati, jih spodbuditi, da bodo aktivno sodelovali. Prav zato smo iskali poti, kako dvigniti motivacijo za delo, kako učencem popestriti pouk z različnimi metodami dela. Učna motivacija je odvisna od interesov, samopodobe, ciljev, zunanjih spodbud in vrednot. Motivacija se dogaja v učencu samem in z različnimi stimulacijami lahko to motivacijo spodbujamo, utrdimo in negujemo (Juriševič, 2009).

Prav ta način motivacije sem želela spodbuditi s pripravo kviza. ZOOM aplikacija je imela možnost t. i. sob, v katerih si lahko učence razdeli v posamezne skupine. Učence smo naključno delili v različne skupine, kjer so lahko medsebojno aktivno sodelovali. Moj cilj je bil, da bi bili učenci motivirani, hkrati pa bi jim bila dejavnost ne le poučna, ampak tudi zabavna.

Pri motivaciji imajo veliko vlogo tudi naloge, ki morajo biti za učence zanimive in ne dolgočasne. Takšen način dela je bil večini všeč, učenci so bili izjemno motivirani, po koncu aktivnosti učenci so celo izrazili željo po dodatnih nalogah. Učitelji smo kompetentni in suvereni na različnih področjih, nekateri so suvereni pri uvajanju sodobnih načinov poučevanja, nekateri pri uvajanju sodobnih tehnologij in različnih računalniških orodij, posamezni učitelji pa pri razvijanju mehkih veščin in kompetenc. Prav vsi pa se lahko drug od drugega učimo različnih pristopov. Prav obdobje dela na daljavo je omogočilo, da smo si med seboj delili sodobne poučevalne prakse, si pomagali pri spoznavanju novih informacijsko komunikacijskih tehnologij. S pomočjo le-teh smo bogatili pouk, ki je bil v danih okoliščinah precej zahteven.

Sodobni pristopi poučevanja v času epidemije koronavirusa

V obdobju šolanja na daljavo smo bolj kot kadar koli prej razmišljali o sodobnih oblikah dela, ki bi pri učencih spodbujale ustvarjalnost, predvsem pa ohranjale motivacijo za delo. Otrokom smo želeli osmisliti čas med epidemijo, ki je bil poln negotovosti.

Inovativni pouk je proces, ki temelji na:

- ustvarjanju učnih priložnosti, ki postavljajo učence in dijake v aktivno vlogo in s tem v središče učnega procesa: razvijanju kompetenc, pomembnih za življenje in delo v 21. stoletju;
- smiselni in učinkoviti rabi tehnologije, kar učitelja postavi v vlogo organizatorja in mentorja, ki učenje prepusti učencem.

Pomemben učinek, ki ga pričakujemo od uvajanja inovativnega pouka, so tudi pozitivni psihosocialni vplivi, torej izboljšani odnos učencev do šole, pouka in znanja v najširšem smislu. V učenca usmerjen pouk omogoča njihovo participacijo in sodelovanje pri načrtovanju sebi lastnih ciljev, skupnem postavljanju kriterijev, izbiri učne poti in s tem spodbuja prevzemanje odgovornosti za lastno znanje (Inovativna šola, 2022).

Avtentični pouk

Med bolj učinkovite načine inovativnega učenja spada avtentični pouk. Učenje je pri tej obliki poučevanja postavljeno v življenjski kontekst, reševanje primerov iz sodobnega sveta poteka s pomočjo povezovanj različnih okolij in področij. Takšno učenje nam danes omogoča svetovni splet in ostale razvite tehnologije. S pomočjo avtentičnega pouka učenci pridobivajo avtentično znanje in izkušnje s pomočjo eksperimentiranja, kar pa vodi do reševanja problemskih situacij v realnem svetu (Lombardi, 2007). V obdobju koronavirusa smo izvajali tudi dneve dejavnosti, večina se jih je odločila za posnetke predstav, ki so nam jih ponujali na spletu, branje interaktivnih knjig in podobno. Poustvarjanje je omogočilo spodbujanje otrokove ustvarjalnosti, a učencem je manjkalo notranje motivacije, saj so bili ves čas prepuščeni sami sebi. Kviz je bil zastavljen tako, da bi imel pozitivne učinke na psihosocialni razvoj učencev, hkrati pa bi učenci pridobivali avtentično znanje, ki se nanaša na širši življenjski kontekst posameznika. Učenci so reševali konkretne primere iz sodobnega sveta kulture in svoje znanje poskušali povezati s pridobljenim konkretnim znanjem. Sodelovalna oblika jim je omogočila, da so problemske situacije reševali skupaj in tako krepili socialne veščine.

Primeri dobre prakse

Aplikacija ZOOM je omogočila delo po skupinah v spletnih sobah. Učencem je bilo na ta način omogočeno sodelovalno učenje, imeli so občutek povezanosti, ki je spodbujal njihovo kreativnost, ki se sicer pogosto odraža pri delu po skupinah. Sprva nam ta način ni bil omogočen, tako da so učenci po nekajtedenskem delu na daljavo izjemno dobro sprejeli tovrstno obliko dela. Ker sem pri rednem pouku dobila potrditev, da si želijo še več dela po skupinah, sem se odločila, da pripravim

celostni kulturni dan. Moj namen je bil, da ustvarim aktivnosti, kjer bodo učenci usvajali nova znanja in se ob tem sprostiti ob napornih vsakodnevnih obveznostih dela na daljavo. Tudi zame je bil to pravi izziv. Pripravila sem različne naloge, vse skupaj je bilo zasnovano kot zabaven kviz med posameznimi skupinami, osrednja tema je bila kultura v različnih oblikah.

a) Poišči napačno trditve

Skupaj smo si ogledali posnetek o Francetu Prešernu. Po ogledu sem pripravila tri pravilne trditve in eno napačno. Njihova naloga je bila, da so med štirimi trditvami poiskali napačno trditve. Odgovore so zapisali v prostor za pogovor. Skupina, ki je pravilno ugotovila, katera trditve je napačna, je dobila točko. Na ta način sem želela učence motivirati, da zbrano gledajo posnetek in si poskušajo zapomniti čim več podatkov. Razprava znotraj skupine je bila glasna, učenci so sodelovali, nehote so znanje obnavljali in urili večino poslušanja.

Kdo bo prvi?

Odgovarjale so vse skupine. Prebrala sem poved z možnostjo izbire: Vsako leto v Sloveniji nekatere knjige prejmejo znak kakovosti, ki se imenuje: A) zlato jabolko, B) zlata ptica, C) zlata hruška, Č) srebrno ivje.

Skupina, ki je prva zapisala pravilen odgovor, je dobila točko. Učence sem seznanila z informacijami o nagradah na področju umetnosti, predstavila sem jim, kaj je zlata hruška in kakšen je namen podeljevanja nagrad.

b) Kdo je bolj natančen?

Učenci so imeli na ekranu spodnje zapise. Imeli so štiri minute časa, da so po skupinah poiskali ustrezne podatke. Točko je dobila skupina, ki se je najbolj približala točnemu odgovoru. Sama sem prehajala med sobami in ugotavljala, da so bili izjemno motivirani za iskanje podatkov.

- Najbolj brana knjiga za odrasle v letu 2020 je bila *Belo se pere* na devetdeset, avtorice Bronje Žakelj. Napišite, kolikokrat so si jo izposodili (v Sloveniji).

- Najbolj brana knjiga za mladino v letu 2020 je bila *Brina Brihta* (Rippin Sally). Napišite, kolikokrat so si jo izposodili (v Sloveniji).

- katero književno delo z znanim literarnim junakom je bilo prevedeno v največ jezikov?

Igra učence spodbudi, da sami brskajo po ustreznih brskalnikih in si pomagajo z uporabo Cobissa, saj je pomembno, da vedo, v katerem brskalniku lahko poiščejo posamezne podatke o knjigi, literaturi. Naloga jih spodbuja, da si naloge razdelijo, saj morajo biti učinkoviti.

č) Ugotavljajo naslove filmov

Zavrtela sem kratke odlomke iz slovenskih filmov (Kekec, Gremo mi po svoje 2, Sreča na vrhovi, Poletje v školjki, Kajmak in marmelada). Ob ogledu posnetkov so v prostor za pogovor zapisali naslove filmov. Za vsak pravilen zapis naslova so dobili točko. Dodatne točke so dobili, če so pravilno ugotovili, katero narečje govorijo filmski junaki na posnetku. Učenci so se ob nalogi seznanili s slovenskimi filmi, spoznavali pestro in raznoliko govorico Slovenije. Ponovili smo skupine narečij.

c) Aktivno gibanje

Učenci so imeli tri minute časa, da so poiskali kakšno knjigo znanega pravljicarja ali ljudske pravljice. Tri točke je dobila skupina, ki je zbrala največ knjig, dve točki skupina, ki je bila druga po številu naslovov pravljic, eno točko skupina, katere člani so zbrali najmanj knjig. Na koncu smo ponovili razliko med umetno in ljudsko pravljico ter prebrali in ponovili naslove znanih pravljic.

d) Pantomima

Ugotavljali so naslove knjig, filmov. Ugibali so vsi, tudi člani tiste ekipe, iz katere je bil član, ki je kazal naslov. Izbranemu članu sem v zasebno sporočilo napisala, kaj naj kaže. Člani ekipe so določili tri kandidate, ki so s pantomimo prikazali posamezne naslove, za dogovor sem jim dala dve minuti časa. Pomembno je, da so odgovor napisali v sporočilo, saj je bil to edini način, da sem lahko videla, kdo je prvi, ki je ugotovil pravilno rešitev.

Zaključek

Največji izziv vsakega učitelja med obdobjem dela na daljavo je bil, kako motivirati otroke in jih spodbujati, da bi ohranili vedoželjnost in kreativnost, ki je temeljna za oblikovanje njihove samopodobe in je temelj za uspešen razvoj mladostnika. Z izvedbo nekoliko drugačnega kulturnega dne smo ustvarili novo dinamiko in tako postali le tisti, ki učni proces nadzorujemo in omogočimo učencem dovolj prostora za njihovo medsebojno sodelovanje, nove ideje, predvsem pa smo dosegli, da so učenci postali aktivni udeleženci učnega procesa. Odziv učencev je bil neverjetno spodbuden,

med izvajanjem dneva dejavnosti so se zabavali in krepili socialne stike s sošolci. Verjamem, da je izkušnja poučevanja na daljavo učiteljem prinesla nove izzive, in upam, da smo učencem nove veščine in primere dobre prakse znali prenesti na zanimiv način. Inovativne metode poučevanja so potrebne pri razumevanju in reševanju izzivov, ki jih prinaša sodobna družba.

Literatura

Galeša, M. (1995). Specialna metodika individualizacije. Radovljica: Didakta.

Inovativna šola. Pridobljeno 20.5. 2022 iz: <https://www.inovativna-sola.si/inovativni-pouk/>.

Juriševič, M. (2009). Motivacija za učenje kot pedagoški izziv: kaj, kako, kdaj in zakaj? Razredni pouk, 11 (1), 44–49.

Lombardi, M. M. (2007). Authentic Learning for the 21st Century: An Overview. EU: The EDUCAUSE Learning Initiative.

KO SE POUK POSTAVI NA GLAVO

Povzetek: Epidemija je močno posegla tudi na področje izobraževanja, saj se je le to preselilo v domače okolje. Pričelo se je izobraževanje na daljavo. Za vse udeležence je to pomenilo veliko prilagajanja na drugačen način poučevanja. Postavljeni smo bili pred nove izzive in v tem času pridobili nove izkušnje. V prispevku bom predstavila usvajanje, utrjevanje učne snovi pri biologiji v 8. razredu – *krvožilje*, z uporabo programa screencast-o-matic. Ta program omogoča snemanje posnetkov, animacij z učiteljevo razlago. Prav tako bom predstavila uporabo aplikacije Kahoot, predvsem za utrjevanje in ponavljanje učne snovi *krvne skupine* pri biologiji v 8. razredu. Na koncu obravnavanega poglavja sem med učenci izvedla anketo.

Ključne besede: screencast-o-matic, kahoot, 1Ka, krvni obtok, krvne skupine

WHEN THE LESSON IS TURNED ON ITS HEAD

Abstract: The epidemic also severely affected education, as it moved to the home environment. Distance education has begun. For all participants, this meant a lot of adjustment to a different way of teaching. We were faced with new challenges and gained new experiences during that time. In this paper, I will present the acquisition, consolidation of teaching material in biology in the 8th grade - *blood vessels*, using the screencast-o-matic program. This program allows recording recordings, animations with teacher explanation. I will also present the use of the Kahoot app, especially for consolidating and repeating *blood group* material in 8th grade biology. At the end of the chapter, I conducted a survey among students.

Keywords: screencast-o-matic, kahoot, 1Ka, blood circulation, blood types

Uvod

V prvem valu je potekala komunikacija z učenci samo preko elektronskih naslovov. Učenci so dobili navodila preko spletnih učilnic, kamor smo učitelji posredovali navodila in gradiva za delo. V tem času komunikacija ni potekala v živo, zato sem se veliko posluževala programa screencast-o-matic, saj ta program omogoča snemanje animacije, posnetka, kateremu sem sama dodajala komentarje.

Screencast-o-matic

Za aktivacijo tega programa vtipkamo v Google screencast-o-matic. Med ponujenimi možnostmi kliknemo testo, ki ima tudi v spletnem naslovu to ime. Odpre se nam polje, kjer imamo možnost klikniti na moder oblaček – Record for Free. Odpre se nam stiren Free Screen Record. Tukaj najprej izberemo jezik. Ker slovenščine ni na izbiro, med možnostmi izberete poljuben jezik. Nato kliknete oranžen oblaček – LUNCH Free Record. V zgornjem delu se nam odpre polje, ki nam ponudi možnost odprtja aplikacije. Kliknemo oblaček z modrim zapisom – Odpri aplikacijo Screencast-O-Matic Launcher v2.0. Če na neki napravi prvič uporabljamo ta program, se nam bo najprej naložil (update). To traja kratek čas. Pri naslednji uporabi programa tega koraka ni več.

Ko je nalaganje programa končano, se nam pojavi posivelo polje, ki predstavlja tudi območje snemanja. Velikost tega območja lahko prilagajamo po želji. Ko smo pripravljeni na snemanje, kliknemo rdeči gumb REC in po treh sekundah se začne snemanje. Zraven slike, animacije lahko dodamo svojo razlago. Maksimalen čas snemanja enega posnetka je 15 minut. Ta program posname samo zvok iz okolice, ne pa zvoka iz naprave. Pomeni, da s tem programom predvajamo samo sliko, animacijo, komentar moramo dodati sami. Vmes lahko snemanje zaustavimo in ponovno nadaljujemo. Ko smo s snemanjem končali, stisnemo gumb DONE. Če smo s posnetkom zadovoljni, ga shranimo tako, da kliknemo SAVE/UPLOAD. Program nam ponudi več možnosti, kam naj naloženo shrani. Sama sem vedno kliknila Video File, Publish, Done in tako shranila na namizje.

Potek ure: *krvni obtok*

Učenci so dobili navodila za delo v spletno učilnico. V učbeniku so prebrali teorijo o krvnem obtoku, si ogledali posnetek in animacijo z mojo razlago.

Na koncu so rešili naloge v delovnem zvezku. Rešitve nalog sem priložila naslednji uri biologije.

Kahoot

Kahoot je aplikacija, ki omogoča ustvarjanje kvizov. Registracija za udeležbo v kvizih ni potrebna, registrirati se je potrebno le, če želite sami ustvarjati kvize. Osnovna verzija aplikacije je brezplačna.

Navodila o uporabi aplikacije v slovenskem jeziku najdete na povezavi: Videovodič Kahoot - YouTube. Učitelj lahko sestavi kviz z različnimi tipi nalog: izberi pravilni odgovor, prav/narobe, izbira slik. Je odlično orodje za popestritev učnega procesa, saj lahko z uporabo aplikacije Kahoot otrokom približamo učenje na zabaven in funkcionalen način. Učenec lahko kviz rešuje večkrat in tako utrdi svoje znanje. Ko je kviz pripravljen, se URL naslov vpiše v spletno učilnico.

Potek ure: KRVNE SKUPINE

Najprej so učenci dobili navodila v spletno učilnico za samostojno delo z učbenikom, kjer so prebrali teorijo. Priložila sem jim tudi učni list, kjer so bile zapisane značilnosti posameznih krvnih skupin in delovni list z vprašanji. Snov so dodatno preverili in utrdili s kvizom.

1Ka

1Ka je orodje za brezplačne spletne ankete. Navodila za začetnike so lepo razložena na povezavi: <https://www.1ka.si/d/sl/pomoc/uvajanje-1ka/za-zacetnike>. Ko pripravimo anketo, pošljemo URL naslov učencem, da dobimo povratno informacijo na vprašanja, ki nas zanimajo. Sama sem anketo opravila med učenci, da sem pridobila informacije kot so:

- Ali so navodila za delo od doma dovolj razumljiva?
- Ali posredujem učencem preveč ali premalo nalog?
- Ali so naloge, ki jih posredujem učencem, pretežke?
- Katere naloge učenci najraje opravljajo?

Zaključek

Pri samem delu sem se na začetku soočala z velikimi težavami, katere metode in orodja uporabiti, da bi učenci čimbolj razumeli novo snov. Objavljala sem veliko animacij in slik s komentarji, saj nismo komunicirali z učenci v živo, tako kot v času jesenskega dela od doma. Znanje smo utrjevali z nalogami v delovnem zvezku ali z učnimi listi, kvizi. Izdelava kviza sicer vzame kar nekaj časa, vendar učenci najraje utrjujejo snov v takšni obliki.

Največ informacij o učinkovitosti svojega dela sem dobila po izvedeni anketi. Ugotovila sem, da so:

- navodila za delo v večini dovolj razumljiva,
- učencem se večina nalog zdi srednje težka ali lahka,
- učenci najraje rešujejo naloge na računalniku, najmanj pa delovne liste,
- učenci bolje razumejo snov po ogledu posnetka, ki si ga lahko ogledajo večkrat,
- v večini se učencem zdi količina nalog srednje obsežna in jih v glavnem uspejo rešiti.

Takšna povratna informacija o delu se mi je zdela zelo pomembna, saj mi je dala smernice za nadaljnje delo pri morebitnem ponovnem izvajanju pouka od doma.

Literatura

<https://www.nadlani.si/multimedija/kaj-je-aplikacija-kahoot/>, pridobljeno 13. 6. 2022

<https://www.1ka.si/d/sl/pomoc/uvajanje-1ka/za-zacetnike>, pridobljeno 13. 6. 2022

Videovodič Kahoot - YouTube, pridobljeno 13. 6. 2022

Lunder, U., Dotik življenja, učbenik za biologijo v 8. razredu OŠ. 1. izdaja. Ljubljana: Rokus Klett, 2012.

DELO NA DALJAVO

Povzetek: V članku bom opisala, kako je naš vsakdan razburkal covid-19, potem ko sem 20 let poučevala in se trudila z novostmi pri prenosu znanja na učence. Nemogoče se mi je zdelo, da bi karkoli lahko skalilo ta vsakdan. Že tako smo se vseskozi ukvarjali z »novostmi« pri pouku, kot je sodelovalno učenje, formativno spremljanje ... Verjela sem, da se nič drastičnega pri poučevanju ne more zgoditi. Pa je vendar prišlo nekaj novega – poučevanje na daljavo. Niti v sanjah si nisem predstavljala, da je tovrstno poučevanje v osnovni šoli sploh mogoče. Na splošno smo učitelji imeli vrsto »izgovorov«, da to ne gre, da bo vse skupaj katastrofa – od spletne povezave, ki bo povzročala težave, do učencev, ki nikakor ne zmorejo tovrstnega dela, in negativnih posledic računalnikov nanje ... Pa vendar sem ugotovila oziroma smo v teh slabih dveh letih skupaj ugotovili, da vse ni tako slabo in negativno pri poučevanju na daljavo, da imamo znanje in možnosti in tudi podporo za tovrstno delo. Učitelji smo se udeleževali seminarjev, na katerih smo spoznavali različne metode dela in različne spletne programe za učenje na daljavo. Izobraževanje mora napredovati in to se je tudi zgodilo. Z izobraževanjem na daljavo se je poučevanje zelo spremenilo, saj smo bili primorani marsikaj spremeniti, dodati, izboljšati. Tako smo dobili dobre primere učnih praks, ki jih lahko uporabimo tako pri delu na daljavo kot pri pouku v šolskih prostorih.

Ključne besede: delo na daljavo, učenci, organizacija pouka, IKT

TELECOMMUTING

Abstract: The article describes how our daily routine was disrupted by COVID-19 after 20 years of my teaching and striving in novelties in transferring the knowledge to elementary school students. It seemed impossible that anything could spoil this everyday process. We were concerned with “innovations” in teaching even before the pandemic, such as collaborative learning, formative assessment... I believed that nothing drastic in teaching could happen. However, something new has come – remote teaching. Not even in my dreams did I imagine that this kind of teaching in elementary school was even possible. In general, the teachers have had a number of “reasons” why this is not possible, that it is going to be a disaster – a web connection causing problems, the students unable to perform this kind of work, the computers negatively affecting them... Yet I've learned or we all have learned in these less than two years that not everything is bad and negative in remote education; that we have the knowledge and opportunities and also support for this kind of work. The teachers attended seminars where we've learned about various methods of work and various online remote learning programmes. Education must progress and this is exactly what happened. A remote education changed teaching very much as we were forced to change, add and improve many things. Thus, we got good examples of learning practices that can be used both in remote work as well as in classroom teaching.

Key words: telecommuting, remote work, students, organizing teaching process, ICT

Delo na daljavo

Teledelo ali delo na daljavo (angl. telecommuting) je koncept, pri katerem posameznik v celoti ali delno opravlja delo izven svoje delovne organizacije in pri tem uporablja telekomunikacijsko in informacijsko tehnologijo.

Prvi val (marec 2020–maj 2020) – začetki dela na daljavo

Ko smo marca 2020 zaprli šole in javno življenje, smo se učitelji začeli soočati z novo vejo izobraževanja otrok. Nismo vedeli, kaj nas čaka, kako se bomo lotili dela, kako bomo učenje in snov prenesli učencem, da ne bi bilo slabše od poučevanja v šoli. Zato je bil prvi teden, ko smo imeli »počitnice« zaradi višje sile, stresen. Takrat smo se učitelji in vodstvo šole pripravljali na delo na daljavo. Kako začeti? Kaj nas čaka? Kako vzpostaviti stik z vsemi? Kako uskladiti službo in šolsko delo lastnih otrok ter svoj dom? In še in še ... Delo na daljavo je predstavljalo velik izziv kljub podpori vodstva šole, RTV Slovenije, spletne učilnice študijskih skupin za razredni pouk, spletne učilnice Sodelov@lnica za razredni pouk, kljub pomoči in podpori sodelavk in sodelavcev ter družabnih omrežij.

Izhajala sem iz zavedanja, da moram ohraniti stik z učenci in slediti načelu ohranjanja zdravja. Nato sem morala vključiti vse učence in jim zagotoviti dostop do učenja na daljavo. Za to ni zadostovala le povezava, ampak so potrebovali osebne, prenosne ali tablične računalnike. In na naši šoli se je pokazala velika potreba po elektronskih napravah. Tem družinam smo pomagali tako, da smo jim posodili tablične ali prenosne računalnike. Z mlajšimi učenci ne bi bilo mogoče vzpostaviti pov-

ezave brez staršev, ki so bili nam, učiteljem, v veliko pomoč. Otroke so usmerjali, jih spodbujali, jim pomagali in jih tudi motivirali, da so bili delavni in so opravljali naloge. Vez med otrokom in staršem se je v tistem času poglobila in tudi starši so vedeli, katere so učenčeve dejavnosti in šolsko delo. Kot učiteljica sem se trudila ohraniti stik z učenci, jih spodbujati in jim z različnimi dejavnostmi približati delo.

Organizacija dela Na naši šoli smo učitelji vzpostavili spletne učilnice in kanale v informacijski rešitvi za osnovne in srednje šole, izobraževanje odraslih ter vrtce eAsistent, kamor smo nalagali predvsem pisna navodila in nekaj predstavitev v Powerpointu. Dogovorili smo se, da bomo navodila za delo nalagali v spletno učilnico ali kanal po 21. uri ali pred 8. uro. Upali smo, da bomo doma ostali le kratek čas in bomo vso snov preverili in nadgradili pri rednem pouku v šoli. Zelo dobrodošla je bila oddaja Izodrom, s katero sem si pomagala pri določeni snovi za pouk ter pri gibanju in ozaveščanju na področju zdravja, empatije in varnosti.

Na začetku sem pripravljala kratka navodila in malo nalog, predvsem je šlo za ponavljanje snovi in utrjevanje znanja. Izkazalo se je, da bomo doma morali ostati dlje, s snovjo pa smo morali naprej, kar je pomenilo, da smo se morali učitelji dobro organizirati in preveriti učne cilje, standarde in sklope ter na podlagi tega načrtovati in izvajati pouk z uporabo različnih digitalnih tehnologij. V svojem razredu sem uporabljala različna e-gradiva, do katerih so lahko dostopali učenci. Prav tako sem morala premisliti o samovrednotenju izpeljanega vzgojnega procesa in vrednotenju ter ocenjevanju pridobljenega znanja. Ker sem sledila smernicam, z ocenjevanjem učencev nisem imela težav, morala pa sem biti kritična do svojega dela, pri katerem sem skušala slediti didaktičnim priporočilom in se tako usmerjati pri delu. Ko je že minilo nekaj časa izobraževanja od doma, sem učence spodbudila, da so mi svoje delo poslali vpogled in sem lahko ovrednotila njihovo delo. Če se jim je kje zataknilo, so pisali v kanal Klepetalnica, in tam smo vsako zagato tudi rešili. Prav tako smo si tam sporočali zanimivosti ter si pošiljali pozdrave in fotografije, da smo ohranjali pozitivne stike. Učitelji na naši šoli smo vsak teden izdelali fotokolaž z določeno temo (peka in kuhanje, zdrav obrok, prosti čas ...) in s tem učencem popestrili dneve. Navodila za delo sem pripravljala tako, da sem jih prevzela iz spletne učilnice študijske skupine za razredni pouk in jih prilagodila. Velik poudarek je bil na skrbi za higieno – umivanje rok, skrb za zdravje. V drugem delu so sledila navodila za predmete za določen dan, ki so bili označeni s sličico in poimenovanjem predmeta. Pri vsakem sem jih usmerjala v razmislek, kaj so se naučili. Na koncu je sledilo samovrednotenje, kako so delali, koliko so se naučili ali poglobili v snov, in narisali so obrazek počutja. Ta prvi val sem doživela v obliki velikih izzivov, ki so se pojavljali skoraj vsakodnevno. Morala sem raziskovati, se učiti novih veščin na računalniku, po spletu iskati ustrezne izobraževalne primere, pripravljati različna gradiva za učence, skrbeti za svoje zdravje in zdravje učencev, se povezovati s starši, tako učence kot starše motivirati za delo ...

Med samim delom na daljavo so bili učenci motivirani in tako se je učilnica preselila prav v vsak dom – na računalnike, tablice in telefone, sploh sta bila navdušenje in motivacija na začetku samega dela na daljavo velika. Tudi starši so spoznali, koliko dela je potrebnega pri poučevanju in učenju – ne gre izključno za poučevanje in učenje, ampak veliko več – pogovor, zaupanje, družabne stike, varnost ... Ta prva izkušnja poučevanja na daljavo nas je spodbudila, da smo se drugače pripravljali na novo šolsko leto. Pri tem so nas podpirali v spletnih učilnicah študijskih skupin za razredni pouk in z izobraževanju za učitelje. Veliko so nam pomagale tudi smernice Zavoda RS za šolstvo in Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport. Prva triada se je po prvem valu prva vrnila v šole, in sicer konec maja 2020, ostali pa so se pridružili v začetku junija 2020. Zanimivo je, da se smo se vsi zelo veselili odprtja šol.

Izobraževanje na daljavo v drugem valu (november 2020–konec januarja 2021 in april 2021)

Objava gradiv za delo v spletni učilnici

Novo šolsko leto 2020/2021 smo začeli s pripravami, kako ravnati, če se vrata šol spet zaprejo, in izkazalo se je, da smo bili pripravljeni. Učitelji in vodstvo šole smo dobili podporo Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport in Zavoda RS za šolstvo ter navodila Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ). Vodstvo je vedno pravočasno in dosledno poskrbelo, da smo bili seznanjeni z vsemi navodili. Imeli smo izhodišča za pripravo modelov za izobraževanje v osnovnih in srednjih šolah, ki vsebujejo opis ukrepov za izvedbo modela glede na posebnosti šole. Imeli smo podporo digitaliziranega učnega načrta z označenimi cilji, ki jih lahko uresničimo pri poučevanju na daljavo, imeli smo pripravljene spletne učilnice oziroma kanale in povezave z učenci.

Na začetku leta sem poskrbela, da se je naš razred na dogovorjenem kanalu srečal že v času pouka v šoli, in tako sem ugotovila, kdo potrebuje IKT-tehnologijo in pomoč računalničarja, ki nam je bil v času dela na daljavo vedno na voljo – tako učiteljem kot učencem oziroma staršem. Starši so bili ključnega pomena – ta trikotnik je bil v času dela na daljavo zelo pomemben, saj so naši mlajši učenci, predvsem učenci prve triade, potrebovali pomoč pri vzpostavitvi novega učnega okolja, s tem pa se je spet utrdila vez med starši in učenci in sodelovanje s šolo je postalo še tesnejše. V novem šolskem letu sem se odločila za delo na daljavo prek spletnega učnega okolja MS Office 365 – Teams. To je bilo za učence novo spletno okolje, saj so v prejšnjem šolskem letu uporabljali sistem eAsistent. Prek platforme Teams smo se povezali že v času pouka v šoli in naučili so se uporabljati to spletno orodje, kje poiskati dokumente, kateri kanali so nam na voljo, kako se lahko vidimo oziroma kako si lahko pišemo. Tako sem se v spletnem okolju z učenci srečevala z organizacijo videokonferenc in samostojnega dela, povratnimi informacijami in sprotnim komuniciranjem.

Potek dela na daljavo

Vsak drugi dan smo se za eno uro srečali prek videopovezave in preverili delo, ponovili snov, pojasnili, če so bile pri čem težave, se poigrali, si kaj zaupali ... Za število videosrečanj smo se dogovorili z učenci, saj videosrečanj naj ne bi bilo preveč. V prvi triadi in konkretno v mojem tretjem razredu so nekateri še vedno potrebovali podporo domačih – sploh na začetku dela na daljavo.

Prav tako sem jim vsak večer redno posredovala delo na kanale platforme Teams, kjer so imeli pisna navodila in veliko posnetih razlag – predvsem v Powerpointu. Prav tako smo se dogovorili, da jim ni bilo treba vseh nalog pošiljati, saj smo jih redno preverjali. Katere naloge so morali poslati, sem jim napisala sproti. Te sem zbirala v orodju Teams med dodeljenimi nalogami in tako sem imela pregled, kdo vse je nalogo oddal, učenci pa so dobili povratne informacije.

Motivacija za učenje

Ker obstaja veliko spletnih okolij, kjer učenci lahko utrdijo svoje znanje, sem jim posredovala spletne naslove, kjer so lahko vadili in skozi igro preverjali svoje znanje. Pri tem sem bila pozorna, da teh ni bilo preveč, saj so učenci že zaradi dela na daljavo kar nekaj časa prebili na računalnikih. Vsebine in naloge ter igre je bilo treba dobro pregledati, pretehtati in popraviti ter dopolniti, preden sem jih posredovala učencem.

Uporabljala sem naslednja spletna mesta:

- <https://www.lilibi.si/>,
- <https://si.miksike.eu/> oziroma lefo.si za utrjevanje poštevanke in računanja do sto,
- Interaktivne vaje – Abecednik za vaje iz vseh predmetov (nekatero je treba natisniti, nekatere naloge pa so namenjene reševanju prek računalnika ali tablice),
- <http://otrokskop.si/>,
- www.zupca.net,
- <https://kveez.com/>,
- <http://ww1.multilication.com/> v angleškem jeziku,
- <https://www.liveworksheets.com/> z različnimi vajami za vse predmete.

Učenci in delo na daljavo

Učenci so bili zadovoljni z delom na daljavo, stike smo ohranili, v primeru kakršnih koli težav pa sem jim bila na voljo prek platforme Teams in jim takoj odgovorila. Prav tako smo hitro odpravljali težave s samimi nalogami, razumevanjem navodil in druge težave, kot so povezovanje z orodjem Teams, ali težave, ki so se pojavile pri učencih doma. Nekateri žal podpore niso imeli in so se videosrečanj redko udeležili. Pri teh se je izkazalo, da tudi nalog niso opravljali v času šolanja na daljavo, in vedno so kot razlog navedli slabo spletno povezavo. Pri njih se je pokazala vrzel v znanju, ki jo je bilo treba zapolniti v šoli. Izkazalo se je, da so učenci zaradi dela na daljavo postali bolj spretni pri uporabi IKT, kot učiteljica pa sem morala ohranjati moralo ne glede na to, ali je pouk potekal na daljavo ali v razredu.

Prednost šolanja na daljavo je, da so učenci osvojili nova znanja in spoznali to tehnologijo, da znajo poiskati programe za učenje, interaktivne igre in naloge. Učenci oziroma cele družine so se dogovorile o organizaciji učenja oziroma delu prek IKT. Velika prednost je tudi spoznanje staršev, da šolanje ni le učenje, ampak veliko več – vse od družabnih stikov do sprotnega reševanja vrzeli v znanju.

Slabost šolanja na daljavo je bila pomanjkanje osebnega stika učencev z učitelji in sošolci, pri nekaterih slaba podpora družine, veliko samostojnega dela in truda. Sploh starši so morali prevzeti vlogo

učitelja, če se je učencu pri delu zataknilo, ni imel motivacije ali se je soočal z drugimi težavami. Na koncu se je izkazalo, da se je trikotnik starši – učenec – šola v času šolanja na daljavo še bolj utrdil, saj brez staršev ne bi bili tako zadovoljni s potekom in delom ter pridobljenim znanjem.

Učiteljica, ki je sama mama

Delo na daljavo je zahtevalo veliko pozitivne energije, raziskovanja, spretnosti in usklajevanja med šolo in domom. Sama menim, da je delo na daljavo precej zahtevnejše od dela v razredu, kljub temu, da je delo na daljavo ustvarjalno. Mogoče sem se premalo posluževala dela v skupini, saj smo imeli vedno težave z razporejanjem učencev v sobe (angl. breakout rooms) in nekateri učenci včasih niso bili razporejeni, sama pa nisem mogla ali znala pomagati. Poleg poučevanja na daljavo sem bila tudi sama doma mama šoloobveznega otroka in sem morala nekaj svojega časa nameniti tudi njemu in mu pomagati pri zagatah šolanja na daljavo. Drugi otrok je bil vrtčevski. Tudi njega je bilo treba zaposliti, da sem dopoldne lahko delala za šolo. Poleg vzgoje in domačih opravil nas je obremenjeval še virus, saj smo bili prestrašeni in negotovi, kaj nam bo prinesel in kako se bomo s tem spoprijeli. Pozitivna naravnost mi je pomagala, da sem imela dovolj energije tako za svoje domače kot za svoje učence.

Izobraževanje na daljavo v tretjem valu (oktober 2021–februar 2022)

V šolsko leto 2021/22 smo vstopili dobro pripravljene. Upali smo, da se drugi val v takšnem obsegu ne bo več ponovil. Učitelji in vodstvo smo si želeli, da bi ostali v šolskih klopih. Do februarja je veliko učencev in učiteljev moralo v karanteno. Ni bilo lahko. Učencem sem v času njihove odsotnosti navodila za delo in posnetke posredovala na enak način kot v drugem valu epidemije. Ko smo bili vsi prisotni v šoli, sem vedno pripravila ure za utrjevanje znanja ali dodatno razlago, če je bilo potrebno. Šolsko leto se bliža koncu. Kljub vsem zapletom zaradi covid-19 bo naš tretji razred uspešno končal šolsko leto. Imela sem resnično veliko dela s pripravo dela na daljavo za učence, ki so ostajali v karanteni, vendar sem še vedno našla moč, da smo se poleg učne snovi naučili še kaj več, in je to učence pritegnilo k sodelovanju. Ta »še kaj več« sem pripravila kot dan dejavnosti in en dan je bil prav tako povezan z IKT – učenci so se naučili osnov programiranja ter s pomočjo IKT in programa Scratch ustvarili animirane projekte.

Zaključek

Mogoče se večini zdi, da je covid-19 prinesel le težave, sama pa vidim tudi svetlo plat. Marsikdo se je naučil uporabljati osnovno programsko opremo zbirke Microsoft Office – Word, Powerpoint ... Poleg tega so učenci spoznali orodje Teams, ki ga lahko uporabljajo tudi za sporazumevanje na daljavo namesto telefonov. Veliko učencev mi pove, da se povežejo in se tako skupaj učijo. Uporaba tehnologije in spletnih orodij je v današnjem času nujno potrebna, res pa je, da smo starši tisti, ki moramo poskrbeti za varnost na spletu in zdravje otrok ter omejiti uporabo IKT.

Poleg vseh znanj in veščin, ki jih učenci potrebujejo za nadaljnje izobraževanje, je zelo pomembno ohranjati medsebojne pozitivne stike in odnos učitelj – učenec – starši, saj je človeški stik nujen za odnose, vzpostavljanje varnosti in ljubezen, saj smo vsi udeleženi soustvarjalci odnosov. Dobri medsebojni odnosi prispevajo h kakovosti življenja in če znamo pri tem vključiti še srce, nam tudi tak izziv, kot je bilo delo na daljavo, ne bo predstavljalo težave, ampak izziv.

Literatura

- Bolčina, N. (2020): Učenje na daljavo – strah ali izziv – Zbornik povzetkov Izkušnje in izzivi vzgoje in izobraževanja v času epidemije – Mednarodna strokovna konferenca, Ljubljana.
- Dolgan, K.; Novak, N. (2020): Vključevanje vsebin Televizije Slovenija v vzgojno-izobraževalnem delu (na daljavo) – Razredni pouk – št. 3. Zavod RS za šolstvo, Ljubljana
- Dolinar, M. (2020): Izobraževanje na daljavo – Razredni pouk št. 2. Zavod RS za šolstvo, Ljubljana.
- Lampert Senčič, A. (2020): Čas koronakrize in pouk na daljavo – Slovenska pedagoška revija Didakta, št. 208. Založba Didakta, Lesce.
- Mulej, L. (2020): Z emotivnim poučevanjem v novo šolsko leto – Onaplus, pridobljeno s spletnega mesta <http://onaplus.delo.si/dr-lucija-mulej-z-emotivnim-poucevanjem-v-novo-solsko-leto>
- Novak, N. (2020): Načrtovanje pouka s sodobnimi pristopi – Razredni pouk – št. 3. Zavod RS za šolstvo, Ljubljana
- Čok A. (2020): Izobraževanje na daljavo – izkušnje in izzivi – Zbornik povzetkov Izkušnje in izzivi vzgoje in izobraževanja v času epidemije – Mednarodna strokovna konferenca, Ljubljana.
- Rigler Šilc, K. (2020): Šolanje na daljavo ali let po e-nebu – Slovenska pedagoška revija Didakta, št. 208. Založba Didakta, Lesce.
- Siussi Podergajs, P. (2020): Izzivi šolanja na daljavo – Zbornik povzetkov Izkušnje in izzivi vzgoje in izobraževanja v času epidemije – Mednarodna strokovna konferenca, Ljubljana.

Škrabar, Barbara (2010): Uporaba informacijske-komunikacijske tehnologije v prvem triletju osnovne šole, Zbornik 7. festivala raziskovanja ekonomije in managementa, Koper-Celje-Škofja Loka.

Vršič, V. (2020): Izobraževanje na daljavo – vloga učitelja in staršev – Razredni pouk št. 2. Zavod RS za šolstvo, Ljubljana.

SOOČANJE Z NEMOTIVIRANOSTJO UČENCEV PRI POUKU

Povzetek: Šolanje na daljavo je pustilo pri učencih mnoge posledice. Nemotiviranost in apatija sta le dve, ki sta se pokazali zlasti v 9. razredu. Po vrnitvi v šolske klopi učenci niso znanja dojemali več kot vrednoto. Pri številnih se je pokazala tudi slabša miselna zbranost skozi celotno šolsko uro. Vse skupaj pa se je odražalo v poteku učne ure. Pasivnost učencev me je spodbudila k temeljitemu razmisleku o nadaljnjem poteku šolskih ur. Po pogovoru z njimi o vzrokih nezadovoljstva sem sklenila, da je čas za spremembe. Z učenci 9. razreda smo se pri geografskem krožku lotili izdelave didaktične igre o Sloveniji z namen ponovno jih postaviti v vlogo aktivnih soustvarjalcev učnega procesa. Zastavljena cilja o poznavanju Slovenije in gibalni aktivnosti sta bila uspešno dosežena.

Ključne besede: nemotiviranost, učenci, sodelovanje, didaktična igra

DEALING WITH LACK OF STUDENTS' MOTIVATION

Abstract: On-line learning has taken a huge toll on many students with many consequences. Lack of motivation and apathy are just the two that occurred especially in the ninth grade. After returning to school, students no longer perceived knowledge as a value. Many also showed lower mental concentration throughout the school lesson which started to have a negative impact on the execution of the lessons as well. The passivity of the students encouraged me to think thoroughly about how to plan further lessons. After talking to them about the causes of their dissatisfaction, I decided it was time for a change. In the geography Club, we started creating a didactic game about Slovenia with the ninth graders in order to put them back in the role of active co-creators of the learning process. The set objectives of knowing Slovenia and physical activity were successfully achieved.

Keywords: lack of motivation, students, collaboration, didactic game

1 Uvod

Začetek šolskega leta 2021/2022 sem pričakovala z največjim veseljem. Povratek učencev v šolo je bil lep dogodek, saj so se v preteklem šolskem letu - 2020/2021 - zaradi covida štiri mesece šolali na daljavo. Vendar pa sem že po nekaj urah geografije v 9. razredu začutila skrb vzbujajoče posledice takega učenja. Učenci so bili navajeni na prepis snovi in na učiteljevo razlago prek spletnega orodja Zoom, ki je imela manj interakcije, kot je bila to navada v šolskih klopih. Ko bi morali stopiti v vlogo aktivnih soustvarjalcev učnega procesa, niso pokazali ne volje ne želje za to. Osebnostno so mi bile učne ure, ko so bili učenci le v vlogi pasivnih poslušalcev, zelo dolgočasne. Želela sem se vrniti v ustaljeni šolski ritem, ko so bili otroci vsebinsko, metodično in didaktično aktivno vključeni v učni proces in čas je bil zapolnjen s kreativnim delom in smehom. Pri učencih sem želela zbuditi notranjo in zunanjo motivacijo za učenje. Kljub moji visoki notranji motivaciji po zanimivih in aktivnih učnih urah je bil padec očiten. Neodzivni obrazi, skriti za maskami, so mi dali misliti. Moteče vedenje in nemir sicer nista bila prisotna, a vendar samo čakanje na prepis učne snovi s table, je v meni izzvalo veliko nezadovoljstvo. Spremembe v učnem procesu so bile nujne. V razredu so bili prisotni tudi učenci s primanjkljaji na nekaterih področjih učenja in jim je bilo potrebno prilagoditi metode in oblike dela. Pouk v 9. razredu je zahteval ogromno energije, spodbudnih besed in različnih načinov motivacije.

2 Osebni pogled na dogajanje v razredu

Proces poučevanja je večer izziv, uspešno vodenje razreda pa zahtevo. Ves trud je nagrajen na koncu šolske ure, ko učenci odhajajo iz razreda z nasmehom na obrazu. Vsako učno uro stremim k temu, da bi se učenci počutili prijetno in bi iz razreda odšli vedoželjni. Pogosto na začetku ure namenim nekaj minut za pogovor o njihovem počutju, da ustvarim občutek varnega in vzpodbudnega učnega okolja. Po nekaj urah pouka geografije v 9. razredu, ki se mi niso zdele dovolj dinamične, sem celo šolsko uro namenila le pogovoru z učenci in iskanju inovativnih idej, ki bi jih ponovno spodbudile k aktivnem razmišljanju. Pogovor, ki se sprva ni navezoval na delo in življenje v šoli, je v njih zbudil radovednost, sproščenost in empatijo. Učenci so bili še vedno pod vtisom prejšnjega šolskega leta, ko so se štiri mesece šolali na daljavo. Učenje se jim je zdelo brez pomena in znanja niso dojemali kot vrednoto. To se je odražalo pri nepripravljenosti za pouk in nizki prizadevnosti za kakovostno učenje. V novem šolskem letu so vsako uro, vsak dan začeli in končali v isti učilnici. Gibanje je

bilo omejeno, sedenja pa preveč. V razredu jih je 27 in prostora bolj malo. Iz razreda so odhajali le ob lepem vremenu po tretji šolski uri na gibalni odmor v učiteljevem spremstvu. Odmori so bili časovno omejeni na 10 minut in na prostor, ki je bil določen za razred, saj se razredi med seboj niso smeli mešati. Primanjkovalo jim je gibalnih dejavnosti, kar se je pokazalo tudi pri pripravljenosti za učenje. Zaplavali so v apatičnost, iz katere jih je bilo težko prebuditi. Kot učiteljici, ki zagovarja telesno aktivnost in miselno produktivnost, mi taka razredna klima ni ustrezala.

Učitelji se moramo postaviti v različne življenjske vloge, da bi pritegnili pozornost učencev in ohranili zbranost skozi celotno uro. Živimo v svetu, ki narekuje hiter življenjski tempo in prinaša velik tehnični napredek z raznimi interaktivnimi pripomočki, zato je ohranjanje pozornosti pri pouku zelo težko. Želela sem stopiti v njihov svet razmišljanja in interesov, zato sem med učenci izvedla anketo na temo Moja Slovenija, kaj skrivaš. Učenci so na anketne lističe zapisali svoje želje, zamisli in ideje, ki bi jih lahko skozi učne ure geografije izvedli in tako bili miselno ter gibalno aktivni. Zapisane so bile številne izvirne ideje. Izkazalo se je, da najstniška domišljija nima meja, če ji le pustimo možnost, da se izrazi. Po analizi anket sem vendarle končno odločitev sprejela skupaj z učenci.

3 Od zamisli k dejanjem

Presenetilo me je, da so učenci v več primerih zapisali, da si želijo različne didaktične igre, ki bi jih lahko izdelali sami. Pri starosti štirinajst let sem pričakovala bolj »resne« odgovore, vendar je tudi za najstnike igra temelj in osnova spoznavanja ter učenja. Zavedam se tudi, da motivaciji skozi celotno učno uro namenjam premalo časa. Nenehno uravnovešam količino snovi, ki jo je potrebno obdelati v eni šolski uri, in časom, ki je namenjen motivaciji ali samo sproščenemu pogovoru.

Pri pouku geografije smo se pogovorili o namenu, vsebini in ciljih didaktične igre. Celotno zasnovo igre smo izpeljali pri geografskem krožku, kamor so se učenci vključili prostovoljno. Srečevali smo se enkrat tedensko. Če dela nismo izpeljali do konca v tisti šolski uri, smo se dogovorili za dodatno uro krožka v istem tednu, da smo z delom zaključili. Tudi med nastajanjem igre so se nam pridružili novi člani s svežimi idejami. Učenci so se pri krožku odločili za didaktično igro o Sloveniji z namenom pokazati vsesplošno znanje o svoji domovini Sloveniji, ki so ga pridobili v vseh letih šolanja. Ideja o medpredmetnem povezovanju je bila za učence, ki so počasneje usvajali znanja in večšine, nekoliko težja. Tu so pomembno vlogo prevzeli učno spretnejši vrstniki, ki so ostale spodbujali, da premagajo strahove in zaupajo v lastne zmožnosti. S pozitivno naravnostjo in razlago so učno šibkejšo učence prepričali, da niso dvomili v že usvojeno znanje.

3. 1 Zasnova didaktične igre

Pred začetkom dela nisem želela učencev razdeliti v skupine. Sproščen pogovor o skupnih ciljih je bistven za učinkovito delo. Najprej smo se dogovorili o vsebini in estetskem videzu igre. Ideje, ki so nastajale pri prvi uri, je en učenec zapisoval na tablo, drugi pa na list A3. Zapisi na tabli so spodbujali, da se vsi aktivno vključijo v debato, zapis na A3 pa za potrebe nadaljnjih ur. Pri izdelavi igre so se učenci večkrat razdelili v različne skupine. Prvič so tvorili skupine glede na svoje interese in prijateljstva. Verbalno spretnejši učenci so prevzeli vlogo vodij in želeli razdeliti ostale v skupine. To je v razredu izzvalo nezadovoljstvo. Začelo se je prepričevanje za in proti. Moja vloga je bila zgolj opazovalna. Med njimi sem želela okrepiti pozitivno komunikacijo in timsko delo, ki terja sodelovanje in strpnost. Za iskanje naslova igre smo uporabili metodo možganske nevihte. Odločili smo se, da svojo didaktično igro poimenujemo Aktivna Slovenija. Ostale ideje za naslov so bile še: Korak za korakom, Poznavanje Slovenije, S skoki po Sloveniji do znanja in drugo. Prva skupina je na šelešamer narisala obris Slovenije ter ustvarila polja v različnih barvah. Druga skupina je določila sklope vprašanj. Tretja skupina je napisala navodila in pravila igre. Ko je bila podlaga didaktične igre ustvarjena, so se ponovno razdelili v sedem skupin. Vsaka skupina je bila zadolžena za en sklop vprašanj. Cilj je bil vključiti tudi gibanje v čim več sklopih.

Sklopi vprašanj so: Slovenija v številkah, Pregovori, Naravne in družbene znamenitosti, Izzivi, Znanje osebnosti, Športniki, glasbeniki in Zgodovinski dogodki. Dodala sem še nov osmi sklop, poimenovan preprosto Novosti. Za ta sklop vprašanj sem poskrbela jaz. V njem sem zastavila vprašanja, povezana z učno snovjo 9. razreda. Namen sklopa je, da učenci dobijo nekaj osnovnih informacij o geografskih značilnosti Slovenije že pred obravnavo snovi. Kasneje so te podatke priklicali iz spomina in nadgradili znanje. Hkrati so razvijali tudi pozitivna čustva do domovine in občutek pripadnosti svojemu narodu ter državi. Vsaka skupina je na list napisala nabor vprašanj za določen sklop. Ker je bilo idej in vprašanj premalo, smo se skupaj odpravili v šolsko knjižnico in brskali po literaturi.

Pri drugem poskusu iskanja vprašanj so učenci ustvarili nove skupine, tokrat le na podlagi interesov, saj je bila motiviranost večja. Ko je bila igra izdelana, so jo prvi igrali učenci pri krožku. Zadovoljni so bili s svojim delom, saj so pokazali izredno kreativnost. Počutili so se bolj samozavestno, ker so konstruktivno timsko soustvarjali.

3.2 Pravila igre

Igralci določijo voditelja igre, ki nadzoruje pravilnost odgovorov. Igro začnemo doma - v Novi Gorici. Prvi učenec vrže igralno kocko. Figuro postavi na barvno polje, ki ga določi igralna kocka. Igralec povleče karto s pravega barvnega kupčka in prebere vprašanje. Če igralec pravilno odgovori, ostane na tem mestu. Če igralec ne odgovori pravilno, se vrne na začetek oz. na barvno polje, kjer je bil pred tem. Igro nadaljuje drug igralec. Če igralec pride na barvno polje, kjer že stoji figura, jo zbije le v primeru pravilnega odgovora. V primeru nepravilnega odgovora se vrne na prejšnji položaj. Zmaga tisti igralec, ki prvi prehodi Slovenijo in se vrne v Novo Gorico.

V kolikor igro igra več učencev, se ti razdelijo v skupine in določijo poročevalca skupine.

4 Prvi poskus igranja didaktične igre

Pred izvedbo didaktične igre pri učni uri sem učencem ponovila namen in cilje in igri namenila celo šolsko uro. Učenci, ki so sodelovali pri zasnovi didaktične igre, so razložili pravila in podali navodilo za delo v skupinah. Prvič sem jih namenoma razdelila v heterogene skupine, saj sem želela, da vsak učenec začuti, da lahko doseže zastavljene cilje in se ob izkazanem znanju dobro počuti. Dlje časa sem razmišljala, kje bomo prvič izvedli igro. Želela sem se izogniti monotonosti učilnice in ustvariti učno okolje, v katerem bo dovolj prostora za gibanje. Čas, preživeti na prostem, spodbudi delovanje vseh naših čutil, dobro vpliva na počutje in pozitivno vpliva na zdravje. Najboljša rešitev se mi je zdela travnata površina poleg šolskega igrišča, saj je to okolje tudi v meni zbudilo sproščenost in razigranost.

5 Evalvacija šolske ure po didaktični igri

Celotno delo in vloženi trud ne bi imela pomena, če na koncu ne bi izvedla evalvacije poteka učne ure. Vsaka skupina je na list papirja zapisala svoje občutke ob igranju didaktične igre. Zanimalo me je tudi, kaj bi pohvalili in kaj je bilo najboljšo, kaj bi spremenili in kaj dodali, kako je potekalo delo v skupini in kaj so se novega naučili. Zelo pozitivno me je presenetil odziv učencev. Podali so nekaj konstruktivnih kritik, ki smo jih skušali upoštevati pri nadaljnjih izvedbah igre. Na primer: dodali so še nov sklop - Risanje pojmov ali procesov-, dodali so nekaj vprašanj za posamezne sklope. Seveda je bilo največ idej za kategorijo »Izzivi«, kjer je tudi največ gibanja. Všeč jim je bilo sproščeno vzdušje v komunikaciji, ni bilo strahu pred napačno podanimi odgovori, lahko so bili kreativni pri odgovorih. Všeč jim je bil pouk izven učilnice, saj tega niso bili vajeni. Kot težavo so izpostavili poslušanje drug drugega, pogosto so si vpadali v besedo in težko krotili glasnost v skupini, ko so bili na vrsti za odgovor. Kljub temu da časovne omejitve za odgovor ni bilo, so nekateri v veliki želji po zmagi, prehitro odgovarjali. Če je bil odgovor napačen, se je v skupini vnela debata o poslušanju. Postopoma so se začeli zavedati, da je doseganje skupnega cilja odvisno tako od posameznika kot od skupine.

Izkazalo se je, da me je pred prvo izvedbo igre zaman skrbelo veliko število otrok v razredu (27 učencev). Disciplinskih težav ni bilo, saj sem jih na začetku opozorila, da so vsi člani skupine soodgovorni za potek igre. Menim, da je pozitivna komunikacija med učiteljem in učencem, predpogoj za vzdrževanje dobrih medsebojnih odnosov. Pri nadaljnjih izvedbah igre sem omogočila pri urah, da si sami izberejo skupine, saj so tudi učno šibkejši učenci postali samozavestnejši in prevzeli so odgovornost za svoje znanje. Skozi igro so se bolj aktivno vključevali v dinamiko razredne skupnosti, okrepili so medsebojne odnose in socialne spretnosti. Igranje didaktične igre je med učenci uvedlo večjo aktivnost, krepili so sodelovanje in zaupanje. Želja po uresnitvi aktivnejše in bolj dinamične ure je uspela. Kot pobudniki in aktivni soustvarjalci igre so pokazali večje zanimanje za sodelovanje pri takšnih nalogah tudi v prihodnje.

Zaključek

Lastni občutek nezadovoljstva po nekaj učnih urah v septembru je bil moja največja motivacija. Veliko časa sem namenila raziskovanju in razmišljanju o izpeljavi drugačnih učnih ur. V učencih sem želela zbuditi notranjo motivacijo, ki izhaja iz želje ter interesov za raziskovanje in je bolj učinkovita kot zunanja motivacija, saj nas pripelje do kakovostnejšega in trajnejšega znanja. Didaktično igro

smo izpeljali na začetku ali koncu šolske ure. Namenili smo ji od 10 do 15 minut. Zastavljeni cilji so bili doseženi, učne ure zanimivejše in učenci so bili bolj aktivni ter pripravljeni za delo. Največ spodbude za nadaljnje delo so mi dajali učenci sami, ko so iz razreda odhajali z nasmehom, čeprav se je ta zaradi mask kazal le skozi iskrive oči. Nekateri so si igro želeli izposoditi tudi za vikend, da bi jo lahko odigrali s starši. Tako sta bila ves vloženi trud in delo poplačana. Vendar s kreativnim delom nismo zaključili. Tudi pri urah geografije so učencem utrne kakšna nova ideja o didaktičnih igrah za nižje razrede. Veselje do dela v razredu pa se je samo še bolj okrepilo.

Literatura

Kolnik, K., Otič, M., Cunder, K., Oršič, T., Lilek, D. (2011). Učni načrt. Program osnovna šola. Geografija. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.

Pečjak, S. (2009). Z igro razvijamo komunikacijske sposobnosti učencev. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Štremfel, Urška. (ur). (2014). Učna (ne)uspešnost: pogledi, pristopi, izzivi. Ljubljana: Pedagoški inštitut.

VIRI OPOR SVETOVALNIH DELAVCEV V ČASU EPIDEMIJE

Povzetek: Vsakodnevne stresne situacije, s katerimi se srečujemo šolski svetovalni delavci pomembno vplivajo na našo uspešnost in kvaliteto zasebnega življenja. Pomemben stresor pri šolskem svetovalnem delu predstavljajo nenehne spremembe in pričakovanja po učinkovitem krmarjenju med različnimi udeleženci vzgoje in izobraževanja. Pomembno se mi zdi pravočasno prepoznavanje stresa in preprečevanje morebitnega izgorvanja na delovnem mestu s poseganjem po ustreznih virih opore. Uvodnemu delu prispevka sledi opredelitev stresa v nadaljevanju pa predstavitev sistemskih in nesistemskih načinov soočanja s stresom. Nenazadnje predstavim, kakšno razbremenilno in podporno vlogo je pri meni imel supervizijski proces v času epidemije, ki je vseskozi omogočal tudi učenje in profesionalni razvoj.

Ključne besede: stres, supervizija, svetovalni delavec, šola, viri opore

RESOURCES OF SUPPORT FOR COUNSELOURS IN TIMES OF EPIDEMIC

Abstract: The daily stressful situations faced by school counsellors have a significant impact on our performance and quality of private life. Important stressors in school counseling are the errant changes and expectations for effective navigations between the various participants in education. I consider it important to identify stress in a timely manner and prevent possible burnout in the workplace by interfering with the appropriate sources of support. The introductory part of the paper is followed by a definition of stress and presentation of systemic and non-systemic ways of dealing with stress. After all, I present what an exculpable and supportive role the supervising process played for me during the epidemic, which has always enabled learning and professional development.

Keywords: stress, supervision, school counselor, school, resources of support

Uvod

»Življenje si lahko predstavljamo kot čolniček, ki pljuje po vodi. Življenjski dogodki so kot valovi, ki lahko zamajajo človekovo ravnotežje.« (Dernovšek, Gorenc in Jeriček, 2006, str. 8) Epidemija Covida-19 je zagotovo en izmed dogodkov, ki je močno zamajal vsa področja našega življenja. Čas epidemije je tako pomembno vplival na moje poklicno področje. Kot svetovalna delavka predstavljam pomembno vez med dijaki, starši, učitelji, vodstvom ter zunanjimi ustanovami. Ob intenzivnem sodelovanju z vsemi udeleženci in večinoma timskem delu si vseskozi prizadevam za optimalni razvoj in največjo korist posameznega dijaka. Zaradi epidemije so tudi letošnje šolsko leto delovno okolje preplavile izredne razmere, s tem povezane nove smernice in pričakovanja. Nivo doživljanja stresa se je posledično močno dvignil. Stresa se ne da preprosto odstraniti iz našega življenja, lahko pa si prizadevamo za njegovo budno spremljanje in pravočasno poseganje po učinkovitih strategijah in oporah za njegovo obvladovanje.

Stres

»Stres je nekaj, kar človeku pomeni oviro, zahtevo, obremenitev ali izziv, na katero reagira s svojo oceno stanja, ko tehta moč stresorjev in vrednosti vire za obvladovanje stresa, kar vodi do njegove reakcije.« (Bilban, 2007, str. 30) Za večino ljudi so vir stresa neznane, nove situacije, saj z njimi nimajo preteklih izkušenj. Slivar (2013) meni, da obstaja veliko število individualnih stresorjev, ki so specifični samo za posameznika, manj pa je takih, ki so univerzalni in kot taki škodljivo vplivajo na več posameznikov (npr. vojne, naravne nesreče). Epidemija Covida-19 zanesljivo sodi med stresor, ki je na številne načine prodril v različne sfere življenja ljudi po vsem svetu. Če smo dlje časa izpostavljeni stresu, lahko pride do kompleksnega pojava izgorelosti (Bilban, 2007). Izgorelost se pojavlja predvsem pri čustveno zahtevnih poklicih (delo z ljudmi). Stres in izgorelost sta na nek način tesno povezana, vendar ju ne smemo enačiti. Stres je stanje, ko je posameznik pod fizičnim ali psihičnim pritiskom, medtem ko se izgorelost pojavi kot posledica dolgotrajne izpostavljenosti stresu in previsokih zahtev okolja. Izgorelost torej predstavlja zadnjo fazo neuspešnega soočanja s stresno situacijo (Lorger, 2009). Mnogi avtorji (Bilban, 2007; Hafner in Ihan, 2014 ter Ihan in Simonič Vidrih, 2005) pišejo o podobnih (običajno v štiri skupine razdeljene) znakih oziroma značilnostih stresa:

- splošni znaki (prebavne motnje, glavoboli, težave s spanjem, oslabilen imunski sistem, težave z

mišicami),

- čustveni znaki (nezadovoljstvo, žalost, občutek nekoristnosti, negotovost, nemir, frustriranost, otopelost, nekoncentriranost, raztresenost),
- vedenjski znaki (zapiranje vase, umik, molk, težave pri sprejemanju odgovornosti, komunikacijske težave),
- in miselni znaki (zmedenost, upad koncentracije, oteženo sprejemanje odločitev, preobremenjenost).

Soočanje s stresom in viri opor

»Prav nihče ni odporen proti stresu, ki se pojavlja kot nujna posledica naših odnosov z nenehno spreminjajočim se okoljem, ki se mu moramo prilagajati« (Jerma, 2005, str. 481).

Božič (2003) poudari, da stres vpliva na vsakega posameznika drugače. Glede na trenutno telesno in duševno stanje se bo vsak posameznik drugače odzval pri čezmernih obremenitvah.

Ko želi posameznik ukrepati ob doživljanju stresa, se je po mnenju avtorja Bilban (2007) dobro držati nekaterih smernic:

- delovanje v okviru svojih zmožnosti,
- pozitivno razmišljanje,
- naučiti se sprostiti,
- si od časa do časa vzeti počitek,
- umik – prilagoditev urnika,
- načrtovanje delovnih ciljev,
- razumevanje osebnih problemov.

Spector (1997, v Kovač, 2013) pripisuje dobremu počutju ključen pomen za visoko kakovost opravljenih nalog z vsemi udeleženci, s katerimi imajo svetovalni delavci opravka. Le-ti lahko znotraj ali zunaj šolskega okolja najdejo različne vire opor za soočanje s stresom. Kar nekaj je tehnik in pristopov, ki pomagajo posamezniku, da se konstruktivno sooči s stresom. Obstajajo povsem nesistemske tehnike (športna rekreacija, sprehodi ali poslušanje glasbe) ter bolj sistemske tehnike (dihalne vaje, vizualizacije, meditacija). Tušak in Blatnik (2017) kot najučinkovitejši relaksacijski tehniki opredelita:

- dihalne tehnike s katerimi povzročimo umirjanje dihanja in s tem ugoden oziroma sproštilen vpliv na telo in misli. V stresnih situacijah je dihanje namreč hitro in plitvo. Pomanjkanje kisika povzroči utrujenost in padec koncentracije. Dihalna tehnika nam pomaga umiriti in sprostiti dihanje, posledično pa prispeva k boljši preskrbi s kisikom.

- in meditacijo, ki predstavlja tehniko kontroliranja in obvladovanja naših misli. Le-ta pomaga pri aktiviranju človekovih notranjih obrambnih mehanizmov za boj proti stresu in obremenitvam. Meditacija umiri naše telo, misli, omogoči zasuk v koncentracijo od zunaj in na ta način dobimo vpogled v notranje vire moči.

Avtorja nadalje pripisujeta velik pomen tudi pripravi na stresni dogodek oziroma naslednjim miselnim tehnikam:

- tehnika praznjenja glave s katero se naučimo odstraniti negativne misli, dvome in strahove ter poseči po pozitivnih predstavah,
- tehnika zaustavljanja misli, kjer z odločnim vzklikom »stop« ustavimo negativne oziroma neproduktivne misli in jih zamenjamo s produktivnimi,
- in tehniko razumnega razmišljanja, s katero skušamo spoznati ali so posamezni dogodki oziroma stvari znotraj našega dosega.

Ena od dragocenejših strategij soočanja s stresom pa je podpora, ki jo posameznik dobi na delovnem mestu. Podpora sodelavcev lahko zniža stopnjo stresa. Druženje s sodelavci, ki so pripravljeni poslušati, deliti svoje mnenje, čustva, strategije za soočanje z različnimi situacijami, je lahko zdravilna izkušnja.

Osebna izkušnja – doživljanje supervizije kot pomembne opore pri delu

Sama sem eno učinkovitejših opor pri soočanju s stresom doživela ravno z vključenostjo v supervizijski proces. Svetovalne delavke razširjenega aktiva šolske svetovalne službe, smo v letošnjem šolskem letu namreč tvorile kar dve supervizijski skupini. Kljub izkušnjam dela z otroki in mladostniki s posebnimi potrebami, sem se v tem letu (ko sem prvič opravljala delo šolske svetovalne delavke) nenehno srečevala z zahtevnimi delovnimi situacijami v katerih sem vedno znova iskala ravnotežje. Kot pomembne dejavnike stresa na delovnem mestu, o katerih pišeta tudi Sutherland in Cooper (1998, v Kovač, 2013) sem doživela drugačne pogoje dela zaradi epidemije, urnik, nove in nepoznane delovne naloge ter na trenutke zamegljeno lastno vlogo znotraj naše ustanove. Švagan (2010) pojasnjuje, da je supervizija oblika strokovne pomoči, namenjena strokovnim delavcem. Šolsko

svetovno delo nemalokrat zaznamujejo različna ali celo nasprotujoča si pričakovanja in zahteve dijakov, staršev, vodstva in zunanjih institucij. Epidemija pa je šolskemu svetovalnemu delu dodala novo dimenzijo. Kljub stalni odprtosti naše srednje šole, so se nekatere prepozno naslovljene stiske in težave v obilici ukrepov in našem novem vsakdanu le še poglobile. Angažma, trud in prizadevanje za vzpostavitev »nove« normalnosti skozi najrazličnejše oblike dela (individualni razgovori, oddelčni sestanki, oblikovanje protokolov ter varnostnih načrtov za obvladovanje stisk dijakov, izvajanje preventivni delavnic, timski sestanki s starši) so zato vse večkrat preplavili občutki nemoči, otopelosti, frustriranosti, negotovosti in preobremenjenosti. Za supervizijo sem se prvenstveno odločila zaradi želje po boljšem spoznavanju in razumevanju same sebe, svojih ravnanj ter potrebe po tem, da bi se v delovno okolje vračala opolnomočena in razbremenjena občutka odgovornosti. Ravno razvojno edukativni model supervizije (po katerem smo delale z našo supervizorko) mi je omogočil predelavo najzahtevnejših poklicnih izkušenj. Kobolt in Žorga (2006) pravita: »Na supervizijskem srečanju strokovni delavec izbere in predstavi neko izkušnjo iz svojega poklicnega življenja, ki si je ne zna pojasniti, ki ga miselno ali čustveno okupira ali za katero si preprosto želi, da bi se iz nje česa naučil. V zvezi s to izkušnjo si zastavi tudi določena vprašanja in v procesu supervizije skuša najti odgovore nanja« (str. 101). Gradiva, ki sem jih pripravila so se v večji meri nanašala na odnose s sodelavci ter izzivi pri ustreznem navezovanju odnosa z dijaki v okviru individualnih razgovorov. Različne metode dela, aktivno poslušanje in sodelovanje mojih dveh kolegic so mi običajno odprle nov pogled na zahtevne situacije in ponudile ideje za nadaljnje postopanje v zahtevnih razmerah. Srečanja so bila neredko čustveno naporna, a hkrati razbremenjujoča. V supervizijski skupini sem se počutila varno, sprejeto, odobravano. Srečanja so omogočala raziskovanje lastnih prepričanj, načel, poklicne identitete in poslanstev.

Zaključek

Kontinuirano delo, aktivno sodelovanje in redno pisanje refleksij po naših srečanjih, mi je omogočilo, da sem svoje izkušnje uporabila kot priložnost za učenje in nadaljnje učinkovito soočanje s stresnimi situacijami. Po srečanjih sem na marsikatero zahtevno situacijo znala pogledati drugače, z manjšim občutkom odgovornosti, predvsem pa sem v prihodnje vanje znala vstopiti z boljšo ozaveščenostjo lastnih meja in pristojnosti. Vse to mi je olajšalo oziroma utiralo pot vse do izteka epidemije. Supervizijski proces mi je omogočil priložnost za boljše poznavanje same sebe in svojega načina dela. Supervizijo sem doživela kot proces, ki v izrednih in neobičajnih delovnih razmerah v kombinaciji z nesistemskimi oporami pomembno prispeva k pravočasnemu prepoznavanju stresa in preprečuje nadaljnje izgorevanje.

Literatura

- Bilban, M. (2007). Kako razpoznati stres v delovnem okolju. *Delo in varnost*, 52(1), 30-35.
- Božič, M. (2003). *Stres pri delu: priročnik za prepoznavanje in odpravljanje stresa pri delu poslovnih sekretarjev*. Ljubljana: GV izobraževanje.
- Dernovšek, M. Z., Gorenc, M. in Jeriček, H. (2006). *Ko te strese stres*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja RS.
- Hafner, M. in Ihan A. (2014). *Prebujanje: Psiha v iskanju izgubljenega Erosa – psihonevroimunologija*. Ljubljana: Alpha center, Inštitut za preventivno medicino.
- Ihan, A. in Simonič Vidrih, M. (2005). *Stres na delovnem mestu in spoprijemanje z njim: kaj lahko naredim, da živim v sožitju s stresom?* Ljubljana: Arx.
- Jerman, J. (2005). *Stres pri strokovnih delavcih v vzgojno-izobraževalnih in prevzgojnih zavodih*. *Socialna pedagogika*, 9(4), 469–498.
- Kobolt A. in Žorga S. (2006). *Supervizija – proces razvoja in učenja v poklicu*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Kovač, J. (2013). *Supervizija, stres in poklicna izgorelost šolskih svetovalnih delavcev*. Maribor: Mednarodna založba.
- Lorger, I. (2009). *Poklicni stres pri učiteljih v osnovni šoli (Magistrsko delo)*. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Slivar, B. (2013). *Na poti k dobremu počutju: obvladovanje stresa v šoli – teoretični vidik: Knjiga za ravnatelje in učitelje o obvladovanju stresa na ravni šole in na ravni posameznika*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Švagan, J. (2010). *Dejavniki, ki vplivajo na supervizijske poteke in izkušnje supervizantov*. V: *Supervizija in koučing* (str. 59-90). Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani in Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Tušak, M. in Blatnik P. (2017). *Živeti s stresom: tehnike samopomoči*. Maribor: Poslovna založba MB.

UČENJE Z GIBANJEM PREDŠOLSКИH OTROK V DOMAČEM OKOLJU

Povzetek: Prispevek predstavlja primer dobre prakse učenja z gibanjem otroka v predšolskem obdobju v domačem okolju. V času zaprtja vrtcev se marsikateri starši srečujejo s težavo, kako zaposliti svojega predšolskega otroka. Raziskave iz prvega korona vala, ki so jih opravili profesorji športa, so pokazale, da je bilo veliko otrok med zaprtjem vrtcev in šol gibalno neaktivnih. Gibalna aktivnost pri predšolskih otrocih je še posebej pomembna, saj so otroci v tem času najbolj dovzetni za razvoj sinaps, koordinacije in motorike. Slednje se vzporedno razvija tudi otrokova kognitiva. S prispevkom smo želeli predstaviti inovativne oblike učenja in podati ideje za gibalne aktivnosti, ki bodo v pomoč tako staršem kot tudi vzgojiteljem. Že s kratko in preprosto aktivnostjo lahko veliko pripomoremo za dobrobit otrokovega razvoja.

Ključne besede: gibanje, učenje in poučevanje, otroci, domače okolje.

LEARNING WITH PHYSICAL ACTIVITY OF PRESCHOOL CHILDREN IN HOME ENVIRONMENT

Abstract: This article is an example of best practice in learning with physical activity of preschool children in their home environment. During the kindergarten lockdown, many parents are faced with the challenge of how to entertain their preschool child. Research conducted in the first wave of Covid-19 by physical education professors showed that a majority of children lacked physical activity during the kindergarten lockdown. Physical activity is crucial for preschool children because at this point in life, they are highly receptive for the development of synapses, coordination and motor skills. The latter are closely related to children's cognitive development. The aim of this article is to present innovative learning methods and ideas for physical activities, which could be helpful for both parents and teachers. Even a short and simple activity can make a major impact on a child's development.

Keywords: physical activity, learning and teaching, children, home environment.

Uvod

Učenje je proces pridobivanja, nadgrajevanja in ohranjanja znanja. Učenje je vseživljenjski proces, s katerim pričnemo že z rojstvom, s prvimi prejetimi dražljaji. Otroci se do drugega leta starosti naučijo ogromno. Ko shodijo, se jim odpre nov svet. Z gibanjem raziskujejo in spoznavajo stvari, do katerih prej niso mogli dostopati po lastni volji. Postanejo drzni in pričnejo preizkušati svoje sposobnosti, meje in naučene vrline. Pričnejo se učiti z gibanjem. Z gibanjem se pričnejo zavedati lastnega telesa, prostorske orientiranosti in pridobijo občutek sproščenosti. Raziskave pa kažejo, da so otroci dandanes vedno bolj neaktivni, kar privede do motorične nespretnosti in predebelosti otrok. Razlogi za to so premalo telesne aktivnosti in preveč aktivnosti v sedečem položaju (računalniške igrice, gledanje televizije, uporaba mobilnega telefona ...). Prav s takšnimi težavami se še bolj srečujemo v času sedanjih razmer, ob šolanju na daljavo. Veliko staršev je preobremenjenih, zato se prevečkrat poslužujejo multimedijskih sredstev. Zato je še toliko pomembnejše, da so otroci gibanja deležni v vrtčevskem ali šolskem okolju. V predšolskem obdobju se oblikujejo otrokovi temelji za otrokov nadaljnji razvoj in delovanje. Kurikulum za vrtce dopušča ogromno prostora za razvijanje otrokovega gibalnega razvoja. Vzporedno z gibalnim razvojem se razvija tudi kognitivni razvoj otroka. V vrtcih je gibanje še prisotno, v šolah pa se njegov pomen vedno bolj izgublja. Pouk je še vedno preveč naravnani kot pasivno sedenje in sprejemanje snovi. Pomnjenje zato ni tako učinkovito. Veliko učiteljev se zaveda te težave, zato se že poslužujejo različnih izboljšanih metod učenja. Ena izmed metod je tudi učenje z gibanjem. S preprostim, nezavednim gibanjem pozitivno vplivamo na otrokov telesni razvoj, razvoj njihovih spretnosti, izražanja govornice telesa, sproščanja, po vrhu pa razbijemo vsakdanjo monotono. Otroci se na ta način naučijo izražati svoja čustva (veselje, žalost, jezo, hrepenenje, bolečino). S tem jih privedemo tudi iz enega čustvenega stanja v drugega in na podlagi tega naučimo otroke razbrati počutje med sovrstniki. Skozi gibalne igre otroci občujijo lagodje in sproščenost, kar pripomore k lažjemu pomnjenju, zato je podajanje snovi s pomočjo gibanja iger in nalog zelo pomembno, saj tako ob sproščenosti in ugodju nezavedno osvojijo pridobljeno znanje.

Kot pravi Campbell (2004) citat: "Otroci se lahko naučijo vsega, če informacije plešejo, okušajo, dotikajo, slišijo, vidijo in čutijo. Otroci bodo informacije "posrkali" vase, če bodo pridobili izkušnjo."

Zato je pomembno, da se vzgojitelji in učitelji poslužujejo sodobnih učnih pristopov. V prispevku smo najprej predstavili teoretično ozadje pomembnosti učenja z gibanjem, v nadaljevanju pa na praktičnih primerih predstavili primere dobre prakse vnašanja gibalnih elementov na različna področja poučevanja. Namen prispevka je, predstaviti različne načine poučevanja z vnašanjem gibalnih dejavnosti, ki jih lahko izvedemo v domačem okolju s priročnimi sredstvi.

Metode in športno/gibalne aktivnosti

O poučevanju z gibanjem je že veliko kakovostne literature. Vedno več učiteljev se poslužuje in vpeljuje v pouk elemente gibanja. Pedagoških pristopov za učenje z gibanjem je več vrst. Bodisi gre za Fit pedagogiko, NTC-učenje bodisi za ustvarjalni gib, vsem je osnovno izrazno sredstvo gib. Z gibom sprostimo frustracije in strahove, sprostimo vse omejitve in občutimo ugodje ter sproščenost. Otroci se z gibom lažje izražajo, do izraza prideta tudi njihova domišljija in kreativnost. Nezavedno rešujejo problemske naloge, timsko sodelujejo in se s tem učijo drug od drugega. Zavedati se začnejo, kaj pomeni sodelovalno delo in pomembnost vsakega člana skupine. Otroci z učenjem z gibanjem nezavedno razvijajo svoje gibalne sposobnosti, zaradi ugodja in sproščenosti pa se obenem več naučijo. V nadaljevanju bomo prikazali različne primere učenja s pomočjo giba v domačem okolju.

Poučevanje z gibom v predšolskem obdobju

Gibalne sposobnosti v predšolskem obdobju so zelo različne. Te so odvisne od otrokovega spoznavnega, čustvenega, telesnega in duševnega razvoja. Otroci najprej osvojijo naravne oblike gibanja, z nadaljnjim razvojem pa postanejo njihovi gibi bolj nadzorovani in usklajeni, zato so zmožni izvajati zapletenejše gibalne dejavnosti. V nadaljevanju bomo predstavili poučevanje z gibanjem po sistemu NTC-učenja. NTC-učenje je pedagoški pristop, ki spodbuja razvoj in aktivnost sinaps v možganih, kar pripomore k učinkovitejšemu pomnjenju in razvija funkcionalno mišljenje. S tem pristopom otroke učimo z igralnimi dejavnostimi, ki še posebej dobro vplivajo na nastajanje in utrjevanje možganskih povezav (t. i. sinaps med nevroni) v času njihovega najintenzivnejšega razvoja. Avtor programa je dr. Ranko Rajović. Dejavnosti se delijo na sklope; in sicer dejavnosti za spodbujanje razvoja sinaps v možganih (telesno-gibalne igre, igre za akomodacijo, grafomotorične igre), dejavnosti za spodbujanje pomnjenja z asociacijami (igre s simboli, igre spomina, glasbene dejavnosti) in dejavnosti za spodbujanje funkcionalnega mišljenja (uganke in problemska vprašanja, igre za spodbujanje ustvarjalnega mišljenja) (Ocvirk in Tratnik, 2015).

Primeri poučevanja z gibanjem na različnih predmetnih področjih

Gibalne aktivnosti smo izvajali s triletno deklico. Pri nekaterih vajah ni imela predznanja o snovi, določene aktivnosti pa smo izbrali za utrjevanje snovi. Vse gibalne aktivnosti so bile izvedene v domači dnevni sobi s priročnimi pripomočki.

1. Učenje opismenjevanja z gibanjem

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je opismenjevanje opredeljeno kot učenje oziroma poučevanje branja. Definicija Pečjakove (2010) pa pravi, da »pismenost pojmuje kot kompleksno sposobnost, ki vključuje številne spretnosti in sposobnosti branja, pisanja (tudi računanja), pri čemer je poudarjen različen razvoj pismenosti glede na starost, spol, izobrazbo in druge dejavnosti. Temeljni element vseh pismenosti je bralna pismenost.« Ravno zaradi kompleksnosti opismenjevanja je zelo pomemben način poučevanja le tega, še posebej za otroke s posebnimi potrebami. Učenje opismenjevanja z gibanjem je način, preko katerega otroci z različnimi gibalnimi vzorci ob sproščenosti in nezavedno usvajajo simbolne oblike črk, se učijo vezave črk v besedo in nenazadnje učenje branja. Dobro usvojeni temelji so pogoj za uspešno nadgrajevanje pismenosti.

Tema: Učenje in prepoznavanje simbolov ter vezava črk v besedo

Opis dejavnosti:

Za izvedbo dejavnosti smo potrebovali talno abecedo in lesene črke. Talno abecedo smo izdelali iz papirja, kamor smo napisali črke. Lističe s črkami smo prilepili na tla in po stenah. Deklica je dobila leseno črko, ki jo je najprej opazovala in tipala. Deklici smo poimenovanje glasu predstavili s pomočjo kratke pesmice in po fononimični metodi, torej z gibom ter jo spodbudili, da je pesmico in gib ponovila. Ob tem se je naučila poimenovanja glasu. Nadalje je morala črko prepoznati na talni abecedi in skočiti na črko, oz. se jo dotakniti na steni. Na koncu je dobila zapis kratke besede, ki jo je morala najprej pokazati z gibi po fononimični metodi, nato odskakati po pravilnem vrstnem redu zapisa besede po talni abecedi in na koncu besedo zapisati iz lesenih črk.

Evalvacija aktivnosti: Aktivnost smo izvedli s triletno deklico, ki ni imela predznanja o črkah in glasovih. Prav tako ni poznala gibov po fononimični metodi. Deklici smo ponudili leseno črko za opazovanje in otip, kar je deklico zelo pritegnilo. Nato smo ji povedali kratko pesmico o izbrani črki, ob tem pa ob vsaki izgovorjavi glasu (črke) le-to tudi ponazorili z gibom po fononimični metodi. Povabili smo jo k učenju pesmice in giba. Deklici je bilo na začetku težko izvesti gibe, zato smo ji pri tem fizično pomagali. Ob večkratni ponovitvi in vztrajnosti je bila uspešna v samostojni izvedbi giba. Deklici smo nato predstavili talno abecedo in jo spodbudili k iskanju izbrane črke. Deklica z iskanjem posameznih črk in skakanjem po talni abecedi ni imela težav. Težave so se pojavile pri zapisu besede po talni abecedi, saj je deklica, kljub barvni vizualni opori, izgubila orientacijo na listu. Pri tem smo ji nato pomagali še s prikazom črk po fononimični metodi in ob tem je bila deklica nato uspešna. Smiselno bi bilo, da bi deklica tovrstne vaje izvajala redno, saj bi na ta način hitreje usvojila orientacijo na listu. Pri tem bi lahko sčasoma dodatno vizualno oporo z gibi opustili.

2. Učenje spoznavanja okolja z gibalnimi kartončki

Učenje s pomočjo gibalnih kartončkov je učenje besednega pomnjenja z različnimi gibi. To učenje lahko nadgradimo in otežimo, da gibalne kartončke nadomestimo s sličicami asociacij.

Tema: Dnevi v tednu

Opis dejavnosti:

Pri dejavnosti smo uporabili zapise dnevov v tednu in gibalne kartončke. Zapise dnevov v tednu smo pritrdili na steno po vrstnem redu enega pod drugim. Ob vsak zapis smo pritrdili še gibalni kartonček. Otroku smo najprej povedali ime dneva in ob tem izvedli gib iz kartončka. Otrok ponavlja gibe in usvaja imena dnevov. Gibalno aktivnost lahko nato otežimo, in sicer otroku pokažemo gib in ga vprašamo po dnevu. Lahko mu pokažemo ime in ga spodbudimo, da izvede gib. Ko otrok osvoji gibe, gibalne kartončke zamenjamo z asociativnimi sličicami.

Evalvacija aktivnosti:

Aktivnost smo izvedli s triletno deklico, ki ni poznala dnevov v tednu. Deklici smo najprej predstavili in ponazorili gibe ter jo povabili k sodelovanju. Nato smo ji povedali, da ima vsak gib svoje ime. Ob izvedbi giba smo poimenovali tudi dan v tednu. Deklica z izvajanjem gibov in z izgovorjavo ni imela težav. Po nekajkratni ponovitvi smo deklici pokazali gib in jo vprašali po imenu dneva. Aktivnost smo nato ponovili še v popoldanskem času in deklica je bila ob ponovitvi zelo uspešna. Pri poimenovanju dnevov je bila neuspešna zgolj dvakrat. Ob rednem ponavljanju tovrstne dejavnosti bi lahko vizualno oporo gibalnih kartončkov sčasoma umaknili, saj bi jih deklica ozavestila in si jih ob vsakem poimenovanju asociativno priklicala po potrebi.

3. Učenje s pomočjo prenašanja

Učenje s pomočjo prenašanja je gibalna aktivnost, pri kateri otroci prenašajo predmete iz enega konca prostora na drugega. Tovrstne oblike se lahko izvajajo tudi štafetno ali individualno. Otroci lahko prenašajo predmete na različne načine, npr. s pomočjo žlice, ust, toaletnih tulcev, loparjev, palčkami ... Pri tem pa se lahko gibajo na različne načine. Gibanje jim prilagodimo glede na starost in sposobnost. Otroci lahko hodijo, tečejo, skačejo sonožno ali po eni nogi, lahko hodijo vzvratno, postavimo pa jim lahko tudi ovire za premagovanje, npr. stožce, mrežo iz elastike, obroče ...

Tema: Barve

Opis dejavnosti:

Za izbrano gibalno igro smo potrebovali barvne žogice, toaletne tulce in posode za razvrščanje. Na eno stran sobe smo v večjo posodo razvrstili barvne žogice na drugi konec sobe pa tri posode za razvrščanje. Otrok je moral s prenašanjem žogic na toaletnem tulcu razvrstiti žogice v pravo posodo. Vsaka posoda je imela barvno označbo. Gibalno dejavnost bi lahko otežili z različnimi oblikami gibanja ali postavljenimi ovirami, tulec za prenašanje pa nadomestili z žlico.

Evalvacija aktivnosti:

Aktivnost smo izvedli s triletno deklico, ki je že poznala barve. To aktivnost smo uporabili za utrjevanje njenega znanja. Z deklico smo najprej izvedli prenašanje barvnih žogic s pomočjo toaletnih tulcev brez ovir, kar ji ni predstavljalo nobenih težav. Deklica je ob vsaki razvrstitvi poimenovala razvrščeno barvo. Aktivnost smo ji nato otežili z ovirami (stožci). Deklica je morala med prenašanjem premagati postavljene ovire brez izgube žogice. Tudi pri tej aktivnosti je morala na koncu ob vsaki razvrstitvi poimenovati razvrščeno barvo. Ker ji tudi ta aktivnost ni predstavljala težav, smo ji aktivnost še dodatno otežili. Pri naslednji aktivnosti je morala barvne žogice prenašati z žlico in ob

tem premagovati postavljene ovire. Nato je prav tako razvrščene žogice poimenovala po barvah. V to aktivnost bi bilo v prihodnje smiselno vključiti še učenje tujega jezika, npr. poimenovanje barv v angleščini/nemščini. Deklica bi na začetku pri izboru barvne žogice izbrano barvo poimenovala slovensko, žogico ob premagovanju ovir prenesla do posodic za razvrščanje, med razvrščanjem pa bi barve poimenovala v tujem jeziku, npr. rdeča – red.

4. Učenje s pomočjo poligona

Poligon je oblika športne vadbe, kjer otrokom pripravimo različne gibalne naloge ob uporabi pripomočkov ali premagovanju ovir. Poligon je po večini oblikovan kot sklenjena celota, torej v obliki kroga. Poligon lahko pripravimo vsepovsod. Za pripravo poligona ne potrebujemo specializiranih športnih pripomočkov, pač pa si lahko pomagamo s priročnimi sredstvi.

V nadaljevanju bodo predstavljeni poligoni v domačem okolju, npr. v stanovanju ali na prostem.

Tema: Živali jeseni

Opis dejavnosti:

Pred izvedbo dejavnosti smo najprej pripravili poligon. Poligon je bil zasnovan tako, da je otrok razvijal različne elemente gibanja in se uril v različnih veščinah. Izhajali smo iz pesmice Ježek teka teka. Najprej smo pripravili slikovni material plodov, ki nastopajo v pesmici (jabolka, hruške, lešniki, listi). Nekaj sličic smo s ščipalkami pripeli na vrvico, nekaj pa razporedili na tla. Nadaljevali smo z označbami po tleh. Najprej smo pritrdili označbo vrtinca, ki je pomenilo vrtenje na mestu, nato smo z lepilnim trakom označili pot za hojo po črti. Poligon se je nadaljeval s hojo po kavču. V nadaljevanju smo po tleh razvrstili obroče z asociacijskim simbolom (korenje – kar je pomenilo skakati kot zajec), v nadaljevanju smo pripravili rov iz mize. Po rovu je sledilo premagovanje elastike in na koncu smo pripravili slikovni material živali iz pesmice, kamor je morala deklica razvrstiti slikovni material. V primeru večjega števila otrok, bi bilo smiselno poligon oblikovati krožno, da med otroki ne bi prihajalo do neposrednega stika.

Po končani gibalni aktivnosti smo usvojeno snov ponovili tako, da je deklica slikovni material iz poligona smiselno prilepila v zvezek. Aktivnost smo nadaljevali in povezali z ustvarjanjem, zato je na koncu iz naravnega materiala (listov) oblikovala ježka. Aktivnost smo medpredmetno povezali in vključili tri predmete.

Evalvacija aktivnosti:

Aktivnost smo izvedli s triletno deklico, s katero smo se predhodno že naučili obravnavano pesmico Ježek teka teka. Z deklico smo najprej skupaj pregledali in poimenovali slikovni material za razvrščanje, nato pa na podlagi demonstracije in skozi domišljjsko zgodbo pokazali potek poligona. Predvidevali smo, da bo deklica imela morda nekaj težav pri rokovanju s ščipalkami, vendar je to vajo opravila brez težav. Prav tako je dosledno in natančno izvajala ostale vaje poligona. Pri premagovanju obročev je prepoznala vse asociacijske simbole in pravilno oponašala gibanje živali. Deklica je rov nekajkrat premagala nepravilno, in sicer se ni plazila skozi rov, pač pa ga je preplezala in nam s tem dala idejo za otežitev poligona. Nekaj težav ji je predstavljala elastika, ki jo je na trenutke razjezila in se jo je trudila zaobiti. Pri razvrščanju sličic k živalim deklica ni imela težav. Deklica je v poligonu zelo uživala in se zelo vživela v svojo vlogo. Tovrstne naloge bi bilo v prihodnje smiselno izvesti zunaj, kjer ne bi bili toliko prostorsko omejeni in bi lahko deklici ponudili še več gibalnih nalog, ji poligon po sposobnostih otežili in ji ponudili še več asociacijskih simbolov za spodbujanje asociativnega razmišljanja.

Zaključek

Učenje na daljavo nas je vse postavilo pred nove izzive, tako starše in učitelje kot tudi otroke. Predšolski otroci v tem času nimajo obveznega učnega dela doma in imajo veliko prostega časa, ki ga je potrebno zapolniti. Otroci so radi vpeti v dogajanje in iščejo družbo, ki jim v tem času izoliranosti manjka. Zato iščejo stik s starši in želijo njihove pozornosti. Starši pa postajajo vedno bolj utrujeni zaradi opravljanja službe od doma in varstva otrok, zato se velikokrat poslužujejo multimedijskih sredstev. Nekateri starši pa se srečujejo z drugačnimi težavami, in sicer nimajo idej za pripravo aktivnosti za otroke. S kančkom domiselnosti, ustvarjalnosti in poguma lahko otrokom pričramo in popestrimo še tako suhoparne dneve in jih hkrati tudi učimo. Otroci so v predšolskem obdobju najbolj dojemljivi. Radi raziskujejo, spoznavajo, rešujejo izzive, so kreativni, imajo burno domišljijo in se na ta način razvijajo v edinstvene osebe. Zato je pomembno, da jim to dopustimo. Pomem-

bsto je, da spodbujamo in pozdravljamo njihovo ustvarjalnost ter kreativnost, kar dolgoročno vpliva na njihovo samopodobo. Z različnimi gibalnimi aktivnostmi pri otrocih poleg občutka ugodja in sproščenosti razvijamo še koordinacijo, prostorsko in časovno orientiranost, ravnotežje in motoriko. Vzporedno z motoriko se pri otrocih razvija njihova kognitiva, zato je zelo pomembno, da otrokom v gibalne dejavnosti vključimo naloge za spodbujanje mišljenja, razvijanje pozornosti, natančnosti in vztrajnosti. Učenje z gibanjem otroci doživljajo kot ugodje in zabavo, ne pa kot suhoparno podajanje učne snovi.

Literatura

- Geršak, V. (2006). Plesno-gibalna ustvarjalnost. V: *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Pedagoška fakulteta Koper.
- Janežič, T. (2017). *Značiniosti gibanja pri učencih drugega razreda ob integraciji ustvarjalnega giba učne ure* (Diplomsko delo). Pedagoška fakulteta, Ljubljana.
- Kavčnik, K. (2008). *Interes otrok za izvajanje gibalnih dejavnosti glede na različne oblike dela pri predšolski športni vzgoji* (Diplomsko delo). Fakulteta za šport, Ljubljana.
- Kroflič, B. (1999). *Ustvarjalni gib – tretja razsežnost pouka*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Kroflič, B., Gobec, D. (1995). *Igra – gib – ustvarjanje – učenje: metodični priročnik za usmerjene ustvarjalne gibalno-plesne dejavnosti*. Novo mesto: Pedagoška obzorja.
- Ocvirk, A. in Tratnik, M. (2015). *En, dve, tri, v našem vrtcu se po NTC-sistemu učimo vsi* (Interno gradivo). Velenje.
- Pečjak, S. (2010). *Psihološki vidiki bralne pismenosti: od teorije k praksi*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika. Inštitut Frana Ramovša ZRC SAZU. Ljubljana. Pridobljeno 7. 12. 2020 s <https://fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=130&View=1&Query=%2A>

POUK, KI JE SPREMENIL POUČEVANJE V 1. RAZREDU

Povzetek Izredne razmere so bile razlog, da se je pouk iz šolskih učilnic prestavil v spletne učilnice. Začelo se je učenje na daljavo, ki je skupaj s poučevanjem na daljavo tvorilo izobraževanje na daljavo. Največ pomoči, prilagoditev in sprememb so potrebovali prvošolci. V prispevku bom predstavila, kako sem s starši in učenci načrtovala, izvajala in vrednotila pouk na daljavo. Vsakodnevni izzivi, motivacija, komunikacija in sodelovanje so bili ključni elementi uspešnega pouka na daljavo v prvem razredu. Vsi skupaj smo delali za skupen cilj, da čim bolj učinkovito in uspešno nadaljujemo izobraževalni proces. Težki časi, ki so za nami, so priložnost za nov začetek. Pouk pred epidemijo, ne bo nikoli več enak in mogoče je to pravi čas za spremembe tudi na področju izobraževanja.

Ključne besede: pouk na daljavo, izobraževanje, prvošolci, načrtovanje, motivacija, sodelovanje, vrednotenje, povratna informacija.

LESSONS THAT HAVE CHANGED TEACHING IN THE 1ST GRADE

Abstract The state of emergency was the reason for moving lessons from school classrooms to online classrooms. Distance learning began and together with distance teaching, it shaped distance education. The first-graders needed the most help, adjustment and changes. This article presents how I planned, implemented and evaluated distance learning together with my students as well as their parents. Everyday challenges, motivation, communication and collaboration were the key elements of successful distance learning in the first grade. We all worked together for the common goal of continuing the educational process as efficiently and successfully as possible. Hard times behind us are an opportunity for a fresh start. The lessons before the epidemic will never be the same again, and perhaps this is the right time for changes in the field of education as well.

Key words: distance learning, education, first-graders, planning, motivation, cooperation, evaluation, feedback.

Uvod

Spomladi 2020, so se šole zaradi epidemije Covid-19 po vsej Sloveniji zaprle. Izobraževanje se je nadaljevalo na daljavo zato, da so učenci vzdrževali kondicijo za šolsko delo in sledili vsebinam posameznih predmetov. O izobraževanju na daljavo sem kot učiteljica z 20 letnimi izkušnjami v 1. razredu, imela zelo malo informacij in skoraj nič izkušenj. Tako sem se kot večina učiteljic v osnovni šoli, v času izrednih razmer, v slovenskem javnem šolskem prostoru, s to obliko pouka srečala prvič. Pridobiti sem morala osnovne informacije in veščine za vzpostavitev novega šolskega okolja na daljavo pri tem pa imeti v mislih prvošolce, ki so se komaj naučili nekaj osnovnih znanj, rutin, socialnih veščin in komunikacij. Treba se je bilo zavedati, da je izobraževanje na daljavo oblika izobraževanja z dvema temeljnima značilnostma: učitelj in učenec sta med poučevanjem prostorsko ločena, komunikacija med njima in komunikacija med učenci pa omogočajo različne vrste tehnologij. Takšna oblika izobraževanja je močno spremenila način poučevanja učencev v prvem razredu.

Načrtovanje in didaktična izvedba pouka na daljavo

Kako z učenci 1. razreda načrtovati pouk, saj niso opismenjeni in večji uporabe sodobne tehnologije? Kot vodja strokovnega aktiva sem sklicala sestanek učiteljic I. triade. Vedele smo, da učinkovito izobraževanje na daljavo zahteva strukturirano načrtovanje, dobro strukturirane učne enote, didaktične strategije in komunikacijo prek elektronskih in drugih tehnologij. Vse to je bilo potrebno za vzpostavitev novega učnega okolja, od katerega je bil odvisen uspeh učencev, učinkovitost učitelja in pouka na daljavo. Naredile smo načrt pouka na daljavo s ključnimi koraki za vzpostavitev delujočega izobraževanja na daljavo pri mlajših učencih:

1. vzpostavitev novega skupnega spodbudnega učnega okolja - spletna učilnica razreda in orodja ter aplikacije za celovito delovanje v spletnem razredu (sinhrono in asinhrono delo),
2. vzpostavitev stika z učenci in starši (komunikacije), ga ohranjati in vpeljati rutino,
3. načrtovanje izobraževanja na daljavo skupaj z vsemi učitelji v istem oddelku,
4. usklajevanje dejavnosti (vsebinsko in količinsko) na ravni razredov in strokovnega aktiva,
5. izmenjava izkušenj, primeri dobre prakse, tedenska analiza pouka na daljavo na ravni oddelkov in strokovnega aktiva.

Poučevanje na daljavo ni preslikava pouka v živo, ampak je za kakovostno izvedbo izobraževanja na

daljavo potrebno veliko tehničnega in didaktičnega znanja, ki sem ga pridobila v času poučevanja na daljavo. Prvi teden sem z učenci vzpostavila novo učno okolje, ki ga nismo poznali in didaktična orodja, s katerimi smo se srečali prvič, zato je bila potrebna pomoč staršev, da smo skupaj spoznali in usvojili nove veščine pouka na daljavo. Spletna učilnica je bila naša nova učilnica, v katero sem objavljala navodila za delo, učne vsebine, posnetke, predstavitev, motivacijska sporočila, pozdrave in fotografije. V učilnici smo imeli povezavo do video konference, ki smo jo redno uporabljali za pouk v živo, komunikacijo s starši, učenci, sodelovanje med učitelji v aktivu in kolektivu. Načrtovala sem dejavnosti, cilje in standarde znanja, ki so se lahko dosegla z izobraževanjem na daljavo. Upoštevala sem učna načela, ki so mi pomagala pri organizaciji, uspešni izpeljavi in vrednotenju tovrstnega izobraževanja (povzeto po Gerlič, 2002):

- načelo personalizacije upoštevanje individualnih potreb učenca in posebnosti skupine,
- načelo stvarno logične pravilnosti zahteva upoštevanje posebnosti učne snovi pri izbiri učnih metod in medijev, ki je primerna za učence določene razvojne stopnje,
- načelo postopnosti načrtovanja učnih vsebin od lažjih k težjim, od enostavnih k zapletenim, od bližnjih k daljnim, od znanih k neznanim in od konkretnih k abstraktnim,
- načelo razvojne bližine, pri načrtovanju učitelj izhaja iz posebnosti razvojnih stopenj učencev, njihovih izkušenj, interesov in nagnjenj,
- načelo eksemplarnosti zahteva, da učno gradivo ovrednotimo tako, da določimo, kaj je bolj in kaj manj pomembno. Pomembnejše gradivo nato obdelamo temeljiteje, manj pomembno le informativno in na ravni prepoznavanja,
- načelo nazornosti, ki zahteva, da učencem med poučevanjem na daljavo omogočimo, da neposredno s čutili dojamajo objektivno stvarnost (napotitev na samostojni ogled).

Učne vsebine sem obravnavala po enakem zaporedju kot v šoli, le da je bil način obravnave na daljavo drugačen. Izhajala sem iz učenčevega okolja (dom, otroška soba, hiša, bližnji gozd ...). Bilo je veliko slikovnih predstavitev, razlage, igre, konkretnih pripomočkov in ustvarjanja. Učenci so lahko čim več aktivno sodelovali pri načrtovanju, izvedbi pouka, vrednotenju izdelkov in usvojenega znanja. S pomočjo staršev in učitelja so hitro usvojili novo učno okolje, računalniška orodja ter se prilagodili novim oblikam poučevanja. Spodbujala se je učenčeva samostojnost pri delu, kar je krepilo njegovo samozavest. Dejavnosti so bile vezane na medpredmetna področja in razvoj veščin. Želela sem, da vsak učenec prispeva h kakovosti pouka na daljavo in je za to odgovoren. Zelo radi so imeli pouk preko video konferenc, ker so se lahko videli, slišali, se pogovarjali in skupaj sodelovali drugače kot v šoli. Pomembno je bilo, ohranjati dobro sodelovalno klimo in povezanost med učenci tudi na daljavo.

Video konference so bile za prvošolce zelo dobrodošle in najbolj učinkovit način poučevanja na daljavo. Pouk je potekal po urniku z veliko medpredmetnega povezovanja. Največji izziv so mi predstavljale učne vsebine pri slovenščini, saj smo ravnokar razvijali predopismenjevalne zmožnosti. Ustvarila sem nove oblike in pristope glasovnega zavedanja, da so učenci lahko usvojili standarde znanja. Primeri dejavnosti, s katerimi sem razvijala predopismenjevalne zmožnosti:

1. Določanje glasov v besedi – iskanje glasov, parov, vlak glasov, predmetov, razstava in risanje skupine predmetov (spremljanje razvoj govora in razvijanje besednega zaklada).
2. Slušno razločevanje – prepoznavali glasove v besedah z različnimi dejavnostmi.
3. Glaskovanje – določanje število glasov v besedi. Ta faza je bila najdaljša in najtežja.
4. Grafomotorika – finomotorična spretnost. Razvoj sposobnosti, veščin in spretnosti, ki jih učenci potrebujejo pri zapisovanju črk, števil in grafičnih simbolov v prostor. Razvijala se je z dejavnostmi na daljavo pri vseh predmetih.

Pri spoznavanju okolja je obravnavala učnih vsebin temeljila na izkustvenem učenju. Razredna maskota Sovica Oka je predstavljala vsak teden novo učno vsebino. Predstavitve PowerPoint so se izkazale za izjemno priljubljen primer dobre prakse. Vsebine so bile vedno usmerjene v dejavnosti, ki so jih izvajali neposredno na prostem in v naravi. Pri obravnavi sem vključevala elemente gibanja, saj je bilo treba poskrbeti, za gibalni razvoj tako, da so čim manj sedeli in čim več gibalno aktivno sodelovali. Ure športa so imele pomembno vlogo in so bile usmerjene v dejavnosti na prostem, ki so jih večkrat sami načrtovali, izvedli in predstavili sošolcem. Učenci so bili v velikem pomanjkanju gibanja, kljub temu da sem jih skušala na daljavo spodbuditi k različnim aktivnostim. Tehnologija mlajšim učencem veliko da, vendar jim vzame ustvarjalnost, igrivost, razvoj spretnosti in sposobnosti razvijati se na kognitivnem, emocionalnem, miselnem in govornem področju.

Dnevi dejavnosti

Pouk na daljavo je bila naša nova resničnost, zato smo v aktivu načrtovale izvedbo dni dejavnosti. Dnevi dejavnosti so dodatno popestrili tedenski urnik in so učence usmerili v druge oblike pouka. Izvedla sem ogled gledališke predstave, domači kino, projektno delo, novoletne delavnice, športne igre ... Izkazale so se za zelo učinkovite, ustvarjalne in uspešne dejavnosti. Dobra organizacija, načrtovanje, izvedba in evalvacija so pogoji za uspešno izvedbo.

Primer dobre prakse naravoslovni dan: MALI ŠEF DOMA.

Načrtovanje: pogovor o oddaji Mali šef Slovenije (bila na sporedu), o izkušnjah v kuhinji in možnosti izvedbe dejavnosti. Temeljni cilj: učenec pripravi jed po svojem izboru.

Cilji dejavnosti, ki smo jih oblikovali, so bili, da učenec:

- spozna poklic kuhar, kuharske pripomočke in poišče svoj recept,
- sodeluje s starši, starimi starši, sorojenci v živo in s sošolci in učiteljem na daljavo,
- izmenjuje izkušnje pri pripravi obroka, hrane ali prigrizka in pripravijo pogrinjek,
- seznanjeni se z bontonom prehranjevanja,
- spozna različne načine priprave hrane in različne tehnike (kuhanje, pečenje, cvrtje, mešanje, gnetenje, valjanje, vlečenje, odtiskovanje, oblikovanje ...),
- fotografira svojo izvedbo ali izdelek in vrednoti svoje delo in delo sošolca.

Izvedba: po uvodni predstavitvi učenci glede na svoje sposobnosti, možnosti in čas izvedejo načrtovano dejavnost. V dejavnost sem se vključila tudi sama in učencem je bilo to všeč. Starši so posredovali fotografije izvedbe in končni rezultat. Pokazala se je neverjetna ustvarjalnost in pestrost jedi, prigrizkov, peciva ... Fotografije sem zbrala za evalvacijski del in vsakemu učencu podala povratno informacijo. Povratna informacija in komunikacija je bila priložnost, da sem kot učiteljica stopila v interakcijo s posameznim učencem in okrepila odnos z njim.

Evalvacija: Učenci so predstavili svoje delo, ga pokazali in vrednotili uresničene cilje in izvedbo. Evalvacija učencev je bila zelo pomembna za načrtovanje naslednjih dni dejavnosti. Pri organizaciji sem želela, kljub oddaljenosti učence združiti v dejavnostih, ki so jih izvajali doma, da bi bili motivirani za uresničitev skupnega cilja. Na daljavo smo uresnili vse zastavljene cilje in še več (medgeneracijsko sodelovanje, novi pristopi v kuhinji, spoznavanje neznanih sestavin, pojem kulinarika, dekoracija, eksperiment ...). Naravoslovni dan sem izvedla tudi letos s prvošolci v razredu v živo. Poimenovali smo ga *mali šef v šoli*. Skupina je štela 24 učencev, zato smo se pri načrtovanju odločili za en kuharski izdelek. Bili smo pico peki. (Slika 3)

Temeljni cilj: učenec speče svojo pico. (Slika 3)

Preglednica 1: Primerjava med izvedbo naravoslovnega dne v šoli in na daljavo V ŠOLI NA DALJAVO

- skupno načrtovanje v učilnici - skupno načrtovanje na daljavo
- bili v skupnem prostoru (gospodinjska učilnica) - vsak učenec v svojem okolju
- čas izvedbe enak - čas izvedbe ni bil enak
- učenci so med seboj pri izvedbi sodelovali - učenci med seboj pri izvedbi niso sodelovali
- naredili so en izdelek - naredili so lahko več različnih izdelkov
- si neposredno izmenjavali ideje s sošolci - izmenjavali ideje s starši, starimi starši ...
- si neposredno pomagali - si posredno pomagali
- samostojni, imeli pomoč učitelja - samostojni, imeli pomoč družinskih članov
- vodenje in fotografiranje učitelj - vodenje in fotografiranje starši
- skupno vrednotenje v učilnici
- (skupaj pojedli pico) - skupno vrednotenje na daljavo
- (vsak sam pojedel svojo jed)

Dejavnosti, ki temeljijo na izkustvenem učenju, so za učence najbolj učinkovite in to se je pokazalo tudi na daljavo. Izvedba dni dejavnosti na daljavo je postregla z novimi oblikami dela, ki jih pri pouku v razredu ni bilo, od učitelja pa je zahtevala veliko časa in truda.

Vloga staršev pri pouku na daljavo in sodelovanje

Starši prvošolcev so odigrali zelo pomembno vlogo pri pouku na daljavo, saj so bili prvi neposredni stik z učenci. Odprli smo šolska vrata in jih povabili »v šolo na daljavo«. Zaupana jim je bila vloga »pedagoškega pomočnika« in vsak starš se je znašel po svoje. Treba je bilo vzpostaviti nove

povezave in odnose ter jim posredovati informacije, vzpostaviti komunikacijo, jih voditi, jim pomagati, svetovati ... Starše sem videla kot partnerje, ki mi bodo pomagali pri celostni podpori učenca. Vloga učitelja in starša sta se morala dopolnjevati, saj starši zelo dobro poznajo svojega otroka in ga podpirajo na fizičnem, socialnem in čustvenem področju, učitelj pa s svojim strokovnim znanjem podpira učenca na kognitivnem in psihosocialnem področju. Starši so najprej pomagali učencu priti v skupno učno okolje in z njim izdelali načrt dela. Nekateri so učno delo opravili po predmetih, po urniku ali pa so delo organizirali glede na družinske razmere. Prve tedne so bili starši pri pouku na daljavo, vključeni zelo veliko, kasneje pa vedno manj. Največ časa, so starši namenili pomoči pri oddajanju nalog/izdelkov učiteljem in posredovanju navodil, nalog in e-gradiv. S poukom na daljavo so imeli več pozitivnih kot negativnih izkušenj, kar so izražali v pogovornih urah in na roditeljskih sestankih na daljavo. Starši prvošolcev si za vlogo, ki so jo odigrali v času pouka na daljavo, zaslužijo posebno pohvalo za vso podporo, ki so jo nudili svojemu otroku in učiteljem.

Zaključek

Z izkušnjo izobraževanja na daljavo se je naš šolski prostor močno spremenil in v vzgojno-izobraževalni proces je bilo vpeljanih mnogo dobrih poučevalnih praks z uporabo digitalne tehnologije. Poučevanje na daljavo je bil zame večji izziv kot poučevanje v razredu in obenem zahtevnejše ter bolj stresno. Omogočilo mi je večjo ustvarjalnost zaradi iskanja novih oblik motivacije, podajanja snovi in spletnih orodij, da bi učenci razumevanje vsebine gradili z različnimi dejavnostmi, ki bi aktivirale vsa njihova čutila, ter spodbudila rabo najraznovrstnejših veščin. S kombiniranjem pouka v živo in učenja ob navodilih, posnetkih, razlagi mi je učence uspelo pritegniti k sodelovanju v enaki meri kot v razredu, kar se je kazalo v sodelovanju, v narejenih nalogah in v ustvarjalnosti. Tako sem učinkovito usmerjala učence v izvedbo učnih ciljev. Potrebno je bilo nameniti veliko več časa v pripravo, izvedbo in evalvacijo pouka na daljavo. Novi medij poučevanja (splet) ter okoliščine, v katerih so se učenci učili, so zahtevali pripravo gradiv in miselnih izzivov, ki so pritegnili in vzdrževali učenčevu pozornost. To pa je bila seveda hkrati priložnost za ustvarjalnost učitelja ter iskanje novih in izvirnih rešitev. Poučevanje na daljavo je od mene zahtevalo spremembo v pojmovanju znanja in moj lastni pogled na to, kaj je znanje in katero znanje je zares pomembno. Povečala se je moja odgovornost za učenčevu znanje in hkrati učenčeva odgovornost za delo. Pouk na daljavo je imel pozitivne in negativne učinke. Koliko časa, pa sedaj strokovnjaki iz različnih področij ugotavljajo s številnimi raziskavami. Pravijo, da bo čas pokazal vse.

Literatura

- Gerlič, I. (2002). Didaktična izhodišča izobraževanja na daljavo. Univerza v Mariboru, Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko.
- Japelj Pavešič, B., Zavašnik, M., Ažman, T., Mlekuž, A. (ur.) (2019). Vseživljenjsko učenje učiteljev in ravnateljev. Izsledki Mednarodne raziskave poučevanja in učenja, TALIS 2018. Ljubljana, Pedagoški inštitut.
- Juriševič, M. (2012). Motiviranje učencev v šoli: analiza ključnih dejavnikov zagotavljanja kakovosti znanja v vzgojno-izobraževalnem sistemu. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Rupnik Vec, T. (2020). Analiza izobraževanja na daljavo v času prvega vala epidemije Covid-19 v Sloveniji. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo. www.zrss.si/pdf/izobrazevanje_na_daljavo_covid19.pdf

POUČEVANJE ČETRTEGA RAZREDA MED PANDEMIJO

Povzetek: Čas epidemije in posledična prekinitvev pouka v živo sta že dvakrat v celoten šolski proces vnesla negotovost, strah in zmedo ter obenem tudi odprla polje za tehten razmislek o različnih aspektih šolskega dela, hkrati pa je to obdobje s seboj prineslo veliko izzivov, novih priložnosti, uspehov in neuspehov, predvsem pa učenja tako s strani otrok, staršev, kot še posebej vseh strokovnih delavcev. Prva prekinitvev pouka v živo nas je ujela popolnoma nepripravljene, zato smo se v pričakovanju naslednje vsaj z določenih – tako tehnično-organizacijskih kot pedagoških – vidikov izvajanja pouka bolje pripravili in »opremili«, čeprav se še vedno sprašujemo, ali smo v danem trenutku res storili vse, kar je bilo v naši moči, kakšne so bile prednosti in kakšne slabosti, prav tako pa tudi morebitne pomanjkljivosti tega, tehnološko gledano sodobnega, načina izvajanja pouka, v kakršnega smo bili pravzaprav primorani. Na OŠ Milojke Štrukelj Nova Gorica smo imeli po prvem obdobju poučevanja na daljavo veliko pomislekov, vprašanj in skrbi glede tovrstnega načina izvajanja pouka, čemur so sledile strokovne analize novih metod in pristopov pri poučevanju, ki so izpostavile raznolike pomanjkljivosti na področju organizacije pouka na daljavo. Ker so napovedi kazale, da obstaja precejšnja verjetnost ponovne (daljše) prekinitvev pouka v živo, smo v aktivu četrtega razreda sprejeli nekatere ključne dogovore o načinu poučevanja v četrtem razredu. Glavno vodilo je tako postal pouk preko spletnega orodja Zoom. Seveda je realnost ponovnega poučevanja na daljavo pokazala, da kljub vsem novostim, inovativnosti in uporabi raznolikih IKT orodij, ki so nam bila na voljo, ni bilo mogoče predvideti vseh ovir, s katerimi smo se soočali pri poučevanju v četrtem razredu. Tako je tudi druga tovrstna (pre)izkušnja poskrbela za nove učne izzive tako učencev kot staršev in strokovnih delavcev. Z veliko mero odgovornosti smo se učiteljice četrtega razreda pričele povezovati in sestajati preko spletnega orodja Zoom. Izkazalo se je namreč, da bi se v danih okoliščinah brez trdne medsebojne komunikacije, tesnega sodelovanja in skrbnega načrtovanja učiteljice bistveno težje znašle. V prispevku so predstavljene prednosti in slabosti dela od doma pri poučevanju učnih predmetov v četrtem razredu, s katerimi smo se v spremenjenih okoliščinah vsakodnevnega izvajanja pedagoškega dela srečevali učitelji, učenci in starši v četrtem razredu, ter primeri dobrih praks pri samem učnem procesu pri različnih učnih predmetih.

Ključne besede: poučevanje med pandemijo, četrti razred, prednosti, slabosti, osnovni in vzgojni predmeti na razredni stopnji, metode in strategije, primeri dobrih praks

TEACHING THE FOURTH-GRADE PUPILS DURING THE PANDEMIC

Abstract: The pandemic and the consequent disruption of live lessons brought insecurity, fear and confusion into the school processes for the second time. Nevertheless, it also created space for sound reflection on various aspects of school work, introduced many new challenges and opportunities, success and failures, but most of all, it required the involvement not only of children and their parents, but also of professional workers. The first disruption of live lessons caught us by surprise and completely unprepared. Awaiting another one, we prepared much better for the implementation of remote teaching, at least from the technical, organizational and educational points of view. Nevertheless, we still keep asking ourselves now whether we did everything possible at that given moment, what the advantages were as well as the disadvantages and the potential shortcomings of that technologically advanced and contemporary manner of performing school lessons, which we were somehow obliged to carry out. Teachers of Milojka Štrukelj Elementary School in Nova Gorica had many second thoughts after the first session of remote teaching, which was followed by professional analysis of new teaching methods and approaches, and they showed considerable shortcomings in the organisation of remote teaching. Due to high probability of another (longer) disruption of live school lessons, the fourth-grade teachers reached some crucial agreements regarding the manner of teaching the fourth-grade pupils. The main emphasis was put on online lessons enabled by means of ZOOM. However, it was realized during the second session of remote teaching that despite all novelties, innovations and application of various ICT tools, some obstacles encountered in remote teaching of the fourth-grade pupils could still not be predicted. That was how the second disruption of live lessons brought another set of new teaching and learning challenges for pupils and their parents as well as for professional workers. Feeling a strong sense of responsibility, the fourth-grade teachers started meeting through ZOOM, which made us, the teachers, realize that without intense communication and cooperation as well as careful planning, it would be much more difficult for us to organize our work. This article introduces the advantages and the disadvantages of remote teaching of the fourth-grade subjects, which the fourth-grade teachers and pupils as well as their parents had to deal with due to the altered educational process. Moreover, this article also presents the examples of good practice in remote teaching of various school subjects.

Key words: teaching during the pandemic, the fourth grade, advantages, disadvantages, basic and educational subjects at the class level, methods and strategies, examples of good practice.

Uvod

Med poučevanjem na daljavo smo učitelji na specifičen način nadgrajevali svoje znanje ter odkrivali prednosti in slabosti dela od doma – tako na svoji strani kot na strani učencev in staršev. Iskali smo ustrezne metode in strategije, s pomočjo katerih bi lahko ekvivalentno razvijali veliko učenčevih zmožnosti in spretnosti, ki so zapisane tudi v ciljih učnega načrta za četrty razred. Med nami so se tako pojavljala različna vprašanja, vezana na cilje osnovnošolskega izobraževanja: Ali delo od doma stremi k izpolnjevanju teh ciljev? Je možno glede na učni načrt realizirati cilje tako pri osnovnih predmetih kot tudi pri vzgojnih?

Učitelj se avtonomno odloča o izbiri posameznih metod pri obravnavi določene vsebine danih predmetov v četrtem razredu. Seveda pa je pouk na razredni stopnji kompleksno zastavljen in poteka bistveno drugače. Učitelj je praktično v vlogi »multipraktika«, ki mora svoje znanje in kompetence ustrezno implementirati na raznolikih učnih področjih. Pri poučevanju šestih predmetov na daljavo je tovrsten izziv še toliko težji in zato si v prvi vrsti ob tem postavljamo sledeča vprašanja: Kako bom to zmožel? Čemu naj dam poudarek? Katere cilje po učnem načrtu naj realiziram, koliko učnih vsebin naj »oklestim« ... Kako ob tem učence ustrezno motivirati, kako izvesti učenje bolj aktivno, če med učiteljem in učencem ni pristnega, direktnega stika, če je dvosmerna komunikacija omejena? Kako v učencih prebuditi interes za delo pri takšni obliki poučevanja, in sicer kar pri šestih predmetih v četrtem razredu?

Zakon o osnovni šoli, ki skrbi za ureditev osnovnošolskega izobraževanja, je bil izdan 29. februarja leta 1996 (Uradni list RS, št. 12/96), potem pa je bil deležen več manjših dopolnil in sprememb. V 2. členu tega zakona so zapisani cilji izobraževanja v osnovni šoli – nekatere izmed teh bi rada še posebej izpostavila in poudarila:

- šola mora razvijati pismenost in splošno razgledanost na vseh področjih pri vseh učnih predmetih;
- izobraževanje mora spodbujati vse možne razvoje posamezne osebe (telesni, čustveni, moralni, socialni idr.);
- osnovna šola mora nuditi možnosti za vseživljenjsko učenje;
- izobraževanje v osnovni šoli mora krepiti spoštovanje človekovih pravic ter temeljnih svoboščin pri vsakem posamezniku.

Kako v danih okoliščinah realizirati vse cilje – je delo na daljavo v četrtem razredu res lahko enako kvalitetno kot delo v razredu?

V nadaljevanju želim predstaviti nekatere prednosti in slabosti dela na daljavo med pandemijo pri poučevanju glavnih in vzgojnih predmetov v četrtem razredu, in sicer tako s strani učiteljev kot s strani učencev. Med samo predstavitvijo pa se želim osredotočiti predvsem na prikaz posameznih primerov dobre prakse pri določenih predmetih, ki sem jih poučevala v četrtem razredu med šolanjem na daljavo.

Prednosti in slabosti pri poučevanju glavnih predmetov v četrtem razredu

Ko in Rossen (2010) poudarjata, da se učitelji, ki poučujejo na daljavo s pomočjo IKT-ja, lahko lotijo prvih korakov priprave na tovrstno poučevanje na podoben način, kakor če bi poučevali v razredu. Uporabijo naj učni načrt s cilji, nalogami in kvizi, ki so jih uporabljali oziroma na katere so se osredotočali že pri klasičnem poučevanju. Samih učnih ur pa vendarle ne smejo zgolj digitalizirati, temveč je njihova naloga, da jih ustrezno prilagodijo širokemu spektru orodij, ki jih zajema IKT. Zato si je najprej potrebno začrtati ključne cilje posameznih učnih ur, definirati naloge in na koncu še preizkuse oziroma ocenjevanja znanja. Bergar idr. (2020) menijo, da je jasna opredelitev učnih ciljev pri izobraževanju na daljavo nujna, saj učencem pomaga pri učenju in jim hkrati tudi predstavlja zeleno smer učenja. S cilji so povezani učni dosežki, ki učencu povedo, kako uspešen je bil pri samem procesu učenja. Vendar se nam ob tem poraja vprašanje, ali smo pri matematiki in slovenščini dejansko obdelali učne cilje ali pa smo pravzaprav pri poučevanju teh predmetov na daljavo zajeli le minimalne standarde?

Menim, da smo se pri glavnih predmetih osredotočili le na temeljna znanja, t. i. minimalne standarde, ki jih morajo učenci pridobiti v sklopu posameznega predmeta. Zmanjšali smo tudi količino obravnavane učne vsebine, in sicer zaradi priporočil s strani Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, obenem pa smo izhajali tudi iz dejstva, da učenci ne bili bi preobremenjeni, saj po njihovem lastnem mnenju veliko posameznikov v danem trenutku ni (bilo) ustrezno pripravljenih oziroma povsem kompetentnih za samostojno delo. Učenci so potrebovali pomoč staršev, ki pa jim iz

različnih razlogov niso bili ves čas na razpolago. Količina predelane učne snovi je bila manjša, saj smo več časa posvetili utrjevanju in preverjanju znanja. Nasplošno lahko v nadaljevanju poudarim sledeče prednosti in slabosti dela od doma pri učencih in strokovnih delavcih: učencem je bilo všeč, da so lahko šolsko delo opravili, ko so sami želeli – v podanem časovnem okviru so torej lahko relativno samostojno razpolagali s časom, namenjenim učnim obveznostim. Prav tako so bili v domačem okolju bolj sproščeni in niso čutili večjih pritiskov. Nadgradili so obstoječe znanje o uporabi računalnika in določene dodatne IKT opreme, nekateri pa so se šele v tem času pravzaprav računalniško opismenili. Samostojno so odgovarjali na sporočila preko elektronske pošte in posredovali zahtevane vsebine na vpogled. Mnogi učenci so odlično opravljali naloženo delo in bili pri tem zelo samostojni ter odgovorni, nekateri pa so pri delu potrebovali pomoč staršev. Ponovno so se izpostavile določene razlike, saj nekateri učenci ne bi opravili zadanih nalog brez konstantne pomoči in nadzora staršev. Že po nekaj dneh dela od doma smo tudi v drugem valu epidemije in posledičnega zaprtja šol ugotovili, da nekaj učencev doma še vedno nima računalnika in/ali dostopa do spleta. V takšnih primerih je na pomoč priskočila šola in tem učencem oziroma družinam posodila računalnik za čas dela od doma. Pri nekaterih pa se je zataknilo tudi zaradi slabše internetne povezave. Večina staršev je svojim otrokom stala ob strani in jih v okviru svojih zmožnosti ter tudi ustreznega (predmetno specifičnega/pedagoškega) znanja pri delu motivirala in usmerjala, nekaj učencev tujcev pa se je ob tem znašlo v še težji stiski, saj v določenih primerih iz različnih razlogov niso bili vedno deležni ustrezne podpore (tako zaradi neznanja slovenskega jezika in splošnih težav pri komunikaciji kot tudi drugih ovir). Velik problem je bilo tudi odlašanje z delom; nekatere učence je ob koncu tedna zaradi neustreznega razpolaganja s podanimi obveznostmi znotraj dogovorjenih časovnih rokov čakalo precej še neopravljenih nalog. Juhant in Levč (2011) med drugim kot dolžnost staršev prepoznava to, da so stalnica v življenju otrok in da otrokom pomagajo organizirati delo. Zaprtje šol v času epidemije pa je ob tem pokazalo, da je bilo zaradi mnogoterih razlogov dejansko zelo težko usklajevati delo staršev s šolskimi obveznostmi otrok in precejšnjimi spremembami v siceršnji ustaljeni družinski (in širši družbeni) dinamiki. V aktivu četrtega razreda smo dali precejšen poudarek na glavne predmete, in sicer predvsem na matematiko ter slovenščino. Ker poučujemo s pomočjo računalniškega kompleta Radovednih pet, se nam ni zdelo smiselno, da bi si z iskanjem drugih opcij pri naravoslovju in tehniki ter družbi oteževali zadeve, temveč smo stremeli v smeri poenostavljanja. Že v samem kompletu imamo namreč ogromno interaktivnih vaj, vsebin in filmčkov, zato dodatnih videoposnetkov nismo sestavljali. Že samo podajanje snovi je razloženo s pomočjo številnih posnetkov, do katerih so učenci vstopali s svojimi kodami v sistemu Radovednih pet. Vsebine so si lahko večkrat predvajali, zapisali učno snov v zvezke ter jo na takšen način tudi ponavljali in utrjevali.

Kot sem že omenila, smo se ob tem soočili z določenimi prednostmi in slabostmi pri posredovanju učne snovi pri matematiki in slovenščini. Ob tem smo sledili Rupnik idr. (2020), ki menijo, da »učinkovito izobraževanje na daljavo zahteva strukturirano načrtovanje, dobro strukturirane učne enote, specialne didaktične strategije in komunikacijo prek elektronskih ali drugih tehnologij«.

Skoraj vse učne ure so bile tokrat izvedene v živo preko spletnega orodja Zoom. Le za eno uro tedensko je bilo predvideno, da so učenci tako pri matematiki kot pri slovenščini samostojno reševali učni list – preverjanje – in na takšen način smo tudi sproti ugotavljali, na kakšni ravni je njihovo znanje. Čeprav je delo na daljavo tokrat potekalo bolje, kljub temu menim, da ni bilo optimalno. Nekateri učenci nalog niso oddajali redno, zato ji je bilo potrebno opominjati, kakor tudi njihove starše. Poučevanje preko videoklica je potekalo v kombinaciji PowerPoint predstavitev in pisanja na belo tablo. Učencem smo predhodno poslali povezave, ki so jim omogočale dostop do aplikacije Zoom. Aplikacija nudi možnost uporabe bele table, na katero lahko pišejo tako učenci kot učitelj. Najprej smo učence naučili, kako se tabla pravzaprav uporablja. Če komu to vseeno ni uspelo, je potem ročno pisal na navaden bel list in ga preko kamere pokazal učiteljici. Omenjena tabla se je izkazala kot odličen pripomoček pri pisnem deljenju in množenju, seštevanju in odštevanju, pa tudi pri reševanju besedilnih nalog. Pri slovenščini pa se je ta možnost odlično obnesla pri zapisu slovničnih nalog bodisi v delovni zvezek bodisi v zvezek.

Pri obravnavi umetnostnih besedil so učenci svoji učiteljici poslali poslikan zapis in tako individualno prejeli povratno informacijo. Po pouku preko Zooma pa so učenci reševali tudi določene učne liste in naloge v delovnem zvezku; ob tem je bilo predvideno, da zvečer za prej podane naloge prejmejo rešitve z namenom samopreverjanja lastnega dela. Menim, da so imeli učenci – kvalitativno in

kvantitativno gledano – podobno razlago kot v šoli, saj je za razumevanje matematike in slovenščine zelo pomembno sprotno delo ter prejeta sprotna povratna informacija.

Prva morebitna težava, ki smo jo že vnaprej predvideli, je bila uporaba kamere. Vsi računalniki je namreč ne premorejo; preko mobilnih telefonov pa zaradi premajhnih ekranov uporaba bele table ni prišla v poštev. Težave smo imeli tudi z občasnimi prekinitvami povezave. Cilj poučevanja in posredovanja učnih vsebin pri slovenščini in matematiki je bil, da učenci učno snov razumejo in jo osvojijo. S pomočjo različnih metod, strategij in načinov poučevanja je bilo potrebno realizirati učne cilje, predvidene v učnem načrtu za četrti razred.

Učitelji smo se na različne načine soočali z nastalo situacijo in kaj kmalu začeli odkrivati tudi nekatere prednosti dela od doma. Delo smo si lahko razporedili tako, kot nam je odgovarjalo, kljub temu pa se je izkazalo, da so se naši delovni dnevi začeli zgodaj in končevali v poznih večernih urah.

Spletne platforme za avdio in video komunikacijo so se izkazale kot odličen pripomoček pri nadomeščanju pouka v živo. Z ustreznimi strategijami in metodami smo odkrili nove (z)možnosti pri poučevanju matematike in slovenščine na daljavo. Z izborom videokonferenčnega sistema Zoom smo bili izredno zadovoljni, saj nam je omogočal delo po skupinah, delitev zaslona, slike in zvoka. Predstavljeni pristopi so (vsaj deloma) pripomogli k boljšemu znanju učencev.

V sami prezentaciji bom dodala še eksplicitne primere dobrih praks pri pouku slovenščine in matematike v četrtem razredu.

Prednosti in slabosti pri poučevanju vzgojnih predmetov v četrtem razredu

Način poučevanja vzgojnih predmetov na daljavo je poleg tehničnih predpostavk močno odvisen od učiteljevega osebnega stila vodenja pouka, njegovega (predhodnega) znanja in izkušenj, od osebnostnih lastnosti, energije in nenazadnje lastne motivacije. Izbira učnih vsebin, učnih ciljev in načinov, kako naj jih realiziramo, pa je odvisna tudi od posameznikove vrednotne usmerjenosti, saj ima opcijo izbirati tiste, ki se mu zdijo pomembnejši, torej tudi v soodvisnosti z lastnimi vrednotami in stališči. Na daljavo sem v dveh t. i. »koronskih« šolskih letih poučevala šport in likovno umetnost, glasbeno umetnost pa je poučevala učiteljica podaljšanega bivanja. Učitelj je pri poučevanju športa na daljavo uspešen šele takrat, ko uspe motivirati učence za delo, predvsem pri zahtevnejših, kondicijskih dejavnostih, ki že sicer učencem predstavljajo napor in jih je zaradi tega tudi težje privabiti k sodelovanju. Učitelj mora izbirati takšne vsebine, oblike in metode dela, ki so zanimive, smiselne, primerne za učence in jim hkrati predstavljajo izziv. Največji poudarek pri izvajanju pouka športa mora biti na splošnem gibanju, ki med drugim vpliva tudi na dvig odpornosti imunskega sistema v boju proti virusom, na kar smo v tem obdobju dajali še poseben poudarek. Izkazalo se je, da je poučevanje športa na daljavo v določenih aspektih celo težje od poučevanja glavnih predmetov, saj se učenci premalo ali pa sploh ne odzivajo na podana navodila in je torej njihovo izvajanje telesne dejavnosti vprašljivo. Spremljanje učencev pri izvajanju športa na daljavo je namreč precej zahtevnejše, zato učitelj večkrat sploh ne zazna učinkovitosti vadbe, ki jo je pripravil za učence (Jurak idr., 2020). Vsi učitelji, torej tudi likovniki – in ob tem sem se tudi sama znašla v tej vlogi – imamo željo učencem na čim bolj nazoren način približati učno snov ter likovne tehnike, da bodo likovne pojme razumeli v polnosti in jih bodo potem zmožni samostojno uporabljati pri lastnem likovnem izražanju. Pri delu na daljavo je bilo sicer zelo pomembno, katera učna sredstva ter pripomočke dejansko imajo učenci doma na voljo in če so jih predhodno zmožni samostojno uporabljati. V skladu s tem smo zato likovne naloge podaljšali na dvotedenske in vsebine tudi s tega vidika prilagajali delu od doma. Učitelj mora pri poučevanju likovne umetnosti na daljavo izbirati takšne vsebine, oblike in metode dela, ki so zanimive, učence pritegnejo in jim obenem predstavljajo (učni in mentalni) izziv. S tega zornega kota se je potrdilo, da je v določenih točkah poučevanje likovne umetnosti veliko težje kot poučevanje glavnih predmetov, saj je bilo potrebno na podlagi spremenjenih razmer poučevanja likovne tehnike še toliko skrbneje izbirati, učence pa pri tem dodatno motivirati. To mi je uspelo predvsem s povratno informacijo glede vsake likovne naloge, ki so jo ustvarili; v obliki PowerPoint predstavitev sem jim namreč posredovala razstavo celotnega razreda, kjer se je v »naši razredni galeriji« točno videlo, kateri učenec pri dejavnosti ni sodeloval. Takšen način prezentiranja dela se je med učenci izkazal kot ustrezen t. i. »zunanj motivator«. V teh primerih se je namreč izkazalo, da je učencem večkrat primanjkovalo notranje motivacije. Učitelj mora upoštevati učencev napredek v celotnem procesu ter posebnosti njegovega individualnega razvoja. Posebno je pozoren na doživljanje in izražanje čustev, na učencev socialni razvoj – njegov odnos do drugih učencev – in na

čustva, ki se porajajo pri tem, pa tudi na njegov odnos do predmetov. Spodbuja in krepi učenčev individualni likovni izraz. Pozoren je tudi na nagnjenost k posameznim področjem likovnega izražanja in likovnim materialom ter na izbiro likovnega motiva (F. Kocjančič, 2016). Pri poučevanju vzgojnih predmetov tako v primerjavi s poučevanjem glavnih predmetov vidnejših oz. opaznejših prednosti praktično ni bilo mogoče zaznati. Lahko izpostavim, da smo za zadano likovno nalogo podaljšali čas oddaje izdelka na dva tedna, da so imeli učenci več časa za ustvarjanje. Likovno tehniko sem predstavila v PowerPoint predstavitvi, kjer sem morala vložiti veliko truda v motiviranje učencev in jim obenem podala jasna ter kratka navodila, da je bila potem tako podana snov kot zahtevana zadolžitev vsem razumljiva. Učne vsebine in tehnike so se načeloma razlikovale od klasičnih metod, ki jih večinoma uporabljamo nasploh, torej pri poučevanju v razredu. Tako smo se med drugim pri poučevanju na daljavo seznanili s sledečimi pojmi: fraktalna risba, slikanje s kavo, kip učiteljice, ustvarjanje v naravi z uporabo naravnih materialov idr. Izdelki pri likovni umetnosti so bili sicer ustrezno izdelani, lični in razvidno je bilo, da so učenci pri njihovi izdelavi sledili podanim navodilom. Vendar se ob tem zavedamo, da so jim večkrat pri delu ob strani stali starši in namesto njih tudi opravili marsikatero nalogo, kar je razvidno iz primerjave podobno zastavljenih nalog pri delu na daljavo ter pri siceršnjem pouku v šoli. S podobnimi izzivi smo se soočali pri poučevanju športa na daljavo, kjer smo izvajali različne plesne vaje, vadbo z uporabo YouTube posnetkov. Veliko preglavic je učencem v nekaterih primerih povzročal že dostop do navodil za učno uro. Tako smo npr. naleteli na težave pri določenih datotekah, ki jih učenci niso uspeli odpreti, razlogi za to pa so bili raznoliki (mdr. nepodprt računalnik za delo z določenimi programi, splošno nepoznavanje širše uporabe računalnika, drugih tehnoloških pripomočkov, komunikacijskih orodij ter svetovnega spleta, komunikacijske težave predvsem pri učencih tujcih zaradi nerazumevanja oz. slabšega razumevanja jezika). Največjo slabost pri poučevanju vzgojnih predmetov na daljavo v primerjavi z glavnimi pa je predstavljala nezmožnost ali slabša pripravljenost posameznih učencev za samostojno delo ter z danimi razmerami pogojena nizka stopnja motivacije. Nekateri učenci nalog niso jemali resno in jih sploh niso opravljali, ob tem pa je potrebno opozoriti, da smo bili učitelji izrazito omejeni pri možnostih in načinih preverjanja učnih vsebin in njihovega dela ter napredka; načeloma je bilo to težje kot pri osnovnih predmetih. Tudi pri vzgojnih predmetih smo po priporočilih s strani Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport nekatere cilje sicer okrnili. Primere dobrih praks pri pouku vzgojnih predmetov v četrtem razredu bom pri prezentaciji ciljno še podrobneje predstavila.

Zaključek

Izkušnja poučevanja na daljavo nam je pravzaprav ponudila dodatne priložnosti za osmislitev celostnega pouka, obenem pa so se nam ob tem pokazale nove možnosti za medpredmetno povezovanje na razredni stopnji – in vse to ob zavedanju, da so nam e-okolja in e-orodja v pomoč za doseganje ciljev (obvezno minimalnih standardov znanj), ti pa morajo biti vsekakor na različne načine prilagojeni posamezniku. Z izobraževanjem na daljavo je torej mogoče doseči zastavljene učne cilje, vendar kvaliteta tovrstnega poučevanja ni in iz različnih razlogov, ki smo jih v tem prispevku navedli, ne more biti primerljiva s klasičnim poukom v učilnici. V slabšem položaju so tako bili učenci, ki niso imeli enakovrednih pogojev za tovrstno izobraževanje kot njihovi vrstniki. Bolj nazorno smo se začeli zavedati tudi pozitivnih učinkov oz. ostalih prednosti in slabosti tako pri poučevanju glavnih predmetov kot vzgojnih. Večji poudarek smo dali osnovnim predmetom, ki smo jim namenili tudi več časa za utrjevanje, saj se je pokazalo, da smo v primerjavi z vzgojnimi predmeti pri osnovnih lažje preverjali delo in napredek učencev. Spletno okolje Zoom se je pri tem izkazalo kot ustrezno za poučevanje, tudi tukaj pa lahko sklenemo, da pri podajanju snovi vzgojnih predmetov ni nudilo povsem ekvivalentnih možnosti. V poučevanje vzgojnih predmetov smo morali vložiti primerljivo več dela in truda, saj je motivacija učencev hitreje upadala, kot že večkrat omenjeno pa pri teh predmetih napredka posameznika ni bilo mogoče enakovredno preverjati. Dodatno je ena od večjih pomanjkljivosti rabe e-okolij in nasploh poučevanja na daljavo posameznikova pasivnost, in sicer z izgovorom, da ima tehnične težave, na drugi strani pa se je večkrat zkazalo, da so v določenih primerih izdelek – v večji ali manjši meri – učencem naredili starši. Pri poučevanju na daljavo se je marsikdaj še jasneje kot v razredu pokazalo, da ima učitelj veliko vlogo pri motiviranju učencev, vendar smo bili v tej situaciji močno omejeni z možnimi opcijami ukrepanja v primerih, ko smo pri posameznem učencu opazili upad motivacije, pomanjkljivo znanje ali ne povsem ustrezne kompetence za izvedbo določenih nalog. Zato lahko sklenemo, da nove tehnologije resda ponujajo nove možnosti, vendar

nobena – pa naj bo še tako sproščena in kvalitetno izvedena – videokonferenca na daljavo ne more nadomestiti pristnega stika z učenci v živo, kar velja za poučevanje tako osnovnih kot vzgojnih predmetov. Šola namreč ni samo poučevanje, temveč preplet vseh naših odnosov. Tako se je tudi v teh razmerah ponovno potrdilo, da smo vsi – učitelji, učenci, vodstvo in starši – vedno nepogrešljiv tim.

Literatura

- Bergar, L. (2002). Razvojne možnosti e-izobraževanja v svetu in Sloveniji. *Andragoška spoznanja*, 8 (3/4).
- Juhant, M. in Levč, S. (2011). Varuh otrokovih dolžnosti in neahajte se ukvarjati z otrokovimi pravicami. Mavčiče: Čmrlj, komuniciranje in ustvarjalnost.
- F. Kocjančič, N. (2016). Smernice za uporabo IKT pri predmetu Likovna umetnost. Zavod za šolstvo, delovna verzija št. 4.
- Rupnik Vec, T., Slivar, B., Zupanc Grom, R., idr.(2020). Analiza izobraževanja na daljavo v času prvega vala epidemije covid-19 v Sloveniji. Pridobljeno 29. 5. 2022 s https://www.zrss.si/pdf/izobrazevanje_na_daljavo_covid19.pdf
- Jurak, G., Starc, G., Sember, V., Markelj, N. in Kovač, M. Priporočila za izvajanje športne vzgoje na daljavo. Pridobljeno 2. 6. 2022 s <https://www.slofit.org/slofit-nasvet/ArticleID/233/Priporo%C4%8Dila-za-izvajanje-%C5%A1portne-vzgoje-na-daljavo>
- Ko, S. in Rossen, S. (2010). *Teaching Online. A Practical Guide*. New York: Routledge.
- Zakon o osnovni šoli, neuradno prečiščeno besedilo /Zosn-NPB5/ (1996). Uradni list RS, št. 12/96 (29. 2. 1996). Pridobljeno 1. 6. 2022 s <http://predpisi.sviz.si/vzgoja-in-izobrazevanje/osnovne-in-glasbene-sole/zakon-o-osnovni-soli/index.php>

OBJEKTIVNO VREDNOTENJE ZNANJA V ČASU EPIDEMIJE

Povzetek: Objektivno vrednotenje znanja ni enostavno. Pri pisnem ocenjevanju skušamo učitelji zagotoviti individualno reševanje oziroma onemogočiti sodelovanje med dijaki ter preprečiti uporabo nedovoljenih pripomočkov. To se običajno izvaja z osebnim nadzorom. Ko poteka pouk v šoli, tega ni težko zagotoviti. V času pouka na daljavo, pa to ni več enostavno oziroma je v določeni meri nemogoče. Tako sem bil postavljen pred nalogo, kako v tej novi situaciji zagotoviti objektivno vrednotenje znanja, primerljivo ocenjevanju pri pouku v šoli. Pri ocenjevanju znanja teoretičnih predmetov sem se odločal med dvema možnostima: ocene pridobiti z ustreznim ocenjevanjem ali uporabiti pisno ocenjevanje. Ker se mi zdi pisno ocenjevanje pomembno, sem se odločil poiskati način, ki bi bil primerljiv in uporaben tudi pri pouku na daljavo. Pri praktičnem pouku sem moral predvsem poiskati način, kako ustrezno izvajati pouk, kot predpogoj za pridobitev, pouku v šoli, primerljivih ocen.

Ključne besede: kviz, ocenjevanje, pouk na daljavo, praktični pouk, vrednotenje znanja.

OBJECTIVE EVALUATION OF KNOWLEDGE DURING THE EPIDEMIC

Abstract: Objective evaluation of knowledge is not easy. In the written assessment, teachers try to ensure individual solutions or to prevent cooperation between students and prevent the use of unauthorized aids. This is usually done through personal supervision. When classes are in session at school, this is not difficult to ensure. In the era of distance learning, however, this is no longer easy or, to a certain extent, impossible. Thus, we were faced with the task of how to ensure an objective evaluation of knowledge in this new situation, comparable to the evaluation during lessons at school. When assessing the knowledge of theoretical subjects, we had to choose between two options: obtain grades through oral assessment or use written assessment. Since we think a written assessment is important, we decided to find a way that would be comparable and useful even for distance learning. In practical lessons, we mainly had to find a way to properly conduct lessons, so that we could obtain grades as if the lessons were given in presence and not online.

Keywords: distance learning, evaluation of knowledge, practical teaching, quiz, assessment.

Uvod

Učitelji se z vprašanjem objektivnega vrednotenja znanja srečujemo pri vsakem ocenjevanju znanja. Ves čas ugotavljamo, da to nikakor ni enostavno in da nekega univerzalnega recepta ni. Metode oziroma načini, ki se uporabljajo pri pisnem ocenjevanju, se lahko le delno uporabijo pri ustnem ocenjevanju. Teoretično znanje se ne more ocenjevati na enak način kot znanje pri praktičnem pouku. Ne glede na način ocenjevanja (ustni ali pisni) in ne glede na vrsto znanja, ki se ocenjuje (teoretično ali praktično), je potrebno v procesih ocenjevanja znanja stremeti k čim večji objektivnosti oziroma ugotavljanju dejanskega znanja (Jakara 2000). Vsa ta vprašanja so v času izvajanja pouka na daljavo in posledično tudi ocenjevanja znanja, postala še veliko bolj pomembna (Jagodic 2021). Če se je izvajanje pouka na daljavo nekako rešilo s pomočjo video povezav, spletnih učilnic in različnih IKT orodij, vrednotenje znanja, enakovredno ocenjevanju pri pouku v šoli, z tem še zdaleč ni bilo rešeno. Pri teoretičnih predmetih smo se v času pouka na daljavo učitelji morali odločati med uporabo pisnega ocenjevanja, ustnega ocenjevanja ali obojega. Pri praktičnem pouku pa se praviloma ocenjuje praktično izvajanje, kar pomeni izvajanje vaj ali izdelkov.

Kot učitelj strokovno teoretičnih predmetov in praktičnega pouka sem, v času pouka na daljavo, pri odločanju o načinu ocenjevanja upošteval predvsem dva dejavnika:

- ali je snov, ki se pri predmetu podaja, zgolj opisna, ali vsebuje (tudi) računske metode,
- ali se ocenjuje teoretično snov ali praktično usposabljanje.

Našteta dejavnika sta se mi pri odločanju zdela pomembna iz dveh razlogov:

- če snov vsebuje računske metode bi morale ocenjevanje znanja vsebovati tudi računske primere,
- pri praktičnem pouku se pisno ocenjevanje znanja ne more uporabljati.

1 Ocenjevanje pri strokovno teoretičnih predmetih

Kot najbolj relevantno se je v času izobraževanja na daljavo pokazalo ustno ocenjevanje (Rupnik, Slivar, Zupanc, Deutsch,, Ivanuš Grme, Mithans idr. 2020). Ker pa se mi zdi tudi pisno ocenjevanje pomembno, sem se odločili poiskati način, ki bi bil primerljiv in uporaben pri pouku na daljavo. Tako sem pri strokovno teoretičnih predmetih želel izvajati tudi pisno ocenjevanje, ne glede na to,

ali je snov, ki se pri predmetu podaja, zgolj opisna, ali vsebuje tudi računske metode.

Pri pisnem ocenjevanju se skuša objektivnost zagotoviti z individualnim reševanjem oziroma onemogočanjem sodelovanja med dijaki ter s preprečevanjem uporabe nedovoljenih pripomočkov. Običajno se upoštevanje pravil zagotavlja z osebnim nadzorom. Ko poteka pouk v šoli, teh pogojev ni težko zagotoviti. V času pouka na daljavo, pa to ni več enostavno, oziroma je v določeni meri nemogoče. Orodje, ki lahko po mojem mnenju ustrezno nadomešča pisno ocenjevanja znanja pri šolanju na daljavo vsebuje Arnesova spletna učilnica, ki med ostalimi orodji ponuja tudi orodje za izdelavo kviza.

1.1 Zakaj uporaba kviza

Za uporabo kviza sem se odločili iz več razlogov:

- kviz v Arnesovi spletni učilnici ponuja zelo širok nabor različnih tipov vprašanj, tudi krajših računskih nalog;
- kviz se lahko izvaja z uporabo varnega brskalnika, kar v času reševanja kviza onemogoča uporabo drugih programov (branje zapiskov, brskanje po spletu ...);
- kviz omogoča različne možnosti pri vrednotenju, primerjanju in shranjevanju rezultatov;
- Arnesovo spletno učilnico v določeni meri dijaki že uporabljajo pri običajnem pouku in jim okolje ni tuje. Če sem kviz želeli uporabiti kot način pisnega ocenjevanja, je bilo najpomembneje zagotoviti pogoje reševanja, čim bolj podobne pogojem pri izvajanju pisnega ocenjevanja v šoli. Pri učenju na daljavo je edini možen viden stik z dijaki preko video povezave. Ker video povezava ne omogoča dobrega nadzora, sem poskušali objektivnost ocenjevanja zagotoviti z orodji, ki so na voljo v okviru kviza. Predvsem sem se osredotočili na zmanjšanje možnost uporabe nedovoljenega gradiva (zapiski, učbenik, izvlečki ...). To sem skušali omejiti na tri načine:
- v času ocenjevanja sem preprečil dostop do gradiva v spletni učilnici;
- omejil sem čas reševanja kviza in tako preprečil, da bi dijaki imeli čas za brskanje po lastnih ali drugih zapiskih;
- medsebojno izmenjavo podatkov preko SMS sporočil sem otežili tako, da je bil v kvizu vrstni red vprašanj in možnih odgovorov pri različnih dijakih različen.

2.1 Priprava vprašanj

Priprava ustreznih vprašanj pri ocenjevanju s pomočjo kviza je zelo pomembna. Pri sestavljanju vprašanj sem upošteval naslednja načela:

- odgovor na posamezno vprašanje ne sme zahtevati preveč časa,
- vprašanje mora zajeti ozek, točno določen del snovi (ne sme biti preširoko zastavljeno),
- vprašanje mora biti tako zastavljeno, da dijak s pravilnim odgovorom dokazuje predvsem razumevanje snovi in v čim manjši meri »učenje na pamet«.

Prvo načelo je pomembno zaradi tega, ker sem čas reševanja kviza omejil na deset do petnajst minut. Povprečen čas, ki ga ima dijak na razpolago za posamezno vprašanje, mora dopustiti, da lahko dijak vprašanje prebere ter da ima dovolj časa za kratek razmislek in odločitev o pravilnem odgovoru. Razpoložljiv čas pa ne sme dopuščati iskanja odgovora iz drugih, »nedovoljenih« virov. Z upoštevanjem drugega načela sem skušal zmanjšati učinek pomoči, ki jo ima dijak pri iskanju pravilnega odgovora, glede na to, da so možni odgovori že podani. Tretje načelo se mi zdi pomembno, ker dijake odvrača od učenja na pamet in jih sili k razumevanju snovi. Če dijak pri ocenjevanju znanja lahko dokazuje logično povezovanje in razumevanje snovi, ni tako pomembno, kako oziroma kje se ocenjevanje izvaja, v šoli ali na daljavo. Kviz dopušča tudi negativno točkovanje, kar pomeni, da se lahko nepravilni odgovori točkujejo z minus točkami. Te možnosti sem se posluževal predvsem pri vprašanjih, kjer je bilo možnih odgovorov več. Pri teh tipih vprašanj bi dijak z označitvijo vseh odgovorov, ki so na razpolago, označil tudi vse pravilne odgovore in tako pravilno odgovoril na vprašanje. Da bi to preprečil, sem pravilne odgovore točkoval pozitivno, nepravilne odgovore pa negativno. V primeru da dijak označi vse odgovore, je tako vsota vseh doseženih točk enaka nič.

3.1 Potek ocenjevanja s pomočjo kviza

Kviz je običajno obsegal petnajst vprašanj, čas reševanja pa je bil med deset in petnajst minutami, odvisno od težavnosti vprašanj. Čas reševanja je bil določen z upoštevanjem dveh načel:

- ker morajo biti dijaki med reševanjem zelo skoncentrirani, čas reševanja ne sme biti predolg, saj bi to lahko privedlo do upadanja koncentracije,

- krajši čas omogoča izvedbo dveh kvizov v eni šolski uri, kar je lahko dobrodošlo pri številčnejših oddelkih.

Pred posameznim ocenjevanjem so dijaki imeli na voljo vadbeni kviz. Vadbeni kviz je zajemal vsa možna vprašanja, ki bi se lahko pojavila v kvizu za ocenjevanje. Omogočal je neomejeno število poskusov. Vsak poskus je vseboval deset naključno izbranih vprašanj iz celotnega nabora vprašanj. Na ta način je imel posamezen dijak možnost odgovoriti na vsa vprašanja, ki bi se lahko pojavila v kvizu za ocenjevanje in tudi pridobiti pravilne odgovore. Učenje na pamet sem skušal preprečiti z velikim številom možnih vprašanj (preko 100 vprašanj na sklop, ki se ocenjuje).

Kviz za ocenjevanje so dijaki lahko reševali preko telefona ali preko računalnika. Pri pouku na daljavo so se običajno odločili za reševanje preko računalnika, ker so telefon uporabili za video povezavo. Za vsakega dijaka s posebnimi potrebami sem sestavil ločen kviz, v katerem sem upošteval priporočila glede ocenjevanja. V rezultate kviza so imeli dijaki vpogled takoj po zaključku kviza. Preverili so lahko:

- doseženo število vseh točk (v odstotkih);
- število doseženih točk pri posameznem vprašanju;
- pravi odgovor za posamezno vprašanje.

Za pregled in oddajo morebitnih pripomb na rešitve so dijaki imeli na voljo teden dni časa. Po izteku tega časa sem dostop do kviza onemogočil in dijake seznanil s pridobljenimi ocenami.

2 Ocenjevanje pri praktičnem pouku

Pri pouku na daljavo je veliko težavo predstavljalo že samo izvajanje praktičnega pouka. Tako je bilo potrebno najprej sestaviti ustrezne vaje, katere so dijaki lahko izvajali doma. Pretežni del vaj je bil takšen, da se jih je izvajalo na programskih orodjih za simuliranje (simulatorjih). Za izvajanje praktičnega pouka na daljavo z uporabo (prostodostopnih) programov za simulacije sem se odločil iz naslednjih razlogov:

- programi so dostopni vsem dijakom,
- simulatorji so najboljši približek praktičnemu izvajanju,
- če zanemarimo kvaliteto povezave na splet in kvaliteto strojne opreme posameznega dijaka, omogočajo vsem dijakom izvajanje vaj pod enakimi pogoji,
- nekateri programi učiteljem omogočajo delni nadzor in spremljanje dela posameznega dijaka,
- so primerni tudi za ocenjevanje znanja.

Vaj, pri katerih so dijaki morali izdelati izdelek, sem se posluževal le v manjši meri, saj so se pogosto pojavljale težave z ustreznim prostorom, ustreznim orodjem ali nabavo ustreznega materiala. Tako nekateri dijaki niso imeli možnosti izdelati ustrezen izdelek. Pri vrednotenju znanja je težavo predstavljalo ravno omogočanje enakih možnosti za vse dijake. Ker enakih pogojev ni bilo možno zagotoviti, je bilo nujno pri ocenjevanju to tudi upoštevati. To sem skušal upoštevati tako, da sem za določitev ustrezne ocene od dijakov pridobil dodatne informacije:

- ali ima doma na voljo delavnico,
- kakšen material ima na voljo oziroma kaj bi moral nabaviti,
- ali se kdo doma (oče, bratje ...) ukvarja z enako ali podobno dejavnostjo, kot je smer, na katero je dijak vpisan. Na podlagi teh informacij sem ocenil kakšne možnosti za izvajanje vaj ima dijak doma in koliko pomoči mu lahko nudi okolica. Za določitev končne ocene je moral vajo ali izdelek (preko video povezave) tudi predstaviti. Tako je bilo možno oceniti razumevanje postopkov in samostojnost pri izvedbi. To je predstavljalo tudi največjo težo pri določitvi ocene.

3 Zaključek

Pri pisnem ocenjevanju strokovno teoretičnih predmetov, se je uporaba kviza pokazala kot dokaj uspešna. Kot način ocenjevanja znanja, so dijaki kviz dobro sprejeli. Razlogov je več:

- odgovorov dijakom ni potrebno pisati, ampak pravilni odgovor izberejo,
- rezultati ocenjevanja so dostopni takoj po zaključku kviza,
- po zaključku kviza so pri vseh vprašanjih vidni pravilni odgovori in tako je napake možno takoj preveriti,
- reševanje je enostavno in hitro,
- in nenazadnje, učenje s pomočjo kviza je lažje in zabavnejše.

Kot slabost uporabe kviza se je pri nekaterih ocenjevanjih pokazalo nerealno visoko povprečje ocen. Glavni vzrok je bil v možnosti učenja pravilnih odgovorov s pomočjo vadbenega kviza. Kljub temu menim da se kviz na ustrezen način lahko uporablja za ocenjevanje:

- vprašanja naj zahtevajo v čim večji meri razumevanje in ne učenja »na pamet«,
- število vprašanj mora biti dobro usklajeno s časom za reševanje,
- če se dijakom da možnost uporabe vadbenega kviza, je potrebno v kvizu za ocenjevanje uporabiti vprašanja, ki niso zajeta v vadbenem kvizu.

Če se dotaknem še vpliva uporabe kviza na delo učiteljev. Sestava vprašanj zahteva kar veliko vloženega truda in časa, se pa to hitro obrestuje, saj pri vsakem ocenjevanju prihranimo veliko časa, ki smo ga prej potrebovali za pregled testov. Ker imajo dijaki podroben vpogled v rezultate, odpade tudi večina pojasnjevanja o pravilnosti ali nepravilnosti odgovorov.

Način pridobivanja ocen pri praktičnem pouku je v času šolanja na daljavo ostal več ali manj enak kot pri pouku v šoli. Se je pa pridobivanje ocen, zaradi zelo omejenih možnosti za izvajanje vaj, pokazalo za veliko težavnejše. Ker se je pouk izvajal zelo okrnjeno, se je moralo tudi ocenjevanje znanja temu prilagoditi. Kot zelo težko rešljivo oziroma nemogoče se je pokazalo zagotavljanje za vse dijake čim bolj enakovrednih pogojev. Dijaki so imeli različne prostorske pogoje, različne možnosti dodatne pomoči, različne materialne možnosti itd.. Posledično je bilo ocenjevanje po eni strani dokaj subjektivno, po drugi strani pa je obstajala velika nevarnost, da ocene odražajo le večji ali manjši približek dejanskega znanja dijaka.

Literatura

- Jagodic, N. (2021). Ocenjevanje znanja v času prvega vala epidemije Covid-19 (Magistrsko delo, Filozofska fakulteta). Pridobljeno s <https://repositorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=130556>
- Jakara, V. (2000). Kakovost v procesih preverjanja in ocenjevanja znanja. Pridobljeno s <https://revije.ff.uni-lj.si/AndragoskaSpoznanja/article/view/6869/6561>
- Rupnik Vec, T., Slivar, B., Zupanc Grom, R., Deutsch, T., Ivanuš Grmek, M., Mithans, M. idr. (2020). Analiza izobraževanja na daljavo v času prvega vala epidemije covid-19 v Sloveniji. Pridobljeno s https://www.zrss.si/pdf/izobrazevanje_na_daljavo_covid19.pdf

IL TOPOLINO DI BIBLIOTECA – SPLETNO BRALNO TEKMOVANJE IZ ITALIJANŠČINE V OSNOVNI ŠOLI

Povzetek: Kot profesorica razrednega pouka, z opravljenim dodatnim usposabljanjem za poučevanje italijanščine, že več let poučujem neobvezni izbirni predmet italijanščino v 4. razredih osnovne šole. V prispevku govorim o pomenu učenja in poučevanja drugega jezika preko igre in zgodbe, ki na zabaven način približata nove besede mlademu bralcu. Osredotočim se na projekt Il topolino di biblioteca, ki poteka vsako leto pod okriljem Mladinske knjige in je odličen primer spletnega bralnega tekmovanja v osnovni šoli. Učenca motivira k branju in s tem k bogatenju besednega zaklada, učitelju pa omogoča izbiro primerne knjige za učence in izvedbo, ki je prilagojena za delo v razredu in na daljavo. Na naši šoli se tekmovanja udeležujejo vsi učenci, ki so italijanščino izbrali kot izbirni predmet. V prispevku opisujem postopek od prijave do izpeljave bralnega tekmovanja. Vključim praktične primere obravnave zgodbe v razredu in igrive naloge za utrjevanje znanja. Na koncu podam analizo rezultatov in odziv učencev.

Ključne besede: neobvezni izbirni predmet, italijanščina, 4. razred, Il topolino di biblioteca, spletno bralno tekmovanje

IL TOPOLINO DI BIBLIOTECA – ONLINE READING COMPETITION IN THE ITALIAN LANGUAGE AT PRIMARY SCHOOL LEVEL

Abstract: As a class teacher with further qualification for teaching Italian, I have taught the optional elective subject of Italian in grade 4 of primary school for several years. In this article I discuss the importance of learning and teaching a second language through games and stories that expose young readers to new vocabulary in a fun way. I focus on the Il topolino di biblioteca project, which takes place every year under the auspices of the Mladinska knjiga publishing house and is an excellent example of an online reading competition in primary school. It motivates pupils to read and thereby enrich their vocabulary, and allows the teacher to select the right book for their pupils and to implement it in a way that is adapted to both classroom and remote work. At my school, all pupils who have taken Italian as an elective subject take part in the competition. In this article, I describe the process of the reading competition, from application to execution. I include practical examples of how the story is discussed in class and of the playful activities for knowledge consolidation. I conclude with an analysis of the results and the pupils' responses.

Keywords: optional elective subject, Italian, grade 4, Il topolino di biblioteca, online reading competition

Uvod

V Sloveniji je izobraževalni program osnovne šole sestavljen iz obveznega in razširjenega dela. Obvezni program obsega obvezne predmete, izbirne predmete v tretjem vzgojno izobraževalnem obdobju in ure oddelčne skupnosti. Razširjeni program, v katerega se učenci vključujejo prostovoljno, obsega podaljšano bivanje, jutranje varstvo, dodatni pouk, dopolnilni pouk, interesne dejavnosti in pouk neobveznih izbirnih predmetov. Med izbirnimi predmeti šola obvezno ponudi pouk tujega jezika, retorike ter verstev in etike, ter po svoji izbiri druge predmete iz naravoslovja in tehnike, računalništva, družboslovja, humanistike in umetnosti. Obseg posameznih dejavnosti in število ur sta opredeljena v predmetniku OŠ; cilji, vsebine, didaktična priporočila in standardi znanja pa so določeni v učnih načrtih. Na naši šoli poleg tujega jezika v 1. razredu ponujamo še učenje 2. tujega jezika – italijanščine od 4. do 9. razreda – kot jezika sosednje države Italije. V letošnjem šolskem letu je učenje italijanščine izbralo 49 učencev (to sta dve skupini po 24 in 25 učencev), kar je polovica naših četrtošolcev. Pouk izvajam dve uri tedensko za vsako skupino po končanem rednem delu, kar je dokaz, da pri učencih in njihovih starših obstaja velika želja, motivacija in zavedanje o pomenu večjezičnosti.

1 Predstavitev spletnega bralnega tekmovanja

V času poučevanja italijanščine sem večkrat iskala različne oblike motiviranja otrok za poslušanje in branje ter jih prilagajala objektivnim možnostim, predvsem pa interesom in željam mladih bralcev. Po vzoru slovenske Bralne značke, ki že vrsto let spodbuja prostovoljno branje v prostem času in si

močno prizadeva dvigniti bralno pismenost, sem pristopila k izvedbi spletnega bralnega tekmovanja Il topolino di biblioteca, ki poteka vsako leto pod okriljem Mladinske knjige. Za to sem se zlahka odločila, saj so »Bralna tekmovanja v tujih jezikih odličen način spodbujanja branja z razumevanjem, bogatitve besedišča ... in užitka ob zgodbah. Spletna bralna tekmovanja Centra Oxford so preprosta, hitra, privlačna za učence in prijazna mentorjem. Osnovni cilj bralnih tekmovanj je spodbujanje branja v tujem jeziku ter k branju pritegniti čim več učenk in učencev. Spletno tekmovanje, ki je časovno fleksibilno in omogoča reševanje od doma, ima vsekakor prednosti tudi v teh precej nejasnih časih.«

2 Potek tekmovanja od prijave do rezultatov in priznanj

2.1 Prijava

Prijava na tekmovanje poteka preko strežnika DMFA, običajno v novembru. Ravnatelj določijo vodjo tekmovanja in mu dodelijo vstopno geslo. Vodja ali pomočniki vodje označijo tekmovalce. Gesla za tekmovalce se generirajo avtomatično in so zapisana na soglasju staršev oziroma zakonitih zastopnikov, ki ga mladoletni učenci potrebujejo za tekmovanje. Dodeljeno geslo omogoča reševanje nalog in po končanem tekmovanju tudi vpogled v rezultate. V letni delovni pripravi sem za izvedbo spletnega bralnega tekmovanja načrtovala 6 pedagoških ur. Starše učencev sem na 1. roditeljskem sestanku seznanila z dejstvom, da je otrok v tem starostnem obdobju vedoželjen in spontan, zato je za boljše pomnjenje dobro uporabiti celostni pristop, kar pomeni učenje z besedo, gibom, ritmom, glasbo in s sliko. Vse naštetje dejavnosti sem lahko uporabila tudi pri obravnavi knjige za spletno bralno tekmovanje. Vsi starši vpisanih učencev so me pri tem podprli in sprejeli sodelovanje. Učencem sem novembra podala osnovne informacije o poteku samega spletnega tekmovanja. Razdelila sem jim prijavnice in jih opozorila na podpis staršev, saj brez tega sodelovanje na tekmovanju ni mogoče.

2.2 Obravnava knjige z dramatizacijo

Naslov knjige za letošnje tekmovanje je »Nonna Rosa e i piccoli vichinghi«, kar v prevodu pomeni »Babica Rosa in mali vikingi.« Ker učencem izraz Viking ni poznan, sem jim ga najprej predstavila preko uvodne špice slovenske in italijanske verzije risanke. Tako so hitro ugotovili, da je slovenski izraz Viking Viki, po italijansko Vicky il vichingo, tudi drugače naglašen. Na enostaven način in z osnovnim izrazoslovjem v italijanskem jeziku sem jim ob projekciji prikazala deželo Vikingov. Govorila sem o njihovem življenju, značilni obleki, orožju, bivališču in ladjah. Vse besede, ki sem jih uporabila, so bile v besednjaku knjige, kar je omogočilo lažji uvod v branje in poslušanje. Ker se po učnem načrtu v tem obdobju še ne zahteva branja krajših zgodb, sem jim jo ob slikah iz knjige, ki so se med mojim branjem projicirale na platno, doživeto prebrala sama. Vsebinsko prebranega smo skupaj obnovili v slovenščini, saj je pomembno, da učenec sprejme in razume potek zgodbe najprej v maternem, nato pa še v tujem jeziku. Na naslednjem srečanju sem jim zgodbo ponovno prebrala in jih s preprostimi vprašanji v italijanščini spodbudila k pogovoru. Ker je knjiga namenjena branju z razumevanjem, so na koncu tudi besedna in slikovna vprašanja, s katerimi učenci preverijo, koliko so razumeli in kaj so se naučili. Nanje so učenci bolj ali manj uspešno ustno odgovarjali in rešitve pisali v zvezek. Za dodatno utrjevanje znanja sem učencem s pomočjo aplikacije Learning apps ustvarila igrive naloge, ki so jih lahko reševali tudi doma. Učence sem razdelila v štiri skupine in jim dodelila vloge za dramatizacijo. Skupaj smo si razdelili naloge in se dogovorili, kdo bo prinesel določen rekvizit. Učenci so bili nad dogajanjem navdušeni in na naslednjem srečanju to tudi dokazali.

Dejstvo je, da učenci sprejemajo pripoved, kot je tudi ta, v različnih oblikah: kot govorjeno, ritmizirano, dramsko in ekranizirano besedilo. S pomočjo nebesednih ponazoril (gib, slika, glasba) razbirajo globalno sporočilo besedila. Za učiteljem ponavljajo posamezne besede in besedne zveze in jih ponazarjajo z gibi in mimiko obraza. Pri celostnem sprejemanju besedil si tako učenci lažje priključijo v spomin povedi in preprosta enogovorna besedila. Učenci so se v svojo vlogo vživeli in jo interpretirali na svoj način – nekateri še zadržano in tiho, drugi glasno in prepričljivo.

2.3 Izvedba spletnega bralnega tekmovanja

Učenci so v računalniški učilnici sledili mojim navodilom in se po korakih prijavi v sistem DMFA. Vpisali so geslo, s pomočjo katerega so se registrirali in reševali spletne vprašalnike v svoji tekmovalni skupini. Tekmovalcem sem omogočila pristop tik pred tekmovanjem. Po skupnem začetku je nato vsak posameznik nadaljeval v svojem ritmu, dokument shranil in ga nato še večkrat ponovno reševal do konca učne ure. V tem času sem imela kot mentor neprestan vpogled v aktivnost in uspešnost

učencev, tako da sem jih lahko ob slabšem rezultatu spodbudila k ponovnemu pregledu nalog. Po preteku predvidenega časa reševanja se je vsak iz sistema odjavil in pravilno izklopil računalnik. Prvi vtisi učencev so bili pozitivni, predvsem zaradi dela z računalnikom in zavedanja, da so dobro opravili nalogo.

2.4 Analiza dela in rezultatov

Učenci sprejemajo znanje na različne načine. Psihologija uči, da ločimo med vizualnim ali očesnim, avditivnim ali slušnim in kinestetičnim ali čutnim učnim tipom, lahko pa imamo razvitih tudi več zaznavnih kanalov, preko katerih lažje sprejemamo informacije. Način obravnave knjige se je izkazal kot uspešen, saj sem poskušala z uporabo različnih metod in oblik dela vsebino čim bolj približati vsakemu posamezniku glede na njegov tip dojetja (z interpretativnim branjem in razlago, s projekcijo in z dramatizacijo). Učenci so bili upravičeno zadovoljni, saj je bila večina na tekmovanju uspešna in dosegla med 80% in 100% rezultat in odlično oceno.

Ugotavljam, da je bila izbrana knjiga z ustrežno vsebino, saj so se učenci hitro vživeli vanjo. Če bi imeli na razpolago več časa, bi zagotovo lahko uprizorili pravo gledališko igro. Prav tako niso imeli večjih težav pri reševanju nalog. Nekateri so omenjali le zamenjavo podobno zvenceh besed (corda, coda) in težavo s pomnjenjem novih besed (spiaggia). Z veseljem so se naučili krajšo vikinško predstavitveno pesem in zaigrali prizor reševanja kitovega mladiča.

Zaključek

Vsakoletna izvedba spletnega bralnega tekmovanja iz italijanščine obogati celoten proces učenja tujega jezika. Z jasno postavljenimi pričakovanji, individualnim pristopom in s spoštljivo komunikacijo, pa tudi z zabavnimi igrami skupaj ustvarjamo spodbudno učno okolje, v katerem se učenci počutijo vključeni in motivirani tudi za naslednje šolsko leto.

Jeziki povezujejo ljudi, omogočajo spoznavanje drugih držav in kultur ter izboljšujejo medkulturno razumevanje. Zato smo se učiteljice italijanščine na naši šoli odzvale vabilu in sprejele sodelovanje v projektu CONTATTI (STIKI), ki poteka preko ZRS Koper v sodelovanju z Univerzo v Novi Gorici in Inštitutom za etične študije Ljubljana. Cilj projekta je čezmejno povezovanje učiteljev in učencev za krepitev medkulturnih odnosov, sočasno pa vsem udeležencem ponuja tudi priložnost socialne, kulturne in jezikovne rasti. Zagotovo nekaj, kar je vredno doživeti, raziskati in o tem poročati.

Literatura

Grah, J. idr. (2017). Vključujoča šola : priročnik za učitelje in strokovne delavce. Ljubljana, Zavod RS za šolstvo

<https://www.mladinska-knjiga.si/sola/center-oxford/o-centru-oxford/bralna-tekmovanja>

<https://www.bralnaznacka.si/sl/o-nas/predstavitev/>

Program osnovna šola, Drugi tuji jezik v 4. do 9. razredu NIP, učni načrt. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport, Zavod RS za šolstvo, 2013. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/izbirni/Neobvezni/Drugi_TJ_izbirni_neobvezni.pdf

NAČINI DELA PRI MATEMATIKI V ČASU EPIDEMIJE

Povzetek: V času epidemije smo bili učitelji postavljeni pred nove izzive poučevanja. Ni bilo vedno lahko. S pozitivnim pristopom, novimi načini dela, uporabo tehnologije smo bili uspešni. Vsi smo se iskali, tako učitelji kot učenci, na koncu pa prišli do spoznanja, da se da priti do cilja. Morda je bila potrebna kakšna ura dela več ali pa kakšna dodatna razlaga učencem z učnimi težavami. Včasih je bilo potrebno v popoldanskem času z nadarjenimi učenci rešiti kakšen matematični problem. Malo več ur utrjevanja, mnogo pozitivnih misli, še več pohval in napredek je bil viden. Vsekakor smo pri matematiki veliko uporabljali grafično tablico za lažjo sprotno razlago snovi, youtube posnetke razlag, powerpoint predstavitev, za utrjevanje pa merjenje v naravi, peko piškotov v kuhinji, iskanje geometrijskih teles v domačem okolju in aktivno gibanje med poukom. Mislim, da smo učitelji potrebovali zelo veliko energije, da smo učence dobro motivirali in od njih dobivali povratne informacije. Mnogokrat smo se morali še bolj potruditi za učence, ki niso bili odzivni. Imeli smo tudi učence, ki niso imeli dostopa do spleta in smo jim morali dostavljati snov, učne liste in na druge načine dajati povratne informacije. Potrebna je bila velika iznajdljivost in aktivnost učitelja, na prvem mestu pa pozitivna naravnost. Vsi ti načini in ves vložen trud je obrodil sadove, uspešno smo zaključili tudi pri matematiki brez večjih vrzeli v znanju. To je bil uspeh vseh vpletenih v učni proces, učencev, učiteljev, vodstva in vseh zaposlenih na šoli. Vsak je prispeval kamenček v mozaik matematičnega znanja.

Ključne besede: matematika, razlaga, učenci, načini dela, epidemija

WAYS OF WORKING IN MATHEMATICS DURING AN EPIDEMIC

Abstract: During the epidemic, teachers were faced with new teaching challenges. It hasn't always been easy. With a positive approach, new ways of working, the use of technology, we have been successful. We were all searching, teachers and students alike, and in the end we realised that it is possible to get there. Perhaps an extra hour of work was needed, or some extra explanation for students with learning difficulties. Sometimes it was necessary to solve a maths problem in the afternoon with talented pupils. A few more hours of consolidation, a lot of positive thoughts, even more praise and progress was visible. In maths, we have certainly made a lot of use of the graphic board to help with the explanation of the material, youtube videos of explanations, powerpoint presentations, and for reinforcement we have used measuring in nature, baking biscuits in the kitchen, finding geometric figures in the home environment and active movement during lessons. I think it took a lot of energy from the teachers to motivate the students well and to get feedback from them. Many times we had to go the extra mile for students who were not responsive. We also had students who didn't have access to the internet and we had to deliver material, worksheets and other feedback to them. It took a lot of ingenuity and activity on the part of the teacher, and above all a positive attitude. All these methods and efforts have paid off, and we have successfully completed maths with no major gaps in our knowledge. It was a success for everyone involved in the learning process - pupils, teachers, management and all staff at the school. Everyone contributed a pebble to the mosaic of mathematical knowledge.

Keywords: mathematics, explanation, students, ways of working, epidemic

Uvod

Epidemija je v začetku vsem vpletenim v učni proces povzročala veliko težav. Ko smo vsi dojeli, da je to neke vrste izziv smo stopili na pravo pot. Potrebna je bila zelo dobra organizacija, da smo vključili prav vse učence, tako nadarjene kot učence z učnimi težavami, pa učence brez računalnikov in tudi tiste, ki niso imeli internetne povezave. Ko smo zagotovili računalnike za vse učence in se organizirali, da je vse potrebno doseglo tudi učence brez interneta, smo začeli. Začeli smo počasi, velik izziv je bila že zoom ura, ki je postala popolni avtomatizem prej kot v mesecu dni. Če smo v začetku še snemali razlage, smo kmalu ugotovili, da si lahko pomagamo z grafičnimi tablicami, različnimi posnetki na youtube in powerpoint predstavitvami. Postali smo dinamični in to smo začeli prenašati na naše učence. Kar kmalu je pouk matematike stekel dinamično, prav tako pregled domačih nalog, dajanje povratnih informacij in nenazadnje smo domače okolje uporabili za učenje pomembnih matematičnih vsebin.

Razlaga matematičnih vsebin

V začetku sem vsako matematično uro posnela s pomočjo telefona in jo objavila na youtube ter učencem priložila povezavo do razlage. To mi je vzelo ogromno časa, hkrati pa sem potrebovala tudi pomoč doma. Vendar je šlo in tako delo je bilo potrebno, ker zoom ure v začetku še niso tekle.

Učenci so razlago poslušali, si prepisali tabelsko sliko in naredili naloge. Naloge so mi poslali na moj elektronski naslov. Vse naloge sem pregledala in učencem poslala natančno povratno informacijo in razlago ter postopek nalog, ki so mu povzročale težave. Za vse to sem porabila ogromno časa. Kmalu so se stvari obrnile v smer napredka. Začele so teči zoom ure in vse je bilo lažje. Sama sem si kupila grafično tablico, ki mi je bila v veliko pomoč pri razlagi snovi. Učencem sem sproti zapisovala na belo tablo, učenci so zapisovali in sodelovali. Pozorno sem spremljala njihovo delo in predvsem pazila, da so vsi vse zapisali in naredili. Seveda se lahko zgodi, da kakšen učenec ne dela dobro, zato sem vedno izbrala naključno tri učence, ki so mi slikali zapis v zvezek in mi ga poslali. Učence sem vedno določila na koncu ure, da niso vedeli, kateri zvezek bom pogledala. Na ta način sem uspela pripraviti vse učence k aktivnemu delu in zapisovanju v zvezke. Prav tako smo napredovali pri domačih nalogah. Učenci so jih oddajali v spletno učilnico, kjer je bilo možno pregledati in popraviti naloge, tako so dobili povratno informacijo. Vedno sem dan kasneje na spletni učilnici objavila rešitev naloge z natančnim postopkom. Učenci so si lahko še dopolnili. Tudi učenci, ki niso naredili, so lahko vsaj prepisali in se tudi na ta način veliko naučili. Pri matematičnih vsebinah, ki so zahtevale načrtovanje sem vedno načrtovala tudi sama na list, kamero sem usmerila v list, učenci pa so si dali povečano sliko in so lahko natančno spremljali moj potek načrtovanja. Pred načrtovanjem smo si vedno skupaj pogledali še youtube posnetek. Tudi to smo vedno lepo speljali. Na koncu so mi vsi učenci dvignili zvezke na kamero in sem pogledala, če imajo ustrezno rešene zglede in načrtovalne naloge in tudi tabelsko sliko. Vse načrtovalne naloge sem objavila tudi na spletni učilnici, z vsemi koraki načrtovanja. Če je kakšen učenec imel težave, je lahko potem s pomočjo tega vse narisal ali pa si je vsaj prilepil v zvezek pravo sliko in sem mu naslednjo uro stvari še enkrat pojasnila, običajno izven pouka v skupnem dogovoru.

Utrjevanje znanja

Veliko časa sem namenila utrjevanju znanja in preverjanju domačega dela. Pomembno se mi je zdelo, da učenci dobijo povratno informacijo. Velikokrat je bila težava, ker nekateri učenci niso bili odzivni. Takrat sem vstopila v stik s starši. Nekateri so učence zelo vzpodbujali, nekateri pa so jih zagovarjali in niso niti dovolili, da učencem ponovno natančno predstavim način oddajanja nalog v spletno učilnico. S pogovori in prijazno vzpodbudo sem običajno bila uspešna. Starši niso bili vedno prijazni, nekateri so bili v stiskah in verjetno v stresu. Trudila sem se in bila pozitivno naravnana in verjela sem, da bom pridobila večino učencev k delu. Seveda je bilo nekaj izjem, to pa se dogaja tudi v šoli. Nikoli nisem hitela s snovjo naprej. Vedno sem snov dobro utrdila in šele potem nadaljevala. Pri utrjevanju znanja sem se potrudila, da sem v času novoletnih praznikov učencem pripravila praznično utrjevanje. V sedmem razredu so pekli piškote in na ta način utrjevali decimalna števila in pretvarjanje masnih enot. Navdušeni so bili. V devetem razredu sem učence vzpodbudila, da so odšli v naravo in poiskali telo valjaste oblike, mu vse izmerili ter izračunali površino, prostornino, plašč. Pogosto sem povezala utrjevanje s predmeti, ki jih imajo učenci doma. Iskali so te predmete, jih risali, merili in računali potrebne količine. To so radi počeli, kar so mi tudi zapisali v evalvacijski anketi, ki so mi jo izpolnili enkrat mesečno. Na ta način sem lažje delala in predvsem vedela, če uporabljam ustrezne načine dela. Kar se ni izkazalo za dobro sem opustila. Poskušala sem se približati učencem in delati na načine, ki so bili učencem ljubši in so na ta način tudi bolj uspešno delali.

Matematika in gibanje

V času epidemije so učenci vse več ur prebivali za računalnikom in njihova aktivnost se je zelo zmanjšala. Učenci so se zasedeli. Pouk je potekal preko zooma in ves čas so prebili za računalnikom. Tako so pogosto nadaljevali še popoldne s pisanjem nalog in igranjem igrice. Čutila sem, da je potrebno tudi pri matematiki narediti nekaj, kar bo učence spravilo v aktivnost. Eden od načinov je bil kot sem omenila že prej, da so odšli v naravo in merili, drug način je bilo delanje počepov in poskokov kar med zoom urami pouka. Pogosto sem vključila še minuto za zdravje. Pri matematični temi srednje vrednosti so učenci spet odšli ven in merili, kasneje pa računali in določali srednje vrednosti. Vsebin pri matematiki, ki so učence vzpodbudile k gibanju in bolj aktivnemu prebivanju v času epidemije je bilo veliko. V vseh razredih se je dalo veliko tem povezati z naravo, gibanjem v naravi in v stanovanju. Seveda pa je bilo potrebno vsaj v začetku veliko vzpodbude, kasneje pa manj, da so učenci tudi te naloge naredili dobro in začutili korist za njihovo telo.

Zaključek

Učitelji smo bili v času epidemije postavljeni pred zahtevno nalogo. Postali smo povezovalni člen med družino in šolo, hkrati pa motivatorji in vzpodbujevalci za učence. Potrebovali smo veliko energije, da smo vse zmogli. Z veliko dobre volje in pozitivne naravnosti smo uspeli tudi pri matematiki, ki je zahteven predmet in za učence včasih kar težak. Dokazali smo, da se da tudi pri matematiki doseči cilje in učence naučiti matematične vsebine na še bolj zanimive načine, ki jih v šoli mnogokrat ne uporabimo. Izzivi so nas pripeljali do novih spoznaj, nešteto idej in novih poti poučevanja.

Literatura

Neizogibni načini šolanja na daljavo Dr. Marija Anderluh, Pediatrična klinika, UKC Ljubljana, Mreža znanja 2020, 25. november 2020

http://mrezaznanja.splet.arnes.si/files/2020/12/10_Anderluh-Marija_Neizogibni-u%C4%8Dinki-%C5%A1olanja-na-daljavo_Mreza-znanja_2020.pdf (Pridobljeno 8.7.2022)

KAKO SE UČITI, DA SE ČIM VEČ NAUČIŠ?

Povzetek: Ker je učenje učenja ena od ključnih kompetenc življenja, sem se odločila, da v času šolanja na daljavo posvetim temu še posebej veliko pozornost. Učenci, njihovi starši in učitelji se pogosto zavedamo, da rezultati niso najboljši, novih tehnik pa ne preizkušamo. Najbolj uporabljena tehnika učenja je branje snovi in ponavljanje prebranega. Obstajajo tehnike za izboljšanje spomina in uspešne tehnike učenja, ki pa nam lahko pomagajo le, če jih preizkusimo in najdemo sebi najustreznejšo. Učenci potrebujejo vodenje pri tem. Pot ni vedno enostavna, predvsem pa zahteva svoj čas. Časa pa smo imeli v času šolanja na daljavo vsi na pretek, zato sem se odločila, da učence naučim učinkovitih načinov učenja.

Ključne besede: učenje, učne metode, spomin, učne navade, tehnike učenja.

HOW TO STUDY TO LEARN AS MUCH AS POSSIBLE?

Abstract: Since learning how to study is one of the key competences of life, I decided to pay particular attention to it during distance learning. Students, their parents and teachers are often aware that the results are not the best, and we do not try new techniques. The most used learning technique is reading material and repeating what has been read. There are techniques to improve memory and successful learning techniques, but they can only help us if we try them and find the most suitable one for us. Students need guidance in this. The path is not always easy, but above all it takes time. We all had plenty of time during distance learning, so I decided to teach the students effective ways of learning.

Keywords: learning, learning methods, memory, learning habits, learning techniques.

1 Uvod

Prepričana sem, da sta najpomembnejša dejavnika za uspešno učenje ŽELJA in TEHNIKA. Prav tako sem prepričana, da bi se moral prav vsak, preden se začne učiti kakršno koli snov, najprej naučiti, kako se le-to sploh nauči. V času šolanja na daljavo sem poučevala 4. razred. Po začetnih negotovih korakih sem si kaj hitro zadala cilj, da moram doseči, da bodo učenci ves čas motivirani za delo, da bodo ohranili učne navade ter da bodo usvojili tehnike in metode učenja, ki jim bodo omogočile dolgoročno pomnjenje in občutek vrednosti znanja, predvsem pa željo po novem znanju. Pravilno učenje ter uporaba različnih metod nam lahko zelo olajšata proces učenja in s tem prihranita veliko časa ter stresa pri pomnjenju učne snovi.

2 Kaj je učenje?

»Dokler se učimo, rastemo. Dokler rastemo, smo živi.« Učenje je vsaka sprememba v vedenju, informiranosti, znanju, razumevanju, stališčih, spretnostih ali zmožnostih, ki je trajna in ki je ne moremo pripisati fizični rasti ali razvoju podedovanih vedenjskih vzorcev.

Učenje je sestavljeno iz pridobivanja, obdelave, razumevanja in uporabe informacij, ki smo se jih naučili ali ki smo jih pridobili z izkušnjami v resničnih življenjskih situacijah (UNESCO, 2022).

3 Spomin

»Spomin ni kot posoda, ki se bo napolnila, ampak kot drevo, ki raste. Čim več veste, tem več se lahko naučite. Vsaka nova informacija se smiselno poveže v že obstoječo mrežo. Več shranjenih informacij je v njej, lažje se nova uvrsti in poveže v celoto.« (Kompere, Stražičar, Dogša, Vec in Curk, 2018, Uvod v psihologijo, str. 55).

3.1. Tristopenjski model spomina:

Ko smo imeli uro v živo preko Microsoft Teams, sem se z učenci najprej igrala preprosto gibalno igro spomina. Nato sem jim predstavila tristopenjski model spomina.

- Trenutni spomin

Za kratek čas shrani informacije v točno taki obliki kot jih občutimo. Večina se takoj izgubi, ohranijo se tiste, na katere smo pozorni – te se osmislijo in jih predelujemo naprej. Njegova vloga je omogočanje povezovanja čutnih vtisov v celoto zaznav, npr. glasov v besede. (Hideyuki, Tomoo in Evan, 2000).

- Kratkotrajni spomin

Tu se izbrana informacija, na katero smo pozorni, spremeni tako, da dobi pomen, in v tako obliko, ki jo bomo pozneje lahko priklicali. Informacije si zapomnimo v slušni, vidni obliki ali pa ostane le pomen. (Hideyuki, idr., 2000).

- Dolgotrajni spomin

To je vrsta spomina, v katerem so shranjene vse naše izkušnje, dogodki..., ki so med seboj povezani in organizirani ter omogočajo njihovo obnovo. (Hideyuki, idr., 2000).

Po predstavitvi tristopenjskega modela spomina smo se, najprej v manjših skupinah (učenci razdeljeni v Microsoft Teams v sobe), nato pa v večjih skupinah pogovorili, na kakšen način bi ohranili igro v trenutnem, kratkotrajnem oziroma dolgotrajnem spominu.

4 Dejavniki učenja

Poznamo več skupin dejavnikov učenja:

- Fizikalni dejavniki: Ti izvirajo iz okolja in pomenijo prostor učenja, osvetljenost, temperatura ter opremljenost prostora, urejenost učnega prostora, uporaba različnih učnih pripomočkov ter prisotnost hrupa v prostoru, kjer se učimo.

- Fiziološki dejavniki: So tisti, ki izvirajo iz učenčevega telesnega stanja, zdravja in počutja. Na učno uspešnost vplivajo tako začasna stanja (npr. pretirana lakota, utrujenost,...) kot tudi trajnejša stanja organizma (bolezen).

- Družbeni in socialni dejavniki: Ti izvirajo iz ožjega in širšega okolja. Pod to lahko štejemo pozitivne in negativne vplive družine, vrstnikov in tudi šole.

- Psihološki dejavniki: Med njih uvrščamo umske sposobnosti, razvojno stopnjo in razvite sposobnosti (računske, besedne, spominske,...). Med psihološke dejavnike, ki vplivajo na uspešno učenje, spadajo tudi naše učne navade, spretnosti in metode učenja, ki jih uporabljamo ter način sprejemanja in predelovanja informacij. Upoštevati moramo tudi učno motivacijo posameznika ter čustva, saj to tudi igra veliko vlogo pri uspešnosti učenja. Vsekakor pa je pomembno, da ne obupamo ob prvi oviri, na katero ob učenju naletimo (Žnidar, 1999).

Vsak učenec je izdelal miselni vzorec o dejavnikih učenja, ki veljajo zanj in ga naslednji dan predstavil sošolcu. Skupaj sta analizirala predstavitev (učenci razdeljeni v Microsoft Teams po sobah v pare). Nato smo se vsi skupaj pogovorili, kateri dejavniki učenja veljajo za večino učencev. Učenci so imeli možnost zastavljanja vprašanj. Razvila se je razprava ali se je primerno učiti ob predvajanju glasbe, ali je primerno, da so v istem prostoru, ko se učijo, prisotni starši, ki delajo nekaj drugega, ali je učinkovito, če se morajo učiti po ukazu staršev,...

5 Učni stil

Ljudje se učimo na različne načine – nekateri se najučinkoviteje učijo z branjem, drugi s poslušanjem, tretji s pomočjo slikovnih gradiv. Nekateri ljudje se več naučijo, če svoje ideje preverjajo v skupinski razpravi, drugi se raje učijo sami. Nekateri potrebujejo sistematično prikazane informacije in se učijo postopoma, drugi uporabljajo celostni pristop. Načine, kako zaznavamo informacije, katere strategije učenja uporabljamo in kako jih prikličemo, imenujemo učni stili. (Kompore, idr., 2018).

Termin »učni stil« (angl. Learning style) je leta 1954 oblikoval Herb Thelan. Za razumevanje razlik med učenci je pomembno poznavanje različnih stilov učenja. Razumljivo je, da učitelj ne more podrobno poznati vseh stilov, vendar je pomembno, da je občutljiv za tovrstne razlike med učenci. Najbolj pogosto se pri učnih stilih upošteva spoznanje, da se ljudje razlikujemo po tem, katerim čutnim kanalom dajemo prednost pri zaznavanju, učenju, sporočanju in predstavljanju. Največkrat gre za delitev na vidni (vizuani), slušni (avditivni) in čutnočustveni (kinestetični) stil. (Marentič Požarnik, 2000). Najprej sem učencem s konkretnim materialom predstavila vse učne stile.

5.1. Vidni/vizualni stil: Posameznik s tem stilom si snov ponazori v obliki slik.

Učni pripomočki, ki jih pri tem uporablja, so zato zemljevidi, grafi, preglednice, knjige in drugi. Poleg tega pri učenju rad uporablja barve. Govori hitro, njegovo besedišče predstavljajo predvsem besede, ki označujejo vidne vtise, učenec ima jasne predstave in uvid v bistvo problema. Je urejen, organiziran, sistematičen, redoljuben, poslušen in rad opazuje. Pri učenju ga hrup ne moti. Vizualni tipi imajo težave z zapomnitvijo ustnih navodil. Usmerjen je na zunanji videz tako sebe kot drugih. Nad svojim delom (učenjem) želi pregled na papirju (kot miselni vzorec ali skice). (Moore in Dwyer, 1994).

5.2. Slušni/avditivni tip

Učenec s prevladujočim slušnim stilom se največ nauči iz pogovorov, razprav in predavanj. Govori ritmično in rad uporablja izraze kot so: to mi dobro zveni ali to je odgovor na vprašanja. Rad bere na glas, ob tihem branju pa premika ustnice. Ob delu se zlahka oddalji od bistva, marsikdaj pa se pogovarja sam s seboj in se uči s pomočjo samogovorov, pri branju pa uporablja notranji dialog. Vsekakor se pri ustnem spraševanju odreže bolje kot pri pisnem preizkusu znanja. Rad ima glasbo in je zmožen oponašati narečja, glasove živali, melodije. Snov mu mora biti podana postopoma, saj si jo zapomni po korakih. (Dijaski svet, 2021).

5.3. Gibalni/kinestetični stil

Učenec kinestetičnega stila se najbolje uči, če delo izvaja. Najraje ima delo v skupini in projektno delo. Odličen je v igri vlog in rad bere akcijske knjige. Dotika se predmetov, ljudi in se veliko giblje. Snov si zapomni z opazovanjem, telesno aktivnostjo in delom s predmeti (npr.: laboratorijske vaje). Bolje si zapomni celotno izkušnjo kot podrobnosti. Reagira telesno, saj je na prvem mestu dober občutek in ne videz. Učenec s kinestetičnim stilom se hitreje mišično razvija kot učenci z drugima dvema stiloma. (Roell, 2018). Na koncu predstavitve so morali učenci utemeljiti svoj učni stil. Ugotovili smo, da uporablja največ učencev kinestetični učni stil, veliko učencev pa uporablja mešane učne stile.

6 Metode in tehnike učenja

6.1. PRPOP metoda

Ena izmed uspešnejših metod učenja je metoda PRPOP (Preleti, Razdeli, Preuči, Obnovi, Poveži), ki združuje prednosti analitičnega in celostnega učnega stila in je primerna zlasti za učenje obsežnejše snovi. S pomočjo te metode smo se lotili učenja novega tematskega sklopa: Kraljestvo živali pri predmetu naravoslovje in tehnika. Učence sem na daljavo vodila skozi vse korake:

1. Preleti – da dobimo pregled v celotno snov, ki se jo moramo naučiti. Najlažje je preleteti snov, ki nam je znana (smo naredili zapiske, smo poslušali predavanje,...). Preletimo tako, da si ogledamo naslove, ključne besede, slike, itd. Če je snov za nas popolnoma neznana, jo preletimo tako, da hitro preberemo celotno besedilo.
2. Razdeli – na enote, ki jih lahko predelamo v približno 30 do 45 minutah.
3. Preuči – besedilo tako, da ga bomo razumeli. Poiskati je potrebno ključne besede, asociacije in snov prilagoditi svojemu učnemu stilu predelave informacij (gibalni, slušni, vidni). Pri tem delu uporabljamo različne mnemotehnike, tj. vsaka tehnika, s pomočjo katere si lahko posameznik določeno snov lažje zapomni.
4. Obnovi – s svojimi besedami, glasno, najkasneje po 50 minutah učenja posameznega dela. Ob tem lahko naredimo še miselni vzorec, zapišemo ključne besede in odgovorimo na vprašanja na koncu poglavja. Na koncu obnove preverimo, da nismo česa izpustili.
5. Poveži – dele v celoto. Na koncu obnovimo še celotno snov. (Žnidar, 1999).

Ko smo šli skozi vse korake, so učenci ovrednotili, kako uspešna se jim je zdelo PRPOP metoda učenja.

6.2. Izpiski

Izpiskov učne snovi se najbrž poslužuje največ ljudi. Zapiski so kratki zaznamki, ki jih pišemo ob poslušanju predavanja medtem, ko beremo oziroma študiramo, po možnosti vsakič, ko na različne načine sprejemamo nove informacije. Pomagajo nam pri obnavljanju spomina na študijsko snov, utrjevanju in ponavljanju. Sprotno zapisovanje vsega, kar se učimo, tudi bistveno pripomore k boljši zapornitvi, četudi zapiskov nikoli več ne pogledamo. Ob tem, ko si zapisujemo, se namreč dogajajo številni miselni procesi. Z zapisovanjem šifriramo informacije, s čimer pomagamo, da ase lažje zapišejo v možganske celice, snov organiziramo v smiselne celote, usmerjamo pozornost na bistvo, beležimo asociacij, sklepe in pojasnila, pomembno skrajšamo čas za študij snovi. (Dhority, 1992). Ugotovili smo, da bo potrebno za uporabo te metode učenja urediti hitrost pisanja.

6.3. Miselni vzorci

Miselni vzorci delujejo na enak način kot možgani in so “odličen vmesnik med možgani in pisano oziroma govorno besedo”. Tako zelo uporabni so zato, ker si že pri samem izdelovanju idejo tako močno zasidramo v spomin, da se pri ponavljanju običajno spomnimo kar celega vzorca. Ker

si vizualno podobo vzorca lažje prikličemo v spomin kot besede, si pri izdelavi miselnih vzorcev pomagamo z nekaj najosnovnejšimi tehničnimi napotki:

- začnemo na sredini s poglobitvno misljo, potem pa ga širimo v vseh smereh,
- uporabljamo ključne besede in predstave,
- vsaka ključna beseda mora biti napisana na črti, ki je povezana z drugimi (ogrodje),
- uporabljamo barve, saj si barvne podobe zapomnimo lažje kot črno-bele.

V miselnih vzorcih so zapisane ključne besede, ki pa so organizirane v rastoči strukturi, v kateri je avtomatsko izločeno vse, kar ni bistveno. Na ta način se obseg snovi bistveno zmanjša, zapisano pa ima bogato predstavno vrednost. Miselni vzorci so lahko zelo ustvarjalni, saj je v njih vpletenih veliko asociacij. (Grčar, 2020). Z učenci smo ugotovili, da so že kar večji samostojne izdelave miselnih vzorcev, ker jih izdelujejo že od 1. razreda dalje. Vsi učenci pa so se strinjali, da se največ naučijo s pomočjo miselnih vzorcev, ki jih izdelajo sami.

6.4. Mnemotehnike

Mnemotehnike izboljšajo spomin za več kot sto odstotkov. Mnemotehnike ljudje uporabljamo spontano, ne da bi se tega sploh zavedali. Včasih se zdijo smešne, a je znano, da so ravno te najbolj uporabne. Med najbolj znanimi in uporabnimi tehnikami so: številka-rima, številka-oblika in glavni sistem (vsaka številka je povezana s soglasnikom ali soglasniki, ki podobno zvenijo). Uporaba mnemotehnik je zelo povezana z učno uspešnostjo, saj lahko sklepamo, da so učno uspešnejši tisti, ki so podzavestno ali zavestno ugotovili njihovo neizmerno moč. (Worthen in Hunt, 2010).

Z učenci smo se pogovorili ali uporabljajo mnemotehnike. Nekateri učenci so povedali, da se jih poslužujejo, vendar doslej niso vedeli, da je to način učenja, ki je tako zelo učinkovit.

6.5. Učenje z asociacijami, rimami in nesmisli

Učencem sem zastavila vprašanje, kakšno mnenje imajo o tovrstnem načinu učenja. Učenje z asociacijami jim je bilo blizu, ker jih tudi sama pogosto uporabljam in jih poskušam približati učencem med samo razlago učne snovi. Pogosto jim namignem, kako bi si jaz pomagala zapomniti kakšno stvar s pomočjo asociacije. Učenje s pomočjo rim in nesmisli pa se jim ni zdelo uporabno. Nato sem jim tovrstno učenje razložila. Nekateri so rekli, da bodo poskusili z uporabo.

To je najbrž najenostavnejša pot, kako v spomin vnesemo podatke. Želen podatek si preko asociacije zlahka zapomnimo zato, ker še neznan podatek povežemo z že usvojenim znanjem. Prav tako so zelo uporabne rime, saj si jih zlahka zapomnimo (npr. pravilo za postavljenje vejice). Tudi z nesmisli nam včasih uspe nepovezано vsebino povezati z napol smiselno iztočnico. (Dhority, 1992).

Z učenci smo izvedli vajo učenja merskih enot za dolžino s pomočjo asociacij in vajo učenja reševanja enačb z nesmisli. Učenci so se pri tovrstnem učenju zelo zabavali. Ozavestli so, da je učenje lahko tudi zabavno. Skupaj smo sklenili, da se bodo vsak dan trudili, da bo njihovo učenje tudi zabavno. Za izziv sem jim dala nalogo, da do naslednjega dne razmislijo, na katere načine bi si lahko pomagali, da bi bilo učenje zabavnejše. Zanimivo, koliko idej so našli. Žal pa je vse preveč zakoreninjeno v učencih, da je učenje dolgočasno.

7 Kako povečati učinkovitost učenja in upočasniti pozabljanje

Skupaj z učenci smo povzeli pomembne elemente učenja. Ob tem je vsakdo sproti izdeloval miselni vzorec, ki ga je naknadno izpopolnil in mi ga poslal v spletno učilnico na vpogled. Učiš se z razumevanjem (ne rutinsko, na pamrt). Pri ponavljanju uporabljaš produktivni priklic (povezovanje, reorganizacija podatkov, s svojimi besedami). Pri zapisovanju ali nareku razmišljaš – uporabljaš tudi kratkotrajni in dolgotrajni spomin, ne le trenutnega. Podatke povezuješ v večje pomenske enote (zmogljivost kratkotrajnega spomina je okrog sedem enot – le tako jih lahko imaš istočasno v zavesti).

Sistematizacija gradiva: podatke organiziraš v miselne vzorce, pojmovne mape, hierarhična drevesa, tabele, točke, podtočke, alineje, ... Povezovanje: snov navezuješ na že obstoječe znanje. Na kratko (pet minut) aktivno ponoviš snov 5 do 10 minut po učenju, naslednji dan, naslednji teden, naslednji mesec, čez pol leta. Ponoviš snov pred in po spanju. Pri večurnem učenju vneseš vsakih 30 – 45 minut npr. 10 minutni odmor. V odmorih se razgibavaš (pospešiš prekrvavitev možganov).

Učiš se v primerno osvetljenem, zračnem, ne pretoplem in ne prehladnem prostoru. Ločuješ bolj pomembno gradivo od manj pomembnega in se osredotočaš na bolj pomembno. Pomembno podčrtuješ. Pomagaš si z mnemotehnikami, npr. sestaviš besedo iz začetnic pojmov, ki jih

moraš naštetiti. Izpisuješ si ključne besede, delaš povzetke. Učiš se sproti, ne kampanjsko. Časovno načrtovanje: sestaviš si načrt, v katerem predvidiš, kaj in kdaj se boš učil. (Kladnik, 2018). Naslednji korak pa je bila učenceva naloga izdelati načrt svojega učenja v naslednjem tednu in zasledovati njegovo realizacijo.

Zaključek

Učenci so po večtedenskem načrtovanju učenja in analizi opravljenega dela enoglasno povedali, da bi bilo njihovo znanje bistveno boljše in dolgotrajnejše, če bi ves čas načrtovali svoje učenje in bili dosledni pri realizaciji. Priznali so, da zdaj bistveno več vedo o tem, kako se učinkovito učiti, saj so pridobili znanje o načinih učenja, se poglobili vase in ugotovili oziroma ozavestili, kateri načini učenja so za njih učinkovitejši od drugih. Priznali pa so tudi, da se učijo zato, ker se morajo in ne zato, ker si želijo. Učenci si želijo za učenje porabiti čim manj časa. Učijo se predvsem zato, da dobijo dobre ocene, nekateri pa samo zato, ker tako hočejo njihovi starši.

Vsi so se strinjali, da so pridobili veliko znanj, kako se bolj učinkovito učiti in izboljšati svoj način učenja.

Literatura:

- Dhority, L. (1992). Ustvarjalne metode učenja. Alpha Center d.o.o.
- Dijaskisvet. (2021). Dijaskisvet. Pridobljeno iz Dijaskisvet: https://www.dijaskisvet.si/dijaski_os/clanki/v-kateri-ucni-stil-se-uvrscate/.
- Grčar, M. (2020). Ucilnice Arnes. Pridobljeno iz Ucilnice Arnes: https://ucilnice.arnes.si/pluginfile.php/3397225/mod_resource/content/1/Miselni%20vzorec.df.
- Hideyuki, O., Tomoo, H., & Evan, B. (2000). PNAS. Pridobljeno iz PNAS: <https://www.pnas.org/doi/abs/10.1073/pnas.210381897>.
- Kladnik, D. (2018). Učbenik? Ne, hvala. Fernsehen? Ja, bitte! (Z. L. Umičević, & L. Priteržnik, Izpraševalci).
- Kompare, A., Stražišar, M., Dogša, I., Vec, T., & Curk, J. (2018). Uvod v psihologijo, Ljubljana: DZS.
- Marentič Požarnik, B. (2000). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS.
- Moore, D. M., & Dwyer, F. (1994). Visual Literacy: a spectrum of visual learning. Educational Technology Publications.
- Roell, K. (2018). EFerrit. Pridobljeno iz EFerrit: <https://sl.eferrit.com/kinestetichni-ucni-stil/>.
- UNESCO. (2022). UNESCO. Pridobljeno iz UNESCO: <https://en.unesco.org>.
- Worthen, J., & Hunt, R. (2010). Mnemonology: Mnemonics for the 21st Century. Psychology Press.
- Žnidar, T. (1999). Uspešnost učenja.

DNEVNIK ZAJKLE MIMI

Povzetek: V marcu 2020 je bila v Sloveniji razglašena epidemija. Posledično je sledilo zaprtje vzgojno-izobraževalnih institucij. Glede na naravo dela in način komunikacije v vrtcih smo se vsi skupaj znašli pred velikim in nepoznanim izzivom – kako vzpostaviti in najti najoptimalnejši način za ohranjanje komunikacije z našimi uporabniki, družinami otrok. V nadaljevanju bom predstavila težave in dileme, s katerimi sem se v tem obdobju pri svojem delu soočila tudi sama. Hkrati so me spodbudile k iskanju idej, zamisli in novih pristopov k problematiki. V nadaljevanju bom predstavila zanimiv način komuniciranja z družinami prek dnevniških zapisov in tudi pomen ohranjanja komunikacije za poznejšo uspešno vključitev otrok ob ponovnem odprtju vrtcev.

Ključne besede: komunikacija, odnosi, strah, zaupanje, sodelovanje, lutka – posrednik, dnevnik

DIARY OF MIMI RABBIT

Abstract: In March 2020, an epidemic was declared in Slovenia. This resulted in closure of educational institutions. Given the nature of work and the way of communication in kindergartens, we all faced a great and unknown challenge. How to establish and find the most optimal way to maintain communication with our users, children's families. Hereinafter I am going to present the problems and dilemmas that I faced in my work during this period. Simultaneously they have encouraged me to find ideas, concepts and new approaches to the issue. Hereinafter I am going to present an interesting way of communicating with families through diary entries as well as the importance of maintaining communication for the later successful inclusion of children upon reopening of kindergartens.

Keywords: communication, relations, fear, trust, cooperation, doll – mediator, diary

Uvod

Kot sem že omenila, sta epidemija in popolno zaprtje vrtcev za strokovne delavce predstavljala velik izziv predvsem na področju sodelovanja in komunikacije. Vsakodnevno komuniciranje ob prihodu in odhodu, pogovor s starši, očesni stiki in dotiki, ki so v najzgodnejšem obdobju otroka še kako pomembni, vse to nam je bilo čez noč onemogočeno. Pojavilo se je ogromno vprašanj, dilem in strahov. Kako vzpostaviti in ohraniti kakovostno komunikacijo? Tako starši kot strokovni delavci smo se znašli v raznolikih družinskih situacijah, ki smo jih reševali vsak na svoj lasten način. V šolskem letu 2019/20 sva s sodelavko v oddelek uvedli ljubljenska – lutko zajklo. Otroci so jo poimenovali Mimi in v oddelku je bila zelo priljubljena. V času zaprtja vrtcev je bila Mimi posrednik, lahko bi rekla tudi medij med vrtcem, natančneje med nama in družinami otrok. Prve dni sem pisala običajne dnevniške zapise, v katerih je Mimi v prvi osebi pripovedovala, kaj vse je razmišljala, kaj se ji je dogajalo in kako je potekal njen dan. Pozneje so spontano nastali zapisi, ki so vsebovali dejavnosti različnih področij kurikula, ki sem jih smiselno načrtovala in prilagajala aktualni situaciji, vremen-skim razmeram, letnemu času, običajem in praznikom ter praznovanjem, ki so bili takrat aktualni.

Kakovostna komunikacija – pogoj za zaupanje in uspešno delo

Komunikacija je kompleksen proces, v katerem najprej vzpostavimo odnose in jih pozneje tudi ohranjamo. V Viških vrtcih poseben poudarek namenjamo kakovostni komunikaciji na vseh ravneh – med zaposlenimi, med zaposlenimi in starši ter med otroki. Korekten in odprt odnos s starši začnemo graditi s tritedenskim postopnim uvajanjem, ki temelji na teoriji navezanosti. Pri zagotavljanju pogojev za optimalen razvoj otroka smo strokovni delavci in starši partnerji, za uspešno partnerstvo je namreč ključnega pomena prav zaupanje in dobro sodelovanje. Pri tem mislim tako na formalno sodelovanje, ki vključuje sprotno in korektno obveščenost staršev o razvoju otroka, vključenost v načrtovanje, kot tudi na neformalne oblike, kot so različna druženja, prireditve, športne dejavnosti ipd. Pristen vsakodnevni stik ob prihodu in odhodu otrok je tisto, kar vrtce pomembno loči od drugih izobraževalnih institucij, npr. šol. V času zaprtja smo zaznali velik primanjkljaj na odnosni ravni. Povsem običajne stvari, ki so se do tistega trenutka zdele samoumevne, naenkrat niso bile več dostopne ali jih ni bilo mogoče izvajati. Strokovni delavci smo se tako znašli pred izzivom, ki je bil nekaterim lažje, drugim težje rešljiv. V procesu vzgoje in izobraževanja smo strokovni delavci tisti, ki nosimo velik del odgovornosti za kakovostno komunikacijo in odnose. A se kljub visokim

pričakovanjem, da bomo znali rešiti vse zagate, pogosto izkaže, da smo le ljudje, ki tako kot vsi drugi delamo napake ter iščemo ustrezne pristope in nove poti.

Lutka Mimi kot posrednik v komunikaciji

»Lutkovna umetnost izvira iz davnih ritualov. Vsi obredi pa so nekakšna komunikacija med ljudmi in energijo, ki je ne obvladujemo, vendar jo čutimo. Ta komunikacija se odvija s stiliziranimi gibi, glasom in vizualno pojavnostjo, bodisi v kostumu, maski ali oblikovanem predmetu. Predmet, oblikovan s človekovo voljo, dobi nov simbolični pomen, postane novo bitje, osebek: metafora. Kako? S prenosom lutkarjeve energije v predmet, ki ga oživlja s svojim pogledom in rokami. Lutkar verjame v čarobno preobrazbo, veruje v moč lutke« (Majaron, 2000, str. 33).

Lutka je v vrtcu dobrodošla in še kako potrebna. Otroci lažje zaupajo lutki kot odraslemu, se z njo poistovetijo, ji verjamejo in zaupajo. Vzgojiteljica je zanje pomembna in jo imajo radi, a vendar predstavlja odraslega, avtoriteto. Lutka je ena izmed njih, ima podobne težave, zato jo sprejmejo kot enakovrednega člana. Pogosto predstavlja terapevtsko sredstvo, je nekdo, ki spodbuja, pohvali, ki ji otrok lahko zaupa. Lahko si vzame celo pravico, da graja, in sicer na način, ki otroka ne prizadene, ne kompromitira. Lutka vedno posluša, ne sodi, ne išče napak. Preprosto je tam. In čeprav jo v življenje navadno obudi vzgojiteljica, otroci verjamejo, da je resnična. Vse, kar ji zaupajo in povejo, ve samo ona in nihče drug. Ideja, da bo Mimi vez med nama s sodelavko in družinami otrok, se je pojavila povsem spontano. Morda tudi zato, ker sem se na ta način sama počutila varneje. Šele pozneje sem se spraševala, ali bo tak način komunikacije sploh ustrezen in ali bom pri tem uspešna. Kot večina sem bila namreč navajena predvsem na osebno komunikacijo. Številni pozitivni odzivi staršev so me prepričali, da je prisotnost zajklje Mimi še kako dobrodošla. Pozneje so povedali, da so ob vsakodnevnem branju dnevnika čutili povezanost, podporo in pozitivno energijo. Imeli so občutek, da v situaciji niso sami. Prek dnevnika so lažje vzpostavili rutino, ki je za otroke in tudi nekatere odrasle zelo pomembna, saj jim nudi varnost in zaupanje.

Pedagoški vidik dnevnika

Strokovni delavci v vrtcu pri izvajanju vsebin in dejavnosti izhajamo iz interesov in razvojnih značilnosti otrok v posameznih obdobjih razvoja. Pri načrtovanju upoštevamo kurikularna načela, sledimo zastavljenim dolgoročnim ter kratkoročnim ciljem in smiselno načrtujemo vsebine glede na aktualno problematiko in situacije. Kakovostno načrtovanje in iskanje raznolikih, ustreznih načinov za posredovanje vsebin je v veliki meri odvisno od vzgojiteljeve sposobnosti opazovanja odzivov otrok. V tem delu sem se znašla pred prvo veliko dilemo – kako preveriti omenjeno. Kot sem že navedla, sem v dnevnik vključila dejavnosti različnih kurikularnih področij. Številne sem našla na spletu, v različnih priročnikih ter strokovni literaturi. Načrtovala sem jih v skladu z aktualno tematiko, vključila sem aktualni letni čas, pomladne običaje, praznike in tudi vsa praznovanja rojstnih dni posameznikov. Slednje je otrokom predstavljalo nepričakovano presenečenje. Premišljeno sem načrtovala in izbirala material ter sredstva, pri tem sem upoštevala dostopnost materialov in vključila tiste, ki jih imamo navadno doma. Izvedbo številnih dejavnosti sem načrtovala v naravi, saj se mi je zdelo pomembno, da v danih razmerah ostanemo v dobri fizični in psihični kondiciji. Upoštevala sem tudi psihološki moment. Da bi se na vseh ravneh uspešneje poistovetili, je Mimi pisala o lastnih dobrih in slabih trenutkih. O dnevih, ko ji je šlo vse narobe in tistih, ko ji je marsikaj uspelo.

Pri procesu učenja in pridobivanja novih znanj ima pomembno vlogo tudi prava mera humorja.

Že zelo majhni otroci razumejo in tudi znajo uporabiti humor v pravem trenutku. Pri opisovanju Miminih dogodivščin sem zato pogosto uporabila šaljive besede in jih predstavila na zabaven način. Med zapise sem vključevala fotografije Mimi med raznimi opravili ter fotografije živali in narave ter zvokov, ki sem jih posnela med sprehodi po gozdu. Vključila sem recepte za jedi, besedila pesmi in deklamacij ter dodala povezave do melodij otroških pesmi, kadar je bilo to potrebno.

Vključenost in sodelovanje staršev

Komunikacija in obveščanje tudi pri nas, tako kot v večini vrtcev, že vrsto let poteka elektronsko. Delo in življenje v oddelku staršem predstavljamo na različne načine. Vsak oddelek ima v ta namen ustvarjeno e-skupino, strokovni delavci pa se samostojno odločamo o načinih obveščanja in predstavitve dela. Za uspešno komunikacijo v času epidemije in zaprtja vrtcev je bilo potrebno kakovostno sodelovanje vseh vpletenih. Motiviranost staršev je bila ključnega pomena. Brez njihovega sodelovanja bi bil dnevnik le sam sebi namen. Otroci so bili namreč v največji možni meri odvisni

od odraslih, ki so jim dnevnik prebirali. Vzporedno z zapisi sem ustvarila tudi povezavo, kjer sem s soglasjem staršev delila njihove fotografije ter posnetke predstav, pravljicnih uric in dejavnosti, ki sva jih v ta namen pripravili s sodelavko. Nekateri družine so se večkrat oglasile tudi s krajšimi in daljšimi zapisi. Komunikacija je bila vzpostavljena z vsemi družinami otrok, način in intenzivnost odzivanja pa prepuščena njim samim, glede na specifično in raznolikost situacij v posameznih družinah.

Življenje in delo ob ponovnem odprtju vrtcev

V drugi polovici maja so se vrtci ponovno odprli. Vrnilo se je precej otrok, nekateri pa so še naprej ostali v domačem varstvu. Opazila sem, da večina otrok ni imela večjih težav z vključitvijo. Veselili so se ponovnega srečanja z vrstniki in z nama. K temu je prav gotovo precej pripomogla zajklja Mimi, ki je otroke in starše pričakala ob vstopu v oddelek. Mimi je v oddelku ostala še nekaj dni, nato sem jo zaradi strogih ukrepov in priporočil NIJZ morala umakniti. Z odprtjem vrtcev so se izzivi pravzaprav šele začeli. Na kratko bom povzela nekaj sprememb, ki so pomembno zaznamovale skoraj dveletno obdobje. Komunikacija s starši in med zaposlenimi je skoraj dve leti potekala v večini na daljavo. Prenos informacij glede razvoja in napredka otrok ter sestanki s starši so potekali prek »zoom« srečanj ali pogovornih ur v obliki telefonskih pogovorov. Neformalnih srečanj ni bilo. Sodelovanje je bilo le najnujnejše. Pogoste karantene, okužbe odraslih, staršev in otrok so onemogočile običajno načrtovanje, kakršnega sem bila vajena. V oddelku zaradi ukrepov ni bilo igrač za simbolno igro. Zaradi dodatnih higienskih ukrepov, ki smo jih izvajali strokovni delavci, se je občutno poseglo v čas, namenjen ukvarjanju z otroki. Izvajalo se je tako imenovano nujno varstvo, kar je povsem napačno poimenovanje, saj se v vrtcu ne izvaja le varstvo, ampak tudi vzgoja. Zaradi navodil, da se oddelki ne smejo združevati, so bili omejeni tudi socialni stiki in onemogočeno vzpostavljanje prijateljskih vezi med vrstniki. To je le nekaj vidnejših sprememb. Povsod je bilo zaznati strah in distanco. Moje izkušnje v vzgoji in izobraževanju so dolgoletne in upam si trditi, da so nekatere posledice, nastale v času epidemije, nepopravljive. Izkušnje strokovnih delavcev iz tega obdobja so zelo različne in odvisne od številnih dejavnikov. Ključnega pomena je bila lastna opremljenost za reševanje in delovanje v specifičnih pogojih in situacijah ter sposobnost presojanja in določanja prioritet. K različnim izkušnjam je prispevalo okolje, v katerem se je nahajala institucija, veliko pa je bilo odvisno tudi od podpore in delovanja vodstva, od česar so bili posledično odvisni tudi pogoji za delo.

Zaključek

Svoj poklic sem vedno opravljala odgovorno. Ne glede na situacijo je in bo vedno na prvem mestu otrok in njegove koristi. To je osnova tako mojega lastnega kot tudi poslanstva Viških vrtcev, kjer sem zaposlena. Ustvarjati varno, prijetno okolje, v katerem bo imel vsak otrok najboljše možnosti za razvoj, učenje in socializacijo ter vzpostavljanje prijateljskih odnosov z vrstniki in odraslimi. V času epidemije je bil zame največji izziv prav iskanje ravnotežja med tem, kar sem vedela, da je najboljše za otroke in tem, kar sem morala storiti zaradi odgovornosti. Odloki in priporočila mi niso bili v pomoč, odločati sem se morala sama, in sicer odgovorno, hitro in optimalno glede na situacijo, počutje otrok in njihove potrebe. Iz dolgoletnih izkušenj vem, da otroci v svojem najranljivejšem obdobju potrebujejo nasmeh, stik z očmi, objem, najljubšo igračko za tolažbo, predvsem pa pozitiven odziv pomembnega odraslega, kar vzgojitelj vsekakor je. Ta odziv sporoča, da bo in je vse tako, kot mora biti. Sporoča mu, da ga varujemo in smo zanj tukaj in zdaj, ne glede na nevarnosti, s katerimi nas je vsakodnevno seznanjala zdravstvena stroka in za katere ne trdim, da so zanemarljive. Vse, kar sem navedla, je del našega poklica. Pedagoški poklic je hkrati poslanstvo in ne glede na to, v kakšni situaciji se znajdemo, od nas terja visoko stopnjo odgovornosti do otrok, staršev in do nas samih.

Literatura

- Bahovec, E. D., Bregar, G. K., Čas, M., Domicelj, M., Hribar Saje, N., Japelj, B., Jontes, B., Kastelic, B., Kranjc, S., Marjanovič Umek, L., Požar Matjašič, N., Vonta, T. in Vrščaj, D. (1999). Kurikulum za vrtce. Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.
- Majaron, E. in Korošec, H. (2006). Otrokovno ustvarjanje z lutkami. V *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk* (str. 95–102). Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta Koper.
- Majaron, E. (2000). Lutka – idealna povezava didaktičnih smotrov. *Lutka*, 56, 33–35.

NUDENJE DODATNE STROKOVNE IN UČNE POMOČI V ČASU EPIDEMIJE

Povzetek: Epidemija COVID-19 je na večih področjih našega življenja dodobra razburkala in spremenila naš vsakdan ter delovne navade. Ljudje smo se morali hitro odzvati na spremembe in se na njih prilagoditi. Izzivi, ki smo jim bili izpostavljeni vsi deležniki v vzgoji in izobraževanju, od učencev, učiteljev in nenazadnje tudi staršev, so od nas zahtevali prilagajanje na spremembe, učenje novih spretnosti in veščin, večjo stopnjo dosegljivosti ter poseganje v osebni prostor posameznika. Kot izvajalka dodatne strokovne in učne pomoči sem se v začetku epidemije, pri delu na daljavo, soočala z neodzivnostjo učencev in staršev, zavračanjem pomoči, s pomanjkanjem učnih gradiv, ipd. V prispevku se bom osredotočila na svoje izkušnje dela na daljavo v času epidemije ter na strategije, zaradi katerih je bilo pozneje delo lažje in bolj učinkovito.

Ključne besede: COVID-19, epidemija, dodatna strokovna pomoč, delo na daljavo, izzivi

PROVIDING ADDITIONAL PROFESSIONAL AND LEARNING SUPPORT DURING AN EPIDEMIC

Abstract: The COVID-19 epidemic has disrupted and changed our daily lives and working habits in many areas of our lives. We have had to react and adapt quickly to the change. The challenges that all stakeholders in education have faced, including students, teachers and, last but not least, parents, have required us to adapt to the change, to learn new skills, to be more accessible and to intervene in the personal space of the individual. In the beginning of the pandemic and with the transition to the remote way of working, as a provider of additional professional and learning support I was faced with students' and parents' irresponsiveness, refusal of professional help, lack of learning materials and appropriate technical equipment, to highlight the few. In this article, I will focus on my experience of working remotely during the epidemic and strategies employed towards more effective work in these kind of circumstances.

Key words: COVID-19, epidemic, additional professional assistance, teleworking, challenges

1 Uvod

V začetku leta 2020 si ni nihče od nas predstavljal, kaj nas bo čakalo dva meseca pozneje. 12. marca, ko je vlada razglasila epidemijo in se je začel t. i. »lockdown« oz. zaprtje celotne družbe in dejavnosti, razen najnujnejših, smo bili primorani reagirati hitro in tako, da bo kar najboljše za vse. V šolstvu smo imeli velik izziv, in sicer celoten pouk prestaviti na daljavo čimprej, tako da otroci ne bi bili prikrajšani za manjko snovi. Navodila s strani Ministrstva za šolstvo so prihajala zadnji trenutek, vsaka šola si je njihova navodila predstavljala in delala po svoje, sestankovali in načrtovali smo ob poznih popoldnevih in vikendih, pričakovali smo, da bo pouk na daljavo potekal le krajše obdobje, ne pa kot pa se je dejansko zgodilo. Na prvi val epidemije nismo bili pripravljeni, zato se je vsak znašel po svoje. Drugi val smo v šolskem letu 2020/21 nekako pričakovali, vendar si prav tako nismo mislili, da bo trajal 4 mesece. Tako dolgo obdobje socialne izolacije in drugačnega načina dela je privedlo do številnih posledic, ki jih otroci občutijo in jih bodo občutili še nekaj časa. Še najbolj se to kaže prav pri otrocih s posebnimi potrebami, ki imajo slabše razvite socialne veščine in so slabše opremljeni z orodji, ki omogočajo lažje funkcioniranje v vsakdanjem življenju in šolskem okolju.

2. Izzivi in uspešne strategije dela na daljavo v šolskem letu 2019/20 in 2020/21: izkušnja iz prakse

Izzive oziroma težave, s katerimi sem se srečevala pri delu na daljavo, lahko v grobem razvrstim na naslednja področja:

- neosebni pristop;
- pomanjkanje motivacije učencev, izmikanje pouku, neodzivnost;
- težave pri komunikaciji;
- pomanjkanje gradiv (učbenikov, delovnih zvezkov);
- celodnevno delo in stalna pripravljenost;

- izčrpanost.

Tekom zadnjih dveh šolskih let (2019/20 in 2020/21), v času dela na daljavo sem kot socialna pedagoginja (izvajalka DSP) delala z učenci s posebnimi potrebami, s katerimi sem se srečevala že prej v šoli. Izvajala sem individualne ure, namenjene premagovanju primanjkljajev, ovir oziroma motenj in ure, namenjene učni pomoči učencem. Žal se je večina ur spreobrnila le v nudenje učne pomoči namesto v odpravo primanjkljajev. Poleg svojih učencev, ki sem jih poznala, sem pomagala še tistim, pri katerih smo zaznali večje potrebe po učni pomoči. Teh ni bilo tako malo.

Večina učencev, s katerimi sem delala v času epidemije na daljavo, za delo ni bila zadosti motivirana, samostojno delo jim je predstavljalo nemalo težav – od organizacije, sprotne delo in učenja, do zaostanka v razumevanju snovi. Na začetku sem se soočala z neodzivnostjo nekaterih učencev in staršev. Po vztrajnem pozivanju in ponujanju pomoči, so pozneje pomoč sprejeli in jeseni, ko se je delo na daljavo ponovno začelo, sem z individualno pomočjo tudi nadaljevala.

Osebnega pristopa, kot smo ga bili navajeni iz šole, ni bilo, kar se je pokazalo kot velik minus. To je prišlo najbolj do izraza predvsem pri otrocih, ki imajo bralno napisovalne težave, saj si težko pogledal, kako je kdo zapisoval, napake pa se niso mogle sproti korigirati.

Komunikacija med mano in učenci je v prvem valu epidemije in dela na daljavo potekala po najrazličnejših kanalih, saj sem otrokom dopuščala možnost, da izberejo tisti kanal, ki jim najbolj ustreza. Tako sem sprva preklapljala med Skypom, Vibrom, Hangoutsom in Zoomom. Enotnega kanala za komunikacijo v šolskem letu 2019/20 namreč ni bilo. Šele z novim šolskim letom (2020/21) smo se pripravili in usposobili za delo v Teamsih. Le-to je zahtevalo precejšen angažma, voljo in čas učiteljev, da smo spoznali delovanje nove aplikacije, jo usvojili in se na njo navadili. Na srečo ta aplikacija ni tako zahtevna in ponuja ogromno možnosti komuniciranja in deljenja vsebin, zato sem se nanjo hitro navadila in jo usvojila. Najboljše pri tem je bilo, da ni bilo potrebno več uporabljati različnih kanalov kot prej. Aplikacijo Viber smo z učenci uporabljali le še za hitre in takojšnje pomembne informacije organizacijskega značaja, za pošiljanje fotografij narejenih nalog in fotografij strani v delovnih zvezkih ter učbenikih, če jih sama nisem imela. Na splošno so se pri komunikaciji pojavljale najrazličnejše težave - od težav s povezavo, do tega, da so lahko kadarkoli prekinili uro z izgovorom, da jim ne dela internet, nekateri niso hoteli imeti prižgane kamere ipd. Največ izgovorov so imeli tisti učenci, ki so se izmikali pouku in za delo niso bili motivirani, doma pa ni bilo nadzora s strani staršev. Nenazadnje pa smo s tem, ko smo komunicirali preko računalnikov in telefonov, vstopali v osebne domače prostore, spoznavali dinamiko družin in se morda kdaj soočili z neprijetnimi situacijami. Zasebnosti, kot smo jo poznali prej, več ni bilo. Doma nismo bili samo učitelji svojim učencem, temveč tudi starši, ki smo hkrati skrbeli za lastne otroke, sploh predšolske, ki v času »lockdowna« niso obiskovali vrtca. Pravi izziv je bil, kako poskrbeti za šolske otroke in lastnega, da nobeden od njih ne bi bil prikrajšan.

V prvem valu epidemije sem se prilagodila vsakemu učencu posebej, zato se mi je delovnik zavlekel čez cel dan, tudi v pozno popoldne, saj običajno niso hoteli manjkati pri urah pouka. Poleg učnih ur in sestankov na dveh šolah sem imela še družinske obveznosti, svojemu otroku sem se lahko posvetila dokaj pozno v dnevu, velikokrat sem bila zaradi tega zelo izčrpana. Dejstvo je, da smo tisti, ki delamo z ljudmi (v poklicih pomoči) pogosto izčrpani ter nagnjeni k izgorevanju. Situacija, kakršna je bila v času dela na daljavo, pa je to le še pospešila. Da sem si nabrala novih moči in energije za delo, sem morala poskrbeti za svoje psihofizično počutje. Le-to sem krepila z vsakodnevnimi sprehodi v naravo ter umirjeno vadbo ob določenih večerih. Urnik dela je v jesenskem delu sovpadal z urnikom v šoli, tako da je bilo lažje usklajevati službene in zasebne obveznosti.

Računalniško znanje pri učencih je bilo različno. Nekateri so bili večji dela z računalnikom in je vse potekalo brez težav, spet drugi pa so potrebovali navodila po korakih, da so lahko odprli ali shranili kako datoteko. Glede na to, da se spomladi 2020 nismo uspeli pripraviti na delo od doma in računalniško opismeniti otroke do te mere, da bi znali popolnoma samostojno uporabljati računalnik za potrebe dela na daljavo (vpisi v aplikacije, delo z Wordom, shranjevanje datotek ...), smo izkoristili obdobje med prvim in drugim valom in otroke opremili s potrebnim znanjem, ki jim je koristilo v šolskem letu 2020/21, da so lahko bili pri delu samostojnejši.

Učitelji so za potrebe pouka vzpostavili spletne učilnice, ki so mi bile kot izvajalki DSP v veliko pomoč, saj sem imela pregled nad delom in šolsko snovjo, dostopom do gradiv, povezav ipd. Zaradi pomanjkanja gradiv (učbenikov, delovnih zvezkov) sem učencem od marca do junija težje sledila, starši ali otroci so mi fotografije sproti pošiljali preko Vibra ali elektronske pošte. Ta problem sem

jeseni 2020 rešila tako, da sem si v šolski knjižnici izposodila učbenike, ki so jih potrebovali učenci, s katerimi sem takrat delala. Na spletnih straneh založb (iRokus idr.) pa sem se registrirala kot učiteljica in imela dostop do brezplačnih e-gradiv (e-učbeniki in e-delovni zvezki), ki jih občasno uporabim pri svojem delu še sedaj, ko poteka pouk v šolskih klopeh. V pomoč so mi bile še spletne rešitve matematičnih učbenikov in delovnih zvezkov za 8. in 9. razred. Internet ponuja veliko zanimivih filmčkov, razne razlage, povzetke, kvize in druga gradiva, ki so mi prišla pri delu še kako prav. Televizijski programi so imeli najrazličnejše poučne vsebine, naložene na spletu, ki so jih učenci lahko kadarkoli pogledali, poleg klasične razlage pa so jim popestrili katero izmed ur. Nekaj gradiv za namene individualnega dela sem naredila sama.

Izmenjava informacij med učitelji in izvajalci je bila obvezna, če smo želeli slediti učencem, ki so se izmikali delu. V ta namen smo imeli tedenske sestanke z vodstvom in ŠSS, s katerimi smo iskali rešitve. Stike s starši sem imela na tedenski ali celo na dnevni ravni, sploh s tistimi, katerih otroci so imeli večje učne težave in stiske. Na žalost se je izkazalo, da so se največje težave pojavile po delu na daljavo, ko so učenci prišli nazaj v šolo. Razlike in primanjkljaji v znanju so bile med učenci ogromne in se kažejo še zdaj. Poleg tega niso težave samo učne narave, pač pa se pri nekaterih kažejo v obliki slabšega duševnega zdravja.

Zaključek

Nenadni in nepredvidljivi dogodki, kot je bil COVID-19, nam zmeraj prinašajo negotovost, strah pred neznanim, nove izzive in hitro prilagajanje na spremembe ter učenje novih stvari. Zaradi tega smo primorani iskati učinkovite in smiselne rešitve, da lažje »krmarimo« med izzivi, ki so nam dani. Tako sem na koncu našla strategije, ki so mi pomagale pri individualnem delu na daljavo. Izzive, ki so bili pred mano, mi je olajšal strukturiran urnik, predhodne priprave na posamezno uro (kar se tiče razlag težjih snovi), enoten kanal komuniciranja, vzpostavljene spletne učilnice in dostop do e-gradiv. Iz celotne situacije, v kateri smo se vsi znašli, sem poskušala poiskati svetle točke ter se na njih opreti, se izboljševala in iskala načine dela, ki bi bili v najboljši meri prilagojeni potrebam učencev ter meni kot izvajalki DSP.

MIGAM IN SE GIBAM

Povzetek: Predstavila bom izziv o gibanju na naši šoli v času epidemije. Ker je pouk v šolskem letu 2020/2021 potekal na daljavo je bilo nujno potrebno narediti nekaj, kar bi otroke pritegnilo k ponovnemu gibanju. Člani Zdrave šole in športni učitelji so ponudili gibalni izziv v katerega smo bili vključeni prav vsi učitelji in učenci naše šole. Ker poučujem na razredni stopnji bom podrobneje opisala kako smo v sklopu projekta motivirali gibanje otrok v prvem razredu. Glede na starost otrok v našem razredu so bili avtomatsko vključeni tudi starši oz. celotna družina. Otroci so v času korone izgubili motivacijo za gibanje in so bili vse manj gibalno dejavni, kar je vodilo v začaran krog. Na splošno so vsi, tako gibalno manj kot gibalno bolj učinkoviti ob obilici ponudbe hitro našli nadomestek za preživljanje prostega časa ob različnih zaslonih. Ker sem prepričana, da smo starši otroku največji vzor je v prvi vrsti odvisno od nas samih v kolikšni meri se bo gibal naš otrok.

Gljučne besede: hoja, epidemija, gibalni izziv, zdravje, gibanje

I WIGGLE AND MOVE

Abstract: I will present a challenge about movement at our school during the epidemic. Since classes in the 2020/2021 school year were held remotely, it was absolutely necessary to do something that would attract the children to move again. Members of the Healthy School and sports teachers offered an exercise challenge in which all the teachers and students of our school were involved. Since I teach at the classroom level, I will describe in more detail how we motivated the movement of children in the first grade as part of the project. Depending on the age of the children in our class, parents or the whole family were automatically included. During the corona period, children lost motivation to move and were less and less physically active, which led to a vicious circle. In general, everyone, both less physically active and more physically efficient, quickly found a substitute for spending their free time in front of various screens. Because I believe that as parents we are our child's greatest role models, it is first and foremost up to us to determine how much our child will move

Keywords: walking, epidemic, movement challenge, health, movement

Uvod

Otrok preko gibanja in športa spozna sebe in svet okoli sebe, v skupini vrstnikov se socializira, hkrati pa preko načrtnega dela prihaja do pozitivne interakcije med starši in otroki. Presenetljive so novejšje raziskave in ugotovitve o povezanosti razvoja otrokovih možganov in vseh možganskih centrov z gibalno aktivnostjo dojenčka, kar je osnova za celostni otrokov razvoj (Sunderland 2009, str. 21). Na zavedanje pomena gibanja poskuša družba oz. država vplivati na različne načine: z zgibankami, z različnimi akcijami in s projekti.

Vpliv družine

Spodbudno okolje za zdrav celostni razvoj otroka se začne v družini, pozneje se nadaljuje v bližnji in daljni okolici doma, kjer odrašča in se aktivno vključuje vanjo. Temeljni potrebi otroka sta potrebi po gibanju in igri, za uresničitev le-teh pa morajo imeti možnost in spodbude v okolju. Otrok se ob starših počuti varnega, z veseljem sodeluje, uspešno izvaja tudi težje naloge. Razvija gibalne spretnosti, moč, hitrost, vzdržljivost, samostojnost in doživlja uspehe. Ob tem tekmuje sam s sabo in krepi osebnostne lastnosti: vztrajnost, discipliniranost, spoznanje, da se je treba potruditi, če hočemo doseči cilj. Aktivno preživljanje družinskih počitnic omogoči otroku, da sledi svojim interesom in poskusi kaj novega, da je motiviran za izražanje svoje ustvarjalnosti. Več izkušenj bo imel v obdobju odraščanja, lažje bo razvijal in oblikoval svojo identiteto (Videmšek, Pišot 2007, str. 297).

Hoja

Hoja je za ljudi zelo pomembna. Naša telesa niso ustvarjena za sedenje, ampak za gibanje. Gibanje je življenje, saj se skozi vse življenje gibamo. Gibanje in različne aktivnosti, med njimi hoja in tek, zelo blagodejno vplivajo na naše počutje. Hoja je najnaravnejši in najučinkovitejši način človeškega gibanja. Zato ni naključje, da najbolje vpliva na zdravje in počutje. Do smrti ostane hoja glavna gibalna aktivnost (<http://spoznajmo-ms.eu/multipla-skleroza/pomen-hoje-v-vsakdanjem-zivljenju/>. Pridobljeno, 18.1.2020 s spletne strani).

Koristi hoje za zdravje

- Z redno hojo razvijamo učinkovitejše delovanje srca, pomaga nam do primerne telesne teže, z njo pridobivamo moč, vzdržljivost in gibčnost.
- Z redno vadbo izboljšamo pretok krvi.
- Če trpimo zaradi stresa ali napetosti, nam bo hitra hoja pomagala videti težave v pravi luči.
- Sprehod je idealen čas za srečanje s prijatelji, sorodniki ali z vadbeno skupino, primeren je tudi za kramljanje in druženje.
- Hoja lahko pomaga pri številnih obolenjih, kot so na primer diabetes, težave s srcem, osteoporoza, bolečine v hrbtu, astma in bronhitis.
- Povečana aktivnost nam omogoča boljše spanje ponoči, kar pa pripomore k boljšemu splošnemu počutju (Hoja za zdravje, 2002).

Zakaj se odločiti za hojo?

- Hoja je preprosto in naravno gibanje. Ob primerni intenzivnosti je zelo udobna in varna. Je zelo priročna in ne zahteva nobene posebne opreme, razen ustreznih športnih copat in vremenu primernih zračnih oblačil. Primerna je za vsakogar. Hodite pa lahko kjer koli in kadar koli.
- Od hoje imata največ koristi organa srce in pljuča. Pravzaprav vsakodnevna rekreacijska hoja preprečuje srčne motnje in motnje krvnega obtoka, največ koristi pa bodo imeli tisti, ki so že preboleli srčni infarkt. S hojo mišice dobijo več krvi in tako je tkivo bolje prekrvavljeno, še posebno na nogah. Gibanje že v splošnem poživlja krvni obtok in to na uravnotežen način.
- Ne ogroža srca. Med hojo srce ni izpostavljeno posebnemu naporu, ki bi ga ogrožalo, kar ne moremo trditi za tek, ki zahteva od srca neprimerno večje napore, saj se potrebe po kisiku povečajo. Zato je tek primeren le za osebe, ki so že nekoliko telesno utrjene.
- Ne škoduje mišicam. Ena izmed osnovnih prednosti hoje pred tekom je v tem, da lahko hodite veliko dlje, ne da bi pri tem tvegali poškodbe mišic, vezi ali sklepov. Hoja je namreč povsem naravno gibanje, ki za mišice, kolena in gležnje ne predstavlja prevelikega napora. Nevšečnosti med hojo so velikokrat povezane z neprimerno obutvijo ali z neustrezno podlago.
- Možnost poškodb je minimalna. Med hojo so naponi, ki so jim noge izpostavljene, zelo majhni. Naj omenimo, da je med hojo Ahilova tetiva izpostavljena obremenitvi, enaki približno 500 kilogramov, medtem ko znaša ta med tekom nekaj tisoč kilogramov. Ta obremenitev lahko pri slabo utrjenih osebah izzove poškodbe.
- Deluje sproščujoče. Hoja je primerna za vsakodnevno sproščanje in borbo proti stresu. Razen omenjenega pa hoja dopušča tudi, da ostanete sami s svojimi mislimi. Hoditi pomeni posvetiti nekaj časa samemu sebi. Prav zato je hoja idealna fizična in psihična vadba za vse, ki preživijo večino svojega časa v pisarni, imajo preveč kilogramov, so psihično obremenjeni ...

Gibalni izziv

Člani tima Zdrave šole in učitelji športa so po uspešno opravljenem športnem dnevu na daljavo učencem od 1.–9. razreda ponudili gibalni izziv zbiranja prehojenih kilometrov. Za razredno stopnjo so izziv poimenovali Iz Slov. Konjic v Čatež, medtem ko so učenci predmetne stopnje zbirali kilometre za preizkušnjo Iz Slov. Konjic do Bleda. V spletni učilnici šole so bile s strani računalničarja pripravljene Excelove tabele, kamor so učenci dnevno vpisovali prehojene kilometre. Izziv se je staršem predstavil na roditeljskem sestanku, ki je zaradi razmer prav tako potekal na daljavo. Starši so bili nad PPT predstavitevjo in ogledom video posnetka navdušeni in pripravljeni sodelovati. Povedali smo, da bo naloga trajala ves mesec. Člani tima Zdrave šole in učitelji športa so izbrali razdaljo, ki jo je bilo z vztrajnostjo možno prehoditi v enem mesecu. To je bila razdalja iz Slovenskih Konjic do Čateža. Izbrana razdalja po »stari cesti« znaša 70 km. To pomeni, da so morali vseh 28 dni vsaki dan opraviti pohod/sprehod dolg 2,5 km. Naloga otrok in staršev je bila, da v tem času prehodijo (pretečejo) čim več kilometrov in te podatke vpišejo v Excelovo tabelo, ki se je nahajala v spletni učilnici šole. Odločitev za sodelovanje je bila prostovoljna. V tabelo so najprej vnesli svoje podatke – ime in priimek, nato pa so vsakodnevno vpisovali prehojene kilometre. Opravljeni kilometri so se samodejno seštevali in izpisali ob koncu vrstice vsakega učenca. Podatki so bili vidni le učencem posameznega razreda.

Na koncu jim je bilo povedano, da ne bo nič hudega, če ne bodo prehodili celotne razdalje. Lahko so primerjali rezultate s svojimi sošolci in hkrati testirali svojo vztrajnost in vzdržljivost.

Ker opravljam delo v 1. razredu, sva morali z učiteljico učence sprva dnevno motivirati za sodelovanje v izzivu. Vedeti je treba, da šest let stari otroci ne morejo sami na 2,5 km dolg sprehod in so vedno ob sebi potrebovali nekoga starejšega, ki jih je spremljal. Glede na to, da je bila večina staršev v času epidemije doma, so pridno sodelovali in otrokom pomagali pri izzivu. Z učenci smo se na video konferencah pogovarjali o izzivu. Z velikim navdušenjem in veseljem so pripovedovali, kam so se odpravili na pohod in kdo je šel z njimi. Opisovali so različne dogodivščine in prav prijetno je bilo slišati, kaj vse so doživeli. Okolje, v katerem živimo, ponuja nešteto možnosti, kam se odpraviti na sprehod ali pohod. Bližnja okolica Slovenskih Konjic je polna različnih sprehajalnih in pohodnih poti. Lahko izbiraš med hojo po gozdu Konjiške gore ali po urejenih poteh gričev vinorodnih Škalc. V razredu je bilo 24 učencev, v tabelo pa se je vpisalo 19 otrok. Od teh jih je izziv opravilo 16, kar je več kot polovica razreda. Zdi se mi, da glede na razmere, v katerih je potekal pouk na daljavo, so otroci lepo sodelovali v izzivu. Z razredničarko sva bili z rezultatom zelo zadovoljni.

Zaključek

Hoja je eden najučinkovitejših načinov, kako poskrbeti za svoje psiho-fizično zdravje. Gibalna dejavnost je sestavni del zdravega življenjskega sloga in pomembno pripomore k oblikovanju vedenjskih vzorcev. Otrokovo zavedanje pomena vsakodnevnega gibanja in udeleževanje različnih gibalnih aktivnosti v dnevnem ritmu življenja pomenijo razvijanje gibalne kompetence pri otroku že v zgodnjem otroštvu. To pa ostane dobra navada celo življenje, kot način skrbi za zdravje, za dobro počutje in aktivno preživljanje prostega časa. Zavedati se moramo, da otrok sam ne zmore opraviti vsega, zato potrebuje spodbudno okolje in aktivnosti skupaj s starši ali z drugimi odraslimi osebami. Dejavnosti naj bodo prepletene s čustveno toplino in z ljubeznijo. Pomembno je, da so za otroka varne, da razvije željo do različnih gibalnih aktivnosti, spretnosti in si krepí pozitivne osebnostne lastnosti ter dobro samopodobo. V času epidemije so bili otroci prostorsko omejeni. Gibalne primanjkljaje so starši lahko nadomestili s skupnimi aktivnostmi v naravi ali s hišnimi in domačimi opravili (pometanje, pospravljanje, delo na vrtu/polju, prenašanje predmetov ...). Otrok ne potrebuje telovadnice in točno določenih športnih pripomočkov, da bi se lahko razvijal v različnih gibalnih sposobnostih. Starši morajo biti otroku vzor in se tudi sami čim več gibati v naravi ter otroka navajati na pomoč pri različnih opravilih. Tako smo imeli največjo in najpomembnejšo vlogo pri preprečevanju škodljivih posledic epidemije ravno starši, ki smo bili vsakodnevno zgled svojemu otroku.

Literatura

- Sunderland, M. (2009). Znanost o vzgoji. Radovljica. Didakta.
Videmšek, M., Pišot, R. (2007). Šport za najmlajše. Ljubljana. Fakulteta za šport.
Dr. William Bird, Veronica Reynolds (2002). Hoja za zdravje. Tržič: Učila.
<http://spoznajmo-ms.eu/multipla-skleroza/pomen-hoje-v-vsakdanjem-zivljenju/>

PONOVNO NAZAJ V VRTEC – V SKUPINI 1–2 LET

Povzetek: Daljše obdobje odsotnosti otrok iz vrtca je pri nekaterih otrocih ob ponovni vrnitvi povzročilo nemalo stisk in frustracij. Znano je, da otrok ob ponovni vrnitvi v vrtec doživlja separacijske krize, ki se kažejo kot jok, razdražljivost, nespečnost, žalost, jeza, psihosomatska obolenja in podobno. Na ta način otrok doživlja separacijo od matere oz. od odnosne odrasle osebe ter prehaja v proces individualizacije. Kot navaja (Mahler 1975, v Grobelšek 2009) je proces separacije in individualizacije na prvi pogled sicer podoben simbiozi, saj gre za nekakšno »izvijanje« iz njenega obroča z namenom, da bi otrok dosegel določeno stopnjo samostojnosti. To pomeni, da otrok ni več infantilno odvisen, ampak je dosegel določen položaj soodvisnosti. Da bi otrokom ta prehod in separacijski stres čim bolj omilili, smo se odločili, da jim omogočimo ponovno postopno uvajanje. Predvsem smo se osredotočali na ponovno varno čustveno navezanost na odraslo osebo. Da bi bolje razumeli otrokove stiske ob vključevanju v novo okolje, moramo razumeti predvsem otrokov razvoj separacije in vlogo vzgojiteljice kot nadomestne matere.

Gljučne besede: otrok, mati, navezanost, separacija, vzgojiteljica, ponovno vključevanje.

RETURNING BACK TO THE NURSERY SCHOOL WITH 1– TO 2 YEAR-OLDS

Abstract: A number of children suffered from distress and frustrations when returning back to the nursery school after a longer period of absence. It is known that the child can experience a separation crisis when returning back to the nursery school, which can be observed as crying, anxiety, sleeping problems, sadness, anger, psychosomatic conditions and the like. This way the child experiences separation from the mother or another adult person and enters the process of individualisation. Mahler (1975, qtd. in Grobelšek 2009) states that the process of separation and individualisation resembles a symbiosis, as it is carried out as “tearing away” from the adult person’s restraints in order for the child to achieve a certain degree of independence. This means that the child is no longer infantile dependent, but has achieved a certain degree of co-dependency. In order to decrease the separation crisis and make the transitional period easier we decided to offer gradual introduction into the nursery school again. We focused on the safe emotional attachment on the adult person. If we want to better understand the child’s distress at being introduced into a new environment, we have to understand the child’s development of separation and the role of the nursery school teacher as a substitute mother.

Key words: child, mother, attachment, separation, nursery school teacher, reintegration.

Otrokov razvoj separacije

Osrednji predmet raziskav Margaret Mahler (Mahler 1975, v Grobelšek 2009) je proces strukturiranja ega in formiranje identitete, ki ju »poosebljajo« razvojni procesi simbioze, separacije in individualizacije. Raziskovala je torej, kako poteka pot od odvisnosti do določene stopnje samostojnosti, ki jo je poimenovala »psihološko rojstvo« in ki jo otrok doseže nekje pri približno treh letih. Določila je štiri faze razvoja, ki vodijo do psihološkega rojstva:

- avtizem; traja do 6. tedna,
- simbioza; od 6. tedna do 6. meseca,
- začetek separacije – individualizacije; faza vsebuje 4 podfaze in traja od 6. meseca do 3. leta in
- končna separacija in individualizacija – psihološko rojstvo.

Razvoj poteka preko avtizma v fazo simbioze z materjo. Mahlerjeva je ugotovila, da je proces simbioze neuspešen pri tistih, ki je niso sposobni vzpostaviti ali pri tistih, ki je niso sposobni zapustiti. Tako ti otroci ne morejo uporabiti odnosa z materjo kot »orientacijo v svet realnosti« (Praper, 1996, str. 101), s čimer je ogrožen tudi proces separacije in individualizacije. Pri normalnem razvoju otrok okrog 6. meseca doseže prvo podfazo v procesu separacije in individualizacije, ki se imenuje diferenciacija. Diferenciacija omogoča ločevanje med samim seboj in objektom. Naslednja podfaza je prakticiranje, ki nastopi nekje po desetem mesecu, ko je otrok že bolj gibljiv in napreduje v svojem kognitivnem razvoju. V tej fazi se otrok zaradi vse večje gibljivosti večkrat oddalji od objekta, kar mu predstavlja zastrašujočo izkušnjo. Ko je sposoben iz svojih izkušenj predvideti, da mati ne izgine s tem, ko je ni v vidnem polju, se začne faza približevanja, ki nastopi nekje pri letu in pol. V tej fazi se otrok vedno znova vrača k materi, obenem pa se »podaja na svoje izlete«. To si lahko razložimo na ta način, da si v tem obdobju še ni ustvaril predstave o konstantnosti objekta in s približevanjem

preverja njeno obstojnost. Mati otroku pomaga na ta način, da mu je fizično in psihično na razpolago. Četrta faza je namenjena doseganju emocionalne konstantnosti objekta in omogoča individualnost. Končno separacijo in individualizacijo omogoča proces ponotranjenja lastnosti objekta nekje okrog tretjega leta. Takrat se tudi s pomočjo prve trme dokončno izvije iz diade in materina fizična prisotnost ni več nujna (Praper, 1996, str. 101).

Vzgojiteljica kot nadomestna mati

Pri vplivu ločitve otrok od matere ima veliko vlogo oseba, ki prevzame skrb za otroka. Otrokovo obnašanje in doživljanje ob materini odsotnosti ni samo odvisno od odnosa med materjo in otrokom ter z njegovim temperamentom, ampak tudi s kakovostjo otrokovega nadomestnega varstva v času materine odsotnosti (Cugmas, 1998, 2003). (Gunnar, v Cugmas 2003) je v svoji raziskavi prišel do rezultatov »... da je otrokov stres zaradi materine odsotnosti odvisen od osebe, ki otroka varuje med materino odsotnostjo«. Otroci so namreč pokazali manj stresa ob osebah, ki so se z otrokom igrale in bile ves čas tople in prijazne. (Van Izendoorn, Sagi in M.W.E.Lambermon 1992, v Cugmas, 2003) so oblikovali nekatera merila, preko katerih so ugotavljali, ali je lahko vzgojitelj objekt otrokove navezanosti in na koncu zaključili, da je otrok sposoben razviti odnose navezanosti na vzgojiteljico. (Ta merila določajo, da obstaja neodvisnost otrokovih vzorcev navezanosti na različne osebe – starše, vzgojiteljice – ter da občutljivost vzgojiteljice napoveduje vzorec navezanosti nanjo in da vzorec otrokove navezanosti na vzgojiteljico napoveduje njegov socialnoekonomski razvoj.) (prav tam, str. 67). Pri prevzemu skrbi nad otrokom se mora nadomestna oseba oz. vzgojiteljica zavedati, da je temu otroku potrebno nuditi tako fizično kot čustveno varnost med odsotnostjo staršev. Raziskave (Howes in Hamilton, 1992, v Cugmas, 1998) so pokazale, da so otroci, stari 12 mesecev, izražali večji občutek varnosti do vzgojiteljev, ki so jih manj kritizirali, jim grozili in jih kaznovali, se bolj zanimali za otroka, ga nadzorovali, imeli več interakcij z otrokom in več odgovarjali na otrokove signale. Otroci, ki so se vzgojiteljem izogibali, so imeli takšne vzgojitelje, ki so jih pogosteje kritizirali, jim grozili in jih kaznovali ter bili manj časa v interakciji z otrokom. Obenem pa obstaja možnost, da otrok kompenzira anksiozno navezanost v odnosu do staršev z varno navezanostjo na vzgojiteljico (Goosens in Izendoorn, 1990, v Cugmas 2003). Cugmasova (1998) navaja nekatere avtorje (npr. Howes in Hamilton, Papalia), ki menijo, da je kakovost otrokovega nadomestnega varstva odvisna predvsem od izobraženosti, treniranosti in poučenosti vzgojitelja o otrokovem razvoju.

Kljub temu pa bi še tako »kakovostna« vzgojiteljica bila težko učinkovita, če bi morala skrbeti za preveliko število oseb, zato je nujno, da so skupine v vrtcih, predvsem v mlajši skupini, majhne (Cugmas, 1998, 2003; Praper, 1995).

Ukrepi, ki poskrbijo, da je institucionalizirana oskrba bolj kakovostna in ki manj škodljivo vpliva na otrokov čustveni razvoj, so naslednji:

- Otrok mora biti deležen ponavljajočih se povratnih reakcij z eno ali manjšim številom oseb.
- Med otrokom in to osebo oz. osebami mora potekati tudi čustvena interakcija.
- Skrb za otroka mora biti stalna in individualizirana (kar npr. pomeni, da ima otrok med hranjenjem možnost kontakta iz oči v oči z odraslo osebo; otrok in odrasel se igrata skupaj ...) (po Sroufe in deHart, 1996, v Cugmas, 1998, str. 113).

Otroku je torej potrebno zagotoviti skrb, ki bo čimbolj podobna skrbi v družinskem okolju, navažanje na nadomestno skrb naj bo postopna, zagotoviti se mora, da lahko obdrži svoje igrače od doma (t. i. prehodni predmet), najvažnejše pa je, da v vrtcu dobi osebo, ki ima dovolj posluha, da prisluhne njegovim potrebam in se na njih tudi toplo odzove. Otroku, staremu do treh let, povzroča vstop v vrtec velike čustvene probleme in doživlja vzgojiteljico kot nadomestni objekt, ki lahko začasno ter relativno uspešno nadomesti mamo, če seveda vzgojiteljica skupaj z njo otroku pričara čustveno stabilno in toplo ozračje. Ta vloga pa od vzgojiteljice zahteva predvsem materinsko toplino, sposobnost življenja v otroka, čustveno stabilnost in dober odnos s straši (Kroflič idr., 2001).

Prav tako so pomembne značilnosti postopnega uvajanja v vrtec, zato Kurikulum za vrtce (1999) poudarja, da imajo starši pravico do postopnega uvajanja v vrtec in »... možnost dogovora o najbolj sprejemljivem načinu vključevanja svojega otroka v vrtec« (prav tam, str. 24). Nesporno je torej, da je uvajanje v vrtec ključnega pomena. Obdobje uvajanja ne sme biti časovno določeno, pomembno je počutje in potreba otroka. Vzgojiteljica ima pri tem pomembno vlogo, saj dobra komunikacija med njo in starši omogoči, da se bojzani matere ob ločitvi ne prenesejo še na otroka, saj bi to le še potenciralo otrokovo separacijsko bojazn. Pomembno je, da vzgojiteljica vznemirjenega otroka

pomiri, »crklja«, se pogovarja v pomirjujočem tonu, se igra z njim »ljube domače« situacije ipd. (Dolar-Bahovec, 2004; Nikolić, 1990). Howesova in Hamiltonova (po Cugmas, 1998) sta proučili tudi vpliv menjavanja vzgojiteljev na razvoj otrokove navezanosti pri otrocih, starih od 13 do 24 mesecev, in ugotovili, da za razvoj otrokovega občutka navezanosti »... ni priporočljivo, da menja vzgojitelja do 24. meseca starosti« (prav tam, str. 120). Po drugem letu menjava vzgojitelja ne vpliva več negativno na odnose med vzgojiteljem in otrokom.

Ponovno v vrtec

S pojavu virusa je bil posledično ob prvem zapiranju ustanov zaprt tudi naš vrtec. Otroci so bili ob zaprtju stari dobro leto in pol. Odsotnost je trajala dva meseca. Med trajanjem samega virusa smo bili povezani preko različnih aplikacij. Otrokom smo pošiljali pesmice, pravljice, igre, filme, da nas ne bi tako hitro izgubili iz spomina, saj smo se vsi zavedali, da bo potrebno nazaj v vrtec. Na ta način smo pomagali tudi staršem, jim dajali ideje za ustvarjanje, prepevanje ali samo za preživljanje skupnega časa z otrokom. Predvidevali smo, da bodo glede na naše izkušnje otroci s težavo ponovno prihajali v vrtec in da se bodo pri nekaterih pojavljale večje separacijske stiske. Zato smo se odločili za ponovno uvajanje mlajših otrok v vrtec, da bi jim čimbolj olajšali ponovni prehod iz domačega v tuje okolje. Saj le-ta ne predstavlja samo spremembe okolja, temveč tudi navad, dnevne rutine in ritma. Predvsem pa ločitev od varnega domačega okolja, njemu znanih oseb predvsem pa ponovna ločitev od matere. S starši smo se dogovorili o sodelovanju in postopnemu prehodu v vrtčevsko rutino. Prosili smo jih, naj otroke pripravijo na ponoven prihod v vrtec, se z njimi pogovarjajo in so pozorni na njihove reakcije. Otroci so prihajali v vrtec ob dogovorjenih urah, z večino so starši preživeli nekaj čas v vrtcu, da so se ponovno navadili novega okolja. Večina otrok se je postopno uvajala nekaj dni, nekateri so prihajali kasneje v vrtec, drugi so ga zapuščali po kosilu. Skupine so tvorile »mehurčke«, ki so dajali otrokom, nam vzgojiteljicam in tudi staršem varnost tako iz psihološkega kot zdravstvenega vidika. Starši so navajali, da so otroci pogrešali svoje prijatelje, drug drugega in tudi vzgojiteljice.

Predvsem smo se zavedali, da vsak otrok potrebuje individualno pozornost, da vsak doživlja prehod iz družine v vrtec na svoj način. Pri nekaterih so trajale reakcije manj, pri drugih dalj časa. Pozorni smo bili na jutranje ločevanje, saj smo se zavedali, da nekateri otroci še nimajo dobro razvitega občutka konstantnosti objekta. Ponovno smo se usmerili k spoznavanju, veliko časa smo posvetili telesnemu stiku in ljubkovanju. Kljub vsemu pa do večjih prilagoditvenih stisk ni prihajalo, saj smo bili pozorni na slehernega otroka. Upoštevali smo individualnost vsakega otroka, njegove potrebe, posebnosti in značilnosti. Predvsem smo se posvetili čustveni povezavi in ponovni navezanosti drug na drugega. Pozorni smo bili na občutek varnosti, saj vsak otrok potrebuje varnost v svojem okolju, da je pomemben točno tak, kot je, ne glede na to, kakšne sposobnosti ima in ne glede na to, ali izpolnjuje naša pričakovanja. Otroku potrebuje gotovost in sprejemanje, da smo z njim čustveno povezani in da ga imamo radi. To mu daje gotovost in varnost, predvsem pa zadovoljuje njegove osnovne psihosocialne potrebe po varnosti, sprejetosti in potrditvi.

Zaključek

Po končanem ponovnem uvajanju smo ugotovili, da smo se na ponoven prihod dobro pripravili, da smo s pomočjo aktivnega sodelovanja staršev in zavedanja o potrebah in značilnosti otrok skupaj prehodili novo pot. Srečali smo se z neznanim, saj take dolgotrajne odsotnosti nismo bili navajeni. Otroci so se hitro privadili na novo okolje, separacijske krize so bile kratkotrajne in blage. Zato smo ob naslednjih zaprtjih bili pripravljeni tako na delovanje na daljavo kot na ponoven prihod nazaj v vrtec. Izkušnje in način ponovnega postopnega navajanja na vrtec so bili pozitivni, kar nas je navdalo z novim zagonom in motivacijo za vnaprejšnje delo, predvsem pa na naše povezave, navezave in otroška prijateljstva.

Literatura

- Batistič – Zorec, M. (2000). Teorije v razvojni psihologiji. Ljubljana: Pedagoška fakulteta
- Bahovec – Dolar, E. (2004). Šola in vrtec skozi ogledalo. Ljubljana: DZS.
- Cugmas, Z. (1998). Bodi z menoj, mami: razvoj otrokove navezanosti. Ljubljana: Produktivnost, Center za psihodiagnostična sredstva.
- Cugmas, Z. (2003). Narisal sem sonce zate: izbrana poglavja o razvoju otrokove navezanosti in samozaznave. Ljubljana: Centre za psihodiagnostična sredstva, d.o.o.
- Cugmas, Z. (2003) Otrokova navezanost na vzgojiteljico. Slovenske Konjice: Vrtec Slovenske Konjice

- Grobelšek, A. (2009). Razvoj ravnotežja med avtonomijo in povezanostjo: razvoj sebstva v luči teorije objektivnih odnosov Margaret S. Mahler in koncepta razvojnih linij Anne Freud. Socialna pedagogika, Združenje za specialno pedagogiko. Ljubljana,
- Kroflič, R. (2001). Temeljne predpostavke, načela in cilji Kurikula za vrtce. V: L. Marjanovič Umek (ur.) Otrok v vrtcu-Priložnik h kurikulu za vrtce. Maribor. Založba Obzorja.
- Kurikulum za vrtce (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo
- Praper, P. (1995). Tako majhen, pa že nervozen!? Predsodki in resnice o nevrozi pri otroku. Nova Gorica: Educa.
- Mahler, M.S. Pine, F. Bergman, A. (1975). New York The psychological birth of the human infant: Symbiosis and individuation. Basic Books
- Praper, P. (1996). Razvojna analitična psihoterapija. Ljubljana: Inštitut za klinično psihologijo.

PRIMERI UVODNE MOTIVACIJE PRI POUKU SLOVENŠČINE V 1. LETNIKU SPI

Povzetek: Če znamo učence ustrezno motivirati, se bodo lažje in raje učili, pa tudi pouk bomo lahko izvedli po načrtih. Od uvodne motivacije je odvisno, kako bo potekala učna ura. Uvodna motivacija pa ni pomembna samo zaradi poteka posamezne učne ure, temveč je lahko čudovit »pripomoček«, s pomočjo katerega si dijaki lažje zapomnijo določeno snov ali pa kasneje snov lažje priključijo v spomin. Da bi pouk bil čim privlačnejši, je pomembno, da učitelji pripravljamo raznolike uvodne motivacije, zaradi katerih lahko učenci svojo pozornost lažje preusmerijo na obravnavano snov. V prispevku najprej predstavljам nekatera teoretična spoznanja o uvodni motivaciji, nato pa svoje primere uvodnih motivacij pri pouku književnosti v 1. letniku srednjega poklicnega izobraževanja.

Ključne besede: slovenščina, književnost, branje, uvodna motivacija

EXAMPLES OF INTRODUCTORY MOTIVATION FOR FIRST YEAR SLOVENIAN LESSONS OF SECONDARY VOCATIONAL EDUCATION PROGRAM

Abstract: If we know how to properly motivate students, they will learn more easily, and we will also be able to carry out the lessons as planned. How the lesson will go depends on the introductory motivation. Introductory motivation is not only important because of the course of an individual lesson, but it can be a wonderful "tool" with the help of which students can remember a certain material more easily or recall the material more easily. In order to make the lessons as attractive as possible, it is important for teachers to prepare diverse introductory motivations, following which students can more easily shift their attention to the material under consideration. In the paper, I first present some theoretical knowledge about introductory motivation, and then my examples of introductory motivations in literature lessons for 1st year of secondary vocational education.

Keywords: Slovenian, literature, reading, introductory motivation

1 Uvod

Slovenski šolski sistem je razdeljen v tri sklope: primarno, sekundarno in terciarno izobraževanje. Sekundarno izobraževanje se deli na splošno (splošne in strokovne gimnazije), srednje strokovno, poklicno tehnično, srednje strokovno in tehniško izobraževanje (srednje šole). Srednje poklicno izobraževanje (SPI), v katerem se dijaki izobražujejo za poklicna področja, traja tri leta. Zaključni se z zaključnim izpitom, pri katerem dijaki dokazujejo svoje znanje s pisnim in ustnim izpitom iz slovenščine ter z izdelkom oz. storitvijo z zagovorom s strokovnega področja. V programu SPI je za slovenščino na voljo 213 ur. Pri načrtovanju pouka nas vodi Katalog znanja za slovenščino, v katerem piše: »Delu z neumetnostnim besedilom je namenjenih 60 % ur pouka, delu z umetnostnim pa 40 % ur. Ker je delo z neumetnostnimi besedili drugačno kot z umetnostnimi, je obravnava neumetnostnih in umetnostnih besedil ločena.« (Katalog znanja, 2007, str. 2). Pri pouku književnosti obravnavamo umetnostna besedila. Z njimi dijaki ohranjajo in razvijajo osebne, kulturne ter družbene vrednote (Katalog znanja, 2007). Branje neumetnostnih besedil se razlikuje od branja umetnostnih besedil. V učbeniku, ki ga uporabljamo v 1. letniku pri pouku književnosti v programu SPI, piše, da se umetnostno besedilo od neumetnostnega razlikuje predvsem »po obliki, pomembnejša pa je razlika v namenu. Umetnostno besedilo želi vplivati predvsem na doživljanje bralca, v njem vzbuja razmišljanje, čustvovanje in občutek lepote. Besedni umetnik /.../ z besedami ustvari poseben, nov svet, v katerega se bralec lahko vživi, kot da bi bil resničen« (Kvas 2005, str. 8). Če želimo, da dijaki prebrano umetnostno besedilo dobro razumejo in kakovostno doživljajo, potem se moramo pri načrtovanju in izvedbi pouka književnosti posvetiti osvežitvi bralčevega spomina na vsebine, o katerih bo bral, in izražanju mnenja o tem, kaj pričakuje od besedila, ki ga bo bral (Kordigel Aberšek 2008, str. 104). To lahko učitelji dosežemo z uvodno motivacijo.

2 Uvodna motivacija

Struktura učne ure pri književnosti je takšna: uvodna motivacija, napoved besedila, prvo branje/poslušanje, čustveni premor, izpoved doživljanja literarnega besedila po čustvenem premoru, drugo

branje, interpretacija besedila. Kot lahko vidimo, je uvodna motivacija prvi stik dijakov z literarnim besedilom, pa tudi z učno uro, v kateri bomo izbrano besedilo obravnavali. Uvodna motivacija je priprava bralcev na literarnoestetsko doživetje. Voditi mora k ustreznemu sprejemanju besedila in biti mora povezana z besedilom. Izvesti jo je treba postopoma, po korakih, ki vodijo k besedilu, ki ga bodo dijaki brali v naslednji fazi pouka. Z uvodno motivacijo pozornost dijakov preusmerimo na tematske, predstavne in oblikovne značilnosti besedila. Za današnje učence in dijake je značilno, da potrebujejo več časa, da svojo fizično energijo preklopijo v intelektualno-domišljjsko-čustveno energijo. Prav tako je njihova sposobnost osredotočenja na določeno stvar krajša in zmanjšana, saj njihove misli skačejo »s predmeta na predmet, iz ene aktivnosti v drugo« (Kordigel Aberšek 2008, str. 106, 107). Pri odločitvi za izbiro ustrezne motivacije moramo upoštevati besedilo, ki ga bomo obravnavali, in bralce, s katerimi bomo besedilo obravnavali, predvsem njihove recepcijske zmožnosti in njihove predbesedilne izkušnje (Kordigel Aberšek, 2008, str. 108–117). Poznamo več teorij, tipov in vrst motivacij (avtorjev Kordigel Aberšek, Saksida, Tomič). Metka Kordigel Aberšek (2008) jih deli na jezikovne (domišljjske, izkušnjske – pri njih uporabljamo jezikovna sredstva), nejezikovne (likovne, zvokovne/glasbene, gibalne) in kombinirane (igra vlog, kombinacija jezika, giba in zvoka). V nadaljevanju bom predstavila primere uvodnih motivacij, ki sem jih med epidemijo izvajala v učilnici in na daljavo.

3 Primeri uvodne motivacije pri pouku književnosti

V svet književnosti v prvem letniku programa SPI vstopimo, ko dijaki pri jezikovnem pouku spoznajo razliko med neumetnostnimi in umetnostnimi besedili. Na začetku prve ure, namenjene književnosti, smo z dijaki mize v učilnici razporedili na štiri postaje. Na vsako postajo sem postavila po eno besedilo in dijake prosila, naj se sprehodijo od mize do mize in besedila preberejo. Besedila so bila natisnjena na papir različne barve, da so se dijaki lahko tudi s pomočjo vidnega spomina spomnili vsebine posameznega besedila. Besedila, ki sem jih uporabila, so bila: Okrog vseh dreves (N. Maurer), odlomek iz črtice Kostanj posebne sorte (I. Cankar), odlomek iz Cankarjeve drame Hlapci ter odlomek iz enciklopedije, v katerem je predstavljeno drevo (to besedilo je imelo poudarjene nebesedne prvine). Besedila so bila kratka, vsem je bilo skupno, da omenjajo drevo. Ob papirju z besedilom sem nastavila tudi lističe iste barve, s pomočjo katerih so dijaki odgovarjali na vprašanja. Ko so dijaki prebrali besedila, sem jih prosila, naj se poljubno posedejo k mizam, jim zastavljala vprašanja in jih prosila, naj z dvigom listkov ustrezne barve na vprašanja odgovorijo. Vprašanja, ki sem jih zastavljala, so bila npr.: Ali ste razumeli vsa besedila? Katero vam je bilo najbolj všeč? Kaj je skupna značilnost besedil? Katero besedilo govori o izmišljenih dogodkih in o izmišljenem svetu, katero o resničnem svetu? Podatke iz katerega besedila lahko preverimo? V katerem besedilu lahko dobimo praktične podatke? Katero besedilo pri bralcu vzbudi posebne občutke in čustva, katero pri bralcu vzbudi samo predstavo o resničnosti? V katerem besedilu so besede v prenesenem pomenu? Kako se besedila razlikujejo po zunanji obliki? Za vsak, tudi napačen, odgovor sem želela slišati še utemeljitev, ki smo jo skupaj z dijaki skušali ovrednotiti. Motivacijski del ure je bil tokrat daljši, a so dijaki na konkretnih primerih lahko spoznali razliko med umetnostnimi in neumetnostnimi besedili, hkrati pa sem to motivacijo izkoristila tudi za naslednjo uro, ko smo spoznali razliko med literarnimi zvrstmi. Dijakom sem na začetku ure besedila projicirala na tablo in jih prosila, naj se osredotočijo samo na umetnostna besedila, v katerih je omenjeno drevo. Skupaj smo pokazali, katero besedilo ni umetnostno. Ko so umetnostna besedila ponovno prebrali, smo ponovili značilnosti umetnostnih besedil, nato sem jih pa vprašala, kako se besedila razlikujejo glede na zunanjo obliko. Po odgovoru smo začeli spoznavati razlike med literarnimi zvrstmi.

V 1. letniku SPI dijaki pri književnosti spoznavajo besedila v dveh sklopih: prvi sklop je poimenovan Iz roda v rod (skoraj vsa besedila tega sklopa smo obravnavali na daljavo), drugi pa Ljubezen je bila, ljubezen še bo. V prvem sklopu obravnavamo besedila ljudskega slovstva in umetna besedila z motivi ljudskega slovstva. Za uvodno motivacijo v prvo uro ljudskega slovstva sem pripravila PPT-predstavitev s fotografijami izumirajočih (izumrlih) obrti ter s fotografijami ljudskih običajev in s pregovori o sv. Martinu. Želela sem, da dijaki povedo, kaj je na posamezni fotografiji in jih vprašala, ali vedo, kaj ima prikazano skupnega in zakaj jim to vsebino prikazujem pri slovenščini, kjer se navadno pogovarjamo o besedilih. Ko smo postopoma prišli do ljudske umetnosti, sem napovedala snov ljudsko slovstvo.

Pred branjem Petra Klepca sem dijakom zavrtila posnetek o medvrstniškem nasilju. Po ogledu sem

želela slišati njihovo mnenje o ravnanju skupine, ki je izvajala nasilje, in o ravnanju fanta, nad katerim so se vrstniki izživljali. Vprašala sem jih, kaj pomenijo besede na koncu posnetka (Kljub imenitnim oblačilom so nekateri še vedno pošasti). Martina Krpana smo začeli spoznavati s pantomimo. Dva dijaka sem že pred uro prosila za sodelovanje pri motivaciji. Ker sta bila za, sem po začetku videokonferenčnega klica dijakom povedala, da bosta sošolca izvedla pantomimo, ostali pa morajo ugotoviti, kaj predstavljata. Vsakemu sem v zasebnem sporočilu poslala, kaj naj predstavlja – želela sem, da pokažeta samostalnike junak, kobila, dvoboj, cesar, lipa, sol. Ko so sošolci posamezno besedo uganili, sem jo zapisala na zaslon, ki sem ga delila. Ker večina dijakov Martina Krpana spozna že v osnovni šoli, na koncu ni bilo težko ugotoviti, katero besedilo bomo obravnavali.

Za motivacijo pred obravnavo Zelenega Jurija sem s PPT pripravila igro vislic za besedi folklor in jurjevanje. Ko so dijaki ugotovili, kateri besedi skrivam, so ju (tudi s SSKJ) skušali razložiti.

Na Zelenega Jurija se nanaša Murnova pesem Pomladanska romanca. Najprej sem jim zavrtila posnetek kola Zeleni Jurij (ki smo si ga ogledali že na koncu prejšnje ure), nato pa na zaslon, ki sem ga delila, napisala samostalnik romanca in jih prosila, naj navedejo čim več asociacij na to besedo. Po končani možganski nevihti me je zanimalo, kaj bil lahko imeli skupnega posnetek in besede, zbrane ob samostalniku romanca. Na koncu ure smo se zopet vrnili k zapisu na prvi strani in skušali ugotoviti, ali kateri od zapisa ustreza snovi. Pred branjem Lepe Vide sem dijake vprašala, ali poznajo pomen besede hrepenenje. Ker do točnega pomena nismo prišli, sem določila dijaka, ki je pomen besed hrepenenje in hrepeneti poiskal v SSKJ. Ko so dijaki besedo hrepenenje razumeli, sem jim posredovala povezavo do Padleta in jih prosila, naj napišejo, po kom ali čem trenutno najbolj hrepenijo. Že na začetku sem jih seznanila s tem, da bom po končani aktivnosti nekatere njihove zapise prebrala (zapisov z neprimerno vsebino nisem brala). Ko sem dijake seznanila z zapisanim, sem jim povedala, da bomo pri uri spoznali balado, katere glavni motiv je hrepenenje. Zanimalo me je, ali vedo, kaj je balada in kakšni so konci pesmi, ki jih označimo kot balade, ter jih vprašala, ali so že v osnovni šoli brali kakšno balado. Na njihove odgovore sem jih spomnila kasneje pri analizi pesmi.

Pri uvodni motivaciji ure, namenjene utrjevanju sklopa Iz roda v rod, sem uporabila aplikacijo Mentimeter. Dijake sem povabila, naj k vsakemu od obravnavanih del napišejo 3 besede, s katerimi se spomnijo na določeno značilnost posameznega literarnega dela. Pri vsakem prikazu sem se med obravnavo ustavila in ga komentirala. Prva pesem, ki smo jo obravnavali v sklopu Ljubezen je bila, ljubezen še bo, je Kettejeva pesem Na trgu. Dijakom sem razdelila lističe. Naročila sem jim, naj za tri minute zaprejo oči in prisluhnejo zvoku ter si predstavljajo, od kod zvok prihaja. Po treh minutah sem jih povabila, naj svoje predstave skušajo likovno upodobiti na liste pred njimi. Med tem so poslušali zvok vode v vodnjaku. Dijaki, ki so želeli, so svojo ilustracijo lahko predstavili, drugi so samo povedali, kaj so si ob poslušanju predstavljali. Po obravnavi pesmi sem dijake spomnila na začetek ure in jih pozvala, naj vsebino pesmi, ki smo jo spoznali, primerjajo s svojo ilustracijo, ilustracijo pa prilepijo v zvezek. Pred branjem Menartove pesmi Nežnost v mraku sem dijakom zavrtila uglasbljeno pesem. Vprašala sem jih, ali jim je pesem bila všeč in kaj jim je/ni bilo všeč. Zanimalo me je tudi, ali so razumeli vsebino pesmi. Na koncu ure smo uglasbljeni pesmi še enkrat prisluhnili. Cvetje v jeseni smo začeli obravnavati z odlomkom s konca filma. Ogljed odlomka sem napovedala samo z informacijo, da si bomo ogledali konec slovenskega filma, posnetega leta 1973. Po ogledu sem dijake vprašala, ali vedo, iz katerega filma je odlomek. Tiste, ki so poznali iz katerega vira je odlomek, sem vprašala, ali se strinjajo z mnenjem, da je odlomek, ki so si ga ogledali, iz najlepše in najboljše ljubezenske zgodbe v slovenskem literarno-filmskem svetu. Nato sem jih vprašala, katerim ljubezenskim zgodbam po njihovem mnenju pravimo, da so lepe. Zanimalo me je tudi, katerim ljubezenskim zgodbam pravimo, da so tragične, in žela sem, da povedo, ali je lahko posamezna ljubezenska zgodba hrkati lepa in tragična.

Zadnji dve uri v šolskem letu, namenjeni književnosti, smo ponavljali in utrjevali predelano snov. Uvodno motivacijo sem zastavila tako, da sem z dijaki delila kode QR. Z njimi sem pridobila zanimanje dijakov, saj niso vedeli, čemu so kode namenjene. Za kodami se je skrivalo posamezno literarno delo z vprašanji za obravnavo. Do vprašanj so lahko dijaki dostopali tudi med pripravo na ustno ocenjevanje.

4 Zaključek

Zdi se, da danes mladi, ki so navajeni na hitro premikajoče se sličice, težko ohranjajo osredotočenost na kakršno koli daljšo dejavnost, kaj šele na (po mnenju nekaterih) tako dolgočasno dejavnost, kot

je branje (daljših) umetnostnih besedil. Učitelji moramo to upoštevati že pri načrtovanju ure. Že na začetku ure moramo z različnimi sredstvi in na zanimiv način dijake motivirati za pouk. Izbrati moramo pravi način, s katerim čim uspešneje pritegnemo zanimanje in pozornost dijakov, zato je prav, da so uvodne motivacije zanimive, nepričakovane in pestre ter da učence tako čustveno kot miselno privabijo k sodelovanju že na začetku ure. To velja za pouk v učilnicah kot tudi za pouk na daljavo. Seveda smo pri izbiri motivacije pozorni tudi na percepcijsko zmožnost dijakov. Menim, da v primerjavi z jezikovnim poukom pouk književnosti ponuja širše okvire, iz katerih lahko učitelji črpamo ideje za uvodne motivacije, prav tako so teme pri književnosti večini dijakov programa SPI bolj všeč kot jezikovni pouk, zaradi česar pri obravnavi posameznih besedil raje sodelujejo s svojimi argumenti. Še posebej v času pouka na daljavo smo se učitelji v srednjih šolah zares morali truditi, da so dijaki prihajali k uram in pri njih ostajali, sedaj svoje moči usmerjamo k motiviranosti dijakov za učenje. Sama se trudim, da bi dijake v obravnavo umetnostnih besedil vpeljala čim bolj zanimivo in raznoliko, zato skušam uvodne motivacije izvesti na način, ki je (po mojem mnenju) blizu njim (uporaba IKT, debatiranje, igrifikacije, avdio-vizualni posnetki). Ugotovila sem, da pri svojih urah največkrat uporabljam jezikovne motivacije, temu sledijo nejezikovne (predvsem gibalne in likovne). Kombinirane motivacije pri pouku književnosti v 1. letniku SPI do zdaj nisem nikoli uporabila.

Literatura

- Katalog znanja. Slovenščina. (2007). Ljubljana: Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje.
- Kvas, J. (2005). Mlada obzorja. Književnost 1. Ljubljana: DZS.
- Kordigel Aberšek, M. (2008). Didaktika mladinske književnosti. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

RAZRED SKOZI OČI RAZREDNIČARKE: »KO SMO SE KONČNO VRNILI V ŠOLSKE KLOPI«

Povzetek: Članek govori o mojem pogledu na razred, ki ga učim in sem hkrati tudi njihova razredničarka. V preteklem šolskem letu sem se poleg zapolnjevanja vrzeli v znanju, ki so nastale kot posledica zaprtja šol, ukvarjala še drugimi težavami učencev in učenk, kot so med vrstniško nasilje, nasilje doma, psihološke težave, slaba samopodoba itd. Celotna situacija je bila zame izčrpajoča, zato sem se morala poglobiti vase in iskati načine, ki bi lahko pomagali meni in tudi učencem. Tako sem začela raziskovati različne tehnike umirjanja, čuječnosti, motivacijske kartice itd. Včasih sem bila na robu obupa, kronična nespečnost je res neprijetna izkušnja, sem pa za to morda toliko lažje in bolj razumela otroke. Ni vsako domače okolje prijetno, toplo in vzpodbudno. Iz izkušenj pa vem, da otroci čutijo in vedo, kdo jim je zares naklonjen in verjame vanje. Tako da nas čaka spet novo, upam da manj stresno šolsko leto. Vanj se podajam z zavedanjem, da moram najprej dobro poskrbeti zase, zato da bom lahko tam za vse tiste, ki me potrebujejo.

Ključne besede: vedenjske posledice zaprtja šol, neprimerno vedenje učencev, slaba samopodoba, čuječnost, motivacijske kartice

OUR CLASS FROM MY POINT OF VIEW: WHEN WE FINALLY CAME BACK TO SCHOOL«

Abstract: The article describes my pupils from the point of view of a teacher and a class teacher. In the past year, we had to fill in the gaps in the knowledge that occurred due to the 2-year-long lockdown and besides that also many other issues that occurred among pupils, such as teenage bullying, domestic violence, anxiety, poor/bad self-image etc. The whole situation was exhausting for me as well and I had to search for different techniques that might help us all. I did my research and found various methods in the field of mindfulness, motivational quotes etc. I suffered from sleep deprivation hence the exhaustion but this experience perhaps helped me understand the pupils and their behaviour. Not every home is warm, pleasant and stimulative. However, pupils know who is trying to help and believes in them. In conclusion, I hope that the school year to come will be less stressful and easier for all of us.

Key words: behavioural consequences of lockdown, inappropriate behaviour of the pupils, poor self-image, mindfulness, motivational cards

Uvod

Prispevek govori o težavah in situacijah, s katerimi sem se kot učiteljica in razredničarka srečala in soočila, ko smo se po skoraj dveh letih šolanja na daljavo, končno vrnili nazaj v šolske klopi. Vrnitev v šolo je pokazala resne posledice socialne izolacije tudi na vedenjskem in psihičnem področju, ne zgolj na učnem. In to bo rdeča nit mojega prispevka. V času šolanja na daljavo so se v našem razredu zrahljale pristne prijateljske vezi, pojavile so se razne oblike neželenega vedenja. V razredu, ki je prej sicer veljal za uspešnega in povezanega, je prihajalo do konfliktov, trenj in celo med vrstniškega nasilja, izbruhnile so vedenjske pa tudi psihične težave posameznikov. V članku bom skušala zajeti svoje vtise, doživljanje, trud, ki sem ga vložila za reševanje problemov pa tudi občutke nemoči, ki so me ob tem večkrat obhajali. Za pisanje prispevka sem se odločila, ker sem v svojem razredu opazila cel kup težav, za katere pravzaprav kot učiteljica zares nisem »opremljena«. Tudi strokovnjaki opozarjajo, da je šolanje na daljavo, prekomerna prisotnost na ekranih ter hkrati pomanjkanje oz. nezmožnost razvijanja socialnih veščin na mladostnikih pustilo resne posledice, ki se bodo kazale tudi v bodoče. In o tem je potrebno govoriti, težave so in bodo, tudi če jih ne želimo videti. Za namen članka bom precej podrobno opisala zgolj dve situaciji, ki sta nas doleteli. Skušala bom tudi ponazoriti, kako smo iskali rešitve za vsakega otroka posebej. Hkrati pa želim in tudi moram ohraniti anonimnost svojih učencev in učenk. Želela bi poudariti, da sem neskončno hvaležna sodelavkam, predvsem svetovalni službi in izvajalkam dodatne strokovne pomoči, za vse nasvete in pomoč. Brez njih si resnično težko predstavljam, kako bi lansko šolsko leto uspešno izpeljala do konca.

1 Učenka A

Poučujem tuji jezik na OŠ na Jesenicah. Naša šola je kulturno zelo pestra, imamo veliko učencev

tujcev in če že na splošno velja, da je vsak učenec svoja zgodba, morda to pri nas drži še bolj. Prvo dekle, ki jo bom omenjala, ima slabše učne sposobnosti, hkrati pa do sebe (pre)velika pričakovanja, zato je razvila neke vrste obrambni mehanizem za soočanje s stresnimi situacijami kot npr. ocenjevanja znanja in/ali razne predstavitve v razredu. Kadar se učenka znajde pod pritiskom, se izklopi za zunanji svet. Težko opišem z besedami, postane povsem neodzivna ali kot da bi jo hipnotizirali. Ko se je to prvič zgodilo, smo se seveda zelo ustrašili. Na začetku smo jo nekako sicer uspeli prikljucati nazaj, tudi s pomočjo eteričnih olj, ki sem jih slučajno imela s seboj. So se pa te zasrtmitve, kot jih strokovno poimenujejo zdravniki, začele dogajati vse bolj pogosto, skoraj vsak dan. Učenka je mama seveda peljala na vse možne preglede in je sedaj v obravnavi pri pedopsihiatrinji. Fizičnega vzroka za njene težave s pomočjo preiskav niso našli, zato menijo, da je vzrok psihološke narave. Učitelji smo učenki seveda skušali zadevo olajšati, ker je to učenka, ki ima tudi sicer dodatno učno pomoč, je zanjo vedno možen umik iz razreda. Vedno obvestimo starše, kadar pride do zasrtmitve. Učenka, ko se »prebudi« pogosto zelo boli glava in se želi umakniti iz razreda ter se kasneje vrne k pouku. Če je prehudo, jo pridejo iskat starši in pospremijo domov. Omogočili smo ji tudi ocenjevanje izven razreda in po delih, kadar je snov obsežnejša. Vsa ocenjevanja so napovedana in razdeljena tako, da je učenka čim manj obremenjena. Sem pa kot razredničarka o njenih zasrtmitvah redno obveščena, navadno me pridejo iskat v razred in če je le možno priskočim na pomoč. Učitelji redno, po najboljših močeh sodelujemo s starši in s skupnimi močmi rešujemo situacijo. Do konca šolskega leta nam žal ni uspelo preprečiti teh stanj, je pa učenka z našo pomočjo razred uspešno zaključila.

1.2) Rešitve in tehnike za pomoč učenki:

- Individualni načrt in prilagojeno ocenjevanje; s tem nimam v mislih, da ji je bilo karkoli oproščeno, sva pa z učenko ugotovili, da ji je lažje in je manj pod stresom, kadar ima narejen načrt dela in se ga tudi drži. Na začetku se je večkrat skušala izmakniti, ampak je tudi sama ugotovila, da na ta način ne bo šlo. S specialno pedagoginjo smo potem skupaj izdelale plan, maksimalno dve ocenjevanji tedensko in potem je počasi šlo. Učenka je tudi malo pridobila na samozavesti in je bila bolj motivirana za šolsko delo.

- Vaje za zavestno dihanje in sproščanje; zelo preprosta vaja, kjer s pomočjo rok na trebuhu opazujemo svoje dihanje. To je z drugo besedo čuječno/ zavestno dihanje in služi kot rutina za sproščanje in umirjanje v obliki nekaj minutne dihalne pavze. To vajo priporočam tudi kot obliko uvodne motivacije, kadar vidite, da imate na urniku razred, ki je bodisi nervozen, nemiren ali nadpovprečno klepetav. (Penman 2016, str 18-20).

- Pozitivne misli »afirmacije« za boljšo samopodobo; tukaj sem si pomagala s karticami in knjigami Loise L. Hay in pa s terapevtskimi karticami, katerih avtor je mag. Jani Prgič, udeležila sem se tudi seminarja, kjer te naučijo, kako teorijo uporabiti v praksi.

- Glasba za sproščanje, tega pa je zares ogromno tudi na internetu in mislim, da vsak lahko najde glasbo, ki ga pomirja in sprošča; en primer na povezavi spodaj. <https://www.youtube.com/watch?v=NtjeigrYqm0>

2 Učenka B in skupina deklet iz razreda

Učenka B je tudi tiho in vase zaprto dekle, ki se nerado izpostavlja. Z ostalo skupino deklet se je večinoma lepo razumela, eno dekle iz skupine pa je bila tudi njena najboljša prijateljica in zaveznica, ki ji je zaupala tudi največje skrivnosti. Učenka B in najboljša prijateljica iz razreda sta zamujali k moji uri, ostali so mi povedali, da so ju videli na stranišču. Ostalim sem dala zaposlitev in šla pogledat, kaj se dogaja. Učenka mi je v joku zaupala, da ne upa več domov, ker je vedno, ko so kakšne težave odgovor staršev tepež. Po temeljitem pogovoru z obema učenkama sem videla, da tu ne gre za enkratni dogodek pač pa fizično nasilje nad otrokom. Učenka sem pospremila v svetovalno služno, kjer je še enkrat povedala, kaj se dogaja. Ker smo kot šola dolžni ustrezno ukrepati, seveda tudi smo. Učenka je bila umaknjena iz družine in nameščena v krizni center za mlade. Seveda je potrebovala kar nekaj časa, da se je navadila na novo okolje in tudi ogromno pogovorov in vzpodbud. Lahko si predstavljate stisko mladostnika v taki situaciji, ki se poleg vsega še čuti odgovoren in kriv za nastalo situacijo. Hkrati pa tudi mojo, ker ji nisem mogla zares pomagati. Razen tega, da sem res spremljala, kaj se z njo dogaja in ji nudila podporo v obliki pogovora in ji dala vedeti, da sem tu zanjo. Z njo sem večkrat delala individualno, je pa bilo to tako zanjo kot zame res težko. Poleg tega so se nanjo spravile še sošolke, vključno z najboljšo prijateljico. Otroci znajo biti kruti, hkrati se nekateri ne zavedajo, kako lahko besede bolijo. Sledili so pogovori z vsemi dekleti in starši, vključila se je tudi

svetovalna delavka. Z njeno pomočjo sva izvedli več delavnic v okviru oddelčnih skupnosti in nekje na poti so vsa dekleta doumela, kaj jim želiva sporočiti. Je pa meni to poleg poučevanja vzelo res ogromno energije. Želela sem razred povezati, vsaj do mere kot je bilo pred nastankom epidemije. Vendar je bilo pri tej učenki najprej potrebno vzpostaviti občutek varnosti in pripadnosti. Zaradi vsega stresa se je zaprla vase in začela rezati po rokah. Vemo, da ima čustveno vzdušje v učilnici velik vpliv na učence in na njihovo možnost usvajanje novih informacij. Tudi mag. Jani Prgič govori o tem v svoji knjigi *Kinestetični razred*, kjer je lepo razloženo, da morajo imeti učenci najprej zadovoljene fiziološke potrebe, sicer njihovi možgani ne bodo optimalno delovali. (Prgič 2016, str 16-17).

3 Rešitve in tehnike za pomoč učenkam:

V tem konkretnem primeru sem skušala najti načine, kako pomagati dekletu in pa tudi kako povezati dekleta med seboj. S svetovalno delavko sva imeli delavnice, kjer sva skozi pogovor in tudi druge aktivnosti z učenkami predebatirali teme kot so med vrstniško nasilje in posledice, prijateljstvo in kako graditi na pozitivni samopodobi. Z namen delavnic sva uporabili različne didaktične pripomočke, v mislih imam predvsem različne kartice, npr.: spoznavne kartice *Tibi* (avtorica K.Kumše), družabno igro *Dixit* (avtor J. Roubira, terapevtske kartice (avtor J. Prgič) *Čarobna sporočila*, *Osebna sporočila*, *Pozitivna stran naše negativnosti*, *Misli moči* (avtorica Louise L.Hay). Več o tem bom povedala in pokazala na predstavitvi.

Zaključek

Zame je bilo zadnje šolsko leto zelo naporno in je tudi terjalo svoj davek, doletela me je kronična nespečnost, ki me je pripeljala do roba izgorelosti. Hkrati me je ta situacija prisilila, da nekaj spremenim na sebi. Dokler sam nisi v redu, res težko pomagaš drugemu. Rada raziskujem in se učim, lani sem precej delala z otroki in mimogrede sem se marsikaj naučila tudi sama. Kot prvo, vsaka čas rabi svoj čas. Na silo ne gre. Vsak napreduje v svojem tempu, z razredom skupaj rasli, doživljali vzpone in padce. Naj zaključim z lepo mislijo L.Hay: Veselim se vsega, kar imam, in vem, da me vedno čakajo sveže, nove izkušnje. Odprtih rok pozdravljam vse novo. Verjamem, da je življenje čudovito.

Literatura

Prgič, J. (2018). *Kinestetični razred - Učenje skozi gibanje*, Griže: Svetovalno- izobraževalni center MI.
Penman, D. (2016). *Čuječnost za ustvarjalnost - Kako se prilagajati, ustvarjati in uspevati v ponorelem svetu*, Tržič: Učila International.
Košmrl S. (2019). *Srčni učitelj*, Trbovlje: Založba 5ka

KOMUNIKACIJA S STARŠI

Povzetek: Ljudje smo družabna bitja, za katere je značilno, da nenehno komuniciramo med seboj. Komunikacija ima pomembno vlogo tudi v šoli, izreden pomen pa ima komunikacija s starši otrok s posebnimi potrebami, kjer je pomembno, da šola vzpostavi sočuten partnerski odnos. Pri pogovoru s starši otrok s posebnimi potrebami o tem, da njihovi otroci rednega programa ne bodo zmogli, morajo biti učitelj in izvajalci dodatne strokovne pomoči še toliko bolj sočutni. Učitelj in izvajalci dodatne strokovne pomoči, ki staršem predstavijo težave in možnosti izobraževanja v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom, morajo imeti veliko stopnjo empatije in sposobnosti vživljanja. Zavedati se morajo, da je ta tema zelo občutljiva za starše in znati morajo presoditi, kdaj so posamezni starši pripravljeni na določeno informacijo. Najpomembneje pri tem je, da starši začutijo našo pomoč, da resnično želimo njihovemu otroku in njim le najboljše. Le v tem primeru bodo na prešolanje prej pripravljeni in otrok bo tako imel manj nepotrebnih negativnih izkušenj.

Ključne besede: komunikacija, partnerski odnos, starši otrok s posebnimi potrebami, prešolanje, program z nižjim izobrazbenim standardom

COMMUNICATION WITH PARENTS

Abstract: Humans are social beings characterized by constant communication with each other. Communication also plays an important role in schools, and it is of utmost importance for the school to establish a compassionate partnership with the parents of children with special needs. When talking to parents of children with special needs about the fact that their children will not be able to attend the regular program, the teacher and the providers of additional professional help must be even more compassionate. The teacher and the providers of additional professional help who present to the parents the problems and the possibilities of education in an adapted program with a lower educational standard, must have a high degree of empathy and the ability to empathize. They must be aware that this topic is very sensitive for the parents, and they must be able to estimate when individual parents are ready for certain information. The most important thing is that parents feel our help and that we truly only want the best for their child and them. Only in this case will they be ready for changing schools earlier and the child will thus have fewer unnecessary negative experiences.

Keywords: communication, partnership, parents of children with special needs, changing schools, program with a lower educational standard

Uvod

Večina staršev si želi, da bi bil njihov otrok vključen v redno osnovno šolo. Žal, so nekateri učenci kljub pomoči v šoli neuspešni in ne dosegajo minimalnih standardov znanj. Take učence je potrebno preusmeriti v šole s prilagojenim programom z nižjim izobrazbenim standardom. Večina staršev sprva zavrača preusmeritev, saj menijo, da njihov otrok ni »prizadet« in ne sodi v osnovno šolo s prilagojenim programom z nižjim izobrazbenim standardom. Ker so starši pomembni partnerji v tem procesu je osrednja naloga učitelja (razrednika) in izvajalcev dodatne strokovne pomoči, da vzpostavijo in razvijejo ustrezno komunikacijo s starši.

1 Komunikacija s starši

Dober medsebojni odnos med učitelji, izvajalci dodatne strokovne pomoči in starši je vzvod za uspešno komunikacijo med njimi in tudi dobra iztočnica za nadaljnje sodelovanje. Pri sodelovanju igra zelo pomembno vlogo komunikacija, zato bi lahko rekli, da sodelovanje pomeni komuniciranje. Učitelj in izvajalci dodatne strokovne pomoči morajo starše obravnavati kot enakopravne partnerje, s katerimi bodo dosegli optimalni razvoj otroka. Vse strani, tako učitelj kot izvajalci dodatne strokovne pomoči in starši se morajo truditi za skupni cilj, si pomagati, se spoštovati, se dopolnjevati, skratka se truditi, da med njimi ne bi prihajalo do sporov, ki bi lahko vplivali na otroka. Namreč vedno bo otrok tisti, ki bo čutil posledice odnosa med učiteljem, izvajalci dodatne strokovne pomoči in starši, pa naj bo ta pozitiven ali negativen. Da bodo starši in učitelji lahko med seboj komunicirali, morajo med seboj sodelovati. Uspešno sodelovanje omogoča učinkovita komunikacija. Da bodo učitelji, izvajalci dodatne strokovne pomoči in starši v dobrih medosebnih odnosih, si morajo zaupati. Če učitelji in izvajalci dodatne strokovne pomoči želijo, da jim starši zaupajo, morajo biti do njih odprti. To pomeni, da sprejemajo njihove misli, čustva in reakcije ter jim nudijo podporo in sodelovanje. Prav tako upoštevajo želje in potrebe staršev. Ali si starši, učitelji in izvajalci dodatne

strokovne pomoči med seboj zaupajo, se vidi tudi iz njihovega odnosa. Če je odnos partnerski, pomeni, da drug drugemu zaupajo.

2 Partnerski odnos

Partnerski odnos je tisti odnos, ki temelji na enakovrednem položaju tako staršev kot učiteljev in izvajalcev dodatne strokovne pomoči. Starši so najboljši poznavalci svojega otroka, učitelji in izvajalci dodatne strokovne pomoči pa pedagoški strokovnjaki. Odnos priznava medsebojno odvisnost pri doseganju skupnih ciljev in prevzemanju odgovornosti. Bistvo partnerskega odnosa je skupno iskanje rešitve, kar prinaša korist za učenca, starše in učitelje ter boljšo uspešnost otroka in socialno prilagoditev (Novljan, 2004). Učitelji in izvajalci dodatne strokovne pomoči moramo pri tem upoštevati, da starši otrok s posebnimi potrebami v ta odnos in komunikacijo vstopajo s čustveno komponento.

Naloge pedagoškega delavca v partnerskem odnosu so:

- spodbujati starše k sodelovanju;
- spodbujati starše, da najprej sami povedo svoje izkušnje in želje v zvezi z otrokom;
- pokazati staršem, da jih pozorno poslušajo;
- dajati staršem točne informacije;
- razložiti staršem vzroke za otrokovo stanje;
- izbirati besede pri opisovanju otrokovega položaja in se izogibati sodbam ter uporabi tujk;
- pomagati staršem, da bodo tudi sami pomagali otroku;
- omogočiti staršem, da počasi spoznavajo svoj delež pri oblikovanju in izvajanju individualiziranega programa;
- dajati staršem ustne in pisne informacije o otrokovem napredovanju;
- redno obveščati starše o otrokovem napredku, njegovih potrebah in močnih področjih;
- ne predvidevati otrokove prihodnosti in ne postavljati omejitev glede otrokovega napredovanja;
- skupaj s starši postavljati cilje za otroka;
- olajšati staršem sodelovanje z drugimi strokovnjaki;
- povedati staršem primere dobre prakse;
- dovoliti staršem »sanjati« o otrokovi prihodnosti, tako kot drugi starši (Novljan, 2004).

Da je partnerski odnos med učitelji, izvajalci dodatne strokovne pomoči in starši otroka s posebnimi potrebami uspešen, moramo tisti, ki v ta odnos vstopamo, imeti pozitivna stališča do partnerstva, komunikacija pa mora odsevati spoštovanje brez sodb. Pri skrbi za vzgojo in izobraževanje otroka se moramo dopolnjevati. V partnerskem odnosu moramo upoštevati zmožnosti in sposobnosti staršev in nikakor ne smemo zanemariti njihovih pričakovanj v odnosu do otroka in šole. Ob tem je pomembno, da znamo in zmoremo vzdrževati kontinuirano dvosmerno komunikacijo in pri tem podpiramo in spodbujamo starše tudi ob morebitnih neuspehih.

Zaključek

Vsak starš si želi, da bi bil njegov otrok v šoli uspešen. Ko za otroka s posebnimi potrebami, kljub dodatni strokovni pomoči v šoli in pomoči staršev doma, postane šolanje prezahtevno, ne zmore več slediti šolskemu delu in ne dosega minimalne standarde znanja, je posredovanje te informacije za starše lahko nesprejemljivo in zelo obremenjujoče. Učitelj in izvajalci dodatne strokovne pomoči se morajo na sporočanje informacije ustrezno pripraviti na strokoven način z ustreznim pristopom, v katerem bodo razumeli starše in njihovo stisko, spoštovali njihovo upiranje in jezo ter skupaj s starši soustvarili rešitve in korake naprej. Staršem morajo nuditi pomoč, in sicer takšno pomoč, s katero bodo dobili moč, da skupaj z otroki nadaljujejo pot, ki bo za njih uspešna in srečna. Ko se starši sprijaznijo s preusmeritvijo in sprejmejo otrokovo motnjo, se usmerijo v iskanje pozitivnih in lepih stvari. Sprijaznitev pomeni olajšanje tako za starše kot za otroke. Njihovo življenje se začne normalizirati in začnejo se osredotočati na prihodnost, na dogodke, ki so pred njimi in opustijo tako iskanje vzrokov za otrokove težave in možne rešitve zanj kot tudi negativne obremenjujoče predsodke o šoli s prilagojenim programom.

Literatura

- Čačinovič Vogrinčič, G. (2006). Socialno delo z družino. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Intihar, D., Kepec, M. (2002). Partnerstvo med šolo in domom. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Kalin, J., Resman, M., Šteh, B., Mrvar, P., Govekar-Okoliš, M. in Mažgon, J. (2009). Izzivi in smernice kakovostnega sodelovanja med šolo in starši. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

- Grilj, A. (2011). Komunikacija med učiteljem in starši. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Novljan, E. (2004). Sodelovanje s starši otrok s posebnimi potrebami pri zgodnji obravnavi. Ljubljana, Sožitje, 28-33, 59-65, 66-76, 78-98,99-112.
- Skaza, Š. (2001). Psihodinamika družine otrok z motnjo v duševnem razvoju. Defektologica slovenica: revija defektologov in specialnih pedagogov, 9 (2), 96-107.

SREČANJE Z IZGORELOSTJO

Povzetek: Epidemija koronavirusa je v naš način življenja prinesla določene spremembe. Učitelji in vsi ostali sodelujoči v vzgojno-izobraževalnem procesu so bili postavljeni pred nove izkušnje in izzive. Sprejeti in upoštevati so morali ukrepe ter oblikovati nov način poučevanja tako na daljavo kot tudi znotraj razreda. Nekateri učitelji v programih NIS so se ob vsem tem spopadali še z dodatnimi obremenitvami, ki so nanje psiho-fizično vplivale. Način dela se je spremenil, zato so morali uporabiti vsa svoja znanja za iskanje načinov, kako najučinkoviteje pristopiti k izpeljavi učnega procesa glede na dane razmere. Stres, pritiski, prekomerno delo in želja po kar najbolj kakovostnem delu so nekatere učitelje vodili v izgorelost. Vzroki, prvi znaki in simptomi so bili pogosto prezrti, kar je vodilo v utrujenost, nespečnost ... Učitelji so morali glede na dano zdravstveno stanje učinkovito ukrepati. Situacija je zahtevala spremembo novega načina dela, skrb zase ...

Ključne besede: epidemija, delo na daljavo, spremembe, stres, izgorelost, skrb zase.

ENCOUNTERING BURNOUT

Abstract: The Coronavirus epidemic brought changes into our life. Teachers and other participants in the educational process were faced with new experiences and challenges. They had to accept and follow safety measures and design a new way of teaching, both remotely and in the classroom. Additionally, some teachers in the lower educational standard programs were faced with additional struggles, which resulted in psycho-physical effects. The way of working changed, so they had to use all their knowledge to find ways to most effectively approach the implementation of the learning process according to the given conditions. Stress, pressure, overtime work and the desire for highest quality work led some teachers to burnout. Causes, first signs and symptoms were often ignored, which led to fatigue, insomnia... Teachers had to take effective actions based on their state of health. The situation required a change of the new way of working, taking care of oneself ...

Key words: epidemic, remote work, changes, stress, burnout, self-care.

Uvod

Koronavirusna bolezen COVID-19 je precej zamajala temelje našega življenja in naš vsakodnevni ritem obrnila na glavo. Začetnemu šoku je sledilo iskanje rešitev, ki bi ne glede na razmere omogočile kar najbolj optimalno delovanje na vseh nivojih družbe. Iskanje rešitev je s seboj prineslo razvoj ali nadgradnjo trendov, med katere zagotovo spada tudi delo na daljavo. Večina zaposlenih se ne glede na vrsto zaposlitve še ni srečala z delom od doma brez neposrednih socialnih stikov. S podobno izkušnjo se je nenadoma srečalo tudi področje vzgoje in izobraževanja v programih z učenci s posebnimi potrebami, kjer smo učitelji, učenci in njihovi starši skoraj čez noč bili postavljeni pred nove izkušnje in izzive. Nov način dela je nekaterim učiteljem predstavljal dodatno obremenitev. Pojavila se je nenehna izpostavljenost stresu, prekomerno delo in želja po kar najbolj kakovostnem poučevanju učencev na daljavo, kar je v našem primeru vodilo v izgorelost. V takšnih primerih smo morali pravočasno in učinkovito ukrepati, spremeniti način dela, zmanjšati obremenitve in se posvetiti tudi skrbi zase.

Epidemija

Decembra 2019 je mesto Wuhan (Kitajska) postalo središče pljučnice neznanega izvora in World Health Organization (WHO) je izbruh COVID-19 razglasila za izredno zdravstveno stanje na globalni ravni. Vlada Republike Slovenije se je 12. 3. 2020 na podlagi 7. člena Zakona o nalezljivih boleznih zaradi naraščanja števila okužb odločila, da bo razglasila epidemijo. Istočasno je bil sprejet tudi sklep o začasnem zaprtju vrtcev in šol. Z ukrepom se je želelo zmanjšati tveganje razširjanja nalezljive bolezni (Portal GOV.si, 2020).

Stres

Stres najpogosteje opredelimo kot skupek negativnih čustvenih odzivov. Do njih pride, ko je posameznik dlje časa izpostavljen stopnjujočim se pritiskom, ki jih s svojimi strategijami ne zmore več obvladovati (Kyriacou, 1987, v Košir idr., 2014, str. 111). Stres se nanaša na začasen prilagoditveni proces z mentalnimi in telesnimi simptomi. Poklicni stres je posledica lastnosti delovne situacije, ki odstopajo od optimuma. Raziskovalci so ob proučevanju stresa klasificirali širok razpon stresorjev: intrinzične dejavnike (delo samo), medosebne odnose pri delu, posameznikove vloge v organizaciji,

razvoj kariere, organizacijske dejavnike, povezavo med delom in zasebnim življenjem (Slivar, 2008, str. 94). Poznamo različne vrste stresa, saj različne okoliščine na nas delujejo pozitivno ali negativno. Vsakodnevne okoliščine vplivajo na naše počutje, zdravje, odnose doma in v službi. Pozitivne ali negativne signale iz okolja občutimo kot stres. Negativen stres sproža močne, škodljive čustvene odzive, pogosto povezane s psihosomatskimi boleznimi (Meško, 2011, str. 8). Negativni stres vodi v zaskrbljenost, tesnobo, duševne in fizične težave. Lahko je kratkotrajen ali dolgotrajen. Oseba ga lahko čuti v obliki glavobola, želodčnih težav, napetosti, omotice, pritiskanja v prsih oziroma slabem psihičnem počutju (nemir, žalost, razdražljivost, prestrašenost ...). Pozitivni stres na drugi strani skrbi za našo osebnostno rast in razvoj. Oseba, ki je pod pozitivnim stresom, se prepozna po nasmejanosti, umirjenosti, potrpežljivosti, ustvarjalnosti. Delo, ki ga oseba opravi z veseljem in navdušenostjo, je tudi cenjeno, spoštovano ter posledično uspešno (Meško, 2011, str. 10).

Izgorelost

Izgorelost je stanje, pri katerem posameznik čustveno, telesno in mentalno izgori. Znaki s seboj prinesejo psihosomatske in psihične posledice. Poklicna izčrpanost je bolezen posameznikov, ki sami s seboj tekmujejo v smeri perfekcionizma. Običajno se sindrom izčrpanosti pojavi pri najproduktivnejših, najodgovornejših, najmočnejših in najustvarjalnejših ljudeh (Judež, 2018, str. 289). Do izčrpanosti v delovnem okolju najpogosteje pride zaradi neskladij med naravo dela in naravo posameznika, ki delo opravlja. Neskladja lahko zaznamo v obliki preobremenjenosti z delom, nezadostnim nagrajevanjem, pomanjkanjem nadzora nad delom, pomanjkanjem poštenosti, v obliki konfliktov prepričanj oziroma vrednot (Judež, 2018, str. 294).

Delo na daljavo

Izobraževanje na daljavo je načrtovano, namerno, smotrno in organizirano izobraževanje. Načrtno je, ker ciljem sledi logično in časovno določeno načrtovano gradivo. Poteka po vnaprej predvidenih metodah in tehnikah. Smotrno je, ker zajema vnaprej določene cilje, ki določajo, koliko znanja naj bi pridobili učenci. Organizirano je, ker poteka preko ustanov (Gerlič, 2003, str. 45). Pri učenju na daljavo se spremeni proces poučevanja, vloži učitelja in učenca, učna vsebina, pripomočki ter tehnologija. Učitelj je pri tradicionalnem pouku v neposrednem stiku z učenci, pri pouku na daljavo pa do neposrednega stika le redko pride. Komunikacija običajno poteka preko različnih medijev in je omejena. Poudarek je na samostojnosti učencev, ki imajo hkrati možnost za prilagajanje učnih obveznosti (Gerlič, 2001, str. 487).

Srečanje z izgorelostjo

Glede na razmere, ki jih je prinesla korona situacija, smo tudi v šolstvu pričeli z iskanjem optimalnih rešitev za kar najboljše nadaljevanje učnega procesa. V preteklosti smo v vzgoji in izobraževanju le izjemoma naleteli na delo na daljavo, zdaj pa je to postalo del našega vsakdana. Neposredni stik na relaciji učitelj - učenec je še kako pomemben na področju vzgoje in izobraževanja v programih z učenci s posebnimi potrebami in nov način dela nam je predstavljal velik izziv. Sama sem v času epidemije poučevala v kombiniranem oddelku prve triade v programu z nižjim izobrazbenim standardom. Če se učitelji otrok s posebnimi potrebami že v osnovi pri delu v razredu poslužujemo posebnih pristopov, smo morali tudi zdaj najti drugačne načine za delo na daljavo, kot so jih poznale redne osnovne šole. To mi je predstavljalo dodatno obremenitev, saj sem le redko lahko uporabila materiale, ki smo si jih učitelji sicer izmenjevali preko spleta. Večinoma je namreč šlo za materiale, uporabne v oddelkih redne osnovne šole, ki pa jih je bilo za otroke, ki obiskujejo npr. oddelke NIS, vedno znova potrebno prilagajati. Med učitelji so se pojavljale razlike v izvedbi učnih procesov in tem, koliko časa smo bili pripravljeni nameniti iskanju najustreznejših metod in oblik dela ter koliko smo bili pripravljeni biti na voljo učencem in staršem tudi izven rednega delovnega časa. Sama sem v pripravo materialov vložila ogromno časa in energije, na drugi strani pa so se našli tudi učitelji, ki v tem času niso vlagali toliko truda in so s tem posledično nas učitelje nekaterim staršem predstavili v negativni luči. Obdobje dela na daljavo sem istočasno izkoristila za lastno učenje. Srečala sem se s številnimi novimi računalniškimi programi in aplikacijami ter pridobila nova znanja s področja IKT-ja. Veselilo me je dejstvo, da smo si učitelji izmenjevali gradiva in primere dobre prakse, a ker sama pri vzgojno-izobraževalnem procesu želim, da so stvari skoraj popolno pripravljene, me je kdaj tudi bremenila kakovostna priprava drugih učiteljev in tudi sama sem želela mojim učencem ponuditi tako ali še kvalitetnejše gradivo. V takšnih primerih sem (nenamerno) takoj pričela razmišljati o na-

dgradnji svojih materialov, novih načinov za podajo snovi ... Na splošno želim, da so stvari vnaprej načrtovane, pripravljene in izvedene na ustreznem nivoju, ki mojim učencem omogoča kakovosten razvoj in napredek. Čeprav sem se zavedala, da bom pri delu na daljavo svojim učencem težko ponudila to, kar jim lahko ponudim v razredu, sem želela najti načine, kako se temu nivoju kar najbolj približati. Kot učiteljica v živo lažje prilagodim stvari glede na razvoj dogodkov in razpoloženje svojih učencev. Vselej imam vnaprej pripravljen plan za izvedbo učnih ur in poleg tega še nekaj rezervnih različic, ki jih uporabim, kadar ocenim, da neka stvar ni dosegla svojega namena. Če se zgodi, da stvari kdaj uidejo izpod nadzora, me situacija bremeni in želim najti odgovore, kako stvari v prihodnje izboljšati. Pri delu na daljavo je stvari bistveno težje sprotno prilagajati, zato sem potrebovala še inovativnejše rezervne različice za delo. Priprava rezervnih različic seveda zahteva dodaten čas, zato sem v času dela na daljavo marsikdaj vstala sredi noči in si na list zapisala ideje, kako s posameznim učencem izvesti uro, kakšen izdelek oziroma material pripraviti in ga poslati učencem, kako jih motivirati, da bi dlje časa uspeli ostati za zaslonom in od tega kar največ odnesli. V takšnih primerih se nikakor nisem znala umiriti, ampak sem nenehno razmišljala o tem, če je moja izvedba učnih ur na primernem nivoju, ali učenci skozi učne ure in materiale, ki jim jih ponudim, dosežejo željene cilje, ali so z mojo izvedbo zadovoljni tudi starši ... Vseskozi sem imela v mislih, da so otroci, ki jih poučujem, otroci s posebnimi potrebami in jim je potrebno vsako uro prilagoditi drugače. Zaradi poučevanja v kombiniranem oddelku sem morala za eno šolsko uro pripraviti nove tri različne priprave. Pri običajnem delu v razredu snovno pripravim različne stvari, zdaj pa sem morala običajno razmišljati še o treh različnih strategijah za delo na daljavo, ki je vsem udeležencem učnega procesa predstavljalo novost. Priznati moram, da sem največji pritisk čutila na začetku dela na daljavo. Naenkrat so namreč v učnem procesu bili prisotni tudi starši, zato sem si še bolj želela, da bi stvari potekale, kot sem si zamislila in želela. Starši so mi predstavljali nekakšen dodaten obremenitveni dejavnik, vpričo njih sem morda kdaj tudi nehote želela še dodatno pokazati kakovost svojega dela. Tekom dela na daljavo sem lahko s starši vzpostavila pristnejši odnos, saj smo bili primorani biti precej več v stiku. Na neki točki sem ugotovila, da se stres in izgorelost nista pojavljala le pri učiteljih, ampak tudi pri starših, ki so se s tovrstnim načinom dela prav tako prvič srečali in po možnosti imeli doma več otrok, s katerimi so morali od doma s pomočjo učiteljev peljati učni proces. Iskala sem načine, kako jih kar najbolj razbremeniti in preprečiti njihovo izgorelost, a na koncu sem bila prav sama tista, ki sem plačala najvišji davek. Na neki točki sem ugotovila, da ne omejujem več časa, ko sem učencem in staršem na voljo, in o svojem delu razmišljam tudi takrat, ko bi naj izkoristila čas zase oziroma svoje osebno življenje. Ker na račun dela za šolo nisem želela preveč zapostaviti svoje družine in kakovostnega preživljanja časa z ljudmi, ki so mi blizu, me je to pogosto še dodatno prisililo v delo pozno v noč. Vse zgoraj naštetje in opisane stvari so me vodile v stres in na daljši rok v izgorelost. Prezrla sem znake, ki so mi kazali, da moram nekaj spremeniti. Na neki točki sem pričela čutiti kronično utrujenost, saj sem večji del noči prebedela, bila sem brez apetita, pogosto omotična, nemirna, opazila sem, da se mi kdaj zatika pri govoru, bila sem zmedena, čutila sem bolečine v mišicah, pogosteje sem bila slabe volje in razdražljiva, pri določenih stvareh sem postala površna. Stresa in izgorelosti med samim delom sicer nisem čutila, saj sem se takrat zbrala in v učno uro vložila še več energije. V preteklosti sem pri svojem delu že kdaj znala iti v ekstreme, delati pozno v noč, a zdaj sem v nekem trenutku začutila, da se preprosto moram ustaviti in najti način, kako se postaviti na prvo mesto, zadihati, napolniti z energijo. V stik sem stopila z zdravnikom, mu opisala, kaj se mi dogaja, in zdravnik je takoj pomislil, da bi lahko šlo za izgorelost. Svetoval mi je spremembo načina življenja in dela, jemanje vitaminov. Obremenjenost sem pričela lajšati s sprehodi v resnično mirnem okolju, na sprehode sem s seboj nesla slušalke z meni ljubo glasbo, družila sem se s prijateljicami, ki niso zaposlene v isti stroki in sem z njimi lahko spregovorila o drugačnih temah, poskusila sem tudi z meditacijo ... Veliko uslugo sem si naredila, ko nisem več toliko sledila družbenim omrežjem in vsem idejam, ki so jih za delo na daljavo ponujali preostali učitelji. Svoje je doprinesel tudi urnik, kjer sem si razčlenila, kdaj delam stvari za šolo in kdaj se posvetim svojemu privatnemu življenju.

Zaključek

Ne glede na to, na kako stresne situacije naletimo v zasebnem življenju ali službi, moramo najprej pogledati nase in svoje počutje. Stremeti moramo k temu, da ne gremo preko sebe, ampak poslušamo svoje telo in reagiramo že ob prvih znakih izgorelosti, da nas ti nadalje ne popeljejo do resnih zdravstvenih težav. Moj način dela me je sicer verjetno že v preteklosti vodil k izgorelosti,

delo na daljavo pa je k temu dodatno doprineslo. S to izkušnjo sem spoznala, kako se v določenem trenutku ustaviti, umiriti, prisluhniti sebi in svojemu telesu. Ob vsem vloženem času in energiji je preveč trpelo moje zdravje in zasebno življenje. Ugotovila sem, katere stvari so se pri takšnem načinu dela izkazale za najuspešnejše, zato bi v primeru podobne situacije gradila prav na njih in pazila, da ne bi bila preveč obremenjena.

Literatura

- Gerlič, I. (2001). Sodobna informacijska tehnologija v slovenskem izobraževalnem sistemu - stanje in trendi. Kranj: Vzgoja in izobraževanje v informacijski družbi.
- Gerlič, I. (2003). Pedagoško-didaktični vidiki izobraževanja na daljavo. V: Geder, M. (ur.): E-izobraževanje doživeti in izpeljati. Zbornik strokovne konference, 3. in 4. november 2003. Maribor: Doba, str. 41- 54.
- Judež, D. (2018). Pretirana usmerjenost v samopreseganje in dosežke vodita v deloholizem in izgorelost. *Revija za univerzalno odličnost*, 7 (3), 288-296. Pridobljeno s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-N08UUXUI/c1fcc3f7-ab39-4b7c-932e-804e8baca72f/PDF>.
- Košir, K., Licardo, M., Tement, S. in Habe, K. (2014). Doživljanje stresa in izgorelosti, povezanih z delom z učenci s posebnimi potrebami pri učiteljih v osnovni šoli. *Psihološka obzorja*, 23, 110-124. Pridobljeno s http://psiholoska-obzorja.si/arhiv_clanki/2014/kosir_et_al.pdf.
- Meško, M. (2011). Stres na delovnem mestu. Visokošolski učbenik z recenzijo. Maribor: Zavod za varnostne strategije Univerze v Ljubljani.
- Portal GOV.si. (2020). V Sloveniji bo razglašena epidemija, vrtci in šole se začasno zaprejo. Pridobljeno s <https://www.gov.si/novice/2020-03-12-v-sloveniji-bo-razglasena-epidemija-vrtci-in-sole-se-zacasno-zaprejo/>.
- Slivar, B. (2008). Ugotavljanje vzorca stresorjev pri delu učiteljev v povezavi z zadovoljstvom pri delu. *Psihološka obzorja*, 17 (3), 93-12. Pridobljeno s http://psiholoska-obzorja.si/arhiv_clanki/2008_3/slivar.pdf.

PISMA KOT NAČIN POVEZOVANJA IN OHRANJANJA ODNOSOV S STARŠI IN OTROKI V ČASU EPIDEMIJE

Povzetek: V prispevku bom predstavila pomen komunikacije s starši in način ohranjanja povezanosti z otroki v času zaprtja vrtca. Otroci so stari od štiri do šest let. Opisala bom primer dobre prakse, ko sem za sredstvo uporabila elektronsko igralnico (v nadaljevanju E-igralnico), v katero sem otrokom pošiljala pisma in delila fotografije ter starše spodbujala k sodelovanju in odzivanju. Pri tem sem upoštevala razvojne stopnje otrok, njihovo individualnost in kulturne razlike. Pozorna sem bila na dostopnost uporabe informacijsko komunikacijske tehnologije. Ker sem največjo težavo prepoznala v socialni izoliranosti otrok od svojih vrstnikov, sem poskrbela tudi za dopisovanje in deljenje fotografij, v katerih so starši opisovali otrokove aktivnosti.

Ključne besede: pisma, starši, otroci, epidemija

LETTERS AS A WAY OF CONNECTING AND MAINTAINING RELATIONSHIPS WITH PARENTS AND CHILDREN DURING THE EPIDEMIC

Abstract: In the article I will present the significance of communication with parents and maintaining contact with children during the closure of the kindergarten. I will describe an example of good practice, when I used an online parent-teacher communication tool, (further on – E-igralnica) in which I wrote letters to the children, shared photos and encouraged them to cooperate and respond. I took into consideration the stages of child development, their individuality and cultural differences. I paid attention to the accessibility of the use of information and communication technology. Since I recognized that the biggest problem was that children were socially isolated from their friends, I also took care of correspondence and sharing photos in which the parents described the children's activities.

Key words: letters, parents, children, epidemic

Uvod

Čas epidemije in s tem povezano zapiranje vrtčevskih vrat, je vzbudilo v meni, kot vzgojiteljici, negotovost. Potrebno je bilo prilagajanje na novo situacijo in soočanje z izzivi, ki jih je virus ustvaril v družbi. Mnogi starši so se znašli v stiski, jaz pa sem iskala rešitev, na kakšen način stopiti naproti, da bi ohranila stik z otroki in njihovimi družinami ter še naprej omogočala razvijanje njihovih spretnosti in sposobnosti. Prizadevala sem si, da bi bilo preživljanje časa v domačem okolju za otroke zanimivo, predvsem pa spodbudno. Hkrati sem želela ponuditi staršem konkretne ideje, kako na preprost, a kvaliteten način izrabiti epidemični čas v družbi otrok. Za povezovalno sredstvo sem izbrala pisma, v katera sem zapisovala naloge za otroke, jih bogatila z lastnimi fotografijami in dodajala opise lastnega preživljanja časa.

Sodelovanje med vzgojitelji in starši

Kurikulum za vrtce (1999) vsebuje temeljna načela in cilje predšolske vzgoje, med katerimi je zapisano, da kakovostno predšolsko vzgojo gradi sodelovanje med starši in vrtcem, ki prispeva k ustreznemu dopolnjevanju institucionalne in družinske vzgoje. Tudi Lepičnik Vodopivec (2012) se strinja in navaja, da je sodelovanje pomemben dejavnik v otrokovem razvoju. Kakovostno sodelovanje je mogoče doseči s primerno komunikacijo. Proces komunikacije je lahko uspešen, vendar zahteva pravilno izbiro besed in kretenj, sporočilo pa mora imeti smisel in pomembnost. Kadar so sporočila nerazumljiva, so neustrezna, nepopolna in nespecifična, torej je komunikacija neuspešna (Lepičnik Vodopivec, 2012). Družina in družinska vzgoja skrbita za nemoten in zdrav celostni razvoj otroka. Prav zaradi čustvenih vezi, stalnih stikov in odnosov je družinska vzgoja ključna za otrokov čustveni razvoj. Vrtec naj deluje kot pomoč in dopolnilo pri predšolski vzgoji, ne more pa nadomestiti družinskega okolja (Devjak, 2015). Sodelovanje vrtca in staršev je nujno za kvalitetno delo in dobro počutje otrok. Uspešnost sodelovanja omogoča poenotenje vzgojnih vplivov, ki oblikujejo osebnost otroka in njegov razvoj. Prav s tem namenom potekajo s starši različne oblike sodelovanja, formalna in neformalna. Starši so lahko aktivni udeleženci življenja in dela v vrtcu, saj imajo možnost sodelovanja tako pri načrtovanju, kot pri izvajanju aktivnosti z otroki. V komunikaciji vzgojitelja in staršev

je odnos lahko posreden ali neposreden. Ko vzgojitelj postavlja zahteve, podaja navodila in izrablja nadrejeno vlogo, govorimo o posrednem odnosu. Kadar so starši enakovredni, označimo odnos za neposreden (Pšunder, 1998).

Prvo pismo – hranjenje ptic

Področje dejavnosti: narava v povezavi z gibanjem.

Cilji dejavnosti:

- otrok pridobiva izkušnjo, kako sam vpliva na naravo, prispeva k varovanju ohranjanju naravnega okolja;
- sproščeno izvaja naravne oblike gibanja (Kurikulum za vrtce, 1999).

Otroke sem v pismu najprej prijazno pozdravila. Priložila sem fotografijo, na kateri v ptičjo hišico trosim semena, za boljšo pozornost pa sem zapisala tudi kratko zgodnico o pticah pozimi. Ker je bilo zunaj hladno, za zimski čas primerno, je bila izbira teme idealna in otrokom privlačna. Dodala sem enostaven in jasno zapisan recept o izdelavi ptičjih pogač in ga slikovno opremila. Povabila sem jih k izvedbi dejavnosti, za alternativo pa predlagala opazovanje ptic v naravi.

Po nekaj dneh so se kot odgovori na moje prvo pismo zvrstili odzivi staršev. V pisma so priložili fotografije, ki so jih posneli v naravi. Med njimi je stekla komunikacija. Med seboj so si pošiljali pozdrave, saj E-igralnica deluje tudi kot forum in omogoča dopisovanje med udeleženci.

Drugo pismo – likovno ustvarjanje

Področje dejavnosti: umetnost v povezavi z gibanjem.

Cilji:

- spodbujanje radovednosti in veselja do likovnega ustvarjanja;
- razvijanje prstnih spretnosti (Kurikulum za vrtce, 1999).

Otrokom sem tokrat na zabaven način opisala čistilno aktivnost, ki sem jo izvedla na deževen dan. Med tem sem našla sredstva, ki se jih zlahka uporabila za ustvarjanje. Z otroki sem delila nekaj fotografij končnih izdelkov in jih povabila, da kaj podobnega storijo tudi sami. Predlagala sem, naj strižejo in lepijo, trgajo in mečkajo, barvajo in odtiskujejo...kot to počnemo v vrtcu. Seveda sem jih opomnila tudi na povratno pismo.

Izbira dejavnosti je bila enostavna, sredstva pa dostopna, kar uvrščam med razloge za številčnejši odziv staršev. Po prispelih fotografijah sem sklenila, da so otroci sledili ciljem in se ob tem zagotovo družili z ostalimi družinskimi člani.

Tretje pismo – zimski pohod

Področje dejavnosti: gibanje, jezik.

Cilji:

- otrok sproščeno izvaja naravne oblike gibanja in razvija vztrajnost;
- se uči samostojno pripovedovati (Kurikulum za vrtce, 1999).

Odpravila sem se na daljši pohod. Otrokom sem doživeto opisala izkušnjo ter priložila nekaj privlačnih fotografij, ki sem jih posnela po poti. Pri opisovanju sem se osredotočila na zanimivosti s pohoda, ki bi otroke še bolj pritegnile k podobni aktivnosti. Zelo sem bila radovedna, kaj bodo starši tokrat posredovali v povratnih pismih. Otroke sem namreč pozvala, naj pripovedujejo po doživetju, starši pa poskrbijo za zapis. Vsekakor so me upoštevali, saj so bila poslana pisma zabavna, zagotovo pa so jih zasnovali prav otroci. Starši so se izkazali kot odlični partnerji pri izvedbi aktivnosti.

Zaključek

Sodelovanje med domom in vrtcem je pomembno in koristno za vse udeležence. Otrokom prinaša boljši razvoj na vseh področjih, vzgojiteljem pomembne informacije o otroku in boljše poznavanje njegovega razvoja, staršem pa širši vpogled v otrokovo delovanje tudi izven domačega okolja.

Tokratno sodelovanje je bilo neformalno, za komunikacijo in spletno povezovanje pa sem uporabila IKT sredstva. Za takšen način sem se odločila po tem, ko sem preverila dostopnost sredstev vseh staršev otrok v skupini. V razmaku približno pet dni sem poslala osem pisem z različnimi vsebinami, v primeru so opisana tri. Starši so bili zelo odzivni. 50% se jih je odzvalo na vsa pisma, 25% občasno, 25% staršev pa vsaj enkrat. Pri uporabi IKT sredstev nisem zaznala težav, E-igralnico pa so uporabljali suvereno. Sledili so uvodnim nagovorom, ki so bila namenjena le njim, pisma pa so dosledno prebirali svojim otrokom. Skrbeli so, da so bili otroci redni spremljevalci vseh prejetih povratnih sporočil svojih vrstnikov, aktivnosti pa so bile uspešno opravljene. Prvotni namen pošiljanja

pisem in dopisovanja je bilo ohranjanje odnosov med vzgojitelji, starši in otroki. Ustvarili pa smo skupino, kjer smo se vsi udeleženi zabavali, si z zapisi izmenjavali dogodivščine in v fotografiji prikazovali trenutke, ki smo jih preživljali v domačem okolju. Starši niso pozabili niti na opisovanje lastnih občutkov, dilem, pohval in podobno, s čimer so izkazovali hvaležnost in zaupanje do vzgojiteljev. Epidemija nas ni oddaljila, ampak povezala tudi na drugačen način. Ko smo se vrnili v vrtec, smo ustvarili tablo spominov, kamor smo zbrali vse prispele fotografije. Bile so odlično spodbudno sredstvo za pogovor in krepitev naših odnosov tudi kasneje, kar je bilo za tisti čas dobrodošlo.

Literatura

- Devjak, T. in Berčnik S. (2015). Vzgoja predšolskega otroka. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Lepičnik Vodopivec, J. (2012). Teorija in praksa sodelovanja s starši: priročnik. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Kurikulum za vrtce (1999), Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Pšunder, M. (1998). Kaj bi učitelji in starši še lahko vedeli?. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.

POUK S TABLIČNIMI RAČUNALNIKI

Povzetek: Hiter tehnološki razvoj, družbeni napredek in digitalizacija sistemov nas spodbujajo, da uporabljamo sodobno tehnologijo. Brez telefonov in računalnikov si dandanes skoraj ne moremo zamisliti življenja, zato je izobrazba na tem področju oz. računalniška pismenost ključnega pomena. Glede na to, da smo na naši šoli dobro podprti z IKT, otrokom lahko omogočimo rokovanje s pametnimi napravami. Tablične računalnike v pouk pogosto vključujem. Služijo bodisi pri utrjevanju snovi, podajanju navodil, iskanju podatkov, ker pa so enostavne za prenašanje, jih pogosto uporabljamo tudi zunaj razreda. Učenci s tabličnimi računalniki radi delajo, so motivirani za pouk, kar pa je najpomembnejše, že zelo zgodaj razvijejo pozitiven in ustrezen odnos do njihove uporabe, predvsem pa se računalniško opismenjujejo.

Ključne besede: učenci, tablični računalniki, računalniška pismenost, pouk

LESSONS WITH USING TABLETS

Abstract: Rapid technological development, social progress and digitization of systems encourage us to use modern technology. Nowadays, we can hardly imagine life without phones and computers, so education in this field is important and computer literacy is essential. Since we are well supported with ICT at our school, we can enable children to handle smart devices. I often include tablets in the lessons. They serve either to consolidate material, to give instructions, to search for information, but because they are easy to carry, they are also often used outside the classroom as well. Students like to work with tablets, they are motivated for lessons, and what is most important, they develop a positive and appropriate attitude towards their use from a very early age, and above all, they become computer literate.

Key words: students, tablet, computer literacy, lessons

1 Uvod

Uporaba tehnologije je v zadnjih letih postala del našega življenja. Vsakdanjih aktivnosti tako v zasebnem kot v profesionalnem svetu brez digitalnih procesov si skoraj več ne znamo predstavljati. Omogoča nam hitrejši dostop do podatkov, lažji način usvajanja znanja, hkrati pa razvija spretnosti, ki jih potrebujemo v življenju in pri vključevanju v delo (Grlič, 2000). Naloga učitelja je učence kar najbolje opremiti z uporabnimi veščinami in spretnosti, da bodo kos vsakdanjim izzivom v življenju ter jih opremiti z znanjem, ki ga bodo znali uporabljati ter hkrati potrebovali. Nedvomno je to tudi znanje za rokovanje z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo (IKT) in digitalna pismenost. Raziskave so pokazale, da ima uporaba IKT pozitivno vlogo pri izobraževanju v zgodnjih letih šolanja. Pri svojem poučevanju v razredu jo z učenci pogosto uporabljamo pri različnih aktivnostih in lahko rečem, da je nekako postala nepogrešljiv pripomoček pri podajanju in usvajanju znanja. Vsekakor pa sem mnenja, da naj bo uporaba IKT pri pouku ne samo, ampak tudi eden od pripomočkov pri učenju in podpiram kot poudarja Gold (2015), da je pomembnejša kakovost kot pa količina uporabe. Poslužujem se uporabe interaktivne table, računalnika in tabličnih računalnikov. V nadaljevanju se bom osredotočila predvsem na aktivnosti s tabličnimi računalniki. Na naši šoli smo s tabličnimi računalniki dovolj dobro podprti, da jih lahko uporabljamo pri pouku v razredu. Imamo namreč dovolj tabličnih računalnikov za vsakega učenca v razredu.

2 Delo s tabličnimi računalniki

2.1 Tablični računalnik

IKT (informacijsko-komunikacijska tehnologija) združuje naprave in programsko opremo, ki omogočajo shranjevanje, priključitev, obdelavo, prenos podatkov, sprejemanje informacij. V ta pojem, torej spadajo ne le računalniki, ampak tudi radio, televizija, telefoni. V razredu vsakodnevno uporabljam računalnik, ki je priključen na omrežje in povezan z interaktivno tablo, učenci pa imajo možnost uporabe tabličnih računalnikov. V nadaljevanju bom predstavila tablične računalnike in delo z njimi. Tablični računalnik je mobilna računalniška naprava, ki je večja od pametnega telefona ali osebne digitalne pomočnice. Nimajo povsem točno določene velikosti, lahko so malo večje ali manjše od 10 palcev (približno 25 cm) (Strickland, 2016).

2.2 Aktivnosti z učenci

Ponavljjanje in utrjevanje snovi

Ob koncu obravnave snovi smo namenili čas za ponavljanje in utrjevanje. To je potekalo na različne načine, pogosto pa z uporabo tabličnih računalnikov. Vsak učenec je na svojem tabličnem računalniku, ki je bil povezan z internetom reševal naloge na portalu Lili in Bine. Tovrsten način ponavljanja in utrjevanja snovi so učenci naravnost oboževali. Bili so samostojni, motivirani in uspešni.

Posneta ali napisana navodila

Velikokrat smo različne aktivnosti izvajali na prostem, za kar so tablični računalniki nedvomno najbolj primerni. Učencev sem na tabličnih računalnikih napisala ali posnela navodila za delo. Vsak si je zunaj izbral sebi ustrezen kotichek in poslušal ali bral navodila. Nato so individualno, v dvojicah ali v skupini reševali naloge. Naloge so bile včasih vezane tudi na uporabo tabličnih računalnikov, velikokrat pa ne. Na ta način smo popestrili naš pouk.

Fotografiranje in snemanje

Tablični računalniki pa so bili mnogokrat namenjeni le fotografiranju ali snemanju stvari in pojmov zunaj razreda in/ali v naravi.

Učenci so jih uporabljali za fotografiranje predmetov v obliki posameznih matematičnih teles. V naravi so iskali in fotografirali velike tiskane črke. Posneli so se pri kakšnih predstavitvah in snemali živali na travniku.

2.3 Prednosti uporabe tabličnih računalnikov

Ena od prednosti uporabe tabličnih računalnikov je zagotovo motivacija učencev za delo, saj uro s tem močno popestrimo. Poleg tega so učenci bistveno bolj samostojni in vztrajni pri reševanju posameznih nalog in problemov (Couse and Chen, 2010). Njihova uporaba pa omogoča individualni napredek učencev, lahko je hitrejši ali počasnejši, vsekakor je prilagojen njihovem tempu.

Pri opazovanju učencev pa se je izkazala še ena prednost, ki izhaja iz njihove radovednosti. Glede na to, da so učenci vedoželjni in skušajo izvedeti nove informacije, so tudi pri aktivnostih s tabličnimi računalniki samovoljno raziskovali dodatne možnosti, ki jih te pametne naprave omogočajo in si na ta način razširili svoje znanje. Zadovoljstvo ob novem spoznanju je bilo vsekakor večje in vrednejše, ko so pot do novega spoznanja našli sami. To pa je bistvo in nekako omogoča primarni namen dela s tovrstnimi napravami, in sicer računalniško opismenjevanje. Tovrstne kompetence so in bodo gotovo tiste, ki jih bodo učenci potrebovali za delovanje v sodobni družbi (Slavič Kurner, 2015, str. 86).

3 Zaključek

V svojem poklicu je moj največji izziv učencem ponuditi znanje, ki ga bodo lahko uporabljali v življenju, in sicer na način, ki jim je blizu oz. jih spodbudi za učenje. Izkazalo se je, da učence delo s tabličnimi računalniki motivira že samo po sebi, zato je proces učenja učinkovitejši. Z uvajanjem tabličnih računalnikov pri učencih je sicer potrebna večja organizacija učitelja in v načrtovanje več vloženega truda, vendar se ta kaj hitro obrestuje. Mnogi učenci se s sodobno tehnologijo srečujejo že zelo zgodaj v domačem okolju, zato jim posamezne funkcije niso tuje. S pogostejšo uporabo tabličnih računalnikov pa so posamezni koraki oz. postopki že tako osvojeni, da se znanje le še nagrajuje in je posledično tudi učiteljevo delo enostavnejše.

Literatura

Grič, I. (2000). Informacijsko-komunikacijska tehnologija in sodobna šola, vzročno-posledična razmerja. Organizacija, 35 (8): 470 – 472.

Couse, L. J. & Chen, D. W. (2010). A tablet computer for young children? Exploring its viability for early childhood education. Journal of Research on Technology in Education 43(1): 75–96.

Gold, J. (2015). Vzgoja v digitalni dobi. Priročnik za spodbujanje zdravega odnosa do Tehnologije od rojstva do najstniških let. Radovljica: Didakta.

Slavič Kurner, S. (2015). Razvijanje kompetenc 21. stoletja v pilotnem projektu Uvajanje in uporaba e-vsebin in e-storitvev – opažanja in svetovalcev Zavoda RS za šolstvo. V Kaj nam prinaša e-Šolska torba. Zbornik zaključne konference projekta e-Šolska torba. Kranjska Gora, 27.–29. 5. 2015. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo: 86.

Strickland, J. (2016). How Tablets Work. Pridobljeno 19. 8. 2022 s <https://computer.howsuffworks.com/tablets/tablet.htm>

Tanja Šupe, Osnovna škola Pećine, Rijeka, Hrvatska

E-pošta: tanja.supe@gmail.com

Javorčka Milković, Osnovna škola Pećine, Rijeka, Hrvatska

E-pošta: javorka.milkovic@skole.hr

IZAZOVI OSTVARIVANJA NASTAVE NA DALJINU S UČENICIMA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Sažetak: Pandemija je pred nas kao društvo stavila mnoge izazove prilagodbe novonastaloj situaciji. I Inkluzivno obrazovanje djece s teškoćama u razvoju još je jače istaknulo važnost prilagodbe, ali i istaknulo mnoge slabosti tog modela obrazovanja. Nedostupnost asistivne tehnologije, nedostatak kompetencija učitelja, roditelja, pomoćnika u nastavi i same djece u korištenju pomagala, te još uvijek rijetko (kvalitetno) uključivanje djece s teškoćama u nastavu informatike, kao i niska razina očekivanja učitelja kada je riječ o učenicima s teškoćama samo su neki od problema s kojima su se susreli učenici s teškoćama tijekom nastave na daljinu. Sve navedeno navodi na zaključak kako je nužno revidirati potrebe učenika s teškoćama u razvoju u novonastaloj situaciji. Postoji također potreba osvješćavanja očekivanja i mogućnosti učenika obzirom na široku lepezu mogućnosti koje nam pruža asistivna tehnologija. Bez obzira na sve prepreke i nove izazove koje pandemija stavlja pred inkluzivno obrazovanje, trenutnu situaciju možemo promatrati kao priliku za stvaranje kvalitetnijih uvjeta obrazovanja djece s teškoćama u razvoju.

Ključne riječi: pandemija, teškoće u razvoju, asistivna tehnologija, manjak kompetencija

CHALLENGES OF ACHIEVING DISTANCE TEACHING WITH STUDENTS WITH DEVELOPMENTAL DISABILITIES

Abstract: The pandemic has faced us as a society to many challenges of adapting to the new situation. Inclusive education of children with disabilities emphasized the importance of adaptation, but also highlighted many weaknesses of this model of education. The unavailability of assistive technology, lack of competencies of teachers, parents, teaching assistants and children in the use of aids, and still rare (quality) involvement of children with disabilities in computer science teaching, as well as low expectations of teachers towards pupils with disabilities are just some of the problems students with difficulties experienced during distance learning.

All of the above leads to the conclusion that it is necessary to revise the needs of students with disabilities in the new situation. There is also a need to raise awareness of students' expectations and opportunities regarding the wide range of opportunities provided by assistive technology. Despite all the obstacles and new challenges that the pandemic poses to inclusive education, we can view the current situation as an opportunity to create better conditions for the education of children with disabilities.

Key words: The pandemic, developmental disabilities, assistive technology, lack of competencies

Uvod

“Vaša će djeca pratiti nastavu preko TV-a. Bit će užasno naporni, ali će vam pričinjati i veliko zadovoljstvo.

“Reći će vam da se društvo ujedinilo u zajedničkoj borbi, da ste svi u istom čamcu. I to će biti istina. Ovo iskustvo će zauvijek promijeniti kako vidite sami sebe kao individuu koja je dio veće cjeline.

Kojoj klasi pripadate, bit će jako važno. Nije isto jeste li zatvoreni u velikoj kući s prekrasnim vrtom ili u malom stanu prenapučene stambene zgrade. Niti je isto biti u mogućnosti raditi od kuće ili gledati kako vaš posao nestaje. Taj čamac u kojem ćete svi zajedno ploviti kako biste pobijedili epidemiju, neće svima izgledati isto, niti je doista isti za svakoga. Nikad nije ni bio.” Francesca Melandri, Guardian, 27. 3. 2020.

Ovaj dio tzv. Pisma iz budućnosti objavljenog u Guardianu, koje je talijanska spisateljica Francesca Melandri kao svjedokinja situacije u Italiji uputila ostalim članicama EU u potpunosti pokazuje najvažnije odrednice onoga što se dogodilo u životima svih nas u trenutku objave potpunog zatvaranja s ciljem prevencije bolesti Covid 19 koja u tom trenutku još nije imala niti ime. Sada, dvije godine kasnije, postajemo svjesni da su u ovom tekstu istaknute i brojne činjenice koje će znanstvena istraživanja tek otkriti, barem na području nastave na daljinu. Krajem ožujka 2020. godine, Vlada Republike Hrvatske donijela je odluku o potpunom zatvaranju s ciljem prevencije širenja bolesti Covid 19. Za područje obrazovanja to je značilo da se nastava za sve učenike, bez iznimke, seli iz učionica u virtualni svijet. Kasnijim odlukama o zatvaranju su uvažavane neke iznimke, o čemu će

više govora biti kasnije. Uspješnost realizacije nastave u virtualnom svijetu podrazumijeva preduvjete koji se odnose na tehničku podršku, kao i potrebne kompetencije učenika, učitelja i roditelja, a u trenutku donošenja odluke o potpunom zatvaranju, situacija s tehnološkim dostupnom učenicima bila je sljedeća:

Za uspješno praćenje nastave na daljinu, “tehnički su zahtjevi podrazumijevali pristup tabletu ili osobnom računalu s brzom internetskom vezom. Učenicima od petog do sedmog razreda osnovne škole, država je osigurala osobne tablete. Ostale grupe učenika ih nisu imale osigurane na taj način, ali neke su škole obiteljima i učiteljima osigurale pristup računalima.” (Ristić Dedić, Jokić, 2020.) Za učenike nižih razreda nastava na daljinu bila je organizirana na jednom od kanala državne televizije, a dodatno su se na komercijalnim televizijama mogli naći i sadržaji iz kurikula za starije razrede. Svi sadržaji koji su se emitirali putem televizije, mogli su se naći i na YouTube kanalu.

Kada je riječ o kompetencijama na području korištenja tehnologije, pretpostavljene su visoke kompetencije učitelja i učenika. Prema istraživanju autora Markočić Dekanić i suradnika (Ristić Dedić, Jokić 2020.), “prije pandemije bolesti COVID-19, u hrvatski obrazovni sustav nije bila uključena sustavna i univerzalna upotreba informacijsko-komunikacijskih tehnologija na prve tri ISCED razine. Rezultati PISA testova govore o oskudnoj opremljenosti hrvatskih škola digitalnim sredstvima i alatima, te o rijetkoj upotrebi istih od strane učenika te u svrhu olakšavanja procesa učenja i podučavanja.” Kompetencije učitelja su se podrazumijevale, mada to u praksi često i nije bio slučaj. Obzirom na nepripremljenost čitavog svijeta na uvjete pandemije, može se reći da je reakcija Vlade što se tiče obrazovanja bila brza i učinkovita te se dostupnošću obrazovnih sadržaja putem različitih kanala nastojalo doprijeti do svakog učenika. Unatoč tomu, činjenica je da svi učenici nisu imali jednake uvjete, a to vrijedi za za ostale zemlje svijeta podjednako kao i za Hrvatsku:

“Postoje dokazi da su obrazovni sustavi zemalja s niskim i nižim primanjima bili jače pogođeni (UN, 2020.) U svim su sustavima mogućnosti za one u riziku, kao i za one s posebnim obrazovnim potrebama bile značajno drugačije ili su pak potpuno izostale kako vezano za kvalitetu, tako i za kvantitetu.” (Haeck, Lefevbre, 2020., prema Ristić Dedić, Jokić 2020.)

Posebnu skupinu učenika čije su mogućnosti pristupa nastavi na daljinu bile drugačije čini skupina učenika s teškoćama u razvoju, o čemu će više riječi biti u tekstu koji slijedi.

Nastava

U svibnju 2020. godine, učenici od 1-4 razreda vraćaju se u školske klupe, dok učenici 5-8 razreda, kao i srednjoškolci ostaju kod kuće. Osim učenika mlađih razreda, mogućnost, ali ne i obvezu povratka u školu, gdje bi nastavu pratili uz pomoć pomoćnika u nastavi ili neku drugu stručnu pomoć dobivaju i učenici s teškoćama. Takvo će se stanje, u skladu s Modelima i preporukama za rad u uvjetima povezanim s COVID – 19 Ministarstva znanosti i obrazovanja zadržati do kraja postojanja mjera za suzbijanje širenja bolesti COVID 19. U praksi je to značilo da učenici imaju pravo dolaziti u školu i pratiti nastavu na daljinu iz škole ili rješavati zadatke koje su za njih pripremili učitelji, odnosno pratiti nastavu kod kuće uz pomoć pomoćnika u nastavi (ako ga imaju) ili bez pomoćnika u nastavi. Također su imali pravo ostati kod kuće i kada su ostali učenici u školi ako je liječnička ocjena bila da pripadaju visoko rizičnoj skupini kada je u pitanju zaraza. Odluka o tome na koji će način učenici pratiti nastavu bila je isključivo na roditeljima/skrbnicima. “Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom tijekom protekle dvije školske godine, posebice krajem školske godine 2019./2020. i prvog polugodišta školske godine 2020./2021. zaprimio je više zamolbi roditelja i udruga čije je djelovanje usmjereno na unaprjeđivanje uvjeta života djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom da se razmotre drugi oblici i modeli školovanja učenika s teškoćama u razvoju tijekom epidemije COVID-a 19. U svojim pritužbama i zamolbama, roditelji su prvenstveno zahtijevali onakvu organizaciju nastave, posebice nastave na daljinu, koja će učenicima s teškoćama u razvoju osigurati jednake mogućnosti. Isticali su neprilagođenost postojeće nastave na daljinu i platformi, nedostatak potrebnih specijalnih i prilagođenih pomagala te kvalitetne stručne podrške ukazujući tako da oblici nastave na daljinu koji su bili organizirani učenicima s teškoćama u razvoju nisu osiguravali jednake mogućnosti već su doveli do toga da su oni bili marginalizirani. Problem je svakako bio i ostanak učenika s teškoćama u razvoju kod kuće posebice onih koji nisu u mogućnosti boraviti sami i samostalno pratiti nastavu. Nisu svi roditelji imali mogućnost rada od kuće te jednake sposobnosti i mogućnosti biti i stručna podrška.” (Izješće Pravobraniteljice OSI, 2021.)

Obzirom na navedeno, ured Pravobraniteljice provodi anketu o provedbi nastave na daljinu za učenike s teškoćama. U anketi sudjeluju učitelji i profesori osnovnih i srednjih škola u Republici

Hrvatskoj. Anketna pitanja se odnose na to gdje se školuju učenici s teškoćama za vrijeme B (kombinacija nastave u školi i na daljinu) i C (virtualno praćenje) modela nastave, podršku pomoćnika u nastavi te postojanje potrebne posebne tehnologije za učenike s teškoćama. Iskustva rada edukacijskog rehabilitatora u vrijeme pandemije pokrivaju sve skupine učenika, kao i modele nastave navedene u anketi. Posao edukacijskog rehabilitatora stručnog suradnika u osnovnoj školi uključuje rad s učenicima od prvog do osmog razreda, onima koji se školuju po redovitom programu uz individualizirani pristup i po redovitom programu uz individualizirani pristup i prilagodbu sadržaja, a podrška je pružana u sva tri modela nastave. Može se reći da se rezultati ankete i iskustva edukacijskog rehabilitatora u potpunosti preklapaju. Populacija učenika s teškoćama je izuzetno heterogena pa su toga i odgovori škola različiti. Rezultati ankete govore o tome da je oko 50% učenika s teškoćama u redovnim osnovnim školama za vrijeme nastave na daljinu boravilo kod kuće kao i ostali učenici, s tim da je roditeljima, a u skladu sa spomenutim preporukama Ministarstva bila dana mogućnost dovođenja učenika u školu, ali su to odbili. Pritom su neki od učenika kod kuće imali podršku pomoćnika u nastavi, a neki nisu, što je također ovisilo o izboru roditelja. Na temelju iskustva rada u školi u vrijeme A, B, odnosno C modela nastave, ovaj nalaz valja nadopuniti činjenicom da se od roditelja nije tražilo obvezujuće pisano očitovanje trajnijeg karaktera, što znači da su mogli neograničeno puta mijenjati svoju odluku.

Neki su učenici s teškoćama koji se školuju u uvjetima inkluzije nastavu na daljinu pratili boraveći u školi. U tom su slučaju, prema rezultatima ankete, ali i prema iskustvima edukacijskog rehabilitatora u najvećem broju slučajeva imali pomoć pomoćnika u nastavi, stručnog komunikacijskog posrednika ili drugu vrstu stručne pomoći. Manji broj učenika nije imao stručnu pomoć, iako ju je trebao te određeni, također manji dio učenika nije dobivao takav oblik pomoći jer ga nije niti trebao.

Kada su učenici s teškoćama pohađali nastavu po C modelu, dakle boravili su kod kuće kao i ostali učenici, rezultati koji se odnose na stručnu potporu su potpuno isti.

Najviše pritužbi roditelja, što je također u skladu s iskustvima edukacijskog rehabilitatora, te ujedno najviše razilaženja s percepcijom škola odnosi se na upotrebu asistivne tehnologije za učenike s teškoćama u periodu potpunog zatvaranja, odnosno nastave po B i C modelu. "Roditelji su naime navodili da su potrebne prilagođene tipkovnice i miševi, pisači, prilagođena računala, veći ekrani i sl." (Pravobranitelj za osobe s invaliditetom, 2022.) S druge strane, „škole su iskazale da smatraju da učenici nisu imali osigurana pomagala jer im nisu potrebna ili su im ona osigurana ako su ih trebali. Škole smatraju da samo 4,24% učenika nije imalo pomagala, a da su ih trebali.“ (Pravobranitelj za osobe s invaliditetom, 2022.) Daljnji odgovori škola o tome koja su pomagala bila osigurana govore o cijelom spektru pomagala od informatičkih, preko digitalnih udžbenika pa do uvećanih radnih listova ili materijala prepisanih na Brailleovo pismo. Raskorak u viđenjima roditelja i škola kada je u pitanju upotreba odgovarajuće tehnologije nas dovodi do zaključka da u nekoj od skupina postoji nerazumijevanje kako o tome što je zapravo asistivna tehnologija, tako i o tome koje su sve njene mogućnosti. Iako se u hrvatskom obrazovnom sustavu pilot projekt e-škole provodi od 2015. godine., te su dio tog projekta i edukacije učitelja o jednostavnim digitalnim alatima za učenike s teškoćama, prema rezultatima ankete Pravobranitelja, kao i prema iskustvima edukacijskog rehabilitatora i svjedočenjima samih učenika i njihovih roditelja, primjena takvih alata za vrijeme nastave na daljinu posve je izostala. O problemu nedovoljne osviještenosti o tome što je asistivna tehnologija i koje su njene mogućnosti govore mnog istraživanja. Asistivna tehnologija je interdisciplinarno područje znanja koje obuhvaća proizvode, resurse, metodologije, prakse i usluge koje imaju za cilj unapređivanje funkcionalnosti za osobe oštećena vida s naglaskom na autonomiju, samostalnost, kvalitetu života i socijalnu uključenost. Alves, Monteiro, Rabello i Gasparetto (2009) prema Freitas Alves i sur., (2009.) prema Šupe (2022.). Asistivne tehnologije važna su komponenta u razvoju samostalnosti i funkcioniranju osoba s invaliditetom te su kao takve nužne za obavljanje aktivnosti svakodnevnog života kod kuće, na poslu, u školi i društvenoj zajednici Johnson i sur. (1997.), prema Riemer-Reiss & Wacker (1999.).

Zaključak

Slabosti i snage pojedinca i društva najbolje se očituju u sposobnosti prilagodbe na nove i neočekivane situacije. U tom je smislu i pandemija sa svim svojim posljedicama bila i ostala jasan pokazatelj jakih i slabih strana hrvatskog obrazovnog sustava. Jaka strana je sasvim sigurno spremnost na prilagodbe i brzina reakcije koja se očituje u tome da učenici hrvatskih škola nisu bili opterećeni niti jednim ne-

nastavnim danom zbog novonastale situacije. Slabe strane, barem one na koje sustav može utjecati, svakako je činjenica da nije postojala univerzalna platforma za virtualne učionice, već su je to ovisilo o odluci svake škole, a čak niti nastava putem TV kanala nije mogla odgovoriti na situaciju proizišlu iz inzistiranja na autonomiju učitelja da sami određuju kojim će redoslijedom obrađivati dijelove kurikuluma. Kada je riječ o učenicima s teškoćama, pokazalo se da učitelji niti za vrijeme nastave u učionicama nisu posve sigurni u to koja je njihova učiteljska uloga, a koji dio posla treba obavljati pomoćnik u nastavi/edukacijski rehabilitator, odnosno da nisu kompetentni prepoznati niti odgovoriti na odgojno- obrazovne potrebe učenika s teškoćama. U različitim izvorima postoji dosljedna suglasnost učitelja, učenika i roditelja o tome da nastava u učionici ima prednost pred nastavom na daljinu, ali isto tako da taj model nastave ima određene prednosti koje treba iskoristiti: “No značajno je spomenuti da postoje i navodi, što smo već i opisali, da se kod određenih teškoća nastava na daljinu pokazala kao kvalitetan način svladavanja prepreka koje nastaju upravo kroz međudjelovanje teškoće i okolinskih faktora (u ovom slučaju pravila) te su ti učenici mogli samostalno organizirati vrijeme i raditi kada bi bili koncentrirani, raditi češće prekide i sl. Na temelju ovakvih zapažanja moglo bi se zaključiti da bi trebali razmotriti lepezu oblika školovanja, ne samo programa nego i načina provedbe neovisno o epidemiji.“ (Pravobranitelj OSI, 2022.)

Literatura

Dedić Ristić, Z., Jokić, B. Croatian Pupils' Perspectives On Remote Teaching And Learning During The Covid-19 Pandemic, Društvena istraživanja, Zagreb, str 227-247, 2021.

Pravobranitelj za osobe s invaliditetom, Anketa o organizaciji nastave za učenike s teškoćama u razvoju tijekom epidemije Covid- 19 <https://posi.hr/anketa-o-organizaciji-nastave-za-ucenike-s-teskocama-u-razvoju-tijekom-epidemije-covid-a-19/>

Freitas, Alves, C.C. i sur. (2009.): Assistive technology applied to education of students

Riemer-Reiss, M. L. & Wacker, R. R. (1999). Assistive Technology Use and Abandonment among College Students with Disabilities. IEJLL: International Electronic Journal for Leadership in Learning, 3(23).

Martina Štifanić, Dječji vrtić Vladimir Nazor, Kastav, Hrvatska
E-pošta: martina.froljaa@gmail.com
Martina Rončević, Dječji vrtić Vladimir Nazor, Kastav, Hrvatska
E-pošta: martina.roncevic01@gmail.com

ISKUSTVA I IZAZOVI ODGOJA I OBRAZOVANJA TIJEKOM EPIDEMIJE U ODGOJNO – OBRAZOVNOJ SKUPINI

Sažetak: SARS-CoV-2 je novootkriven virus kod ljudi, a bolest koju uzrokuje naziva se COVID-19 te je epidemija započela 2020. godine. Od strane Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo bili su propisani uvjeti rada za sve javne ustanove, uključujući odgojno – obrazovne, koji su se odnosili na održavanje distance, češću higijenu ruku te izostanak iz odgojno-obrazovne ustanove prilikom pojavljivanja simptoma koji su upućivali na novonastali virus. Roditelji su strahovali za svoj posao, budućnost djece i njih samih o čemu govori i istraživanje Jurčević Lozančić i Kudek Mirošević (2021.). Prema njihovom radu globalna pandemija COVID-19 izazvala je postojeće životne situacije i uznemirujuće događaje koji mijenjaju obiteljski život. Cilj ovog stručnog rada bio je ispitati iskustva i izazove roditelja i odgojitelja u vrijeme epidemije. Rezultati provedenog istraživanja pokazali su nezadovoljstvo roditelja otežanom komunikacijom s odgojiteljem i izmjenama odgojitelja radi propisanih samoizolacija i bolesti. S druge strane, odgojitelju je bio izazovan rad s djecom zbog nemogućnosti korištenja materijala i druženja s djecom drugih odgojno – obrazovnih skupina.

Ključne riječi: COVID-19, odgojno-obrazovna skupina, izazovi, iskustva, roditelji, djeca, odgojitelji

EXPERIENCES AND CHALLENGES OF UPBRINGING AND EDUCATION DURING THE EPIDEMIC IN EDUCATIONAL GROUP

Abstract: SARS-CoV-2 is a newly discovered virus in humans, and the disease it causes is called COVID-19, and the epidemic began in 2020. The Croatian Institute of Public Health prescribed working conditions for all public institutions, including educational ones, which referred to maintaining distance, more frequent hand hygiene and absence from the educational institution when symptoms suggestive of the new virus appeared. Parents feared for their work, the future of their children and themselves, as evidenced by the research Jurčević Lozančić and Kudek Mirošević (2021). According to their work, the global pandemic COVID-19 caused existing life situations and disturbing events that change family life. The aim of this professional paper was to examine the experiences and challenges of parents and educators during the epidemic. The results of the research showed the dissatisfaction of parents with difficult communication with the educator and changes in the educator due to the prescribed self-isolation and illness. On the other hand, the educator was challenged to work with children due to the inability to use materials and socialize with children from other educational groups.

Keywords: COVID-19, educational group, challenges, experiences, parents, children, educators

Uvod

Pandemija COVID-19 virusa dovela je do preispitivanja naše uloge u društvenom, a time i u profesionalnom životu. Usklađivanje obaveza u protekle dvije godine odvijalo se sukladno mjerama i preporukama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo i Ministarstva znanosti i obrazovanja. Nastavno na navedene preporuke, organizirao se svakodnevni rad u dječjem vrtiću. Prema preporukama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, koje su bile na snazi do travnja 2022. godine, potrebno je bilo organizirati rad i stvoriti okruženje koje će biti ugodno i opuštajuće za dijete, ali i za odgojitelje. U tom periodu ponajviše se promijenila suradnja s roditeljima te su u svakodnevni rad uvedene nove tehnologije koje su omogućavale nastavak ostvarivanja bitnih zadaća vezanih uz suradnju s roditeljima. “Stvaranje partnerskih i suradničkih odnosa roditelja i odgojno – obrazovne ustanove jedan su od preduvjeta za stvaranje optimalnih uvjeta koji su potrebni za postizanje poticajnog okruženja koje utječe na razvoj djeteta” (Mavračić Miković, 2019, str. 70).

Odgojno – obrazovni rad u Dječjem vrtiću Vladimir Nazor u vrijeme pandemije

U posljednje dvije godine, odnosno do travnja 2022. kada su ukinute sve epidemiološke mjere i preporuke za odgojno – obrazovne ustanove, rad Dječjeg vrtića Vladimir Nazor organizirao se sukladno preporukama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo i Ministarstva znanosti i obrazovanja. Preporuke i mjere najviše su utjecale na ostvarivanje suradnje s roditeljima. Roditeljima je bio onemogućen ulazak u prostore dječjeg vrtića, djecu su na ulazu primali odgojitelji ili stručni suradnici te su ih

isto tako predavali po odlasku. Odgojitelji nisu bili u mogućnosti vidjeti roditelje i prenijeti im svakodnevne informacije. U tom periodu bilo je potrebno pronaći nove načine prijenosa komunikacija te se u svakodnevni rad uvela uporaba informacijsko – komunikacijske tehnologije. Odgojitelji su informacije roditeljima slali elektronskom poštom, putem aplikacije Viber ili drugim digitalnim alatom. Roditeljski sastanci i individualne informacije odvijali su se putem platforme Zoom. Novosti iz vrtića roditelji su dobivali putem newslettera i internetske stranice vrtića.

Suradnja s roditeljima

Petrovič – Sočo (1995) navodi da je obiteljski odgoj prvi odgoj u djetetovom životu te je upravo on temelj i svakog drugog odgojnog utjecaja. U tom procesu svaka obitelj ima neprocjenjivu ulogu, obvezu i odgovornost. Osim obitelji, odgojitelji imaju veliku ulogu u djetetovom razvoju i životu općenito. Njihov zadatak je, uz roditelje, brinuti za dijete, odgajati ga i obrazovati. Prema Stevanović (2003) odgojiteljev glavni zadatak je omogućiti te poticati djetetovo stvaralaštvo, spontano izražavanje, organizirati sobu dnevnog boravka, komunicirati s djecom, uvažavati njihove želje i potrebe. „Odgojitelj je inicijator, moderator, animator i koordinator koji na svakog roditelja i dijete obraća pozornost, kratko se zadržava u ležernom razgovoru s njima, pomaže u rješavanju zamki „ručnog rada“, predlaže nove ideje i rješenja, skrbi o potrebama“ (Stevanović, 2003, str. 56).

Postoje različite metode suradnje i ostvarivanja komunikacije s roditeljima. Među najučestalijima su roditeljski sastanci i individualne informacije o djetetu koji se sukladno vremenu moderniziraju i osuvremenjivanju (Ljubetić, 2014). Obzirom na užurbanost današnjeg života, modernizacija suradnje s roditeljima ide u smjeru ostvarivanja komunikacije putem mobilnih aplikacija, internetskih stranica vrtića, društvenih mreža, elektronske pošte i drugim informacijsko – komunikacijskim tehnologijama (Ljubetić, 2014). Takvi načini komunikacije omogućavaju roditeljima koji su zaposleni da u bilo koje doba mogu vidjeti novosti, saznati nove informacije te primiti obavijesti odgojitelja i vrtića (Milanović, 2012). Spomenuti način komunikacije se iskazao i kao jedini način komunikacije tijekom pandemije.

Adaptacija djece u vrijeme pandemije

Uvjeti rada koji su bili propisani od strane Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo kao što su distanca od dva metra, dezinfekcija ruku, prekid uobičajenih aktivnosti, prekid kontakta s roditeljima uživo značili su promjenu u dosadašnjem radu odgojitelja u njihovim odgojnim skupinama što je sve aktere odgojno – obrazovne ustanove potaknulo na adaptaciju na novi način života. Jedan od prvotnih izazova bio je dolazak djeteta u vrtić (roditelji ne ulaze u prostore vrtića već djecu predaju odgojiteljima na ulazu, djeca se samostalno oblače i presvlače bez pomoći roditelja, smanjuje se vrijeme odvajanja djeteta od roditelja pri dolasku u vrtić). Upravo radi toga djeci je bio potreban pristup odgojitelja obuzet razumijevanjem za njihove potrebe. Uloga odgojitelja bila je omogućiti djeci razdoblje prilagodbe na vrtić i novonastalu situaciju, spriječiti negativne utjecaje na djecu te im dozvoliti spontanost u svakom trenutku. Jedna od glavnih zadaća odgojitelja je kontinuirana interakcija s djetetom, osiguravanje individualnog pristupa djetetu, posvećivanje pozornosti prostornom i materijalnom okruženju te pažljivo oblikovanje istog u skladu s djetetovim mogućnostima (Miljak, 1995). Uloga roditelja je u pružanju podrške djeci i odgojiteljima kako bi se novonastala situacija prevladala lakše i bezbolnije za sve uključene.

Metodologija istraživanja

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati roditelje/skrbnike i odgojitelja njihova iskustva i izazove u odgojno-obrazovnoj ustanovi u vrijeme pandemije. Za potrebe istraživanja konstruiran je Upitnik o iskustvima i izazovima partnerske suradnje odgojitelja i roditelja u vrijeme izvanrednih životnih okolnosti izazvanih pandemijom bolesti COVID-19 koji je proveden u skupini vrtićke dobi. Upitnik je ispunilo 15 roditelja i 1 odgojitelj. Upitnik je usmjeren na ispitivanje mogućih izazova i iskustava roditelja i odgojitelja vezanih uz odgojno – obrazovni rad u vrijeme pandemije.

Upitnik za roditelje

Upitnik namijenjen roditeljima sastojao se od dva dijela. Prvi dio odnosio se na pitanja o epidemiološkim mjerama i samoj bolesti COVID-19, a drugi dio na zadovoljstvo roditelja radom vrtića tijekom pandemije. Upitnik su većinom ispunjavale osobe ženskog spola (66.7%), u dobi od 30 do 49 godina. Od svih ispitanih 46.7% osoba ima najmanju završenu razinu obrazovanja

srednju školu, a 13.3% završen preddiplomski i diplomski studij. Na pitanje o broju samoizolacija i nepohađanja vrtića radi zaraze COVID – 19 virusom, rezultati su pokazali da je jedno dijete u kontinuitetu pohađalo vrtić, a 60% ispitanih izjavilo je da je njihovom djetetu bio onemogućeno pohađanje vrtića radi tri ili više samoizolacija. Rezultati upitnika pokazali su da je 60% ispitanika izjavilo da njihovo dijete nije pohađalo vrtić radi izolacije zbog zaraze virusom COVID – 19. Od ukupnog broja ispitanih, 26.7% izjavilo je da njihovo dijete nije bolovalo od zaraze virusom. U dijelu upitnika u kojem su roditelji iskazivali mišljenje o izazovima pohađanja vrtića za vrijeme pandemije, utvrđeno je da 86.7% roditelja smatra da im je bilo izazovno voditi dijete u vrtić kroz dvije pandemijske godine. Od ukupnog broja ispitanih 53.3% izjavilo je da su odlazili na individualne informacije nekoliko puta godišnje, dok je 6.7% ispitanika izjavilo da su prisustvovali individualnim informacijama nekoliko puta mjesečno. Drugi dio anketnih pitanja roditeljima odnosi se na zadovoljstvo roditelja vrtićem. Na pitanje roditeljima ako osjećaju istu povezanost s matičnim odgojiteljima, 40% ispitanika izjavilo je da djelomično osjećaju povezanost, 26.7% izjavilo je da djelomično ne osjećaju povezanost, a 13.3% da u potpunosti osjećaju povezanost. Rezultati su pokazali da postoji promjena odnosa između matičnog odgojitelja i roditelja u vrijeme pandemije. Ispitivanjem odnosa vrtića i roditelja u vrijeme pandemije, utvrđeno je da 20% ispitanika smatra da u potpunosti ne postoji povezanost, 20% ispitanika smatra da djelomično postoji povezanost, a 26.7% ispitanika ne može procijeniti postoji li povezanost s vrtićem kao i prije pandemije. Na anketno pitanje je li pandemija roditelje učinila pasivnim ili aktivnim, rezultati pokazuju da 53.3% ispitanika smatra da nije bilo promjene, dok 33.3% smatra da je pandemija potaknula na aktivnije druženje sa djecom, a 13.3% iskazalo je da su značajno aktivniji sa djecom. Nadalje, rezultati su pokazali da je 40% ispitanika djelomično zadovoljno aktivnošću matičnih odgojitelja, 40% je u potpunosti zadovoljno, a 6.7% djelomično je nezadovoljno aktivnošću. Upitnikom je ispitivana i komunikacija roditelja i vrtića. Rezultati su pokazali da 40% ispitanika djelomično smatra da je uporaba informacijsko – komunikacijske tehnologije zahtjevna u prenošenju informacija, a 26.7% smatra da nije zahtjevna. Mišljenje da je komunikacija između odgojitelja i roditelja u vrijeme pandemije otežano, iskazalo je 60% ispitanika. Što se tiče procjene roditelja o zadovoljstvu vlastite djece radom odgojitelja, 60% ispitanika smatra da djeca ne iskazuju mišljenje o zadovoljstvu radom odgojitelja, a 26.7% smatra da su njihova djeca zadovoljna radom odgojitelja. Posljednje pitanje bilo je otvorenog tipa u kojem su roditelji mogli iskazati svoje mišljenje te dati prijedloge za poboljšanje rada. Roditelji su naveli da žele bolju komunikaciju između odgojitelja i roditelja, mogućnost ulaska u vrtić, manje izmjena odgojitelja i promjena sobe dnevnog boravka. Također, roditelji su naveli da su zadovoljni radom odgojitelja i vrtića koji se odvijaju u skladu s epidemiološkim mjerama.

Upitnik za odgojitelja

Upitnik za odgojitelja sastojao se od pitanja vezanih uz odnos odgojitelja prema vrtiću te odnos odgojitelja i roditelja. Rezultati su pokazali da odgojitelj ne može procijeniti hoće li životna situacija i navike biti iste poslije pandemije kao prije pandemije. Odgojitelj izražava zadovoljstvo suradnjom s djecom. Odgojitelj ne može procijeniti jesu li učestale samoizolacije utjecale na ponašanje djece. Što se tiče suradnje s roditeljima, rezultati su pokazali da odgojitelj smatra da postoji jednaka povezanost s roditeljima i prije i za vrijeme pandemije, ali isto tako smatra da je nemogućnost komunikacije uživo (roditeljski sastanci, individualne informacije) utjecao na odnos sa roditeljima. Prema dobivenim rezultatima utvrđeno je da odgojitelj ne smatra da je pandemija mogući krivac pasivnosti u radu s djecom, već iskazuje zadovoljstvo s provedenim aktivnostima u radu s djecom. Izazove u komunikaciji stvara uporaba informacijsko – komunikacijske tehnologije, ali s druge strane za odgojitelja je olakšan pristup stručnim usavršavanjima koja se odvijaju online. Ispitani odgojitelj smatra da su najčešći izazovi u svakodnevnom radu/suradnji s roditeljima u vrijeme pandemije nemogućnost svakodnevnog prenošenja i primanja informacija, nemogućnost održavanja radionica, nemogućnost održavanja informacija i roditeljskih sastanaka uživo te nemogućnosti korištenja raznih poticaja i suradnje s drugim odgojnim skupinama. Ispitani odgojitelj naveo je kao prednost u pandemiji dječju mogućnost privikavanja na razne uvjete.

Zaključak

Cilj ovog stručnog rada bio je ispitati iskustva i izazove roditelja i odgojitelja u vrijeme epidemije. Rezultati provedenog istraživanja pokazali su nezadovoljstvo roditelja otežanom komunikacijom s

odgojiteljem i izmjenama odgojitelja radi propisanih samoizolacija i bolesti. S druge strane, odgojitelju je bio izazovan rad s djecom zbog nemogućnosti korištenja materijala i druženja s djecom drugih odgojno – obrazovnih skupina. Unatoč poteškoćama u odgojno – obrazovnom radu, vidljiva je prilagodba svih dionika i težnja unapređenju odgojno – obrazovnog rada.

Literatura

- HZJZ (2022). Upute za sprječavanje i suzbijanje epidemije COVID-19 vezano za rad predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola. Preuzeto 1. srpnja 2022. s <https://www.hzjz.hr/sluzba-epidemiologija-zarazne-bolesti/koronavirus-najnovije-preporuke/>
- Ljubetić, M. (2014). Od suradnje do partnerstva obitelji, odgojno – obrazovne ustanove i zajednice. Zagreb: Element
- Mavračić Miković, I. (2019). Stavovi roditelja i odgojitelja o oblicima suradnje i partnerstva u dječjem vrtiću. *Didaskalos*, 3 (3), 69 – 81.
- Milanović, M. (2014). *Pomozimo im rasti: priručnik za partnerstvo odgojitelja i roditelja*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga
- Miljak, A. (1995). Mjesto i uloga roditelja u (suvremenoj) humanističkoj koncepciji predškolskog odgoja. *Društvena istraživanja*, 4 (18), 601 – 612.
- Petrović – Sočo, B. (1995). Ispitivanje stavova roditelja o suradnji s dječjim vrtićem. *Društvena istraživanja*, 4 (4 – 5), 613 – 625.
- Stevanović, M. (2003). *Predškolska pedagogija*. Rijeka: Andromeda d.o.o.

Maja Domazet, Dječji vrtić Maslačak Zaprešić, Hrvatska

E-pošta: domazet.maja@gmail.com

Nataša Perjan, Dječji vrtić Maslačak Zaprešić, Hrvatska

E-pošta: natasa.perjan@gmail.com

IZAZOVI U ODRŽAVANJU KOMUNIKACIJE VRTIĆ-DIJETE-RODITELJ TIJEKOM PANDEMIJE I KARANTENE

Sažetak: Profesionalna je obaveza svakog odgojitelja u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja stvaranje kvalitetnog odnosa na relaciji obitelj-vrtić. Razumijevajući pojmove suradnje i partnerstva, odgojitelj svakodnevno, u raznolikim kontekstualnim uvjetima, gradi i razvija odnos s djetetom i obitelji kako bi se osigurala dobrobit djeteta. Iako su studije utjecaja pandemije bolesti COVID-19 još uvijek nepotpune, jasno je da je sustav odgoja i obrazovanja jako pogođeno područje. Pojačani strah, neizvjesnost, napetost, stres, socijalna izoliranost, osamljenost i briga negativno utječu na razvoj djeteta, ali uložnim trudom, voljom i prilagodbom odgojitelja i roditelja može se smanjiti razina nepovoljnog utjecaja ovih čimbenika. Odgojitelji preuzimaju nove uloge i nadograđuju kompetencije kako bi se uspješno nosili s izazovima i spremno se prilagodili izmijenjenim i novim potrebama djeteta. Ovaj rad pokazuje uspješan primjer održavanja komunikacije odgojitelja s djecom i roditeljima tijekom karantene uzrokovane pandemijom.

Ključne riječi: pandemija, utjecaj pandemije, prilagodba, komunikacijski izazovi

CHALLENGES IN MAINTAINING KINDERGARTEN-CHILD-PARENT COMMUNICATION DURING PANDEMICS AND QUARANTINE

Abstract: The professional obligation of every educator in early and preschool education institutions is to create a quality relationship between family and kindergarten. Understanding the concepts of cooperation and partnership, the educator builds and develops a relationship with the child and family every day, in diverse contextual conditions, in order to ensure the child's well-being. Although studies of the impact of the COVID-19 disease pandemic are still incomplete, it is clear that the education system is a very affected area. Increased fear, uncertainty, tension, stress, social isolation, loneliness and anxiety have negative effect on child development, but effort, willingness and adaptation of educators and parents, can reduce the level of negative impact of these factors. Educators take on new roles and upgrade their competencies in order to successfully respond to new challenges and readily adapt to the changed and new needs of the child. This paper shows a successful example of maintaining communication between educators, children and parents during the quarantine caused by the pandemic.

Keywords: pandemic, impact of the pandemic, adaptation, communication challenges

Uvod

Uključivanje djeteta u institucionalni rani odgoj i obrazovanje predstavlja veliku promjenu u životu djeteta i njegove obitelji. Situacija u kojoj se dijete prvi put odvaja iz obiteljskog okruženja i dolazi u novo socijalno okruženje vrlo je stresna djetetu, ali i roditelju. Promjena u okolini može predstavljati značajan izvor stresa i remetiti dinamičku psihosocijalnu ravnotežu pojedinca, a proces povratka u ravnotežu iziskuje dulji vremenski period (Bujišić, 2005). Upravo je ovdje ključna uloga odraslih, odgojitelja i roditelja. Odgojitelj pruža podršku obitelji, djetetu i roditeljima te im pomaže u svladavanju stresne situacije. Istovremeno pomaže djetetu da što lakše prebrodi prijelazno razdoblje i period prilagodbe. Odgojitelj će svojim znanjima, kompetencijama i profesionalnošću doprinijeti umanjivanju adaptivnih poteškoća te podržavajuće djelovati kako bi umanjio posljedice stresa i ubrzao povratak u ravnotežu. Težnja odgojitelja da početak suradnje s novim roditeljima postavi na čvrste temelje ključna je za buduću izgradnju partnerstva. Jurčević Lozančić (2011) navodi kako se majke lakše nose s tjeskobom izazvanom odvajanjem od djeteta ako su zadovoljne kvalitetom skrbi svoje djece te imaju manji osjećaj krivnje vezan uz ostavljanje djeteta u vrtiću. Sukladno s tim, čvrsta motiviranost za suradnju javlja se s obje strane i taj trenutak je potrebno iskoristiti kako bi se odnosi kvalitetno razvijali. U takvim kvalitetno izgrađenim odnosima zadovoljit će se preduvjeti za stvaranje jedinstvenog odgojnog utjecaja na dijete (Jurčević Lozančić, 2011).

Iz perspektive ovog rada, nameće se dodatni izazov u prevladavanju razdoblja prilagodbe te u izgradnji odnosa s roditeljima. Taj izazov je pandemija bolesti COVID-19. U radu je opisan primjer odgojne skupine u kojoj se većina djece uspješno prilagodila na vrtić, ali daljnje napredovanje prekinuto je karantenom. Jasno je kako će se djeca morati ponovno prilagođavati na vrtić s obzirom na

duže trajanje karantene i da im specifična situacija koju pandemija uzrokuje neće ići u prilog. Naime, bolesti članova obitelji, neprirodna izoliranost od uobičajenih socijalnih kontakata i ograničenje kretanja samo su neki od stresora s kojima se dijete susreće neposredno nakon stresnog perioda prilagodbe na vrtić. Broj stresora povećan je i kod roditelja. Za razliku od svoje djece jasličke dobi roditelji razumiju zašto je do određene situacije došlo, ali svjesnost pojačava strah od zdravstvenog rizika koji ugrožava obitelj, strah od ekonomskih nestabilnosti, a ponajprije strah za vlastitu djecu. I najmlađa djeca osjećaju zabrinutost svojih roditelja što im uzrokuje određenu emocionalnu nestabilnost. Situacija je ozbiljnija ako je netko od ukućana bolestan jer je cijela obitelj izbačena iz ravnoteže (Bujišić, 2005). Autorica navodi da su djetetovi osjećaji uslijed bolesti ukućana različiti, no uglavnom prevladavaju strah i napetost.

Sve ove spoznaje zahtijevaju i prilagodbu odgojitelja. Odgojitelji su stručnjaci koji su prilagodili svoje djelovanje prvenstveno kako bi pomogli roditeljima i djeci u funkcioniranju kroz specifično okruženje u specifičnom vremenu. Potiču komunikaciju kako bi pokušali stvoriti povoljnije okruženje. Na taj način odgojitelji poštivaju jedno od temeljnih načela Nacionalnoga kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, a to je osiguravanje kontinuiteta u odgoju i obrazovanju kao i načelo fleksibilnosti. (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014). Poštivanjem navedenih načela i prilagođavanjem izmijenjenim okolnostima i specifičnoj situaciji, odgojitelji osiguravaju i pravo djeteta na odgoj i obrazovanje bez obzira na karantenu i privremenu obustavu rada vrtića. Prema tome, prva zadaća odgojitelja nakon proglašavanja karantene bila je uspostaviti komunikaciju s roditeljima i djecom. Nadalje, potrebno je bilo osmisliti sadržaje koji bi održavali komunikaciju, a koji su dobno i razvojno primjereni te koji bi potaknuli nastavak suradnje. Jedini način komunikacije u vrijeme karantene bila je online komunikacija pa su se odgojitelji dodatno prilagođavali i educirali razvijajući svoje digitalne kompetencije i otkrivajući nove oblike komunikacije. Dodatna motivacija odgojiteljima bilo je održavanje komunikacije s djecom i roditeljima kako bi se izbjegle ponovne teškoće prilagodbe u što većoj mjeri. Primarni cilj bio je ostati dijelom djetetovog života kako bi se i dalje održala emocionalna veza koja je stvorena između djece i odgojitelja te roditelja i odgojitelja. Taj poticaj prihvatili su i roditelji.

Primjer iz prakse u održavanju komunikacije tijekom karantene

U ovom dijelu rada prikazan je primjer održavanja komunikacije na relaciji odgojitelji-dijete-roditelji za vrijeme karantene uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19. Primjer se odnosi na jasličku skupinu koja je u godini proglašenja karantene prvi puta u doticaju s ustanovom ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Također, većini roditelja ovo je prvo dijete u vrtiću, a dob djece je od 1,1 – 2, 1 godina. U skupini rade dva odgojitelja. Prilagodba na vrtić tekla je uredno kod većine djece, petero djece imalo je umjerenu do težu prilagodbu dok je jedno dijete identificirano kao dijete s teškoćama u razvoju. U ožujku, nakon relativno svladane prilagodbe, vrtić je zatvoren, odnosno proglašena je karantena. Nakon perioda apsolutne karantene uslijedilo je otvaranje vrtića, ali uz stroge epidemiološke mjere koje su također stvarale specifičnu i neprirodnu atmosferu u vrtiću (određeni broj djece po skupinama, izoliranost skupina, ograničeno kretanje roditelja i sl.). Dakle, u periodu karantene odgojiteljima je primarni cilj bio održavanje komunikacije s djecom i roditeljima kako bi se održao kontakt i veza stvorena između djece i odgojitelja. Biti i dalje dijelom djetetovog života značilo je umanjiti stresnost povratka u vrtić i spriječiti ponovnu prilagodbu. Bilo je sasvim izvjesno da će povratak biti stresan zbog vremena izbjivanja djece te zbog posebne organizacije rada uzrokovane epidemiološkim mjerama.

Izazovi koje su odgojitelji skupine trebali svladati su: umanjivanje utjecaja karantene na prilagođenu djecu, sprječavanje ponovne prilagodbe i umanjivanje teškoća ponovne prilagodbe, održavanje uspostavljenih dobrih odnosa s roditeljima, održavanje komunikacije s djecom i roditeljima te profesionalno djelovanje. Dodatna pitanja na koje je bilo potrebno odgovoriti su: Kako uključiti dijete u drugoj godini života u online komunikaciju? Kako održavati stvorenu vezu s djetetom na daljinu? Kako zainteresirati djecu? Kako motivirati roditelje? Odgovor na većinu pitanja teoretski je bio jasan - posredstvom roditelja. No, dodatan izazov i odgojiteljima i roditeljima bila je specifičnost nove situacije koja je zbog pojačanog straha i neizvjesnosti utjecala na motivaciju sudionika.

Prvi korak za odgojitelje bio je odabir načina komunikacije koji će najbolje odgovarati i roditeljima i odgojiteljima te pritom biti najjednostavniji za prenošenje sadržaja djeci. S obzirom da su svi roditelji pristali (pisani pristanak) na komunikaciju putem e-maila i WhatsAppa, odgojitelji nisu željeli mijenjati način komunikacije kako bi se svi roditelji osjećali sigurno i kompetentno komunicirati. No,

nakon nekog vremena komunikacija e-mailom svedena je na minimum. Iako je ovaj način komunikacije bio prvi odabrani, vrlo brzo uočeno je kako izostaju odgovori roditelja te kako se neki roditelji teže snalaze u komunikaciji putem elektroničke pošte. Kroz odgovore nije bilo komunikacije među roditeljima, a odgovori koji su i dolazili bili su šturi i službeni, kratki i samo „odrađeni“. Također, putem e-poruka ne vide se, ne čuju i „ne osjećaju“ reakcije djece i roditelja na poticaje, sadržaje i aktivnosti koje šalju odgojitelji. Vrlo brzo komunikacija je prešla na WhatsApp. Odgojitelji su odmah primijetili brže, brojnije i opširnije odgovore roditelja. Potaknula se i komunikacija između roditelja. S obzirom na različita iskustva korištenja WhatsApp grupa među odgojiteljima, odgojitelji ove skupine doskočili su negativnim iskustvima drugih skupina jasnim uvođenjem pravila grupe. U kreiranju pravila grupe sudjelovali su i roditelji na poticaj odgojitelja. Pravila su se odnosila na vrijeme komuniciranja, sadržaj komunikacije te privatnost. Sadržaj komunikacije unutar grupe odnosio se isključivo na zajedničke potrebe i interese skupine, a individualna komunikacija roditelja s odgojiteljem odvijala se izvan grupe. Također, članstvo u grupi bilo je dobrovoljno s naglašenom mogućnosti izlaska iz grupe u svakom trenutku. Valja naglasiti kako pravila nisu bila prekršena, nitko nije napustio grupu niti na bilo koji način prekršio pravila ili izazvao lošu atmosferu unutar grupe. Razina poštovanja bila je stalno prisutna. Dakle, za razliku od komunikacije putem elektroničke pošte, ovaj način komunikacije bio je naizmjeničan, roditelji su se više uključivali, a nakon upita, zadatka ili obavijesti međusobno su komunicirali, komentirali, iznosili mišljenja te se međusobno podržavali. U ovakvom obliku komunikacije izazov za odgojitelje je ostati profesionalan izmjenom formalne i neformalne komunikacije. Formalna komunikacija uključivala je razne obavijesti vrtića, osnivača vrtića i ostalih službenih tijela Grada Zaprešića i Republike Hrvatske (epidemiološke službe, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Odluke o otvaranju i zatvaranju vrtića, organizacija dežurstava i sl.). Također, odgojitelji su pripremali za roditelje edukativne letke i materijale (Nošenje sa stresom, Kako djeci objasniti karantenu, Epidemija i vrtić i sl.) te su pravovremeno prenosili sve dostupne informacije i odgovarali na nedoumice. Dakle, formalni oblik komunikacije uključivao je pravovremeni prijenos informacija i edukativne materijale za pružanje pomoći u specifičnim situacijama. Neformalni oblici komunikacije omogućili su stvaranje opuštene atmosfere unutar grupe i poticanje svih roditelja na uključivanje i međusobno upoznavanje te su služili kao motivacija i priprema za nove digitalne oblike materijala. Primjer neformalne komunikacije je izrada avatara pomoću aplikacije. Odgojitelji su svoje avatare također podijelili uz upute za rad s aplikacijom. Na ovaj način roditelji su pružili individualni doprinos te razmjenom potaknuli komunikaciju i ugodnu atmosferu. Sljedeći primjer takve neformalne komunikacije je igra „Pogodi film“. Cilj igre bio je pogoditi film na temelju ponuđene emoji sličice. Ova igra bila je svojevrsna prekretnica komunikacije među roditeljima. Na zabavan i duhovit način uključili su se svi roditelji. Potaknuti su i oni koji su se rijetko uključivali. To je posebno važno jer su upravo ti roditelji primali najveću podršku kada su prolazili jako stresan i težak period uzrokovan pandemijom i potresom koji je istovremeno pogodio šire područje Zagreba. Naredni odabir zadataka bio je formalno-neformalne prirode. Naime, roditelji su upoznati s aplikacijom za snimanje glasa i aplikacijom za skeniranje. Na taj način omogućena je brža i lakša razmjena radova. Roditelji su pozitivno reagirali na upoznavanje novih digitalnih alata, a ispunjavanje zadataka s djecom činilo ih je ispunjenima i radosnima. Rado su razmjenjivali fotografije, videozapise, audio snimke, likovne i kreativne uratke svoje djece koristeći nove digitalne alate. Odgojitelji su se također javljali glasovnim porukama, fotografijama i videozapisima sa svojim uradcima kako bi bili bliži djeci. Izbor aktivnosti i zadataka za djecu bili su promišljeni, dobno primjereni i poticajni, a roditelji su dobivali sugestije odgojitelja kako ih provesti. Komunikacija unutar grupe bila je sve bogatija i toplija, prožeta kreativnošću i ugodnim osjećajima. Osobita bliskost osjetila se prilikom čestitanja rođendana i blagdana kada su djeci i odgojiteljima stizale video, foto i audio čestitke. Svaki produkt se sa svrhom čuvao. Naime, radovi koje su izradili djeca i roditelji iskorišteni su za obogaćivanje prostornog i materijalnog konteksta vrtića kako bi se stvorila veza vrtića i obitelji.

Zaključak

Osvrtom na postavljene izazove mogu se definirati i određeni ishodi. Naime, zanimljivim i interaktivnim sadržajem umanjio se svakodnevni strah, stres i napetost čemu svjedoči komunikacija s roditeljima. Razmjenom foto, video i audio materijala djecu i roditelje se podsjećalo da su dio zajednice gdje su prihvaćeni i gdje imaju podršku. Poticanjem komunikacije nadvladao se osjećaj socijalne isključenosti. Nadalje, odgojitelji su prije razdoblja karantene stvorili vezu s roditeljima i djecom

koja se zasnivala na poštovanju i povjerenju. Bilo je nužno vezu održati na daljinu kako bi se izbjegla ponovna gradnja već uspostavljenog odnosa. U odabiru formalnog i neformalnog sadržaja odgojitelji su se vodili profesionalnošću, s odmjerenom dozom humorističnog ili zabavnog sadržaja. Održavanjem stalne komunikacije i prisutnosti izbjegavao se duži mentalni odmak od vrtičke sredine, a stalna angažiranost oko zadataka osigurala je fizički opipljivu vezu s vrtićem i odgojiteljima. Sve to doprinijelo je izostanku vidljivih posljedica loših čimbenika, a to je dokaz da su odgojitelji i roditelji zajedničkim naporom uspješno svladali nametnute izazove.

Literatura

Bujišić, G. (2005). *Dijete i kriza*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.

Jurčević Lozančić, A. (2011). Socijalne kompetencije i rani odgoj. U D. Maleš (ur.), *Nove paradigme ranoga odgoja* (str. 153-176). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu-Zavod za pedagogiju.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske. (2014). Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Preuzeto s <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Obrazovanje/Predskolski//Nacionalni%20kurikulum%20za%20rani%20i%20predskolski%20odgoj%20i%20obrazovanje%20NN%2005-2015.pdf>

Sandra Lacić, OŠ Brodarica, Šibenik, Hrvatska

E-pošta: sandra.lacic@skole.hr

Višnja Šuperba, OŠ Brodarica, Šibenik

E-pošta: visnja.superba@skole.hr

ISKUSTVA I IZAZOVI ODGOJA I OBRAZOVANJA TIJEKOM PANDEMIJE – UŽIVO ILI ONLINE?

Sažetak: Pandemija COVID-a utjecala je na sve sfere života, promijenila nam je navike i stil života. U skladu s izazovima „novog normalnog“ usvajali smo nove vještine i ponašanja. Početkom pandemije u školama smo s klasične nastave u učionici u kratkom roku prešli na nastavu u online okruženju. Učenici i učitelji su se vrlo brzo prilagodili zahtjevima koji su se javili promjenom radne sredine, korištenje digitalnih alata postaje dio svakodnevnog rada. Učitelji za rad biraju digitalne alate koji su učenicima poznati i na taj način pozornost usmjeravaju na ostvarivanje kurikulumskih ishoda. Iskustva koja smo stekli tijekom tog perioda primjenjujemo u sljedećoj školskoj godini kako bi odgojno-obrazovni proces bio što učinkovitiji. Učenici i učitelji vrlo lako prelaze s tradicionalnog rada u učionici u online okruženje. Nastava u školama je organizirana u skladu s trenutnom pandemijom COVID-a kombiniranjem nastave u učionici i nastave u online okruženju.

Ključne riječi: pandemija, kombiniranje nastave u učionici i online nastave

EXPERIENCES AND CHALLENGES OF UPBRINGING AND EDUCATION DURING A PANDEMIC – LIVE OR ONLINE?

Abstract: The COVID pandemic has affected all spheres of life, it has changed our habits and lifestyle. In accordance with the challenges of the "new normal", we adopted new skills and behaviors. At the beginning of the pandemic in schools, we quickly switched from live classes in the classroom to classes in an online environment. Students and teachers have adapted very quickly to the demands that have arisen due to the change in our working environment, the use of digital tools is becoming part of everyday work. Teachers choose digital tools for work that are familiar to students and thus focus attention on the achievement of curriculum outcomes. We apply the experiences we gained during that period in the next school year in order to make the educational process as effective as possible. Students and teachers easily transition from traditional classroom work to an online environment. Classes in schools are organized in accordance with the current COVID pandemic by combining classes in the classroom and classes in an online environment.

Keywords: pandemic, combining classroom teaching and online teaching

Uvod

U uvjetima proglašene epidemije na području Republike Hrvatske, Vlada Republike Hrvatske je 13. ožujka obustavila rad u osnovnim školama, a škole obvezala da svoju nastavu prebace u online okruženje. Tijekom sljedeća tri mjeseca učenici i učitelji sudjelovali su u nastavi na daljinu koristeći se dostupnim digitalnim alatima i platformama za komunikaciju i virtualnim učionicama, kako bi se nastavni proces odvijao do kraja nastavne godine, a učenici bili ocijenjeni. Sljedeće školske godine dio učenika je pratio nastavu u učionici, a dio učenika je pratio nastavu od doma. Učitelji su kreirali nastavne aktivnosti i učenicima isporučivali potrebne materijale i vježbe koristeći njima poznate digitalne alate. Učenici koji su doma upute za rad dobivali su putem MS Teams platforme koju je naša škola koristila za online rad u realnom vremenu. Bez obzira na preporuke Ministarstva, upute i smjernice, ključna je bila podrška i suradnja svih dionika ovog procesa. Kako bi se odgojno-obrazovni rad usmjeravao i unapređivao provedeno je ispitivanje o provedbi nastave na daljinu i usporedba s hibridnim oblikom nastave. Rezultati ispitivanja koristit će se u svrhu podizanja kvalitete odgojno-obrazovnog rada u online i standardnim uvjetima rada.

Predmet i cilj istraživanja

Provedenim upitnikom istražile smo mišljenje učenika. Analiza dobivenih rezultata dala nam je odgovore na istraživačka pitanja.

1. Koje su prednosti, a koji su nedostaci kombinirane nastave u učionici i nastave u online okruženju?
2. Koliko su učenici zadovoljni usvojenosti sadržaja koji su im prezentirani na takav način?
3. Kakvi su im rezultati vrednovanja?
4. Koje aktivnosti naučene u pandemijskom vremenu tijekom online nastave primjenjuju i u post-COVID eri?

5. Hoće li uvedene promjene trajno ostati kao dio komunikacije između učenika i nastavnika i u vremenima lišenim pandemije?

Metode istraživanja

Istraživanje su provodile predmetne učiteljice Višnja Šuperba (matematika i fizika) i Sandra Lacić (biologija i kemija) iz Osnovne škole Brodarica u Šibeniku. Istraživanje se provodilo tijekom svibnja 2022. godine. Istraživanje je provedeno među 157 učenika od 5 do 8. razreda OŠ Brodarica. Za ispitivanje je korišten anketni upitnik izrađen u alatu Google Forms (Obrasci). 22 su pitanja, višestrukog su izbora i otvorenoga tipa. Na pitanja su ispitanici odgovarali označavanjem jednoga ili više odgovora ili upisivanjem odgovora otvorenog tipa. Anketa je anonimna, izvor podataka su osobni iskazi i mišljenja ispitanika na postavljena pitanja. Alat automatski obrađuje odgovore. Nakon provedenog anketiranja, rezultati su analizirani, a odgovori su grafički prikazani.

Rezultati i rasprava

Ispitanici su učenici od 5. do 8. razreda, njih 157. Od ukupnog broja ispitanika najveći broj učenika su učenici šestog razreda (56 učenika, 35.7%), zatim sedmog razreda (41 učenik, 26.1%), petog razreda (39 učenika, 24.8%) i osmog (21 učenik, 13.4%). Djevojčica je 81 (52%), a dječaka 76 (48%). Odličnim uspjehom je prethodni razred završilo 65 (41.4%) učenika, vrlo dobrim 76 (48.4%) učenika, dobrim 14 (8.9%) učenika i dovoljnim 2 (1.3%) učenika. S obzirom na uzrast učenika i brz prijelaz iz učionice u online okruženje zanimalo nas je kakvo je iskustvo ispitanika s provedbom nastave na daljinu u prošloj školskoj godini. Najveći broj ispitanika je imao pozitivno iskustvo s provedbom nastave na daljinu, a manji broj je imao negativno iskustvo, svega njih 6 (3.8%) iz čega možemo zaključiti da su se učenici vrlo brzo prilagodili provedbi nastave u novim uvjetima (slika 1.).

Slika 1. Iskustvo s nastavom na daljinu.

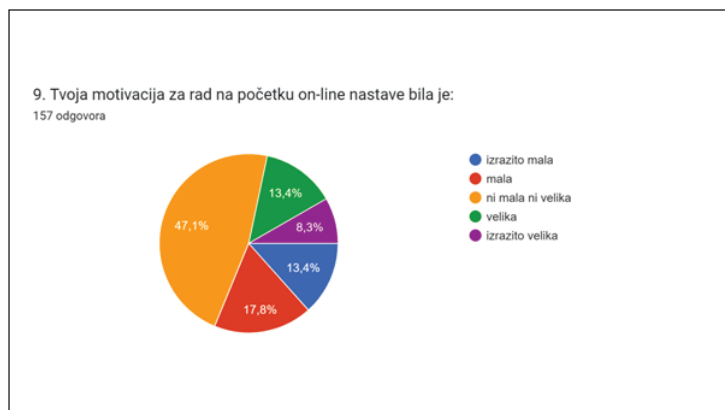
Slika 2. pokazuje da većina ispitanika nije imala većih poteškoća prilikom praćenja nastave na daljinu (57 učenika). 46 ispitanika smatra da im je praćenje nastave na daljinu bilo srednje teško, a njih 26 da im je bilo teško. Teškoće u praćenju nastave na daljinu najčešće su uzrokovane lošom internetskom vezom i nedostatkom digitalnih kompetencija.

Slika 2. Procjena težine praćenja nastave na daljinu

Na pitanje koliko sati su dnevno trošili na izvršavanje školskih obaveza tijekom provedbe nastave na daljinu ispitanici su davali različite odgovore koji variraju od toga da uopće nisu izvršavali svoje obveze do toga da su dnevno učili 2 ili više sati što je u skladu s izvršavanjem obaveza pojedinaca i pri klasičnoj nastavi.

Usporedbom vremena koje im oduzima nastava na daljinu s vremenom koje im je potrebno za klasičnu nastavu 51% ispitanika smatra da im nastava na daljinu oduzima više vremena, njih 30.3% podjednako, a 18.7% ispitanika smatra da im oduzima manje vremena.

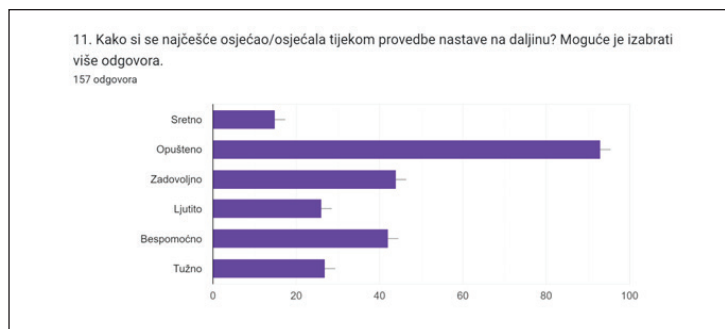
Slika 3. Motivacija za rad na početku online nastave

Slika 4. Ocjenjivanje u nastavi na daljinu

Slika 3. prikazuje motivaciju za rad na početku online nastave. Motivacija je bila izrazito velika za 8.3% ispitanika, izrazito mala za 13.4% ispitanika, a najveći broj ispitanika 47.1% smatra da im motivacija nije bila ni velika ni mala što možemo objasniti time što nisu znali što ih čeka, na koji način će se provoditi i koliko će dugo trajati.

Tijekom nastave na daljinu provedena su vrednovanja i učenici su bili ocjenjivani. 38% učenika je bilo zabrinuto prilikom ocjenjivanja, a 19.1% učenika nije uopće bilo zabrinuto provedbom vrednovanja i ocjenjivanjem u online okruženju (slika 4.).

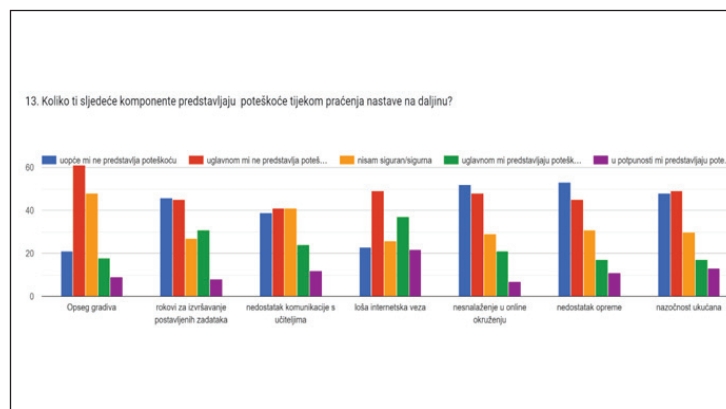
Slika 5. Osjećaji tijekom provedbe nastave na daljinu

Iznimno je važno pokazati razumijevanje za teškoće na koje učenici mogu naići prilikom praćenja nastave na daljinu i osjećaje koje kod njih može prouzročiti. Na 5. slici se vidi da je veći broj naših ispitanika imao pozitivne osjećaje, najveći broj njih se osjećao opušteno (93 učenika, 59.2%) i zadovoljno (44 učenika, 28%), sretno je bilo 15 ispitanika (9.6%). Manji broj njih se osjećao tužno i ljutito, bespomoćna su bila 42 ispitanika (26.8%).

S obzirom na specifičnost odvijanja nastave nužno je učenicima osigurati savjetodavnu pomoć. Na upit imaju li učenici učitelje s kojima mogu podijeliti svoje brige i probleme 77% ispitanika smatra da ima jednog ili više učitelja koji su im na raspolaganju. Ostali smatraju da se ne mogu nikome obratiti (slika 6.).

Slika 6. Učitelji s kojima mogu razgovarati

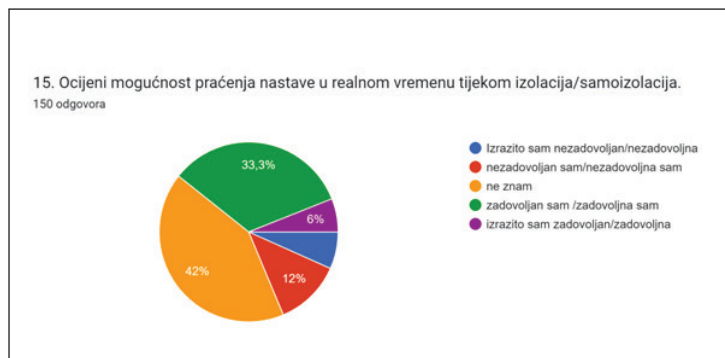
Slika 7. Poteškoće tijekom praćenja nastave na daljinu

Na slici 7. prikazane su poteškoće tijekom praćenja nastave na daljinu. Najviše poteškoća tijekom praćenja nastave na daljinu učenici su imali s lošom internetskom vezom, opsegom gradiva, nedostatkom opreme i nedostatkom komunikacije s učiteljima, dok su snalaženje u online okruženju i nazočnost ukućana predstavljali poteškoće manjem broju učenika. Tijekom školske godine 2021./2022. 75.8% ispitanika je bilo u izolaciji /samoizolaciji te je ovisno i tome provelo određeni broj dana prateći nastavu od doma (slika 8.). Najveći broj dana je 50, a najmanji 1 dan.

Slika 8. Izolacija/samoizolacija

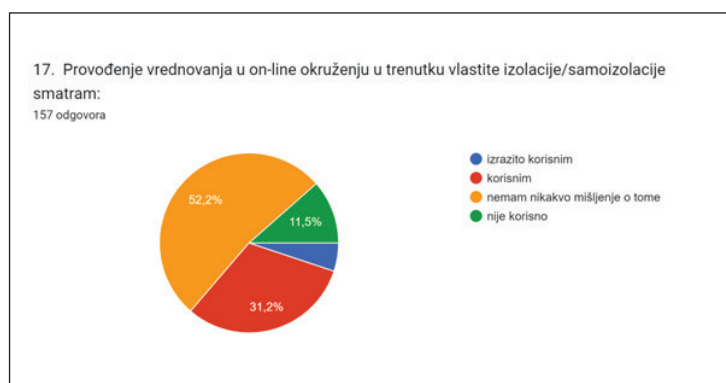

Slika 9. Praćenja nastave u realnom vremenu tijekom izolacije/ samoizolacije

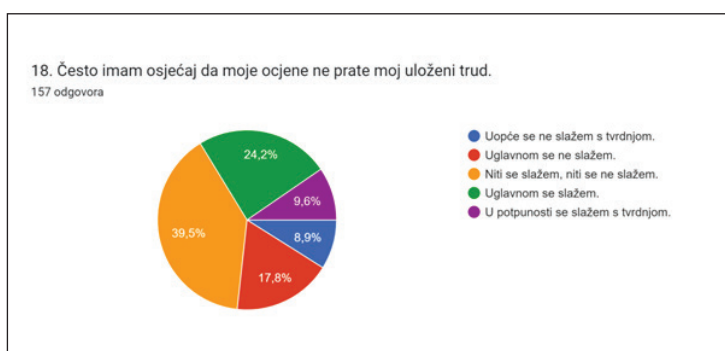
Na slici 9. vidimo da je s mogućnošću praćenja nastave u realnom vremenu zadovoljno je 39.3% učenika, dok 18.7% učenika smatra da im ta mogućnost nije niti potrebna.

Kao prednost mogućnosti praćenja nastave u realnom vremenu od doma u periodu izolacije/samoizolacije naveli su: ne propuštaju satove, ne zaostaju s gradivom, vide se s vršnjacima, ne gube vrijeme na put, mogu doručkovati... Kao nedostatke naveli su: nedostaju im prijatelji, nije izravan kontakt, prijatelji i učitelji su s druge strane ekrana, ne da im se, nije isto kao kad nastavu pratiš u školi, zašto bolesni trebaju pratiti nastavu...

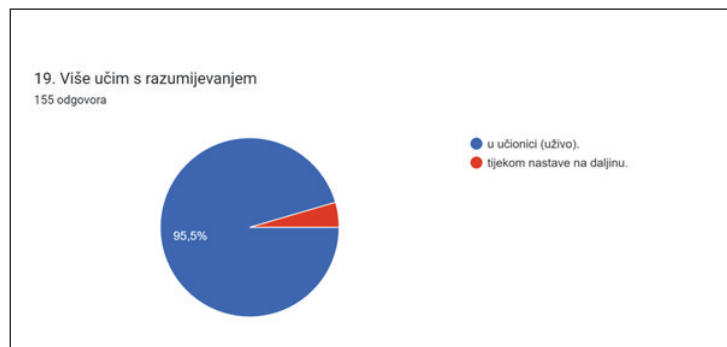

Slika 10. Vrednovanje u online okruženju tijekom izolacije/ samoizolacije

Vrednovanje i ocjenjivanje u trenutku izolacije/samoizolacije smatra korisnim 36.3% ispitanika, dok 11.5% vrednovanje u tom slučaju ne nalazi korisnim (slika 10.).

Slika 11. Ocjene i uloženi trud

Slika 12. Učenje s razumijevanjem (uvidi)

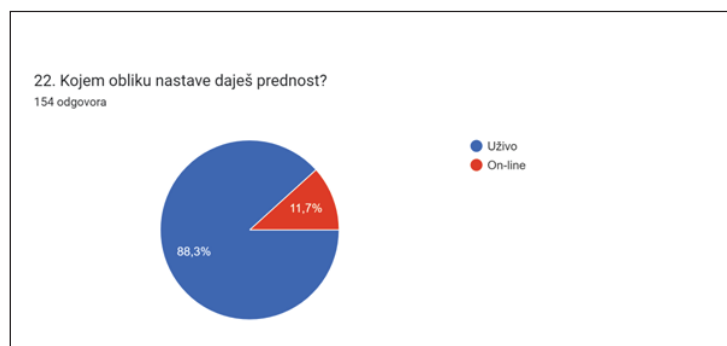
Pri ocjenjivanju 33.8% učenika smatra da ocjene ne prate njihov uloženi trud dok 26.7% smatra da su ocjene primjerene i u skladu s njihovim trudom (slika 11.).

95.5% učenika smatra da više uči s razumijevanjem na nastavi uživo (slika 12.).

Slika 13. Stečena znanja i kompetencije nužne za daljnje školovanje

Na slici 13. vidljivo je da većina ispitanika smatra da su im stečena znanja i kompetencije tijekom ove nastavne godine s obzirom na različitost odvijanja nastavnog procesa zadovoljavajuća i dovoljna i omogućuju im praćenje nastavnih sadržaja u daljem školovanju. Na kraju nastavne godine 30.6% učenika očekuje odličan uspjeh, njih 57.3% vrlo dobar, 10.8% dobar, a svega dva ispitanika dovoljan uspjeh. Slika 14. prikazuje da, bez obzira na sve mogućnosti koje učenicima pruža online nastava, 88.3% učenika daje prednost klasičnoj nastavi uživo.

Slika 14. Uživo ili online?

Zaključci

Nagli i neplanirani prijelaz na online nastavu uslijed pandemije Covidom-19 predstavlja velik izazov za sve sudionike odgojno-obrazovnog procesa. Prelaskom na takav oblik nastave promijenilo se okruženje života i rada učitelja, učenika i njihovih obitelji. Od poteškoća koje su navodili učenici su loša internetska veza, opseg gradiva, nedostatak opreme i nedostatkom komunikacije s učiteljima, dok su snalaženje u online okruženju i nazočnost ukućana predstavljali poteškoće manjem broju

učenika. Analizom rezultata uočeno je da velik broj učenika smatra nedostatkom online nastave izostanak izravne komunikacije s učiteljem. Iako je u online uvjetima u realnom vremenu moguće ostvariti komunikaciju s učiteljem, većina učenika tu komunikaciju ne doživljava jednaku onoj koju mogu s učiteljem ostvariti u učionici. Bez obzira na digitalnu pismenost i digitalno doba, stavovi o važnosti izravne komunikacije i održavanje nastave u školskom okruženju nisu se promijenili. Učenici su stali da je nastava uživo nezamjenjiv oblik nastave. Preopterećenost zadacima i teže razumijevanje gradiva u online okruženju predstavlja najveće poteškoće s kojima se učenici suočavaju. Upravo u ovom dijelu ima najviše prostora za poboljšanje kada je riječ o online nastavi. Nužno je razmisliti o količini i vrsti obveza koje se stavljaju pred učenike te metodama poučavanja kako bi se frustracija, nemotiviranost i percepcija neuspjeha kod učenika svela na najmanju moguću mjeru. Premda mali broj učenika navodi da su tijekom online nastave osjećali negativne emocije poput ljutnje, tuge i bespomoćnosti, o ovom problemu je nužno povesti računa i takvim učenicima osigurati savjetodavnu pomoć s ciljem jačanja psihološke otpornosti.

Iako digitalizacija sustava nameće primjenu informatičkih i digitalnih vještina, ovo ispitivanje je potvrdilo činjenicu da je nastava živi proces te da izravnu komunikaciju ništa ne može adekvatno zamijeniti. Današnje generacije odrastaju u digitalno doba, korištenje različitih uređaja je nedjeljiv dio njihova života. Uporaba digitalnih uređaja uglavnom je služila za međusobnu komunikaciju i zabavu. Uvođenjem online nastave mijenja se primarna namjena korištenja informacijsko-komunikacijske opreme što je zahtijevalo prilagodbu učenika na novonastale okolnosti. Nastava na daljinu je nedvojbeno u informatičko-digitalnom kontekstu osuvremenila nastavni proces. Činjenica jest da je naš odgojno-obrazovni proces doživio promjene i da će online nastava na neki način ostati zauvijek dio njega u onim uvjetima u kojima će olakšati usvajanje odgojno-obrazovnih ishoda predmeta i omogućiti kvalitetno praćenje nastave učenicima kada nisu u mogućnosti biti u učionici, ali ne kao isključiv oblik nastave.

Literatura

- Matijević M, (2017) Nastava i škola za net generacije. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
Matijević M, Topolovčan T (2017) Multimedijaska didaktika. Školska knjiga, Zagreb.
Brošura (2020) Koronavirus i mentalno zdravlje: psihološki aspekti, savjeti i preporuke. HPK v1.5.

ŠTO SMO NAUČILI O NASTAVI NA DALJINU U VRIJEME PANDEMIJE

Sažetak: U Osnovnoj školi Poliklinike SUVAG, u verbotonalnom razredu, stručnjaci raznih profila provode rehabilitaciju i poučavanja uz primjenu verbotonalne metode. U svim odgojnim i obrazovnim aktivnostima kod učenika razvijaju se slušanje te govorno – jezične i komunikacijske vještine koje utječu na kognitivne vještine koje pak razvijaju i šire socijalne vještine. U vrijeme pandemije bio je naročiti izazov nastaviti jednako kvalitetno provoditi sve rehabilitacijske postupke i pri tome uvažavati nove potrebe učenika i njihovih roditelja.

U izlaganju ćemo istaknuti one bitne elemente nastavnog i rehabilitacijskog procesa koji su za učenika oštećena sluha i/ili govora u pandemijskim uvjetima omogućili razvijanje aktivnog slušanja i govora, čitanja i razumijevanja pročitane teksta te razvijanje socijalnih komunikacijskih vještina. Iako su naša iskustva jednaka onima koja su pokazala da je nastava u razredu najprihvatljiviji oblik školovanja za učenike s teškoćama u razvoju, naučili smo dosta o vrijednostima nastave na daljinu koju ćemo moći primjenjivati u raznim uvjetima i nakon pandemije.

Ključne riječi: online nastava, pandemija, učenici s govorno-jezičnim teškoćama, učenici s oštećenjem sluha

WHAT WE LEARNED ABOUT DISTANCE TEACHING DURING THE PANDEMIC

Abstract: In the SUVAG Polyclinic Elementary School, in the verbotonal class, experts of various profiles conduct rehabilitation and teaching using the verbotonal method. In all educational activities, students develop listening, speech - language and communication skills that affect cognitive skills, which in turn develop and spread social skills. At the time of the pandemic, it was a special challenge to continue to carry out all rehabilitation procedures with equal quality, while respecting the new needs of students and their parents. In the presentation, we will highlight those important elements of the teaching and rehabilitation process that enabled hearing and / or speech impaired students in pandemic conditions to develop active listening and speech, reading and reading comprehension and development of social communication skills. Although our experiences are the same as those that have shown that classroom teaching is the most acceptable form of schooling for students with disabilities, we have learned a lot about the values of distance learning that we will be able to apply in a variety of conditions after the pandemic as well.

Key words: online teaching, pandemic, students with speech and language difficulties, students with hearing impairment.

Uvod

Pandemija je unijela velike promjene u načinu komunikacije u odgojno-obrazovnom sustavu. Neposredna komunikacija se u vrlo brzom vremenu prebacila u virtualni svijet. Kako je prošlo dvije godine od početka pandemije, mnogo je istraživanja provedeno na tu temu. Vidljivo je da prema online nastavi pretežno prevladavaju negativni stavovi s tendencijom da se svi odgojno-obrazovni procesi što prije vrate u razred i neposrednu komunikaciju (Cui i sur., 2020). Pokazalo se da je narušeni socijalni aspekt nastave, za učenike i učitelje predstavljao jedan od najvećih izazova o vrijeme online nastave (Unger i Meiran, 2020). To je još više prisutno kod učenika s teškoćama u razvoju, poglavito onih koji imaju komunikacijske teškoće. Angelova (2020) smatra da je online školovanje lakše realizirati kada se radi o individualnim zadacima, ali da je teže ostvariti timski rad. Učitelji su ključ za uspješno provođenje online nastave koja integrira tehnologiju i metodiku s posebnim naglaskom na dobrobiti koje pruža otvoreni pristup znanjima i informacijama putem interneta (Paudel, 2020). Prijelaz na svakodnevno korištenje digitalnih tehnologija i online platformi te otvoreni pristup informacijama smatramo pozitivnom ostavštinom školovanja u vrijeme pandemije. Prilikom prelaska na online nastavu pokazalo se važnim da učitelji odaberu najbolji način posredne komunikacije koja se ponajprije odnosila na održavanje nastave na nekoj od online platformi i na transparentnost odgojno-obrazovnih digitalnih materijala. Učenici, učitelji i roditelji su se u ovim izvanrednim pandemijskim uvjetima prilagodili koristeći platforme koje su za korisnike bile besplatne i jednostavne za korištenje te nisu zahtijevale dodatnu edukaciju.

Odabrali su platforme preko kojih se komunicira i u privatnom životu pa je bila jednostavnija njihova uporaba nego nekih drugih platformi za čije je korištenje trebala dodatna edukacija korisnika.

Učiteljima i rehabilitatorima je ovaj način komunikacije važan jer u realnom vremenu ili brzo mogu razmijeniti bitne informacije s roditeljima i učenicima. Lathifah, Helmanto i Maryani (2020) izdvajaju primjer u kojemu npr. učitelj nižih razreda pomoću WhatsApp-a podsjeća roditelje da se učenik treba uključiti na nastavni sat na vrijeme. Učitelji, roditelji i učenici Poliklinike SUVAG najčešće su se služili grupom putem WhatsApp-a dok su učitelji i stručni suradnici komunicirali preko TEAMS-a i preko te platforme međusobno raspravljali i dijelili informaciji i dokumente (Bakota i Pavičić Dokoza, 2021). U ovom radu ćemo se više osvrnuti na pozitivnu ostavštinu i virtualnu komunikaciju koju ćemo koristiti i dalje u odgoju i obrazovanju kada pandemije više ne bude.

Rezultati i rasprava

U ožujku 2022. u Osnovnoj školi Poliklinike SUVAG među učiteljima i stručnim suradnicima provedena je anonimna anketa putem Microsoft Forms-a koja je imala za cilj utvrditi stavove i potrebe učitelja o načinu provođenja školskih aktivnosti nakon pandemijskih uvjeta. Pitanja su se odnosila na održavanje virtualnih sjednica učiteljskog vijeća (0 – nikada, 3 – uvijek), online roditeljskih sastanaka (0 – nikada, 3 – uvijek kada mi to prilike dopuste), virtualnih stručnih usavršavanja (0 – nikada, 2 – da) te korištenja virtualnih komunikacija za prenošenje nastavnih sadržaja i drugih informacija s učenicima koji opravdano nisu na nastavi (0 – nikada, 3 – uvijek). Posljednje pitanje je bilo otvorenog tipa gdje su sudionici mogli navesti sve ono što bi zadržali iz pandemijskog načina rada u vremenu nakon pandemije. Od 58 učitelja koji su dobili upitnik na e-mail adresu, upitnik je ispunilo 29 učitelja i stručnih suradnika, tj. 50 % ispitanika. U nastavku je prikazana deskriptivna analiza dobivenih rezultata.

Tablica 1. Deskriptivni podaci mjerenih varijabli (N = 29)

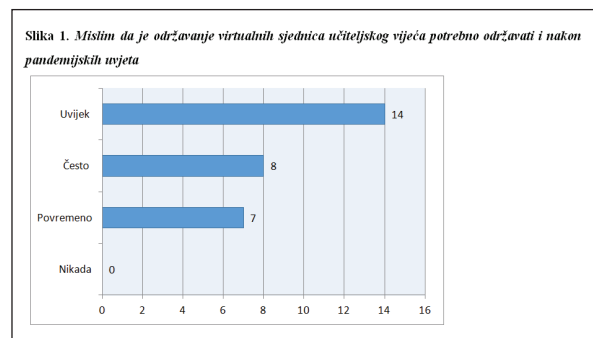
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>
Virtualne sjednice učiteljskog vijeća	2.24	.830	1	3
Online roditeljski sastanci	1.07	.923	0	3
Virtualna stručna usavršavanja	1.48	.634	0	2
Virtualna komunikacija s odsutnim učenicima	1.59	1.053	0	3

Učitelji i stručni suradnici Osnovne škole Poliklinike SUVAG u prosjeku smatraju da bi se sjednice učiteljskog vijeća često trebale održavati u virtualnom obliku ($M = 2.24$; $SD = .830$), da bi roditeljski sastanci povremeno trebali biti online ($M = 1.07$; $SD = .923$), da bi stručna usavršavanja povremeno ili uvijek trebala biti u virtualnom obliku ($M = 1.48$; $SD = .634$), a da bi s opravdano odsutnim učenicima povremeno ili često mogli komunicirati u virtualnom obliku ($M = 1.59$; $SD = 1.053$).

Virtualne sjednice učiteljskog vijeća

Iz grafikona koji slijedi vidljivo je da je većina učitelja odabrala odgovor koji se odnosi na provođenje virtualnih sjednica učiteljskih i razrednih vijeća (njih 14) dok nitko nije odabrao opciju neposrednog održavanja sjednica u prostorijama Škole.

Slika 1. Mislim da je održavanje virtualnih sjednica učiteljskog vijeća potrebno održavati i nakon pandemijskih uvjeta

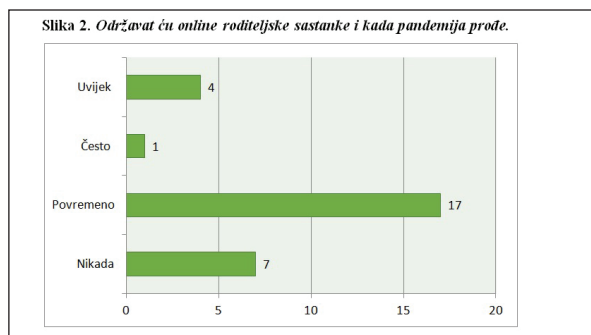

Kao razlog za to, većina učitelja (njih 21) je navela da takvim načinom provođenja aktivnosti štede vrijeme. Također su naveli da na taj način štede na prijevozu (njih 11). Uгода i osjećaj sigurnosti su kao razlozi zastupljeni u manjem broju.

Online roditeljski sastanci

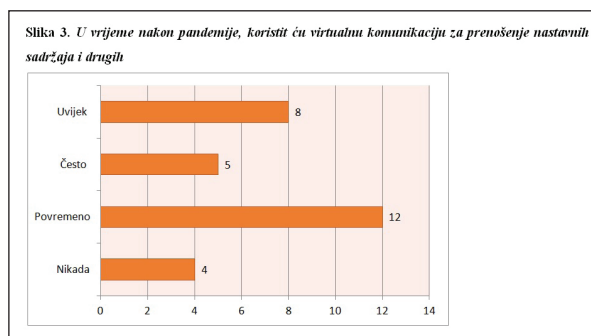
Dok su se sastanci i vijeća učitelja održavale u online okruženju bez većih poteškoća, iskustvo nam je pokazalo da je u razgovoru s roditeljima važan neposredni kontakt. To su prepoznali učitelji i u ovoj anketi pa su odabrali odgovor povremeno održavanje roditeljskih sastanaka kao najfrekventniju opciju. Dio učitelja, njih 7 nikada neće održavati virtualne roditeljske sastanke, dok je njih 5 odabralo opciju uvijek i često. Ovaj odabir sigurno ovisi i o strukturi roditelja pojedinog razrednog odjela, ali i o temi roditeljskog sastanka.

Slika 2. Održavat ću online roditeljske sastanke i kada pandemija prođe.

Virtualna komunikacija s učenicima koji opravdano nisu na nastavi

Učitelji su odabrali virtualnu komunikaciju s učenicima kada nisu opravdano u školi što omogućava kontakt s učenicima i roditeljima kada god je to moguće. Većina učitelja je odabrala povremenu virtualnu komunikaciju, njih 8, dok je manji broj učitelja njih 4, odabrao kao odgovor opciju da nikada neće s učenicima koji nisu u školi biti u virtualnoj komunikaciji. Najveći broj učitelja odabrao je da će povremeno koristiti ovakav oblik komunikacije.

Slika 3. U vrijeme nakon pandemije, koristit ću virtualnu komunikaciju za prenošenje nastavnih sadržaja i drugih

Učitelji su uvidjeli prednosti online komunikacije koje su uočili i pojedini autori. Kkese (2020) ističe da u tradicionalnim uvjetima obrazovanja, učenici s govorno-jezičnim poremećajima ili s oštećenjem sluha nailaze na nekoliko poteškoća i to zbog bučnih učionica ili prevelike udaljenost od učitelja. Online nastava možda je prikladnija jer uključuje korištenje pripremljenih audio-vizualnih informacija. Učitelji i rehabilitatori su tijekom dvije godine prikupili veliku zbirku digitalnih odgojno-obrazovnih materijala koju mogu koristiti u nastavnom procesu koji se odvija u razredu. Prikupljanjem digitalnih odgojno-obrazovnih sadržaja, stvorili su kvalitetne baze nastavnih sadržaja koje će se moći koristiti i kada pandemija prođe u tzv. hibridnom obliku nastave. Istraživanja su pokazala da postoji potreba za stvaranjem repozitorija digitalnih odgojno-obrazovnih sadržaja kojemu će imati pristup sve posebne odgojno-obrazovne ustanove jer u pravilu ima malo gotovih digitalnih sadržaja koji se mogu primijeniti u nastavnom procesu kada govorimo o učenicima s teškoćama u razvoju (Bakota, Pavičić Dokoza i Punjek, 2021).

Virtualno stručno usavršavanje

Kada je riječ o stručnom usavršavanju učitelja, oni su pretežno odabrali virtualno stručno usavršavanje. Većina učitelja je odabrala virtualno stručno usavršavanje kao jedini način držanja edukacija, njih 16, dok je 11 učitelja je odabralo povremenu online edukaciju, a svega je 2 učitelja odabralo direktnu edukaciju tj. „face to face“. Kao i u prvom pitanju koje se odnosi na razloge takvog odabira, ekonomičnost u raspolaganju s vremenom pokazala se glavnim razlogom za takav odabir. Što možemo koristiti nakon pandemije?

Na posljednje pitanje otvorenog tipa su sudionici naveli više odgovora koje možemo objediniti i zaključiti da ćemo se nakon pandemije u virtualnom okruženju i dalje koristiti brojnim aktivnostima. Iako su učitelji i stručni suradnici naglasili da je direktna komunikacija najbolja u odgojno-obrazovnim procesima, ipak ćemo nakon pandemije u virtualnom okruženju ostaviti one aktivnosti koje smo uvijek imali i usvojili tijekom ove dvije godine.

U Osnovnoj školi Poliklinike SUVAG i dalje ćemo:

- održavati virtualne kvizove / natjecanja u kojima može sudjelovati više razreda
- slati online ankete i upitnike učenicima, roditeljima i učiteljima
- koristiti digitalne alate u poučavanju i vrednovanju
- koristiti platformu TEAMS za komunikaciju s učenicima i učiteljima
- slati učenicima video lekcije - koje mogu pogledati kod kuće više puta, te dodatne zadatke, tekstove, kvizove....
- održavati kontakt s oboljelim učenikom osobito ako se radi o duljem vremenskom izostanku, pomoći mu u savladavanju gradiva i rješavanju zadataka.
- održavati online sjednice učiteljskih vijeća
- pohađati virtualna stručna usavršavanja.

Zaključak

Anketa koju smo proveli ali i stručna i znanstvena literatura dala nam je moguće smjernice koje se odnose na provođenje nekih školskih aktivnosti nakon pandemije. Uz puno nedostatak i ograničenja s kojima smo se susreli u vrijeme pandemije i online nastave, postoje neki oblici rada koji će nam ostati i dalje a prvenstveno su povezani s ekonomičnim trošenja vremena učenika, učitelja i roditelja. Za očekivati je da će se stručna usavršavanja učitelja te sastanci i sjednice učiteljskih vijeća u jednoj mjeri i dalje održavati u virtualnom okruženju. Također je za očekivati da ćemo provoditi hibridnu nastavu koji će uz najbolji oblik prenošenja znanja, a to je „face to face“ nastavu u razredu, primjenjivati i sve one virtualne oblike nastave koje će pridonijeti brzini, zornosti i zanimljivosti nastavnog procesa.

Literatura

- Angelova, M. (2020). Students' attitudes to the online university course of management in the context of covid-19. *International Journal of Technology in Education and Science*, 4(4), 283-292. doi:10.46328/ijtes.v4i4.111
- Bakota, K., & Pavičić Dokoza, K. (2021). Virtualno okruženje u odgoju i obrazovanju djece s govorno - jezičnim poremećajima ili/i oštećenjem sluha - izazovi suvremene nastave i rehabilitacije. U M. Nikolić & M. Vantić-Tanji (ur.), *Unapređenje kvalitete života djece i mladih: Tematski zbornik (str. 397-408)*. Tuzla: Udruženje za podršku i kreativni razvoj djece i mladih.
- Bakota, K., Pavičić Dokoza, K., & Punjek, L. (2021). Mišljenje ravnatelja posebnih odgojno obrazovnih ustanova o kvaliteti i učinkovitosti online nastave. *Acta Iadertina*, 18(2), 185-206. doi:10.15291/ai.3406
- Cui, S., Zhang, C., Wang, S., Zhang, X., Wang, L., Zhang, L., . . . Zhou, X. (2020). Experiences and attitudes of elementary school students and their parents toward online learning in China during the COVID-19 pandemic: Questionnaire Study (preprint). doi:10.2196/preprints.24496
- Kkese, E. (2020). McGurk effect and audiovisual speech perception in students with learning disabilities exposed to online teaching during the COVID-19 pandemic. *Medical Hypotheses*, 144, 110233. doi:10.1016/j.mehy.2020.110233
- Lathifah, Z. K., Helmanto, F., & Maryani, N. (2020). The Practice of Effective Classroom Management in COVID-19. *International Journal of Advanced Science and Technology*, 29(7), 3263-3271.
- Paudel, P. (2020). Online education: Benefits, challenges and strategies during and after COVID-19 in higher education. *International Journal on Studies in Education*, 3(2), 70-85. doi:10.46328/ijonse.32
- Unger, S., & Meiran, W. (2020). Student attitudes towards online education during the COVID-19 viral outbreak of 2020: Distance learning in a time of social distance. *International Journal of Technology in Education and Science*, 4(4), 256-266. doi:10.46328/ijtes.v4i4.107

Marko Pleslić, Osnovna škola Ivana Filipovića Zagreb, Hrvatska

E-pošta: pleslic.marko052@gmail.com

Ivana Vlaić, Osnovna škola Jurja Dalmatinca Šibenik, Hrvatska

E-pošta: ivana.vlaic94@gmail.com

ZADOVOLJSTVO UČITELJA PRODUŽENOGA BORAVKA RADOM TIJEKOM PANDEMIJE COVID-19

Sažetak: Tijekom pandemije COVID-19, društvo se suočavalo s različitim izazovima. Takozvano „novo normalno“ nije bilo jednostavno prihvatiti, niti se istom prilagoditi. Pandemija je utjecala na različite društvene sustave pa tako i na odgoj i obrazovanje. U kontekstu ovog rada naglasak je postavljen na utjecaju pandemije na organizaciju nastave u produženom boravku, kao specifičnom vidu odgojno-obrazovnog rada. U tu svrhu provedeno je istraživanje na uzorku od 320 (N=320) učitelja razredne nastave u produženom boravku u Republici Hrvatskoj. Cilj je ovog istraživanja utvrditi čimbenike zadovoljstva i nezadovoljstva učitelja radom u produženom boravku s naglaskom na pandemiju. Rezultati istraživanja impliciraju kako je većina učitelja zaposlenih u produženom boravku, bez obzira na to što postoje mogućnosti organiziranja nastave na daljinu, nailazilo na mnoge probleme u organizaciji rada tijekom pandemije. Isto je uzrokovano i problemima koji su postojali i prije pandemije, ali ih je ista dodatno naglasila te otežala organizaciju odgojno-obrazovnog rada u produženom boravku.

Ključne riječi: razredna nastava, nezadovoljstvo učitelja, nastava na daljinu, Hrvatska

EXTENDED STAY TEACHERS' WORK SATISFACTION DURING COVID-19 PANDEMICS

Abstract: During the COVID-19 pandemic, the society had to deal with different challenges. The "new normal", as we call it, wasn't easy to accept or to adapt. The pandemic had an impact on different social systems, and therefore, it had a big impact on education system as well. In the context of this paper, the emphasis was on the impact the pandemic had on the extended stay education, as a specific type of education. For this purpose, the research was conducted among research sample of 320 (N=320) primary education teachers in the extended stay in Croatia. The research objective was to assert the satisfaction and dissatisfaction factors regarding the work in extended stay during the pandemic. The research results implicate that the majority of the primary education teachers that work in the extended stay, no matter the fact there is an online education possibility, came across many problems regarding working organisation during the pandemic. The previously mentioned problems existed also before the pandemic, but the pandemic emphasized them further and made the extended stay education organisation even harder.

Key words: primary education, teachers' dissatisfaction, online teaching, Croatia

Uvod

Produženi je boravak, sukladno Pravilniku o organizaciji i provedbi produženoga boravka u osnovnoj školi (NN 62/2019-1222), „posebni oblik odgojno-obrazovnog rada koji se organizira za učenike izvan redovite nastave“. Matijević (2006.) navodi kako je razlog pokretanja istoga osiguran ručak te zajedničko učenje i pisanje zadaća u školi pod nadzorom učitelja. Ovaj oblik rada je potaknut nemogućnošću roditelja za osiguravanjem nadzora nad djetetom te se na taj način problem socijalne i sigurnosne naravi riješio. Međutim, nužno je osigurati djetetu i učitelju uvjete za njegovo provođenje. Zbog pandemije COVID-19 koja je započela 2019. godine kao epidemija, a kasnije, kako navodi Balkhair (2020.), kao pandemija, organizacija je produženoga boravka u školama naišla na prepreke, nedostatke i nemogućnosti provođenja nekih oblika rada. Prema Petrić (2019.), interes djece je najviše vezan uz aktivnosti koje uključuju socijalizaciju, posebice s drugom djecom. Berns (2009.) navodi da, kako djeca odrastaju, stječu određene kompetencije, uvjerenja i interese. Svaka osoba u njihovu odrastanju može utjecati na stjecanje ovih osobitosti. Kako Hofferth, Sandberg (2001.) navode, provođenje vremena može se podijeliti u četiri kategorije: „(a) vrijeme provedeno u školskom okruženju; (b) slobodna igra naspram organiziranih aktivnosti; (c) učenje aktivnosti izvan učionice; (d) obiteljske aktivnosti.“ Ipak, ravnoteža svih aktivnosti je poželjna, no isto nije uvijek jednostavno postići. Za razliku od redovne nastave, „produženi je boravak neobavezan oblik neposrednog odgojno-obrazovnog rada namijenjen učenicima nižih razreda u kojem oni prije ili nakon redovne nastave izvršavaju školske obveze (pisanje domaćih zadaća i učenje), hrane se te uz stručno vodstvo učitelja-voditelja produženog boravka na kvalitetan i raznolik način provode svoje

slobodno vrijeme” (Doutlik, 2011:428). Na učiteljskim se studijima učitelje obrazuje za organiziranje i izvođenje nastave te odgoj djece i ostvarivanje ishoda učenja implementiranjem nastavnih metoda i strategija. Ipak, zaposlenjem u sustavu odgoja i obrazovanja, velik se broj učitelja prvi put susreće s radom upravo u produženom boravku. Kako navodi Doutlik (ibid.), učitelji koji rade u produženom boravku “završili su fakultet koji ih je školovao za drukčiji oblik rada no što ga ima produženi boravak (...) učitelji koji rade u produženom boravku su prepušteni sami sebi, odnosno, svojoj kreativnosti, snalažljivosti, motivaciji”. Navedeno je propust učiteljskih studija jer je u praksi razvidno kako većina učitelja prvi posao pronalazi upravo u produženom boravku.

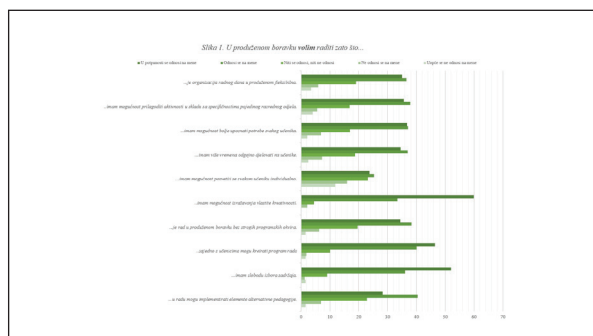
2 Metodologija istraživanja

Za istraživanje su korišteni dijelovi instrumenta iz istraživanja Doutlik, K. (2011.) te Junačko, J. (2021.) uz pitanja prilagođena kontekstu rada. Cilj je istraživanja utvrditi čimbenike zadovoljstva i nezadovoljstva učitelja radom u produženom boravku s naglaskom na pandemiju.

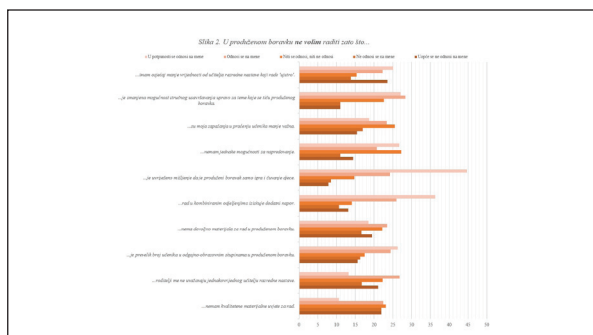
3 Rezultati i rasprava

Istraživanje se provodilo digitalnim putem tijekom veljače 2022. godine. U istraživanju je sudjelovalo 320 ispitanika (N=320) koji su činili namjerni uzorak uz zajedničku karakteristiku posla učitelja u produženom boravku. Od ukupnog uzorka, 96,55% se izjasnilo kao osobe ženskoga roda, a 3,45% kao osobe muškoga roda, što se preklapa s istraživanjem koje je provela Doutlik 2011., gdje su većinu uzorka činile osobe ženskoga roda (95,6%). Prema županiji rada, uzorak je distribuiran na način: Grad Zagreb (19,69%), Primorsko-goranska županija (11,25%), Istarska županija (10,63%), Varaždinska županija (9,69%), Osječko-baranjska i Zagrebačka županija (svaka po 7,50%), dok su sve ostale županije Republike Hrvatske činile manje od 5% uzorka. Najviše je onih koji u produženom boravku rade manje od 5 i 5 godina (64,38%), onih koji u produženom boravku rade od 6 do 11 godina (23,75%) te onih koji u produženom boravku rade od 12 do 17 godina (6,56%). Sve ostale skupine imaju manje od 5% zastupljenosti (18-23, 24-29 i 30 i više od 30 godina). Većina se uzorka izjasnila (90,55%) da svoj posao obavlja nakon redovne nastave, a manji broj (9,45%) se izjasnio da svoj posao obavlja prije redovne nastave. Učeničke skupine u kojima učitelji rade su većinom heterogene razredne skupine koje uključuju barem dva razredna odjela različitih razreda (40%), slijede oni koji imaju homogenu skupinu (33,75%) te oni koji imaju heterogenu skupinu od barem dva razredna odjela istog razreda (26,25%). Prema broju učenika, najviše je onih koji u svojoj skupini imaju od 15 do 20 učenika (38,56%) te onih koji imaju od 21 do 26 učenika (34,79%), manji dio ispitanika (13,17%) ima manje od 14 učenika, dok dio (13,48%) ispitanika ima 27 i više učenika. Državnim pedagoškim standardom osnovnoškolskoga sustava odgoja i obrazovanja (NN 63/2008-2129), propisano je da je “optimalan broj učenika u razrednom odjelu 20, a najmanji 14, najviši 28 učenika”. Ipak, tijekom studija, učitelje se gotovo ne obrazuje za rad u produženom boravku. Kako navode ispitanici, tijekom studija njih 67,19% se nije susrelo s organizacijom rada u produženom boravku, njih 73,44% tijekom studija nije obavljalo praksu u boravku, njih 66,56% se tijekom studija nije upoznao sa zakonskim okvirom prema kojima je produženi boravak definiran, njih 47,81% smatra da nije imalo mogućnost stjecanja kompetencija za rad u produženom boravku, a tek njih 17,81% navodi kako se produženi boravak spominjao kao potencijalno radno mjesto. Ovi navodi ukazuju na to da su učitelji koji rade u produženom boravku prepušteni sami sebi i kolegama koji imaju iskustvo rada u istom. Također, za tek 23,44% ispitanika rad u produženom boravku njihov je prvi izbor, a za 76,56% to jedina opcija zaposlenja u struci.

U sljedećim grafičkim prikazima donosimo razloge zbog koji ispitanici vole rad u produženom boravku (Slika 1.), odnosno razloge zbog kojih ne vole rad u produženom boravku (Slika 2.).

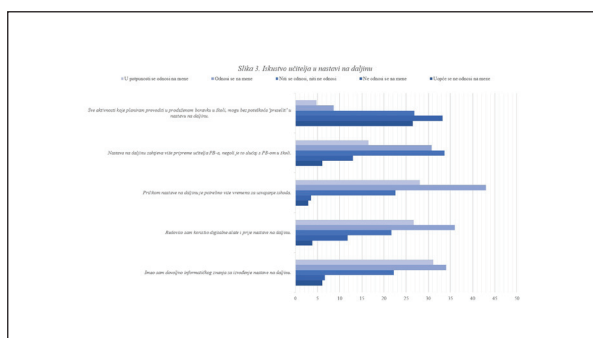

Iz Slike 1. je razvidno kako je glavni čimbenik zbog kojega ispitanici vole svoj posao upravo mogućnost izražavanja kreativnosti s čim se slaže ili u potpunosti slaže ukupno 93,38% uzorka. Visoko je rangirana i tvrdnja o slobodi izbora sadržaja. S time se slaže ili u potpunosti slaže ukupno 88,09% uzorka. Visoko je rangirana tvrdnja vezana uz suradnju s učenicima u kreiranju programa rada (86,52%), dok su ostale tvrdnje podjednako distribuirane, osim one povezane s mogućnošću individualnoga rada s učenicom, gdje 49,05% uzorka navodi kako se ova tvrdnja odnosi i u potpunosti odnosi na njih.

Iz Slike 2. je razvidno kako ispitanici ne vole raditi na svom radnom mjestu zbog uvriježenoga mišljenja da je isti samo igra i čuvanje djece (68,9%). Kao problem uvidamo i kako rad u kombiniranim razrednim odjelima iziskuje dodatni napor (62,18%). Tvrdnja vezana uz stručno usavršavanje u kontekstu tematike produženoga boravka je također jedan od problema, što navodi 55,36% ispitanika, kao i smanjena mogućnost za napredovanje u odnosu na učitelje koji rade u redovnoj nastavi (47,34%). Tvrdnja koja se ističe je i prevelik broj učenika u skupinama, što navodi 50,63% ispitanika. Osim toga, 39,94% učitelja smatra i u potpunosti smatra kako ih roditelji ne smatraju jednakovrijednima učiteljima u redovnoj nastavi. Isto se reflektira i time da učitelji imaju osjećaj manje vrijednosti u odnosi na učitelje u redovnoj nastavi, s čime se slaže i u potpunosti slaže 47,34% uzorka. Ostale su tvrdnje podjednako distribuirane.

Nadalje, da su provodili nastavu na daljinu triput i više tijekom pandemije navodi 39,30% ispitanika, dvaput je nastavu na daljinu izvodilo 17,92% uzorka, dok je 16,04% ispitanika nastavu na daljinu izvodilo barem jednom. Iskustva ispitanika u nastavi na daljinu donosimo u Slici 3.

Naime, iz grafičkog se prikaza (Slika 3.) može uočiti da ispitanici smatraju kako je tijekom nastave na daljinu potrebno izdvojiti više vremena za usvajanje ishoda učenja, što navodi ukupno 71,02% uzorka. Većina je ispitanika imala potrebno informatičko znanje potrebno za izvođenje nastave na daljinu (65,09%) te su i prije nastave na daljinu koristili digitalne alate u svojem radu (62,74%). Velik dio ispitanika navodi kako nastava na daljinu zahtjeva više pripreme učitelja (47,29), nego što je to slučaj s nastavom uživo. Međutim, mali je broj onih koji smatraju kako su sve aktivnosti koje planiraju i izvode na nastavi uživo lako prenosive u virtualno okruženje (13,42%).

Navedeni podatci ukazuju na to da se rad učitelja u produženom boravku, kao i njihov status u odgojno-obrazovnom kontekstu, uvelike razlikuju od kolega s istim zvanjem koji rade u redovnoj nastavi. Ipak, u kontekstu pandemije i potpune promjene načina rada, iskazalo se kako su ispitanici uspjeli izvoditi aktivnosti na daljinu sukladno planu te ostvariti ishode učenja.

Zaključak

Premda je pandemija ukazala kako je velik broj učitelja u produženom boravku, ali i učitelja u redovnoj nastavi iznimno prilagodljiv i snalažljiv prilikom promjene načina rada. Podatci koji su ovim istraživanjem utvrđeni idu u prilog tome da postoji drugačiji odnos prema učiteljima u produženom boravku u odnosu na učitelje u redovnoj nastavi, što se latentno reflektira i na njihov osjećaj važnosti u kontekstu sustava odgoja i obrazovanja. Također, utvrđeno je kako su učitelji koji rade u produženom boravku većinom prepušteni sami sebi i vlastitoj kreativnosti prilikom organizacije i provedbe aktivnosti, kako uživo, tako i na daljinu. Podatci koji ukazuju na to da se većina učitelja u produženom boravku dobro snašla u nastavi na daljinu mogu se opravdati dobnom strukturom zaposlenika produženoga boravka u kojoj dominira mlađa populacija koja se lakše prilagođava općoj digitalizaciji sustava. Iako su ovim istraživanjem utvrđeni stavovi učitelja u produženom boravku te njihov položaj tijekom pandemije, smatramo kako je potrebno provoditi dodatna istraživanja u ovom području kako bi se dobio uvid u svakodnevnicu rada učitelja u produženom boravku.

Literatura:

- Balkhair, A. A. (2020). COVID-19 Pandemic: A New Chapter in the History of Infectious Diseases, *Oman Medical Journal*, Vol. 35, No. 2
- Berns, R. M. (2010): *Child, Family, School, Community – Socialization and Support*, Wadsworth Cengage Learning.
- Doutlik, K. (2011). Čimbenici zadovoljstva i nezadovoljstva učitelja radom u produženom boravku, *Školski vjesnik* 6 (2011.), 4, 427-443
- Hoffert, S. L., Sandberg, J. F. (2001): How American Children Spend Their Time, *Journal of Marriage and Family*, Vol. 63 No. 2, 295-308
- HS (2008). Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja, NN 63/2008-2129
- Junačko, J. (2021). Jeste li online ili uživo?: obrazovni proces u vrijeme pandemije bolesti COVID-19, *Knjižničarstvo: glasnik Društva knjižničara Slavonije, Baranje i Srijema*, Vol. 25 No. 1-2, 2021.6
- Matijević, M. (2006). Alternativna pedagogija i boravak učenika u školi, Janković, Prvoslav – Sombor, Pedagoški fakultet u Somboru, 2006, 30-37
- MZO (2019). Pravilnik o organizaciji i provedbi produženoga boravka u osnovnoj školi, NN 62/2019-1222
- Olujić, I., Maras, N. (2021). Razlike u školskom uspjehu učenika osnovne škole s obzirom na pohađanje programa produženog boravka, *Nova prisutnost* 19 (2021) 2, 345-357
- Petrić, V. (2019). Kineziološka metodika u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet.
- Sakač, M., Marić, M., Lipovac, V. (2017). School Achievement and Anxiety among Students Who Attend Extended and After School Day Care, *Croatian Journal of Education*, Vol. 19, No. 4/2017, p. 1297-1324

REALIZACIJA ONLINE NASTAVE U PREDMETNOJ NASTAVI

Sažetak: Od početka pandemije sve obrazovne ustanove u Republici Hrvatskoj svoj nastavni proces nastavile su od sredine ožujka 2020. do kraja nastavne godine prema modelu B, tj. online. U nastavnoj godini 2020./2021. zbog pogoršane epidemiološke situacije nastava se odvijala izmjenjivanjem modela A (u odgojno - obrazovnoj ustanovi) i modela B (online – na platformi Teams). U prvim tjednima online nastave svi sudionici nastavnog procesa morali su svladati upotrebu IKT-a i načine komunikacije. Poteškoće su bile brojne, a izazovi su bili još veći. Učitelji su svakodnevno bili pod velikim pritiskom kako pripremiti nastavne sadržaje i provesti planirane aktivnosti s učenicima u novim okolnostima. Također, ni učenici se nisu snalazili u provedbi svih nastavnih aktivnosti i u međusobnoj komunikaciji. U prvom dijelu pandemije odvijala se samo redovna nastava, a u drugom dijelu su se pokušali uklopiti i ostali oblici nastave. Iz velikog broja ponuđenih materijala učitelji su odabirali optimalne materijale za svoje učenike. Također, i učitelji i učenici trebali su svladati određene digitalne alate kako bih se nastavni proces što uspješnije odvijao.

Ključne riječi: online nastava, digitalni materijali, poteškoće u nastavi

REALIZATION OF ONLINE TEACHING IN SUBJECT TEACHING

Abstract: Since the beginning of the pandemic, all educational institutions in the Republic of Croatia have continued their teaching process from mid-March 2020 until the end of the school year according to model B, i.e. online. In the school year 2020/2021. due to the worsening epidemiological situation, classes were held by alternating model A (in an educational institution) and model B (online - on the Teams platform). In the first weeks of online teaching, all participants in the teaching process had to master the use of ICT and ways of communication. The difficulties were numerous, and the challenges were greater. Teachers were under great pressure every day on how to prepare teaching contents and carry out planned activities with students in new circumstances. Also, the students did not manage in the implementation of all teaching activities and in mutual communication. In the first part of the pandemic, only regular classes took place, and in the second part, other forms of teaching tried to fit in. From the large number of materials offered, teachers chose the optimal materials for their students. Also, both teachers and students had to master certain digital tools in order to make the teaching process as successful as possible.

Key words: online teaching, digital materials, difficulties in teaching

Uvod

Nastava je najorganiziraniji sistem obrazovanja, proces odnosno kretanje koje je usmjereno prema ostvarivanju određenih zadataka (Poljak, 1982). U mnogim zemljama nastavni sat traje 45 minuta što je optimalno za koncentrirani rad učenika i svladavanje planiranih nastavnih ishoda. Zbog pandemije COVID-a 19 promijenili su se uvjeti svakodnevnog života pa tako i uvjeti održavanja redovne nastave. Odgojno-obrazovni proces je iz školske učionice premješten u virtualnu učionicu. Početkom pandemije učenici predmetne nastave osnovne škole sudjelovali su online u nastavnom procesu, dok se sljedećih godina pandemije nastava izmjenično odvijala u školi i online, ovisno o epidemiološkoj situaciji u svakoj školi. Provedba online nastave mijenjala se i napredovala od početnog nesnalaznja do spretnog virtualnog rada i korištenja različitih digitalnih alata.

Rad na daljinu

Odgojno-obrazovne ustanove u Republici Hrvatskoj koristile su različite platforme (Teams, Yammer, Loomen) za realizaciju nastavnog procesa. Početkom online nastave nastavni sadržaji i projektni zadatci zadani su pisanim putem, a učenici su riješene zadatke postavljali u svoje virtualne učionice. Zbog početnog nesnalaznja učenika u online nastavi učitelji su komunicirali s učenicima putem Vibera, WhatsAppa i emaila. U travnju 2020. godine Ministarstvo znanosti i obrazovanja izdalo je Upute za vrednovanje i ocjenjivanje tijekom nastave na daljinu (MZO, 2020) kako bi se olakšalo i ujednačilo vrednovanje učenika u školskoj godini 2019./2020. Učitelji su redovito pratili rad učenika, poticali ih i vrednovali. Takav način rada doveo je do cjelodnevnog rada i učitelja i učenika što je bilo iznimno teško i zahtjevno. Također, svi sudionici odgojno-obrazovnog procesa nisu imali sve tehničke i socijalne uvjete što je još više otežalo njihov rad. Tijekom vremena napredovale su vještine rada i komunikacije u online okruženju te se nastava redovito održavala virtualno u realnom vremenu putem videopoziva. Prema Batarelo Kokić i sur. (2020) obrazovanje u vir-

tualnom okruženju zahtijeva razvoj informacijsko-komunikacijskih tehnologija i digitalnih vještina učitelja i učenika. Prema uputama MZO RH (2020), tijekom online nastave korišteni su različiti digitalni alati i aplikacije kao što su Canva, Bubbl.us, Learning apps, Genially, Wizer, Kahoot, Google Forms, Wordwall i dr. za izradu zadanog sadržaja (posteri, umne mape, kvizovi, skice i dr.). Nastavni sadržaji u različitim nastavnim predmetima zahtijevali su različite pristupe i metode rada. Predmetnu online nastavu podupiralo je MZO RH izradom videolekcija koje su najprije bile dostupne na YouTube kanalu Škola za život i na televizijskom programu Sportske TV, a zatim na web stranici MZO RH kao i-nastava.

Svaka odgojno-obrazovna ustanova pratila je aktivnosti sudionika u online nastavi, pružala im je podršku i savjetovala u njihovom radu. Stručno-pedagoška služba Osnovne škole Šime Budinića Zadar provela je u travnju 2020. godine ankete za učenike i roditelje u svrhu ispitivanja njihovog doživljaja online nastave. U anketi za učenike sudjelovalo je 362 učenika od 4. do 8. razreda. Na pitanje provođenja vremena u rješavanju zadataka za online nastavu, najveći broj učenika naveo je da je dnevno provodio u radu 2 do 3 sata, a najmanji broj učenika do 1 sat dnevno. Većina učenika smatrala je da je Matematika zahtijevala najviše vremena za izvršavanje svih zadataka, a manji broj učenika je smatrao da svi predmeti zahtijevaju podjednako vrijeme za rad. Na pitanje koje su oblike obrade nastavnih sadržaja učitelji najčešće primjenjivali, većina učenika navela je najčešće korištenje uputa za rad s udžbenikom i zadatke, zatim prezentacije, poveznice s gotovim videolekcijama, vlastite video i audio snimke, a najmanje su korištene lekcije putem TV programa. Na pitanje smatraju li učenici da su svakodnevno dobivali previše zadaće, većina učenika smatrala je da se to odnosi samo na neke nastavne predmete. Na pitanje jesu li učenici dobivali dovoljno jasne upute i podršku od svih učitelja, većina učenika je to potvrdila. Na pitanje jesu li učenici često trebali pomoć od roditelja ili ostalih članova obitelji tijekom online nastave, većina učenika je samo ponekad tražila pomoć. Na pitanje jesu li učenici u online nastavi bili aktivniji nego u klasičnoj nastavi, najveći dio učenika potvrdio je svoju najveću aktivnost u online nastavi.

Dobre povratne informacije o održavanju redovne online nastave i stabilnija epidemiološka situacija dovele su do organizacije i ostalih oblika online nastave (dodatna nastava, dopunska nastava, izvan-nastavne aktivnosti).

Zaključak

Za vrijeme pandemije MZO RH brzo je organiziralo sve odgojno-obrazovne aktivnosti te su učenici bili usmjereni na svakodnevni redoviti rad i izvršavanje različitih aktivnosti. Učenici su određeni dio dana provodili u aktivnostima vezanih uz nastavni proces što ih je udaljilo od informacija iz medija o posljedicama pandemije, ograničenog kretanja izvan kuće, depresije i ostalih negativnih emocija. S obzirom na početne uvjete u kojima je realizirana, predmetna online nastava polučila je dobre rezultate.

Literatura

- Batarelo Kokić, I., Car, S., Kolak, A. i sur. (2020). Školovanje od kuće i nastava na daljinu u vrijeme HR – COVID-19. Zagreb, Element
- Digitalni alati za vrednovanje, 2020. Škola za život MZO RH, <https://skolazazivot.hr/wp-content/uploads/2020/04/Dodatak-B-Digitalni-alati-za-vrednovanje-nau%C4%8Denog-2-4-2020-1.pdf> (pristupljeno 10. travnja 2022. godine)
- i-nastava, 2021. MZO RH, <https://i-nastava.gov.hr/> (pristupljeno 2. svibnja 2022. godine)
- Poljak, V., (1982.), Didaktika, Zagreb, Školska knjiga
- Upute za vrednovanje i ocjenjivanje tijekom nastave na daljinu, 2020. MZO RH, <https://mzo.gov.hr/vijesti/upute-za-vrednovanje-i-ocjenjivanje-tijekom-nastave-na-daljinu/3654> (pristupljeno 28. ožujka 2022. godine)
- Virtualne učionice za sve, 2020. Škola za život MZO RH, <https://skolazazivot.hr/virtualne-ucionice-za-sve/> (pristupljeno 18. travnja 2022. godine)
- YouTube kanal, 2020. Škola za život MZO RH, <https://www.youtube.com/channel/UCUq1OACvA1XKyXx-vstWAJ9w/featured> (pristupljeno 22. travnja 2022. godine)

SIGURNIJE ŠKOLE I VRTIĆI – ZAŠTITA ZDRAVLJA

Sažetak: Ovaj članak je prikaz prakse u dječjem vrtiću vezane uz teme zaštite zdravlja djece, a osobito u trenucima suočavanja sa izazovima koje je pred odgojne djelatnike stavila pandemija korona virusa. Svoj rad su iz različitih polazišta prikazali djelatnici Dječjeg vrtića Ivanić Grad te vam predstavljamo sadržaje s kojima su se bavili.

Ključne riječi: zdravlje, pandemija, higijena, covid 19, zaštita zdravlja, edukacija, dječji vrtić

SAFER SCHOOLS AND KINDERGARTENS - HEALTH PROTECTION

Abstract: This article is a presentation of practices in kindergartens related to the topic of children's health protection, especially in moments of facing the challenges that the corona virus pandemic has put in front of educational workers. The employees of the Ivanić Grad Kindergarten presented their work from different starting points, and we present to you the contents they dealt with.

Keywords: health, pandemic, hygiene, covid 19, health protection, education, kindergarten

Dražena Demeter, zdravstvena voditeljica: Zdravstveni odgoj djece, zaposlenika i roditelja

U Dječjem vrtiću Ivanić Grad kontinuirano radimo na zdravstvenom odgoju djece, zaposlenika i roditelja, ali se trudimo i pratiti najnovije stručne spoznaje iz područja prevencije i zaštite zdravlja i primjenjivati ih u vlastitom radu. Naglasak stavljamo i na suradnju sa zdravstvenim ustanovama pri čemu nas Dom zdravlja Ivanić – Grad te stomatološke ordinacije prate u preventivnim programima, kao i Crveni križ Ivanić-Grad s kojim smo do sada ostvarili niz projekata. Konvencija o pravima djeteta svakom djetetu i roditelju jamči dostupnost obrazovanja pri stjecanju osnovnih znanja o zdravlju i prehrani. Imajući to na umu trudimo se svake godine pratiti situaciju na nivou ustanove i odgovarati na konkretne potrebe, bilo djece, zaposlenika ili roditelja. U odnosu na potrebe djece osim odgojnih djelatnika, veliku ulogu u edukativnim programima preuzima zdravstvena voditeljica koja ovisno o planu i programu te specifičnostima i interesima pojedine skupine provodi niz tematskih interaktivnih predavanja za djecu. Njima je cilj razvijanje zdravih navika djece i stjecanje novih spoznaja od najranije dobi. Niz je specifičnih tema koje su svoje mjesto trajno našle u kurikulumu vrtića (primjerice: Zdrava prehrana, Put hrane kroz tijelo, Higijena, Prevencija karijesa, O zdravlju i bolestima, Krv i što nam ona znači, Zrak, kisik i disanje, Važnost kretanja i boravka na zraku, Prevencija ovisnosti, Projekt Suncobran-zaštita od štetnog sunčevog zračenja), no mnoge se pojavljuju ovisno o trenutnoj situaciji u skupini (primjerice: Dijabetes- što je to, Alergije i zašto se javljaju). Ovom prilikom ističemo dugogodišnje iskustvo u zaštiti zdravlja zubi kod djece. Osim dugogodišnje tradicije pranja zubi nakon obroka od mlađe skupine, ostvarili smo i uspješnu suradnju sa timom stomatologa iz Doma zdravlja Ivanić-Grad koji su jednom godišnje u posjeti vrtićkim skupinama te provode edukaciju, preventivni pregled i premaz protiv karijesa. Predškolske skupine imaju priliku posjetiti stomatološku ordinaciju i obaviti detaljniji pregled. U sigurnom okruženju skupine te uz podršku vršnjaka mnoga djeca riješila su se straha od stomatologa, a mnoge roditelje potakli smo, na često, prvi posjet stomatologu sa djetetom radi sanacije zubića. Projekt Prevencija karijesa na nivou ustanove ima mnoge dobrobiti za djecu, osobito za stvaranje zdravih navika i odgovornosti u očuvanju dentalnog zdravlja. Na žalost, rad na projektu Prevencija karijesa ometen je dolaskom covid-19 infekcije koja je zaustavila redovito pranje zubića u vrtićkim skupinama kao i suradnju sa stomatolozima. Epidemija covid-19 usmjerila nas je na teme zaštite od virusa i bakterija kroz tematske razgovore, interaktivna predavanja i ciljane aktivnosti s djecom koje provode odgojitelji i zdravstvena voditeljica. Naglasak je stavljen na higijenu ruku, nosa i sprečavanje širenja zaraze u situacijama kada kišemo ili kašljemo. Osim toga, prostor u kojem boravimo organiziran je prema preporukama iz epidemioloških mjera. Još je jedna aktualna tema potakla niz aktivnosti s ciljem sigurnosti djece. Uslijed potresa koji nas je zadesio proveli smo tematska predavanja za djecu, donijeli protokole postupanja uslijed potresa za odgojitelje, ostale zaposlenike i roditelje, proveli vježbe evakuacije s djecom i osigurali prostor vrtića sigurnim. Suradnja s roditeljima neizostavna je u zaštiti zdravlja djece. Osim individualnih razgovora o specifičnim problemima, zdravstvena voditeljica ostvaruje i niz tematskih roditeljskih sastanaka s temama: Intrahospitalne infekcije, Prehrana djece, Antropometrijska mjerenja, Higijena i osnovne potrebe, Alergije, Nametnici i prijenosnici zaraznih bolesti, a ovisno o trenutnoj potrebi skupine. U pandemijsko vrijeme suradnja se odvija i putem društvenih mreža vrtića kao i informiranjem putem internih grupa s roditeljima.

Zdravstveni odgoj zaposlenika kontinuirana je praksa i provodi se putem stručnih aktiva, radionica i odgojiteljskih vijeća, individualno ili timski po objektima, a teme se kreću od dezinfekcije prostora, osobne higijene i zadovoljavanja primarnih potreba do prve pomoći, protokola postupanja i naputaka iz etičkog kodeksa. Osim što ga provodi zdravstvena voditeljica, surađivali smo i sa vanjskim suradnicima iz Crvenog križa, Doma zdravlja i Zavoda za hitnu medicinu Zagrebačke županije koji su provodili edukacije pružanja prve pomoći. Zahvaljujući kvaliteti i kvantiteti provedenih aktivnosti, edukacija i radionica naš je vrtić u veljači 2021. zaslužio certifikat Sigurnog vrtića kojeg dodjeljuje Hrvatski Crveni križ.

Petra Lacković, odgojiteljica, skupina Leptirići, djeca u 6.-oj i 7.-oj godini: Samostalnost i briga za sebe u kontekstu zdravstvenog odgoja

Poticanje samostalnosti jedna je od osnovnih zadaća u odgojno-obrazovnom radu, a kako bi stečene vještine ostale trajna navika nužan je kontinuiran rad s djecom od jaslaca. U predškolskoj skupini naglasak smo stavili na zadaće brige o vlastitom zdravlju, osobito osvještavajući važnost zdrave, raznolike i sezonske prehrane. Upoznavali smo lokalne namirnice poput bućinog ulja i meda, a proslave rođendana sa zadovoljstvom provodili časteći se samo svježim voćem. Važan dio samostalnosti bila nam je briga za vlastitu higijenu, ali i higijenu prostora, osobito u vremenu pojačanih epidemioloških mjera. Naglašavali smo pravilno i učestalo pranje ruku, kašljanje i kuhanje u lakat, a sve s ciljem zaštite sebe i svojih bližnjih. Boravak na zraku tijekom svih vremenskih uvjeta bila nam je svakodnevica kako bismo osvijestili važnost kretanja i boravka na svježem zraku, te suživotu s prirodom. Osim kretanja poticali smo i različite sportske discipline, osobito tijekom redovitih satova tjelesnog vježbanja, bilo u dvorani ili vani. U zdravom tijelu je i zdrav duh kako kaže stara narodna poslovice, pa su pozitivna slika o sebi, zajedništvo, timski rad i briga za okoliš doprinijeli stvaranju cjelovitog i zadovoljnog djeteta.

Miljana Rošin Jelaković, odgojiteljica, skupina Srećice, djeca u 3.-oj i 4.-oj godini: Tjedan zdravlja

Djetinjstvo je razdoblje najintenzivnijeg rasta i razvoja i vrijeme u kojem se stvaraju temelji za cijeli život. Vrtić je okruženje koje u tome ima veliku ulogu. Ovdje se jede, trči, skače, spava, pričaju priče, mjesto gdje se igra, uči i stvaraju navike. Iako s djecom i njihovim obiteljima tijekom cijele godine osvještavamo važnost brige o zdravlju i njegujemo zdrave navike, odlučili smo obilježiti Tjedan zdravlja i još ih jednom naglasiti.

Tjedan zdravlja obilježavao se od 06.-09. travnja 2021. i svaki je dan tematski bio usmjeren prema jednoj od zdravih navika. Preskočili smo ponedjeljak jer je bio neradan i uskočili smo u utorak te osvijestili kako bi dijete predškolske dobi trebalo provesti dnevno minimalno 180 minuta u tjelesnoj aktivnosti. Obogatili smo dnevne aktivnosti kretanja kao i sat tjelesnog odgoja novim tematskim aktivnostima. Cijelu super zdravu srijedu proveli smo konzumirajući super zdrave namirnice. Iako smo zahvalni što Hrvatska ima zdravu i dostupnu vodu za piće, naučili smo da ju trebamo čuvati i štedjeti. Iako odavno znamo kako je voda najzdravije piće i stalno nam je dostupna u sobi dnevnog boravka, popili smo još jednu čašu za svaki slučaj. U petak smo razgovarali o odmoru i snu koji su također potrebni za zdravlje, a prije odmora osvijestili smo važnost pravilnog disanja kako bi se umirili i zaspali. Cijeli tjedan posvećen zdravlju motivirao je djecu da dublje istraže što se s našim tijelom događa kada se razbolimo. Zaključak je da posjetimo liječnika, a to nas je potaklo da oformimo novi centar liječnika u kojem smo istraživali kosti, mišiće, krvožilni sustav, srce i druge unutarnje organe.

Biljana Roviščanec, odgojiteljica; skupina Kapljice, djeca u 3.-oj, 4.-oj i 5.-oj godini: Novo normalno- Koronko

Kao i cijeli svijet, zadesilo nas je novo normalno, i tako je naš život iz normalnog postao apsolutno nenormalan, sa svakojakim ograničenjima i preporukama, sa nametnutim novim obrascima ponašanja. Rad u doba pandemije bio je nešto neznano svima, te smo se svi na samom početku osjećali kao učenik na početku nove školske godine, s praznom bilježnicom i novim udžbenikom, ne znajući što ga sve čeka. Jedina bitna razlika je što mi nismo dobili udžbenike niti priručnike, nego smo se sami snalazili i iskoristavali sve što nam je bilo nadohvat ruke kako bismo pomogli sami sebi, kao i dječici u skupini. Sretna sam što radim u okruženju i vrtiću gdje sam se doista imala kome i obratiti. Naš stručni tim i ravnateljica konstantno su nam pomagali te nas podupirali na svakom koraku. Već drugu godinu zaredom živimo u "novom normalnom svijetu", ograničeni u svom kretanju i druženju, zasićeni sa informacijama o virusu koji je doslovce poharao naš planet. Pojavom pandemije informacije su dolazile sa svih strana, preko svih postojećih medija, u pričama po gradu, selu, susjedstvu. U svom tom bunilu smatrala sam da o tome dovoljno kod kuće slušaju i naša djeca, te priznajem, nisam previše razmišljala o tome kako i na koji način to doista doživljavaju. Pričali smo o virusu "korone", pravilnom pranju ručica, zašto svi nose maske, zašto se ne smijemo okupljati u prevelikom broju, što je to izolacija. Sve su to bile svakodnevne teme sa kojima smo se nosili. No međutim, jedno jutro djevojčica po imenu Kiara (5), upitala me:

Kiara: Teta, hoćemo li ja i ti i svi mi umrijeti od nove zločeste korone?

Odgojiteljica: Nećemo umrijeti svi, neću umrijeti ja, a pogotovo ne ti, jer ćemo se naučiti dobro štiti.

Kiara: A ja sam čula da puno ljudi umire od toga!

Odgovornica: Vjerujem da jesi, i ja sam čula, ali sam čula da se možemo itekako dobro zaštititi od virusa, i to ćemo i učiniti, može?

Kiara: Da, da, da, teta, mene bi bilo strah umrijeti!

Ne znam jesam li dobro odgovorila, u tom trenu moram priznati ostala sam malo zatečena. Ali je moju kolegicu i mene to itekako pokrenulo.

Pozvale smo u skupinu našu zdravstvenu voditeljicu koja nam je pročitala slikovnicu Koronko. Gđa. Dražena je strpljivo razgovarala sa djecom o virusu, načinu njegova prenošenja, njegovom izgledu koji je djecu vrlo zaintrigirao, kao i o tome što Koronko ne voli. Ne voli čiste ruke i čiste površine, od njih bježi. Razgovarali smo o tome kako ćemo se ponašati ako se ipak razbolimo i kako možemo što prije ozdraviti. Konstantno smo ponavljali i prakticirali pravila ispravnog pranja ruku, nekoliko puta na dan (prije jela, nakon odlaska na toalet, nakon igre vani i unutra, kašljanja itd.). Djeci smo napravili vizualan podsjetnik pravilnog pranja ruku iznad umivaonika što im se doista sviđelo te su vrlo fokusirano pratili redoslijed pranja ruku sa sličica.

Bilo je tu razgovora i komentara:

Leona (4): Volim prati ruke i raditi pjenicu. Kad ima puno pjenice onda nestaju bakterije, znaš teta?

U svakojakom aktivnostima, proučavali smo i crtali virus korone, te napravili nekoliko svojih verzija slikovnice. Djeca su ih često listala, promatrala, vodila razgovore i komentirala izgled samog virusa, Koronka.

Na pitanje "Kako vam izgleda virus?", većina djece odgovarala bi slično:

- "Nije mi baš lijep!", Sara (3,5)

- "Podsjeća me na neko čudovište, koje treba okupati!", Mateo (4)

- "Izgleda baš bezveze, kao da je zločest!", Ivan, (4)

Svjesne činjenice kako se djeca boje virusa, često smo razgovarale s njima i o tome kako se osjećaju, što ih najviše plaši, da li ga se doista boje ili im je možda smiješan itd.

Djevojčica po imenu Stella (5), rekla je "Osjećam se tužno, jer želim biti zdrava, a korona nam to ne da!".

Matija (5) je izjavio: "Meni je on smiješan, kao da je dobar, a zapravo, nije!".

Kako bi djeci što bolje približili virus korone koristile smo različite resurse, te smišljale svakoake aktivnosti. Gledali smo filmove na You Tube-u, promatrali fotografije virusa, čitali priče o zdravom životu, ali i bavili se svim onim uobičajenim aktivnostima kako bismo se što prije vratili u normalan ritam. Na taj smo se način polako privikavali na novo normalno i život uz covid-19.

Djeca su sada već znala kako virus izgleda, te su samostalno počela izrađivati modele virusa od svega što im je u sobi dnevnog boravka bilo dostupno, a mi smo im dodatno nastojale pružiti mnoštvo različitih neoblikovanih materijala kako bi svoju istraživačku igru mogla razviti do krajnjih granica. Nudile smo im stiroporne kuglice, štapiće za higijenu ušiju, drvene oblutke i štapiće, plastelin, terakotu, tijesto, karton, škarice, ljepilo, vodene boje i tempere- sve ono što im je moglo pomoći da se što bolje izraze.

Ples pisanja bila je aktivnost koju smo nekoliko puta iznova ponavljali na zahtjev djece. Uz laganu glazbu i vođenu priču, djeca su pokretom izražavala svoje osjećaje. Formirali smo centar liječnika jer smo doznali da Koronko posebno voli pluća i dišne puteve. Zdravlje svojih pluća provjeravali smo puhanjem balona, svjećica, brodića od papira na površini vode itd. Uz sve to usvojili smo naziv liječnika koji je specijaliziran za pluća – pulmolog, te odredili položaj pluća spram našeg tijela kao i sam njihov izgled.

Provodili smo sate tjelesne i zdravstvene kulture na otvorenom te boravili na vrtićkom igralištu što je bilo više moguće. Također smo naglašavali koliko je bitno zdravo se hraniti, jer tako osnažujemo svoj organizam. Vodili smo se mišlju „Zdrav duh u zdravom tijelu“.

Bilo je tu pregršt svakojakih aktivnosti.

Uz malo truda, prigrlili smo nove obrasce ponašanja koji su dobri ne samo zbog situacije u kojoj se svijet trenutno nalazi, već i inače. Nakon nekog vremena djeca su prestala spominjati virus ili bi se to događalo vrlo rijetko, primjerice prilikom pranja ruku ili pak upozoravajući nekog drugog iz skupine da stavi ruku na usta kada kašlje ili kiše. Pri ulasku u vrtić izvana djeca su sama govorila "idemo prati ruke". Usvojila su nazive virusa korona, ali i covid. Držala su određenu udaljenost prilikom komunikacije za razliku od ranije. Nama je to sve bila važna povratna informacija kako smo itekako utjecale i doprle do njih te osvijestile postojanje te nevidljive opasnosti od virusa.

Marina Marković, odgojiteljica; skupina Bubamare, djeca u 2.-oj, 3.-oj i 4.-oj godini: Higijena od najranije dobi i stjecanje zdravih navika

Polazište za aktivnosti vezane uz temu Higijena proizlazi iz orijentacijskog plana i programa odgojno-obrazovnog rada ali i trajne potrebe za stjecanjem pravilnih higijenskih navika od najranije dobi. Intenzivno smo radili na usvajanju navike pravilnog postupka pranja ruku zbog uočenog problema kratkotrajnog i površnog pranja ruku bez korištenja sapuna uz prejak puštanje vode kod djece naše skupine. Kako bismo podržali naše zadatke osigurale smo organizacijsko-materijalne uvjete i oformile centar liječnika, postavile vizualne upute o pravilnom postupku pranja ruku u kupaonici, izrađivale plakate koji su pratili sadržaje naše teme, izradile manipulativne poticaje za igru Ruke perem, viruse tjeramo, koristile set slikovnica Mrljek i Prljek. Ovim in-

tenzivnim i kontinuiranim pristupom kod djece smo osvijestili naviku pranja ruku prije obroka, nakon toaleta, po dolasku izvana ili nakon igre ili kihanja, kašljanja i brisanja nosa. S obzirom da je ponavljanje iz dana u dan u našem poslu od velike važnosti, nastavljamo s kontinuiranim radom na usvajanju zdravih navika i pravilne higijene.

ISKUSTVA I IZAZOVI ODGOJA I OBRAZOVANJA TIJEKOM EPIDEMIJE

Povzetek: Spomladi 2020. se je izobraževalni sistem Republike Hrvaške soočil z enim največjih izzivov. Svetovna pandemija, ki jo povzroča virus COVID-19, je potrkala tudi na vrata hrvaških šol. Redni pouk je nadomestila nova oblika, to je bilo učenje na daljavo ali poučevanje na domu. Organizacija novega načina poučevanja za učitelje je vključevala zavarovan dostop do interneta, vzpostavitev virtualnih učilnic, nove oblike in metode dela. Učitelji so se v kratkem času znašli pred težko nalogo, ki je zahtevala iznajdljivost, spretnost, strokovnost v neznanem okolju. Poleg stresa zaradi novega načina učenja na spletu so bili učitelji, učenci in njihovi starši zaskrbljeni tudi s pandemijo, njenim širjenjem in posledicami. To je bilo težko obdobje za vse. Učitelji so učili, ustvarjali in učili hkrati. Učenci so se naučili komuniciranja v virtualni učilnici in uporabe digitalnih materialov. Študentom je vseč veliko novih stvari, povezanih z digitalno tehnologijo, ki so se jih naučili, vendar je poučevanje v živo še vedno boljša oblika poučevanja za vse.

Ključne besede: izkušnje, izzivi, epidemija, učenje na daljavo, digitalna gradiva, virtualne učilnice

EXPERIENCES AND CHALLENGES OF UPBRINGING AND EDUCATION DURING THE EPIDEMIC

Abstract: During the spring of 2020, the education system of the Republic of Croatia faced one of its greatest challenges. The global pandemic caused by the COVID-19 virus has also knocked on the doors of Croatian schools. Regular classes were replaced by a new form, which was distance learning or home teaching. The organization of a new way of teaching for teachers included secured Internet access, the creation of virtual classrooms, new forms and methods of work. The teachers faced a difficult task that required resourcefulness, dexterity, expertise in an unfamiliar environment in a short time. In addition to the stress of the new way of learning online, teachers, students and their parents were also preoccupied with the pandemic, its spread and consequences. It was a difficult period for everyone. Teachers taught, created and taught at the same time. Students learned how to communicate in a virtual classroom and how to use digital materials. Students are like A lot of new things related to digital technology they have learned, but live teaching is still a better form of teaching for everyone.

Keywords: experiences, challenges, epidemic, distance learning, digital materials, virtual classrooms

Uvod

Tijekom proljeća 2020. godine obrazovni sustav Republike Hrvatske suočio se s jednim od svojih najvećih izazova. Globalna pandemija uzrokovana virusom COVID-19 pokucala je i na vrata hrvatskih škola. Dana 13. ožujka 2020. na adrese svih škola stiglo je službeno priopćenje kako se redovna nastava prekida na dva tjedna. Bio je to posljednji petak u školi. Školska zvona utihnula su i tada nitko nije znao da je to na puno duži period nego što su dva tjedna. Pred učenicima, učiteljima i roditeljima bio je vikend pun neizvjesnosti, neznanja, znatiželje i zabrinutosti. Izmjenjivale su se različite emocije jer se do tog trenutka s takvim prilikama još nitko nije susreo. Kada su splasnuli početnički šok kod učitelja te euforija kod učenika, krenuo je izazov sa zahtjevnim zadatkom zvanim online nastava. Jedna od najčešćih riječi tada bila je online. Postala je dio svakodnevnog rječnika učitelja i učenika. Organizacija novog načina nastave za učitelje podrazumijevala je osiguran pristup internetu, stvaranje virtualnih učionica, nove oblike i metode rada. Mnoštvo pitanja tražilo je svoje odgovore. Kako osmisliti virtualnu nastavu? Kojim se digitalnim materijalima služiti? Koji su najjednostavniji alati za uporabu? Koje sadržaje iz nastave obraditi? Kako će učitelji provjeravati i ocjenjivati učenike?

Izazovi nastave na daljinu

Pred učiteljima je bio težak zadatak koji je zahtijevao snalažljivost, spretnost, stručnost u nepoznatom okruženju u kratkom vremenu. Promišljalo se i o teškoćama s kojima su se učenici susretali. Koji su digitalni oblici rada njima najprimjereniji? Kako će se snaći u ovoj situaciji? Imaju li svi pristup internetu, računalo/tablet i prostor u kojem nesmetano mogu pratiti nastavu? Osim stresa zbog novog načina učenja putem interneta, učitelji, učenici i njihovi roditelji bili su zaokupljeni i pandemijom, odnosno njezinim širenjem i posljedicama. Zatvaranje u kuće, izolacija, nedostatak socijalnih kontakata tek su trebali pokazati svoje rezultate. Bio je to težak period za sve. No ujedinjeno u nesvakidašnjoj situaciji, učitelji su uložili golemi trud kako bi mrežna škola funkcionirala na najbolji

moćući naćin. Uz provođenje nastave, bilo je potrebno pomoći ućenicima da što lakše podnesu nedostatak socijalnih kontakata s vršnjacima. U tome su donekle pomogle virtualne ućionice gdje su se ućenici mogli barem vidjeti i razgovarati tijekom nastave. Pomoć su trebali i roditelji. Odlazili su na posao ili su morali biti u izolaciji, djeca su stalno bila kod kuće, virtualna škola, stalna bojazan od moguće zaraze i neizvjesna budućnost stvarali su im velik pritisak s kojim su se teško nosili. Ućitelji su im bili podrška jer su im se mogli obratiti u bilo kojem trenutku za savjet vezan uz nov naćin rada i poteškoće na koje su zajedno sa svojom djecom nailazili.

Ućitelji su ućili, stvarali i predavali u isto vrijeme. Doslovno preko noći osmišljeni su webinar i različite radionice s korisnim savjetima i uputama koji su pomogli ućiteljima u organizaciji daljnje nastave. Ućitelji su ućili kroz brojne edukacije, tećajeve i radionice kako bi usavršili svoje vještine i spremno se suoćili s virtualnom školom. Prvi zadatak bio je naućiti služit i se potrebnom platformom ili aplikacijom za provođenje nastave (Yammer, Microsoft Teams). Organizirani su tećajevi kako bi se ućitelji upoznali s naćinom rada i mogućnostima koje aplikacija za izvođenje nastave nudi. S navedenim sadržajima ućitelji su upoznali ućenike i pomagali im kako da nauće s njima se ućinkovito služit i. Nakon toga uslijedila je izrada plana održavanja nastave. Neke škole organizirale su nastavu u dopodnevnim satima, a neke su imale dvosmjenski rad. Ućitelji su s ućenicima dogovarali naćin sudjelovanja na nastavi, slanje zadaća, pravila ponašanja tijekom online nastave i dr. Trebalo je osmisлити i kvalitetno provođenje plana rada koje je podrazumijevalo obradu gradiva predviđenog kurikulumom, uvježbavanje, ponavljanje i vrednovanje obraćenih sadržaja. Ministarstvo je organiziralo snimanje videolekcija koje su pomogle ućiteljima tijekom početnog održavanja nastave. Ućitelji su se odazvali pozivu i snimali su videolekcije s obradom, vježbama i ponavljanjima razlićitih obrazovnih sadržaja. Nakladne kuće osigurale su besplatan pristup svojim digitalnim materijalima kako bi pomogli ućiteljima i ućenicima u ovoj situaciji. Televizijske kuće organizirale su praćenje nastave putem svojih kanala. Na tv programima ućenici su mogli pratiti školske sate za različite uzraste koje su za njih pripremali i izvodili ućitelji. Takav oblik nastave jedno vrijeme pratili su ućenici nižih razreda osnovne škole. Ubrzo su ućitelji pomoću dostupne informacijsko-komunikacijske tehnologije izraćivali u školama ili kod kuće i svoje materijale za nastavu te tako usavršavali svoje ućiteljske vještine. Tu su se pojavile prve poteškoće jer uvjeti za takav rad nisu bili za sve isti. Prvo, sve škole nisu bile jednako opremljene po tom pitanju. Iako se s kurikularnom reformom započelo nekoliko godina prije pandemije, ona se nije jednako odvijala u svim školama. Drugo, kompetencije ućitelja također su bile neujednaćene. Neki ućitelji brzo su se prilagodili novonastaloj situaciji koja im je pomogla da i dalje razvijaju neke svoje potencijale. Jedan dio ućitelja prilićno je stresno doživio ovaj prijelaz i teško su se snalazili o novonastaloj situaciji. Trebalo im je više vremena da se nauće služit i digitalnim alatima i aplikacijama za rad. Budući da su im one bile neophodne za kvalitetno provođenje nastave, bili su pod velikim psihološkim pritiskom. Uz to, u svemu tome trebalo je pomoći i ućenicima. Oni su također ućili kako se služit i digitalnim alatima te kako ućiti pomoću digitalnih materijala. U ponudi su bile videolekcije, prezentacije, online igre i kvizovi, interaktivne slike, digitalne kartice za uvježbavanje i ponavljanje i dr. Ućenici su ućili kako komunicirati u virtualnoj ućionici, kako slati svoje zadaće, kako pristupiti digitalnim materijalima, kako izraćivati digitalne radove, kako pristupiti ispitu u digitalnom obliku i slično. O svemu tomu imali su pitanja i nejasnoće za koje su se obraćali roditeljima i ućiteljima. Ključno je bilo osigurati im pomoć, pružit i im podršku, pokazati razumijevanje za njihove potrebe i nejasnoće, olakšati im stres zbog izolacije, a sve kako bi posljedice na njihov razvoj bile što manje.

Iskustva nastave na daljinu

Od prvog zatvaranja škola u Republici Hrvatskoj zbog pandemije uzrokovane virusom COVID-19 nedavno je prošlo dvije godine. Što je pokazala online nastava? Kakve posljedice je ostavila na ućitelje, ućenike i njihove roditelje? Koliko se promijenio obrazovni sustav? Dojmove možemo podijeliti na prednosti i nedostatke nastave na daljinu. Ovakav oblik nastave u dućem vremenskom periodu s izmjenjivanjem s nastavom uživo, svakako ima i svojih dobrih i loših strana. Informacijsko-komunikacijska tehnologija većini nastavnika i ućenika nije bila nepoznata ni prije pandemije. Digitalni materijali i alati polako su postajali dio nastave u većini nastavnih predmeta, a dolaskom online nastave samo su ućvrstili svoje mjesto. Napuštanje frontalnog oblika nastave i prelazak na suradnićki tip dodatno je otvorilo mjesto novim oblicima i metodama rada. Ućenik je postao aktivni sudionik u nastavnom procesu u kojem je nastavnik moderator, a takav oblik nastave zahtijeva inovativnost i kreativnost u radu. Online nastava temeljila se na inovativnim i kreativnim oblicima

rada. Učili su i učitelji i učenici i tako razvijali svoje vještine. To je jednu od prednosti mrežne škole iako nisu svi bili vrijedni i zainteresirani za takav rad. Druga prednost je fleksibilnost i opuštenost u radu. Učitelji si određuju način provođenja nastave, hoće li poslati pripremljene materijale učenicima ili će imati nastavu putem video poziva. Prilagođavaju si vrijeme kada će pregledati učeničke zadaće ili projekte. Rade od kuće ili su sami u svojim učionicama. Mogu otputovati i iz nekog drugog mjesta održati nastavu. Ako ne žele nastavu držati putem video poziva, ne moraju posebno paziti na vizualni dojam. Ako su učitelji snimali svoja predavanja ili pisanim putem slali zadatke, oni im mogu pomoći kako bi se prisjetili gdje su stali s gradivom, do kojeg su zadataka došli, što su učenicima zadali. Dakle, imaju gotove podsjetnike o prethodno održanoj nastavi. Ne moraju nositi kući učeničke bilježnice kako bi pregledali zadaće, lektire ili ispite školske zadaće i slično. Učitelji su za vrijeme izolacije bili i manje izloženi mogućoj zarazi virusom. Isto to odnosilo se i na učenike. Izbjegnuta je mogućnost masovnog oboljenja učenika i učitelja u prvom valu pandemije. Ako nisu imali video pozive, nisu morali ustajati rano. Imali su više slobodnog vremena. No, nedostatke su itekako osjećali i jedni i drugi.

Zaključak

Nastava uživo ipak je nezamjenjiv oblik poučavanja. Nejednaki uvjeti pristupa online učenju te tehničke poteškoće zadavali su glavobolje svima. Neki učenici bili su sami kod kuće i snalazili su se svakako kako bi održali korak s ostalima. Video poziv učitelja za neke je učenike bio jedini oblik komuniciranja tijekom dana. Zatvoreni u svojim domovima bili su nezadovoljni i nemoćni. Nijedna tehnologija ne može zamijeniti druženje s vršnjacima, zajednička putovanja do škole, šale tijekom odmora, školske izlete i slično. „Obilježja nastave na daljinu koja učenici predmetne nastave cijene i najčešće navode kao prednosti su: zanimljivija i zabavnija nastava, korištenje digitalnih materijala, kvizova i igara, mogućnost samostalnog organiziranja, manja količina zadataka, kraće vrijeme potrebno za učenje i mogućnost dužega spavanja. Kao nedostatke nastave na daljinu ispitanici najčešće izdvajaju: zadavanje previše zadataka za rad, nemogućnost viđanja prijatelja, poteškoće u razumijevanju nastavnih sadržaja, nedostatak objašnjavanja i poučavanja, manjak slobodnoga vremena te kratki rokovi za obavljanje zadataka.“ (Runtić, Kavelj, 2020, str. 169) Izostanak socijalnog kontakta bio je nenadoknadiv. Nastava na daljinu potrajala je kroz izmjenične periode dvije godine. Puno lijepih stvari koje čine školu uživo nepovratno su izgubljene, no neki novi sadržaji, mogućnosti i znanja otvorili su učenicima i učiteljima vrata u novi način učenja i poučavanja u budućnosti.

Literatura:

- Batarelo Kokić, I., Car, S., Kolak, A. i sur. (2020). Školovanje od kuće i nastava na daljinu u vrijeme HR – COVID-19. Zagreb: Element.
- Čudina- Obradović, M., Brajković, S.: Integrirano poučavanje, Biblioteka Korak po korak, Zagreb: Pučko otvoreno učilište, 2009.
- Matijević, M., Topolovčan, T. (2017). Multimedijaska didaktika. Zagreb: Školska knjiga.
- URL: Logožar Marcijuš, K. (2021) Nastava na daljinu (online nastava) usmjerena na učenika
<https://hrcak.srce.hr/file/388587>
- URL: Runtić B., Kavelj N. (2020) Iskustva i mišljenja učenika viših razreda osnovne škole o nastavi na daljinu tijekom pandemije bolesti COVID-19
<https://hrcak.srce.hr/252881>
- URL: Modeli i preporuke za rad u uvjetima povezanim s COVID-19 - Pedagoška/školska godina 2020./2021. – Ministarstvo znanosti i obrazovanja.
<https://mzo.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti//Modeli%20i%20preporuke%20za%20provedbu%20nastave%20u%202020-2021%2029.8.2020.pdf>

DOBAR PLAN – IZAĐI VAN

Sažetak: Svima je poznato kolika je važnost boravka djece, ali i svih nas, na svježem zraku radi jačanja otpornosti organizma, osobito u ovo vrijeme pandemije COVID-19 virusa. Dobivene preporuke potaknule su me na promišljanje kako oplemeniti vanjsku igru i tako boraviti što više vremena na zraku. Ideje i cijeli akcijski plan podržala je ravnateljica, odgojiteljice i roditelji, a akciji su se posebno razveselila djeca i aktivno uključila u svaki dio koji im je bio ponuđen (uređenje vrta, prikupljanje materijala, bojanje, brušenje, testiranje novih igara...). Ovaj projekt omogućio je djeci bogatije i zanimljivije provođenje vremena na otvorenom uz različite mogućnosti usavršavanja svojih motoričkih i umnih vještina, te bogaćenje spoznaja o ponovnom iskorištavanju starih i otpadnih materijala. Češćim i dugotrajnijim boravkom na zraku, u našem novom dvorištu, djeca su prvenstveno bila djeca i uživala u igri. Kako kažu: „Nije svako zlo za zlo!“, pa smo tako i mi iz ove pandemije izvukli ono najbolje!

Ključne riječi: pandemija, akcija, dijete, igra

GOOD PLAN – GO OUTSIDE

Abstract: Everyone knows the importance of keeping children, but also all of us, in the fresh air to strengthen the body's resistance, especially at this time of the COVID-19 virus pandemic. The received recommendations encouraged me to think about how to improve the outdoor game and stay in the air as much as possible.

The ideas and the whole action plan were supported by the principal, educators and parents, and the children were especially happy and actively involved in every part that was offered to them (gardening, collecting materials, painting, sanding, testing new games ...). This project enabled children to spend richer and more interesting time outdoors with various opportunities to improve their motor and mental skills, and enrich their knowledge about the reuse of old and waste materials. With more frequent and longer stays in the air, in our new yard, the children were primarily children and enjoyed the game. As they say: "Not everyone is evil for evil!", So we got the best out of this pandemic!

Keywords: pandemic, action, child, game

Uvod

Tijekom pandemije je bilo vrlo izazovno uskladiti se sa svim dobivenim preporukama epidemiološke službe. Jedna od preporuka bila je što više boraviti na svježem zraku. Vidjevši neiskorišteni potencijal vrtićkog dvorišta odlučili smo obogatiti vanjsko okruženje edukativno-zabavnim igrama kako bi dječji boravak na zraku bio poticajan, zanimljiv i poučan. Osmislili smo tri zidne, dvije podne i dvije stolne igre, te unijeli dodatne materijale poput: užadi različitih dimenzija, guma za skakanje, ploče za crtanje kredom, pvc vozila i lopta. Nakon osmišljavanja igara i nabave materijala slijedila je izrada igara, testiranje istih te stavljanje svake igre u funkciju.

Projekt je započeo snimanjem početne situacije dvorišta i oplemenjivanjem već postojećih resursa poput: podizanje pješčanika na razinu dječjih ruku kako bismo izbjegli ulaženje i izlaženje iz pješčanika obzirom da je površinski malen. Na prvom roditeljskom sastanku iznijeli smo naš akcijski plan te ponudili roditeljima mogućnost uključivanja u projekt. Tako je započela lijepa suradnja s dva roditelja iz skupine koji su povisili razinu pješčanika, pomogli u izradi drvenih igara i klupica te nabavili kolutove za kablove koje smo prenamijenili u stolove s igrama (cesta i društvena igra „Čovječje ne ljuti se“). Kako bi dvorište bilo još pristupačnije ravnateljica je dio prekrila umjetnom travom na kojoj se djeca jako vole igrati, a posebno, hodati bos. Sada smo mogli češće boraviti vani jer više nije bilo blata i prašine, a igre su bile svakodnevno dostupne.

Zidne igre

Zidne igre smo odlučili izraditi od drveta. U prvom dijelu godine osmislili smo dizajn igre. Poznanstvo s jednim stolarom i dobrom voljom jednog od roditelja iz skupine iskoristili smo za pomoć prilikom obrade drveta. Drvo smo zaštitili bojama na bazi vode vodeći računa o zdravlju djece i estetici kako bi igre bile oku primamljive. Izradili smo tri zidne igre veličine 50X50 cm. U drugom dijelu godine igre smo testirali te ih pričvrstili na zid u dvorištu vrtića. Igre se jednostavno mogu ukloniti sa zida i spremiti kada se ne koriste.

- Kvadratić-kružić je varijacija igre „Križić-kružić“. Starijoj djeci su već poznata pravila igre te su

pomagali mlađoj djeci da ih usvoje. U ovoj igri djeca razvijaju logičko mišljenje, uvježbavaju taktiliziranje te uočavaju uzročno-posljedične veze istoga.

- Gađalica s geometrijskim likovima je igra u kojoj su rupe izrezane u obliku geometrijskih likova (krug, trokut, kvadrat i pravokutnik). Svaki dio je obojan drugom bojom. Zadatak je pvc lopticama pogoditi jednu od rupa, a budući da su i loptice u četiri iste boje kao i područja na igri, ova igra se može podići i na viši nivo. Tada je zadatak malo kompleksniji jer djeca trebaju pogoditi zadano područje ovisno o boji (npr. žuto područje gdje je rupa u obliku trokuta treba biti pogođena žutom lopticom). U ovoj igri djeca uvježbavaju preciznost gađanja u metu, imenovanje boja i geometrijskih likova.

- Abakus – zbrajanje i oduzimanje do 10 je igra izrađena od drvene konstrukcije, pvc špage i spužvaste izolacije za cijevi koju smo narezali na manje dijelove koji se mogu pomicati. Ploče s računskim operacijama nalaze se uz abakus i na sebi imaju tri rupice gdje djeca mogu samostalno izmjenjivati priprojnike i zbroj, te umanjene, umanjitelje i njihovu razliku. Brojevi i brojevne slike nalaze se na drvenim kvadratima koji se umeću na postavljenu ploču s računskom operacijom. U ovoj igri djeca razvijaju logičko mišljenje i usvajaju jednostavne matematičke vještine, te uvježbavaju manipulirati simbolima brojeva i brojevnim slikama kako bi postavila željeni zadatak i na kraju ga uz pomoć abakusa pokušala riješiti.

Podne igre

Podne igre su izrađene od recikliranih materijala: ostataka drveta iz stolarske radionice i pvc ambalaže. Igre su lagane i prenosive te se mogu koristiti i u vanjskom i u unutrašnjem prostoru.

- Kuglana je izrađena od pvc ambalaže za mlijeko. Skinuli smo postojeću etiketu i na to mjesto zalijepili samoljepljivu foliju u deset različitih boja. Boce smo ispunili s kamenčićima koje su djeca prikupila na obližnjoj plaži. Testirali smo igru u sobi dnevnog borvka. Uočili smo da kamenčići nisu najbolje rješenje. Prilikom rušenja čunjeva (boca) i dječjeg istraživanja zvuka koji proizvode kamenčići u boci, pucali su čepovi. Čepove smo tada zamijenili novima i zaključili da je bolje rješenje napuniti boce s pijeskom kako bi poklopac ostao čitav. Ovom igrom djeca razvijaju preciznost, motoričke vještine paravilnog bacanja lopte (kugle), prostorne odnose (lijevo-desno, naprijed-natrag) te socio-emocionalne vještine poput čekanja u redu, međusobnog bodrenja i nošenja s osobnim i/ili tuđim rezultatom.

- Bacanje obruča je inačica stare igre „Bacanje potkove“. Ostatake drvenog materijala iz jedne stolarske radionice iskoristili smo za izradu stalaka na koje djeca nabacuju kolutove. Igra se može igrati pojedinačno, svako dijete za sebe ili u timovima jer su izrađena dva stalka. Ovom igrom djeca uvježbavaju tehniku bacanja i preciznost najprije s manje udaljenosti, a zatim s veće, ovisno o dobi djeteta. Kada se igra u timovima tada se osim motoričkih vještina uvježbavaju i one socio-emocionalne (rad u timu, suradnja, čekanje na red, natjecateljski duh, te nošenje s pobjedom odnosno gubitkom u igri).

Stolne igre

Stolne igre su izrađene od manjih kolutova za kablove promjera 1 metar. Kolutove nam je donirala tvrtka Konektor d.o.o. iz Zadra. Jedan roditelj nam je prilagodio kolutove i prenamijenio ih u stolove tako što je središte ispunio ljepilom kako bismo imali ravnu podlogu. Djeca su ih pomogla pripremiti za bojenje tako što su s brusnim papirom izbrusila površinu da bi se boja lakše primila. Jedan stol smo obojili u bijelo, a drugi u crno.

- Čovječje ne ljuti se je djeci poznata igra te smo je odlučili iscrtati na bijelom stolu. Za čovječuljke smo iskoristili plastične čepove od sokova i mlijeka, a kockicu smo uzeli iz jedne druge dotrajale društvene igre. U ovoj igri starija djeca uče mlađu pravilima, uvježbava se prepoznavanje brojevne slike do broja 6 i pravilno odbrojanje mjesta. Kako se u ovoj igri djeca natječu tko će brže doći u svoju „kućicu“ razvija se i natjecateljski duh, te kontrola emocija u slučaju kada netko nekoga sruši i vrati na početak.

- Cesta i parking su oslikani na crnom stolu gdje djeca mogu voziti vozila koja su donirana od strane roditelja. U ovoj igri djeca uvježbavaju dijeliti igrovni prostor i vozila, manipulirati s njima, slagati ih po boji ili veličini i sl.

Uređenje vrta je aktivnost koju su prošle godine započele kolegice iz mlađe skupine. Ove godine djeca iz starije skupine pokazala su veliki interes za uređenje vrta. Prvo smo vrt očistili od korova, zatim smo posadili salatu i okopali jagode mjesecarke te na kraju posadili i charry rajčice. Svakod-

nevno su djeca promatrala promjene u vrtu (cvjetanje jagoda, rast jagoda i mijenjanje boja od zelene do crvene, rast salate i cherry rajčica), prema potrebi bi zalijevali biljke te ponovno uklanjali korov. Tijekom ovih aktivnosti djeca su upoznavala biljni i životinjski svijet u vrtu, učila dijeliti i koristiti alat i pribor za vrtlarenje, te upozнала što je sve potrebno jednoj biljci za rast i razvoj.

Postavljanje eko izložbe u sklopu obilježavanja Vodenog tjedna zdravlja. Nakon razgovora i niza aktivnosti vezanih za brigu o okolišu pa tako i vodi, djeca su na papirima u obliku kapljice nacrtala kako oni mogu pomoći brinuti o prirodi te uz svaki crtež priložili smo i eko poruku. Likovne radove i poruke smo plastificirali i izložili na ogradi u dvorištu našeg vrtića. Osim razvijanja ekološke svijesti od najranije dobi, djeca su kroz ovu aktivnost vježbala i utvrđivala svoje čitalačke vještine (ona djeca koja već poznaju slova) te čitala eko poruke djeci koja još nisu razvila tu vještinu.

Nabava sanduka za rekvizite bila je važan dio slagalice obzirom da smo željeli da svi nabavljeni rekviziti budu stalno dostupni, ali i zaštićeni od vremenskih uvjeta. Sada djeca sama odabiru ono s čime se žele igrati, stječu naviku spremanja rekvizita nakon igre i vode brigu o urednosti vanjskog prostora u kojem borave.

Zaključak

Kroz ovaj jednogodišnji projekt uspjeli smo unijeti pozitivne promjene u izgledu, funkcionalnosti i iskorištenosti vanjskog prostora vrtića. Djeca su sve igre odlično prihvatila, svakoj aktivnosti su se jednako veselila od same pripreme do realizacije. Ovakve pozitivne promjene i novine djeca vole, što je poticaj nama odgojiteljima da i dalje oslušujemo njihove potrebe i interese, te dvorište nastavimo nadopunjavati novim igrama, aktivnostima i rekvizitima. Ovo pomalo teško razdoblje u doba epidemije nekako je palo u drugi plan zahvaljujući pozitivnom stavu i razmišljanju svih koji su doprinjeli ovom projektu svojim nesebičnim radom, utrošenim slobodnim vremenom, voljom da pomognu i neizmjernom ljubavlju prema djeci. Svaka donirana igračka ili materijal, svaka suradnja s roditeljima i lokalnom zajednicom pokazala je kako ujedinjeni možemo postići puno toga u ovako kratkom vremenu.

ISKUSTVA I IZAZOVI VASPITANJA I OBRAZOVANJA TOKOM EPIDEMIJE

Sažetak: Od momenta kada se odlučimo za posao u prosvjeti moramo biti spremni i za rad sa djecom u svim okolnostima. Prije epidemije i prelaska na rad od kuće, prosvjetni radnici iz Crne Gore imali su mogućnost profesionalnog razvoja putem seminara, radionica... Da bih nastavu učinila zanimljivijom djeci završila sam onlajn seminar "Internet učionica", u organizaciji OKC – Bor. Otvorila sam učionicu i svoje učenike pridružila istoj. U tom periodu učionica je služila za video – lekcije kod kuće, koje su bile dopuna rada na času. U danima kada se nastava morala realizovati od kuće internet učionica je bila savršeno mjesto za rad sa djecom. U tom periodu radila sam sa učenicima petog razreda i bilo je lako uspostaviti dogovor i saradnju sa njima. U mom aktivu su bile još dvije kolegice i njihove učenike sam pridružila učionici, dok smo nas tri i pripravnica veoma lijepo saradivale. Nastavne sadržaje i zadatke smo planirale slale na učionicu po rasporedu časova i sedmičnom planu, a dio časova je realizovan putem Zoom aplikacije. Iskustva za taj period teško je pretočiti u riječi i rečenice. Strah – da li ćemo i koliko valjano pomoći djeci da usvoje planirane ishode. Umor – radile smo i više od 12 sati dnevno, pripremale prezentacije, kvizove, kucale sadržaj u wordu..., pretraživale internet – video lekcije, pjesmice, vježbe za fizičko vaspitanje..., dogovarale se o svakoj pojedinosti za realizaciju nastave. Neizvjesnost do samog završetka nastavne godine. I tako je još jedna školska godina u nizu privedena kraju. Naše petogodišnje druženje ostaje sačuvano od zaborava kroz časopise koji su pratili odrastanje i napredovanje te generacije. https://issuu.com/anka1968/docs/_asopis_br_16

Ključne riječi: epidemija, online nastava, primjeri časova u prvom razredu, iskustva, izazovi, saradnja sa roditeljima.

EXPERIENCES AND CHALLENGES OF EDUCATION DURING EPIDEMICS

Abstract: From the moment we decide to work in education, we must be ready to work with children in all circumstances. Before the epidemic and the transition to working from home, educators from Montenegro had the possibility of professional development through seminars, workshops... In order to make classes more interesting for children, I completed the online seminar "Internet classroom", organized by OKC - Bor. I opened the classroom and joined my students to it. During that period, the classroom was used for video lessons at home, which supplemented the work in class. In the days when teaching had to be done from home, the internet classroom was the perfect place to work with children. During that period, I worked with fifth-grade students and it was easy to establish an agreement and cooperation with them. There were two more female colleagues in my group and I joined their students in the classroom, while the three of us and the intern worked very well together. We planned the teaching contents and assignments and sent them to the classroom according to the class schedule and weekly plan, and part of the classes were realized through the Zoom application. The experiences of that period are difficult to translate into words and sentences. Fear - whether and how well we will help the children to adopt the planned outcomes. Fatigue - we worked more than 12 hours a day, prepared presentations, quizzes, typed content in word..., searched the internet - video lessons, songs, exercises for physical education..., agreed on every detail for the implementation of the lesson. Uncertainty until the very end of the lesson years. And so another school year in a row has come to an end. Our five-year association remains preserved from oblivion through magazines that followed the growth and progress of that generation. https://issuu.com/anka1968/docs/_asopis_br_16

Keywords: epidemic, online teaching, examples of classes in the first grade, experiences, challenges, cooperation with parents.

Uvod

Početak nove školske godine donio je nova iskustva i nove izazove u radu. Počinjemo rad sa prvačićima i u samom startu internet učionica nije mogla biti zastupljena u radu. Kako mi u učionici tako i Ministarstvo prosvjete je radilo na unapređenju nastave na daljinu. Snimali su se časovi, omogućene su nove platforme za rad (Teams), digitalizovani su udžbenici za prvi razred, urađena je i digionica – platforma sa gotovim sadržajima za rad. Aktiv prvog razreda je online nastavu realizovao putem Vibera i Teamsa. Učiteljice i vaspitačice su formirale grupe sa roditeljima po odjeljenjima. Odlučile smo da timski saradujemo na izradi sadržaja online časova, interaktivnih materijala i uputstava za rad, tako da učenici svih odjeljenja dobijaju jednobrazne sadržaje.

Pedagoški rad je bio baziran na TV nastavi #UČIDOMA i ONLINE rasporedu časova koji prati TV programsku shemu i dopunjen programskim časovima fizičkog vaspitanja i likovne kulture, u skladu sa preporukama Ministarstva prosvjete i Uprave škole. U dogovoru sa roditeljima dostavljale smo im štampani materijal koji je pratio rad za narednu sedmicu.

Časovi putem Teamsa su realizovani radnim danima po rasporedu časova, kombinovan je rad učiteljice i vaspitacice, a roditeljima su se svakodnevno slala detaljna uputstva za rad kod kuće na Viber grupu. Roditelji su nama prosleđivali informacije putem fotografija o učeničkom radu. Gradivo je po obimu prilagođeno uzrastu, najviše je bilo ponavljanja i utvrđivanja sadržaja sa TV programa, sa dopunama sličnog karaktera kroz koje su se mogla utvrditi znanja i vještine, ili su to bile igrolike aktivnosti koje su motivisale učenike za rad i razvijale ljubav prema učenju. Svi roditelji su bili aktivni učesnici u komunikaciji, sa odgovornim stavom da realizujemo nastavu, damo doprinos napredovanju mališana u saznajnoj sferi i partnerskim radom dođemo do željenih rezultata u učenju i podučavanju. Ishodi učenja su u potpunosti usklađeni sa datim planovima rada od strane Zavoda za školstvo, aktivnosti primjerene optimalnom vremenskom angažovanju roditelja i djece tokom dana na praćenju nastavnih sadržaja i realizaciji zadataka. Učenici su dobijali povratnu informaciju o radu u vidu konstruktivnih komentara.

Primjeri iz nastavne prakse

Dragi prvacići samo samostalnim i vrijednim radom gradićete palatu znanja. Krećemo od temelja, kao pčelice vrednice- i neumorni mravi. Učiteljicama i vaspitačicama prosleđujete svoje radove! Čim dobijete odgovor od nas- na palati postajete visočiji. Kako li će izgledati vaš dvorac, zajedno ćemo vidjeti!

Ponedjeljak, 19.10. 2020. god.

Konsultacije u školi

Utorak, 20. 10. 2020. god.

Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost

Slušaju pjesmu „Dedino je selo lepo“.

<https://youtu.be/0aRKWYpsV5s>

Nakon slušanja, razgovaraju o sadržaju pjesme.

*Navode primjer nekoga ko živi na selu.

*Nabrajaju životinje koje čovjek gaji

*Slušaju tekst -Na selu <https://youtu.be/JW19uSLetxM>

*Odgovaraju na pitanja o sadržaju teksta:

- Gdje žive Ivanini baka i djed?

- Kada ona ide kod njih?

- Šta joj se posebno sviđa na selu?

-Koje životinje gaji Ivanina baka?

- Ko je u odjeljenju najbolje znao kako se koja životinja oglašava?

- Posmatraju sliku na str. 24 i 25 u Udžbeniku (Na selu) i razgovaraju o tome koje životinje prepoznaju na njoj, koje su životinje bili u prilici da vide u prirodi, kako se koja životinja oglašava.

-Na kraju razgovora rade na nastavnom listiću (dovršavaju seosku kuću i započete linije)

Matematika

Udžbenik, str. 16. i 17.

Učenici posmatraju sliku u Udžbeniku, str. 16

-Uočavaju Hanu i Aca koji se nalaze u cirkusu. Kroz razgovor odgonetaju:

- Šta Hana i Aco sada posmatraju?

- Šta rade majmuni? (Penju se uz kanap.)

- Koji je kanap tanji?

- Koji majmun ima deblji rep?

- Šta rade medvjed i ptica? (Hodaju po deblima/ balvanima.)

- Koje je deblo deblje?

- Ko ima deblji vrat, žirafa ili ptica?

-Na kraju, učenici upoređuju po debljini: rep lava i rep žirafe, noge slona i noge lava, noge slona i noge žirafe, noge žirafe i noge ptice.

-Rade zadatke u Udžbeniku, str. 17.

U slobodnom vremenu narednih dana do petka, imate domaći zadatak. Na osnovu objašnjenja sa TV časa napravite igračku. U petak tokom dana pošaljite fotografiju svoje igračke.

Priroda društvo

Naša osjećanja

- Podsjetite se priče sa prethodnog časa Družimo se, Udžbenik, str. 10.
- Na strani 11 ispod djece zalijepite stiker sa osjećanjima (prilog br. 1 se nalazi na kraju Udžbenika)
- U nastavku nacrtajte šta vas raduje i šta vas ljuti.
- U svesci iz prirode i društva (sveska bez linija) zalijepite listić, koji ste već posmatrali. Još jednom pogledajte situacije u kojima su se djeca našla. Označite bojanjem polja za ponašanje koje smatrate lijepim.

Fizičko vaspitanje

Srijeda, 21. 10. 2020. God.

Crnogorski- srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost

Učenici pažljivo posmatraju što je predstavljeno na slici u Udžbeniku, str.26.

- nabrajaju bar dva bića i 2 predmeta koja uočavaju na slici;
- prisjećaju se zvukova koje su čuli kada su bili na plaži;
- pokušavaju da imitiraju razne zvukove (oglašavanje galeba, zvukove talasa, bacanje kamenčića u vodu...);
- nabrajaju i zaokružuju sve ono na slici što proizvodi zvuk;
- na osnovu slike pričaju priču.

Rad u svesci:

- velikim štampanim slovima ćirilice im napišite naslov Na obali;
- zalijepiti nastavni listić na kome će djeca uočiti kako s lakoćom da nacrtaju svoju morską školjku;
- ispod ovog listića crtaju školjku, ukrašavaju je i bojaju po želji.

Matematika

U svesci napisati naslov

Deblje-tanje štampanim slovima ćirice.

1. zadatak

Uraditi nastavni listić i zalijepiti ga ispod naslova.

2. zadatak uraditi ispod zalijepljenog listića.

Pažljivo slušati tekst zadatka, pa nacrtati TRI olovke.

Crvena olovka je tanja od žute, a zelena je najdeblja.

Četvrtak, 22. 10. 2020.

Matematika

Pažljivo posmatrati slike u Udžbeniku, str. 18 I 19.

Uočiti odnose bića i predmeta na slikama - šta je GORE, a šta DOLJE.

Zadatak

Obojati polje pored onoga što je GORE PLAVOM BOJOM, a CRVENOM BOJOM pored onoga što je DOLJE.

Crnogorski - srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost

Nakon što su pažljivo odgledali TV čas i slušali čitanje pjesme, djeca u Udžbeniku na 12. strani treba jednom bojom da podvuku naslov pjesme (crvenom) i autora tj. pjesnika drugom bojom (zelenom). Pročitajte im još jednom pjesmu.

Djeca odgovaraju na pitanja.

- * Ko je u pjesmi sreo pače?
- * Kojim riječima ga je pozdravio? (djeca uočavaju lijepe riječi)
- * Gdje se desio drugi susret? (upoznaju se sa značenjem riječi-susret)
- * Koga je pjesnik sreo?
- * Kako ga je pozdravio i kako glasi otpozdrav?
- * Koga je sreo pred kućom? (opisuju štene iz pjesme i upoznaju se sa značenjem riječi- žaketić)
- * Kako ga je pjesnik pozdravio, a kako se njemu štene obratilo?

Rad u svesci:

Napišite im naslov pjesme i naziv autora velikim štampanim slovima ćirilice. Zalijepiti nastavni listić iz fascikle nakon čega djeca bojažu jednom bojom ono što se pominje u 1. strofi, drugom bojom sve ono iz 2. strofe i trećom bojom sve iz 3. strofe.

Priroda i društvo

Udžbenik, str. 12

1. Zadatak

Djeca pažljivo posmatraju crtež učionice i nalaze sličnosti sa njihovom učionicom.

*Opisuju izgled svoje učionice.

*Pažljivo posmatraju što rade djeca sa slike i da li se oni tako ponašaju u školi!

2. Zadatak

*Posmatraju sličice.

*Objašnjavaju kako oni pomažu drugu/drugarici u učionici.

*Shvataju značaj pravila ponašanja u grupi i učionici.

U svesci (bez linija) djeci zalijepite listić, pročitajte im pravila ponašanja i neka usmeno pokušaju da smisle bar još dva. U Udžbeniku na 13. strani crtaju sebe, učionicu i svoje drugare.

Petak, 23. 10. 2020. God.

Muzička kultura

Prisjeti se ŠTO JE ZVUK?

A sada: pljesni rukama, pucketaj prstićima, potapši koljena, cupkaj stopalima. Šta si čuo/la?

Pokušaj da imitiraš oglašavanje: pijetla; sove; svinje; ovce; mačke i psa! Poslušajte sada pjesmu sa zvucima oglašavanja životinja!

Likovna kultura

Dopuni rečenice:

Ušla sam u pekaru po svježe, tek pečene kifle, jer su lijepo .....

Začepila sam uši rukama, jer sirena smeta mom .....

Mazim mačku, jer je njeno krzno mekano na .....

Ješću ukusnu šargarepu, jer prija mojim očima i .....

Udžbenik str. 6 Razgovor o čulima. Djeca na osnovu crteža imenuju pojmove čula, 1 (dodir, miris, ukus, vid, sluh). Na str.7 lijepo odgovarajuće sličice ispod čula. Sličice se nalaze na listu za rezanje (Prilog br. 1) na kraju udžbenika.

Crnogorski, srpski, bosanski, brvatski jezik i književnost

Nastavljamo rad sa prethodnog časa:

*Djeca ponavljaju koju smo pjesmu učili.

*Znaju da prepoznaju naslov, autora (pjesnika) i tekst pjesme (strofe)

*Imenuju životinje koje se pominju u pjesmi i nabrajaju kako se te životinje oglašavaju.

Pročitajte pjesmu djeci više puta, ponavljajte horski kako bi je lakše zapamtili i naučili napamet.

U Udžbeniku na 13. strani učenici crtaju mjesta susreta.

Za sam kraj časa šaljemo zanimljivu slagalicu kako bi uživali u vikendu i kroz igru učili.

Uputstvo za puzzle:

Na dnu slike klikom na 3 vertikalno nanizane tačke pokrećete igru ispočetka!

Zaključak

Tokom nastavnog rada za vrijeme epidemije ostvarile smo mnogo lijepu komunikaciju sa roditeljima i djecom, stvorili lijep ambijent za rad, pun razumijevanja, uzajamnog poštovanja i pomoći. Vrijeme planirano za rad je proteklo u radnoj i prijatnoj atmosferi gdje su djeca kao ciljna grupa savladala planirane ishode za taj period, ali zajednički zaključak nakon povratka u učionicu je bio da je nastava u školskom ambijentu nezamjenljiva. Roditelji kao i mi su bili veoma umorni i iscrpljeni trudeći se da na najbolji mogući način realizujemo plan i program vaspitno-obrazovnog rada. Izazovi i iskustva za rad sa svakom generacijom učenika su novi i neponovljivi i samim tim zahtijevaju novu pripremu i nove dogovore oko pronalaženja i odabira načina rada. Bogatiji za iskustvo i spremniji za učenje nastavljamo dalje, epidemija još nije gotova.

ISKUSTVA I IZAZOVI VASPITANJA I OBRAZOVANJA TOKOM PANDEMIJE

Sažetak: Situacija s COVID-19 postavila je brojne izazove u obrazovni sustav. Susreli smo se s nekim novim tehnikama rada koje su nam omogućile nastavak edukacije. Online lekcije za osnovne škole izrađene su u tjedan dana. Odgajateljice su putem Viber grupa slale materijale za predškolu. Izrađene su i postavljene platforme za bolju komunikaciju i interakciju. Računalne tehnike i alati osposobljeni su za korištenje, kako bi se obrazovni proces mogao nastaviti – iako se u jednom trenutku činilo da je svijet stao.

Ključne riječi: izazovi, tehnike i alati, TV emisije, Viber grupe, platforme, komunikacija i interakcija.

PRACTICE AND CHALLENGES IN EDUCATION DURING PANDEMICS

Abstract: The situation with COVID-19 has placed many challenges in education system. We have been faces with some new techniques of work which enabled us to continue with education. Online lessons for elementary schools were produced in one week. Educators sent materials for preschool through Viber groups. Platforms for better communication and interaction were made and set in place. Computer techniques and tools have been enabled for use, so that the education process could be continued – although it appeared in one moment that the world has stopped.

Key words: challenges, techniques and tools, TV shows, Viber groups, platforms, communication and interaction.

Uvod

Početak godine 2020 nijesmo ni slutili šta nam sve može iz korijena promijeniti život, svakodnevnne obaveze, poslove, sisteme funkcionisanja, zdravlje i školstvo. Sve je proticalo u najboljem redu do momenta marta mjeseca iste godine kada je počelo da se šuška, priča i pominje o pandemiji COVID-19 koja se brzo širi i nosi sa sobom živote. Već 08. marta uslijedilo je zatvaranje cjelokupnog sistema. Cio svijet je stao. Posljedice su počele da se osjećaju već prvih dana kako ništa nije funkcionisalo. Cijeli sistem Ministarstva prosvjete stavljen je pred nečim novim, izazovnim i drugačijim. Nedjelju dana po zatvaranju uslijedile su emisije edukativnog karaktera gdje je prosvjetno osoblje imalo veliku ulogu u prenosu informacija svojim đacima. Među najosjetljivijim našli su se prvaci koji su tek krenuli u septembru 2019 godine u školu, završili prvo polugođe, počeli drugo i morali da se oproste od svojih drugara i drugarica kao i učiteljica i vaspitača.

Vaspitanje i obrazovanje

Učiteljice su preko tv ekrana prenosile priče, pjesme, objašnjavale brojeve, geometrijska tijela i figure, prirodna okruženja dok su vaspitači preko viber grupa slali edukativne materijale sa ciljem da se malo rasonode u izazovnim danima koji su bili ispred njih. Slali su se materijali za rezanje, bojanje, oslikavanje, crtanje gdje su roditelji iznalazili način da iste prenose svojoj djeci. Učiteljice su otvarale platforme i susretali se sa nečim novim gdje su pokazale uspješnost i visinu svoga znanja, stručnosti i elokvenciju. Omogućena dostupnost materijala preko platforme onako kako bi roditeljima bilo omogućeno sviranje radnih listova i rad od kuće. Kroz rad u kontinuitetu od dva mjeseca učitelji i vaspitači su uspjeli da dopru do svakog djeteta i da predoče ono što im je predviđeno planom i programom. U toku iste godine nastava nije odrađena u septembru mjesecu već u oktobru gdje je sve išlo po ustaljenom, naučenom redu sa prethodna dva mjeseca. Profesionalnost vaspitača u predškolskim i školskim ustanovama ogledao se u umješnosti i komunikaciji sa roditeljima preko viber grupa. Vaspitači iz predškolskih ustanova organizovali su izložbe. Roditeljima je prenešeno šta je tema rada i na koji se način radi. Isti se slao vaspitačima koji su uz saglasnost uprave svoga vrtića objavljivali na facebook stranicama i instagram nalozima. Slale su se i igrice. Roditelji su mogli da snimaju i šalju snimke vaspitačima kako bi se osjećao duh zajedništva i pripadnosti grupi.

Komunikacija, interakcija, saopštenja, obavještenja odvijalo se preko zoom aplikacija kod određenog broja vaspitača i učiteljica. Većina komunikacije odvijala se preko viber grupa gdje su se razmjenjivale sve potrebne informacije za dobrobit dječijeg obrazovanja i vaspitanja. Roditelji su pokazali veliko razumjevanje u određenim situacijama kada je bilo onemogućeno slanje materijala za taj dan, kao i razumjevanje nastavnog kadra u nemogućnosti roditeljskog svakodnevnog angažovanja. Uzajamno poštovanje, rad, uspjeh koji je bio zagarantovan leži na sveobuhvatnoj aktivaciji cjelokupnog društva koji je omogućio da se nastava organizuje preko javnog servisa i ostalih vidova komunikacije.

STRUČNA PRAKSA STUDENATA RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA TIJEKOM EPIDEMIJE

Sažetak: Stručna praksa je obaveza i sastavni dio nastavnog procesa na svim preddiplomskim i diplomskim studijima ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja Fakulteta za odgojne obrazovne znanosti u Osijeku. Tijekom stručne prakse u dječjim vrtićima studenti imaju mogućnost stečena znanja na Fakultetu provjeriti u praksi. Cilj je stručne prakse praktičnim upoznavanjem studenta s radom odgojitelja pridonijeti njegovome osposobljavanju za budući posao. Obaveza studenata je praksu provesti u dječjem vrtiću ovisno o godini studiranja, u trajanju od pet do 15 dana. Zbog širenja epidemije koronavirusa hrvatska Vlada obustavila je 16. ožujka, 2020. obustavila je nastavu u svim osnovnim i srednjim školama, fakultetima. Dječji vrtići su bili otvoreni samo za djecu roditelja koji nisu imali drugu mogućnost. Kao voditeljica stručne prakse došla sam u nezavidnu situaciju i s pitanjem: Kako sadržaj stručno – pedagoške prakse ostvariti u novonastalim uvjetima? Kako sadržaje zadataka stručno – pedagoške prakse implementirati sa sadržajima i ishodima učenja studijskog programa bez mogućnosti ulaska u dječji vrtić? U svom radu podijeliti ću s vama moje iskustvo kroz sasvim nove zadatke koje su studenti obavljali tijekom ove epidemije na vrlo kreativan i originalan način.

Ključne riječi: stručna praksa, studenti, dječji vrtići, koronavirus

PROFESSIONAL PRACTICE OF EARLY AND PRESCHOOL EDUCATION STUDENTS DURING THE EPIDEMIC

Abstract: Professional practice is a mandatory and integral part of the educational process in all bachelor's and master's degree programs of early and preschool education of the Faculty of Educational Sciences in Osijek. During the professional practice in kindergartens, students have the opportunity to test their college knowledge in practice. The purpose of professional practice is to familiarize the student with the work of a teacher in order to facilitate his training for future work. The obligation of students is to implement their teaching practices in kindergartens, depending on the year of study, lasting from five to fifteen days. Due to the spread of the coronavirus epidemic, the Croatian government suspended classes in all primary and secondary schools and colleges on March 16, 2020. Kindergartens remained open only to children of parents who had no other choice. As the head of professional practice, I found myself in an unenviable situation and with a question how to implement the content of professional pedagogical practice in new conditions and how to implement the content of tasks of professional pedagogical practice with the content and learning outcomes of the curriculum without the possibility of admission to kindergartens. In my study, I will share with you my experience of performing completely new tasks during this epidemic in a very creative and original way.

Keywords: professional practice, students, kindergartens, coronavirus

ISKUSTVO PROVOĐENJA NASTAVE NA DALJINU U POSEBNOJ ODGOJNO-OBRAZOVNOJ USTANOVI

Sažetak: Pojava pandemije uzrokovane virusom Covid-19 prouzročila je temeljite promjene na svim društvenim razinama, pa tako i u odgojno-obrazovnom sustavu. Očekivalo se da se nastavi tamo gdje se stalo, samo u online okruženju, što je za mnoge sudionike odgojno-obrazovnog procesa bila situacija u kojoj su se osjećali nesigurno jer nisu znali što se od njih očekuje i na koji način planirati i provoditi takvu nastavu. Organiziranje i provođenje nastave na daljinu za učenike s teškoćama u razvoju bio je još veći izazov. Centar za odgoj i obrazovanje Čakovec, kao jedina posebna odgojno-obrazovna ustanova koja školuje djecu s većim teškoćama u razvoju s područja cijele Međimurske županije, provodio je potpunu ili djelomičnu online nastavu pune dvije godine. Ovaj rad donosi iskustva, izazove i smjernice za provođenje uspješne nastave na daljinu za učenike s većim teškoćama u razvoju.

Ključne riječi: nastava na daljinu, učenici s teškoćama u razvoju

EXPERIENCE OF CONDUCTING DISTANCE LEARNING IN A SPECIAL EDUCATIONAL INSTITUTION

Abstract: The emergence of a pandemic caused by the Covid-19 virus has caused profound changes at all social level, and thus in the educational system. It was expected to continue where it stopped, only in an online environment, but for many educational participants that was a situation in which they felt insecure because they did not know what was expected of them and how to plan and conduct such classes. Organizing and conducting distance learning for students with disabilities was even greater challenge. Center for Education Čakovec, as the only special educational institution that educates children with greater developmental disabilities from the entire area of Međimurje county, conducted full or partial online classes for a full two years. This paper brings experiences, challenges and guidelines for conducting successful distance learning for students with greater developmental difficulties.

Key words: distance learning, students with disabilities

Eleonora Glavina, Dječji vrtić Cipelica, Hrvatska

E-pošta: e1.glavina@gmail.com

Berta Bacinger Klobučarić, Zavod za javno zdravstvo Međimurske županije, Hrvatska

E-pošta: bkberta@gmail.com

PRIČAONICA U DIGITALNOM SVIJETU

Sažetak: Dječji vrtić Cipelica iz Čakovca i Zavod za javno zdravstvo Međimurske županije godinama aktivno promiču čitanje i pričanje priča djeci putem programa Pričaonica. Istraživanja su pokazala da je upravo čitanje djeci važan poticaj za cjelokupni njihov razvoj: socijalno – emocionalni, kognitivni, govorno – jezični, ali i motorički razvoj obzirom da se uz čitanje mogu povezati i brojne druge raznovrsne aktivnosti. Pričaonica se tijekom godina provodila u različitim oblicima: aktivnosti su se provodile s djecom, ali i s roditeljima, odgajateljima i s cjelokupnom zajednicom s ciljem osvještavanja važnosti čitanja djeci od najranije dobi. Obzirom na pandemiju virusa COVID-19 i poštivanje mjera za suzbijanje pandemije ograničavanjem fizičkih kontakata, pedagoške godine 2020/21 aktivnosti programa realizirale su se na online način nuđenjem mogućnost pristupa e-slikovnicama i za roditelje i za odgojitelje, te online predavanjima iz područja psihološkog osnaživanja djece vrtićke dobi i usmjeravanja roditelja ka korisnoj literaturi o roditeljstvu. Također su roditelji popunjavali online upitnike: jedan na početku provođenja aktivnosti kako bismo stekli uvid u obiteljske navike s naglaskom na navike čitanja priča djeci, i jedan po završetku svih aktivnosti u cilju evaluacije. Sve aktivnosti programa su provodile psihologinje Dječjeg vrtića Cipelica i Zavoda za javno zdravstvo.

Ključne riječi: Pričaonica, čitanje djeci, e-slikovnice

STORYTELLING IN THE DIGITAL WORLD

Abstract: The Cipelica Kindergarten from Čakovec and Institute for Public Health of Međimurje County have been actively promoting reading and storytelling to children through the Storytelling program for years. Research has shown that reading to children is an important stimulus for their overall development: social - emotional, cognitive, speech - language, but also motor development, given that reading can be associated with many other diverse activities. Over the years, the storytelling has been conducted in various forms: activities have been carried out with children, but also with parents, educators and the entire community in order to raise awareness of the importance of reading to children from an early age. Given the pandemic of the COVID-19 virus and compliance with measures to combat the pandemic by limiting physical contact, the pedagogical year 2020/21 program activities were realized online by offering access to e-picture books for both parents and educators, and online lectures in the field of psychological empowerment children of kindergarten age and guiding parents towards useful parenting literature. Parents also filled out online questionnaires: one at the beginning of the activity to gain insight into family habits with an emphasis on children's reading habits, and one at the end of all activities for evaluation purposes. All activities of the program were carried out by psychologists from the Cipelica Kindergarten and the Institute of Public Health.

Keywords: Storytelling, reading to children, e-picture books